

LIBRI I KUQ I FAUNËS SË REPUBLIKËS SË KOSOVËS

A white silhouette of a deer with large antlers stands on the right side of the title. To its left is a small snail, and above the deer's head is a small bird in flight.

Halil Ibrahim, Agim Gashi, Daut Rexhepaj, Ferdije Zhushi Etemi, Linda Grapci Kotori, Zoltán Fehér, Taulant Bino, Lucija Šerić Jelaska, Gabor Mesaroš, Philippe Théou

Prishtinë, 2019

**LIBRI
I KUQ
I FAUNËS**
SË REPUBLIKËS SË KOSOVËS

Halil Ibrahim, Agim Gashi, Daut Rexhepaj, Ferdiye Zhushi Etemi, Linda Grapci Kotori,
Zoltán Fehér, Taulant Bino, Lucija Šerić Jelaska, Gabor Mesaroš, Philippe Théou

Prishtinë, 2019

MINISTRIA E MJEDISIT DHE PLANIFIKIMIT HAPËSINOR
AGJENCIONI PËR MBROJTJEN E MJEDISIT TË KOSOVËS
INSTITUTI I KOSOVËS PËR MBROJTJEN E NATYRËS

Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës

Botues:

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës,

Redaktor përgjegjës:

Halil Ibrahim

Recensentë:

Dr. sc. Valentina Slavevska Stamenković, Universiteti i Shkupit
Dr. sc. Hakan Bozdoğan, Ahi Evran University

Lektor:

Sheremet Krasniqi

Autorë:

Dr. sc. Halil Ibrahim, Universiteti i Prishtinës
Dr. sc. Agim Gashi, Universiteti i Prishtinës
Dr. sc. Daut Rexhepaj, Universiteti i Prishtinës
Dr. sc. Ferdije Zhushi Etemi, Universiteti i Prishtinës
Dr. sc. Linda Grapci Kotori, Universiteti i Prishtinës
Dr. sc. Zoltán Fehér, Muzeu Hungarez i Natyrës
Dr. sc. Taulant Bino, Universiteti POLIS
Dr. sc. Lucija Šerić Jelaska, Universiteti i Zagrebit
Dr. sc. Gabor Mesaroš
Dr. sc. Philippe Théou, Universiteti i Tiranës

Dizajni grafik:

Tesa Gashi

Hartat:

Florian Isufi

Shtypi:

Tirazhi:

ISBN:

Prishtinë, 2018

® Ndalohet shumëzimi dhe ribotimi i paautorizuar pa
lejen e Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor.

Titulli i Projektit:	Programi Mjedisor i Kosovës (PMK)
Financues:	Agjencia Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ndërkombëtar (Sida)
Nr. i referencës:	2016/07076
Data e fillimit	4 Korrik 2016
Data e përfundimit (Kohëzgjatja)	3 Korrik 2020
Numri i kontratës:	C00045
Autoriteti Kontraktues:	Ambasada e Suedisë në Prishtinë Z. Fatos MULLA, Zyrtar i Programit Rr. Perandori Justinian, Nr. 111, Pejton – 10000 Prishtinë Tel.: +381-[0]38-245795, ext.8221 Fax: +381-[0]38-245791 Email: fatos.mulla@gov.se
Përfituesit	Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH) Kosovë Departamenti për Mbrojtjen e Mjedisit Z. Muhamet MALSIU, Drejtor dhe Koordinator i Projektit Ndërtesa e Rilindjes, Kati 15 - 10000 Prishtinë (Kosovë) Tel.: +381-[0]38-20033222 Fax: +381-[0]38-517558 Email: Muhamet.Malsiu@rks-gov.net Këshilli Ndërmnistror i Ujërave (KNU) Kosovë Z. Baton BEGOLLI, Këshilltar Ndërtesa e Kryeministrit - 10000 Prishtinë (Kosovë) Tel.: +377-[0]44-503914 Email: Baton.Begolli@rks-gov.net
Kontraktori:	FCG Zhvillimi Suedez (Kompania Udhëheqëse) Z. Per GIERTZ Dalagatan 7 - 11123 Stockolm (Suedi) Tel.: +46-[0]8-4067627 / Mob.: +46-[0]70-6749191 Fax: +46-[0]8-210269 Email: per.giertz@fcgsweden.se Në konsorcium me: EPTISA Servicios de Ingenieria S.L. (Partner) Mr. Juan RUANO MOHALES Emilio Muñoz, 35-37 - 28037 Madrid (Spanjë) Tel.: +34-915-949500 Fax: +34-914-465546 Email: JRUANO@EPTISA.COM
Drejtori i Projektit:	Jorge MALUENDA FCG Zhvillimi Suedez Dalagatan 7 - 11123 Stockolm (Suedi) Tel.: +46-[0]8-4067627 Fax: +46-[0]8-210269 Email: Jorge.Maluenda@fcgsweden.se
Menaxher i Programit / Përfaqmësuesi Kontraktues:	Z. Giuseppe RAZZA c/o Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor të Kosovës Ndërtesa e Rilindjes, kati i 15 - 10000 Prishtinë (Kosovë) Tel.: +377-[0]44-908421 Email: giuseppe.razza@yahoo.it / grazza@eptisa.com / Giuseppe.razza@fcgsweden.se
Titulli i Raportit	Libri i Kuq i Llojeve të Kafshëve në Kosovë [K2-A2.02-D2.02.03]
Data e përgatitjes	17 Mars 2019
Autori i Raportit	Z. Halil IBRAHIMI, Eksperti i Lartë Kombëtar Afatshkurtë (ELKA)
Kontrolli i cilësisë	Z. Fadil BAJRAKTARI, Drejtor i Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës (IKMN) Z. Giuseppe RAZZA, Udhëheqësi i Ekipit të Programit

TABELA E PËRMBAJTJES

PARATHËNIE	2
1 HYRJE	4
1.1 Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës dhe mbrojtja e biodiversitetit	4
1.2 Metodologjia e punës	5
1.2.1 Klasifikimi i faunës në bazë të kategorive të IUCN-së	5
1.2.2 Definimi i termave të përdorur në Librin e Kuq të Faunës	6
1.2.3 Klasifikimi i habitateve	6
1.2.4 Klasifikimi i kërcënimeve	6
1.2.5 Klasifikimi i masave për konservim dhe hulumtimeve të nevojshme	6
1.2.6 Përdorimi i softuerit Ramas Red List	7
1.2.7 Përdorimi i fotografive të llojeve	7
1.3 Të gjeturat e Librit të Kuq të Faunës	7
1.4 Përfundime	9
A1 Shtojcat e Hyrjes	10
A1.1 Kategoritë e IUCN-së [sipas Kategorive dhe Kriterëve të Listës së Kuqe të IUCN-së: Versioni 3.1-2012]	10
A1.2 Përmbledhje e pesë kriterëve [A-E] të përdorura për të vlerësuar nëse taksoni i takon kategorisë së kërcënueshërisë sipas IUCN-së [Skajshmërisht i Rrezikuar, I Rrezikuar ose I Cenuar]	11
A1.3 Definimi i termave lidhur me kriteret e përdorura për vlerësimin e llojeve [sipas Kategoritë dhe Kriteret e Listës së Kuqe të IUCN-së: Versioni 3.1-2012]	12
A1.4 Skema e Klasifikimit të Habitave [Versioni 3.1]	14
A1.5 Skema e Klasifikimit të Kërcënimeve [Versioni 3.2]	16
A1.6 Skema e Klasifikimit të Veprimeve për Konservim [Versioni 2.0]	18
A1.7 Skema e Klasifikimit të Hulumtimeve të Nevojshme [Versioni 2.0]	18
2 LLOJET SKAJSHMËRISHT TË RREZIKUARA [CR]	20
2.1 Insecta	21
2.2 Actinopterygii	43
2.3 Aves	45
2.4 Mammalia	49
3 LLOJET E RREZIKUARA [EN]	52
3.1 Bivalvia	53
3.2 Oligochaeta	55
3.3 Insecta	57
3.4 Actinopterygii	69
3.5 Amphibia	71
3.6 Aves	74
3.7 Mammalia	81
4 LLOJET E GENUARA [VU]	86
4.1 Gastropoda	87
4.2 Malacostraca	99
4.3 Diplopoda	101
4.4 Insecta	105
4.5 Actinopterygii	125
4.6 Amphibia	127
4.7 Reptilia	129
4.8 Aves	131
4.9 Mammalia	137

5 LLOJET GATI TË KËRCËNUARA (NT)	140
5.1 Gastropoda	141
5.2 Oligochaeta	152
5.3 Insecta	155
5.4 Cyclostomata	199
5.5 Actinopterygii	201
5.6 Reptilia	206
5.7 Aves	215
5.8 Mammalia	220
6 LLOJET ME SHQETËSIMIN MË TË VOGËL (LC)	232
6.1 Oligochaeta	233
6.2 Arachnida	236
6.3 Insecta	238
6.4 Actinopterygii	252
6.5 Amphibia	255
6.6 Reptilia	259
6.7 Mammalia	268
7 LLOJET ME TË DHËNA TË PAMJAFTUESHME (DD)	288
7.1 Oligochaeta	289
7.2 Clitellata	297
7.3 Arachnida	300
7.4 Malacostraca	309
7.5 Diplopoda	311
7.6 Insecta	318
7.7 Actinopterygii	354
7.8 Amphibia	360
7.9 Reptilia	368
7.10 Aves	372
7.11 Mammalia	380
REFERENCAT	391

ANKRONIMET

KUPTIMI

A - M

AK	Autoriteti Kontraktues
AMMK	Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit
AS	Ambasada e Suedisë
AT	Asistenca Teknike
BB	Banka Boterore
BE	Bashkimi Evropian
BNRN	Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN)
CR	Skajshmërisht i Rrezikuar [kategoria IUCN]
DD	Të Dhëna të Pamjaftushme [kategoria IUCN]
DI	Departamenti i Inspektoratit
DMMU	Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit dhe i Ujërave
DP	Drejtor i Projektit
EA	Ekspert Afatshkurtë
EK	Ekipi Kryesor
EN	I Rrezikuar [Kategoria IUCN]
EP	Eksperti i Prokurimit
EP	Ekipi i Projektit
EUR	Euro [monedha Evropiane]
EW	I Zhdukur në Natyrë [Kategoria IUCN]
EX	I Zhdukur [Kategoria IUCN]
IHMK	Instituti Hidro-Meteorologjik i Kosovës
IKMN	Instituti Kosovar për Mbrojtjen e Natyrës
IP	Institucioni Përfitues
IPA	Instrumenti i Ndihmës Para-Anëtarësimit
IPH	Instituti i Planifikimit Hapësinor
ISHMK	Inspektorati Shtetëror i Mjedisit të Kosovës
KB	Kombet e Bashkuara
KD	Komitet Drejtues
KE	Komisioni Evropian
KE	Kryeshefi Ekzekutiv
KK	Kuvendi i Kosovës
KNU	Këshilli Ndërmnistror i Ujërave
KZSh	Koordinatori i Zyrës Shtëpi
LC	Shqetësim më i Vogël [Kategoria IUCN]
LKF	Libri i Kuq i Faunës
MBR	Menaxhimi i Bazuar në Rezultate
MEL	Menaxheri i Ekipit Lokal
MEZh	Ministria e Zhvillimit Ekonomik
MIE	Ministria e Integritimit Evropian
MK	Marrëveshja Kornizë
MKRS	Ministria e Arsimit, Kulturës, Rinisë dhe Sportit
MMPH	Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
MP	Menaxhimi i Projektit/Programit/Menaxheri i Programit
MPA	Monitorimi i Projektit dhe Auditimi
MPBZhR	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural

I Paaplikueshëm [kategoria IUCN]	NA
I Pavlerësuar [kategoria IUCN]	NE
Njësia e Lehtësimit të Programit	NjLP
Njësia e Zbatimit	NjZ
Gati i Kërcënuar [Kategoria IUCN]	NT
Ofruesi i Shërbimeve Kornizë	OShK
Parku Kombëtar	PK
Parkun Kombëtar Qendra e Informimit	PKQI
Programi Mjedisor i Kosovës	PMK
Plani i Menaxhimit të Parkut Kombëtar	PMPK
Plani i Punës	PP
Pjesëmarrja në Sektorin Privat	PSP
Qeveria e Kosovës	QeK
I Zhdukur në Rajon [Kategoria IUCN]	RE
Sigurimi i Cilësisë	SC
Krona Suedeze [monedha Suedeze]	SEK
Shteti Përfitues	ShP
Shtrirja e përhapjes	ShP
Seti Kryesor i Treguesve	SKT
Agjencia Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim	Sida
Ndërkombëtar	
Shërbimet e Sigurimit të Cilësisë	ShCS
Strategjia e Mjedisit në Kosovë	SMK
Sekretar i Përgjithshëm	SP
Udhëheqësi i Ekipit të Programit	UEP
Udhëzimet e Prokurimit	UP
Udhëzimet e Prokurimit të Sida-s	UPS
Udhëheqësi i Ekipit të Komponentit	UEK
Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis	VNM
I Cenuar [Kategoria IUCN]	VU
Zona e Pranisë	ZP
Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë	ZBEK

Të nderuar lexues dhe dashamirës të natyrës

**Dr. Sc. Ilir Morina,
Kryeshef i AMMK-së**

Në shumë vende të botës, duke përfshirë edhe Kosovën, si pasojë e moszbatimit të konventave ndërkombëtare për ruajtjen e biodiversitetit, ka ardhur deri te humbje të konsiderueshme, përfshirë ndryshimin e habitateve, shfrytëzimin e skajshëm të tyre, ndotjen, si dhe ndryshimet klimatike.

Sot, në botë ekzistojnë shumë organizata mjedisore të cilat kanë rol të rëndësishëm në nivel kombëtar ose ndërkombëtar në ruajtjen e llojeve të rralla dhe të rrezikuara. Këto organizata në bashkëpunim me qeveritë e vendeve të tyre, po ndikojnë që sado pak të ndalojnë ose të paktën të ngadalësojnë zhdukjen e llojeve të rralla dhe të rrezikuara.

Për ruajtjen e biodiversitetit të një vendi rëndësi të madhe ka edhe edukimi i popullatës në përgjithësi e në veçanti i popullatës rurale që jeton në afërsi të lokaliteteve të pasura me vlera të mëdha të biodiversitetit. Është shumë e rëndësishme që të merren masa në mbrojtjen e llojeve, të cilat kanë rëndësi kombëtare dhe ndërkombëtare dhe të caktohet statusi i kërcënueshmërisë së këtyre llojeve. Kjo do të kishte ndikim të madh në caktimin e prioritetëve për mbrojtjen e llojeve të caktuara.

Në bazë të të dhënave nga terreni është konstatuar se në Kosovë faktori kryesor që ndikon në zvogëlimin e arealit të shumë llojeve të faunës është njeriu. Në botë, por edhe në Kosovë janë shkatërruar habitate të ndryshme me ç'rast janë zhdukur edhe lloje shtazore dhe bimore që janë panjohura për shkencën. Ekzistojnë mjaft të dhëna shkencore që na mësojnë si duhet ruajtur ekosistemet, habitatet dhe biodiversiteti në përgjithësi. Me ruajtjen e këtyre resurseve krijohen kushtet për ruajtjen e llojeve bimore dhe shtazore.

Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës është i rëndësishëm sepse e përqendron vëmendjen e të gjithëve që merren me mbrojtjen e natyrës.

Ky libër ka rëndësi të madhe, sepse siguron informacionet të cilat ndihmojnë në hartimin e politikave mbrojtëse në nivel kombëtar dhe mundëson një bashkëpunim më të mirëfilltë me organizata ndërkombëtare që merren me mbrojtjen e biodiversitetit.

Republika e Kosovës, edhe pse është një shtet me sipërfaqe të vogël [10.908 km²], është mjaft e pasur në aspektin e shumëllojshmërisë shtazore.

Pasi që ky është Libri i Kuq i parë i punuar në Republikën e Kosovës, ai do t'i shërbej studiuesve, studentëve dhe politikbërësve në hartimin e politikave dhe strategjive në mbrojtjen e faunës dhe orientimin e projekteve në të ardhshmen.

Me këtë rast në emër të AMMK-së, shprehi falënderimin dhe mirënjohjen për mbështetjen financiare të SIDA-s, si dhe për të gjithë ekspertet e angazhuar në finalizimin e këtij projekti.

PARATHËNIE

Më **16 qershor 2016** Ambasada e Suedisë [AS] nënshkroi një Marrëveshje Kornizë me ORGUT Consulting AB, e blerë më pas nga FCG Suedi, më tutje e quajtur thjesht "FCG", si Ofrues i Shërbimive Kornizë [OSHK] në partneritet me EPTISA Servicios de Ingenieria [Spanjë], quajtur thjesht "EPTISA", për zbatimin e "**Programit Mjedisor të Kosovës**", gjithashtu i quajtur "Programi" ose "PMK" [dokumenti i propozuar për AS në Qershor 2015], referenca nr. 2016/07076, financuar nga Agjencioni Ndërkombëtar Suedez për Zhvillim dhe Bashkëpunim [Sida] dhe është pajtuar me Ministrinë e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor të Republikës së Kosovës [MMPH]. Marrëveshja Kornizë filloi formalisht me **4 korrik 2016** me një kohëzgjatje të përgjithshme prej 4 vitesh deri më **3 korrik 2020**. Qëllimi i Programit është mbështetja e zhvillimit të kapaciteteve të MMPH-së, Këshillit Ndërmnistror të Ujërave [KNU],

komunave dhe akterëve të tjerë në monitorimin dhe menaxhimin e mjedisit. Më konkretisht, PMK-ja synon të zhvillojë kapacitetin e zbatimit të legjislacionit mjedisor në përputhje me direktivat e BE-së dhe të mbështesë Agjencioni Kosovar për Mbrojtjen e Mjedisit [AMMK] për të rritur njohuritë, për të mbrojtur biodiversitetin dhe për të përmirësuar menaxhimin e zonave të mbrojtura ndërkufitare mbi prioritetet kombëtare që rrjedhin nga dokumentet e politikave të MMPH-së, duke përfshirë Strategjinë e Kosovës për Mjedisin [SKM] dhe Planin Kombëtar të Veprimit për Mjedisin [PKVM]. Programi gjithashtu synon të forcojë njohuritë mbi burimet ujore të Kosovës duke përmirësuar menaxhimin e tyre dhe duke rritur elasticitetin ndaj ndryshimeve mjedisore dhe klimaterike. Për të arritur këto objektiva, PMK-ja është ndarë në Komponentët e mëposhtëm:

Komponentët e PMK-së

1. Forcimi i kapacitetit të AMMK-së për monitorimin, vlerësimin dhe raportimin mjedisor
2. Ruajtja e biodiversitetit nëpërmjet Librit të Kuq të Llojeve të kafshëve në Kosovë
3. Forcimi i menaxhimit të zonave natyrore ndërkufitare
4. Ngritja e rrjetit të monitorimit të ujërave nëntokësore në Kosovë
5. Forcimi i kapaciteteve për zbatimin e legjislacionit mjedisor në nivel qendror dhe lokal
6. Hulumtimet e ujërave nëntokësore në Pellgun e Lumit Drin
7. Plani i menaxhimit të pellgut lumor për Pellgun e Lumit Drin
8. Mbështetje për Këshillin Ndërmnistror të Ujërave
9. Ofrimi i Shërbimeve të Asistencës Teknike për Njësinë Lehtësuese të Programit (ndërthurur)

Komponenti 2 i Programit është kryesisht i fokusuar në finalizimin e Librit të Kuq të Faunës që jetojnë ose kalojnë territorin e Republikës së Kosovës përmes zbatimit të detyrave dhe aktiviteteve kryesore si në vijim:

A2 Ruajtja e biodiversitetit nëpërmjet Librit të Kuq të Llojeve të kafshëve në Kosovë

A2.01 Ofrimi i mjeteve të matshme dhe të vlerësueshme për mbrojtjen dhe ruajtjen e biodiversitetit për Institucionet kryesore

- A2.01.01 Përgatitja e një dokumenti bazë për një punëtor për përgatitjen e Librit të Kuq të Llojeve të Kafshëve
- A2.01.02 Planifikimi, nxitja dhe shpërndarja e rezultateve të punëtorisë midis pjesëmarrësve
- A2.01.03 Përgatitja e një raporti bazë dhe baza e të dhënave mbi statusin e ruajtjes dhe shpërndarjes së llojeve të kafshëve
- A2.01.04 Verifikimi i të dhënave bazë dhe mbledhja e informatave të tjera relevante përmes inventarit në terren
- A2.01.05 Përgatitja e një metodologjie për klasifikimin në lidhje me statusin e kafshëve bazuar në standardet rajonale dhe globale të ruajtjes
- A2.01.06 Ofrimi i udhëzimeve për përditësimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të bazës së të dhënave
- A2.01.07 Lehtësimi i aktiviteteve të planifikimit pjesëmarrës dhe analizës për gjenerimin e të dhënave/statistikat mbi biodiversitetin/ruajtjen e monitorimit
- A2.01.08 Lehtësimi i planifikimit pjesëmarrës për përfshirjen e të dhënave të Librit të Kuq në strategjitë e biodiversitetit/mjedisit
- A2.01.09 Përgatitja dhe botimi i versionit të parë të Librit të Kuq të të Dhënave të Llojeve të Kafshëve në Kosovë

A2.02 Trajnimi i personelit nga Institucionet e monitorimit të natyrës mbi teknikat e monitorimit dhe konservimit të grupeve të kafshëve

- A2.02.01 Kryerja e trajnimeve në vendin e punës për monitorimin e ekosistemeve të ujërave të ëmbla, mishngrënësve të mëdhenj dhe eko sistemeve tokësore
- A2.02.02 Përgatitja e metodologjive standarde dhe identifikimi i udhëzimeve të monitorimit dhe manualeve për llojet e kafshëve
- A2.02.03 Ofrimi i objekteve themelore logjistike për monitorimin e llojeve të kafshëve
- A2.02.04 Ofrimi i trajnimeve për perspektivat ligjore për monitorimin, konservimin dhe ruajtjen e llojeve të kafshëve
- A2.02.05 Sinkronizimi dhe organizimi i shkëmbimit të njohurive kërkimore kolektive dhe ekspertizës në ruajtjen e biodiversitetit

A2.03 Rritja e ndërgjegjësisimit të OJQ-ve, komuniteteve/institucioneve kyçe mbi rëndësinë/metodat e mbrojtjes së biodiversitetit

- A2.03.01 Organizimi i 2 punëtorive për mbrojtjen, monitorimin dhe zbatimin e ligjit lidhur me biodiversitetin e kafshëve në Kosovë
- A2.03.02 Organizimi i 2 punëtorive mbi prioritetet e aktiviteteve për ngritjen e vetëdijes dhe mbrojtjen e natyrës në lidhje me biodiversitetin e kafshëve
- A2.03.03 Pradhimi i një versioni përmbledhës të Librit të Kuq të Llojeve të Kafshëve, duke synuar mësuesit, nxënësit dhe studentët, OJQ-të dhe komunitetet
- A2.03.04 Organizimi i një punëtorie për shpërndarjen e Librit të Kuq të Llojeve të Kafshëve në Kosovë
- A2.03.05 Organizimi i një punëtorie trajnimi për trajnuesit për mbrojtjen, konservimin, ruajtjen dhe monitorimin e llojeve të kafshëve

Detyra dhe aktivitete të tilla u zbatuan nga 3 Janari 2017 deri më 31 Dhjetor 2018 dhe drafti i parë i Librit të Kuq të Llojeve të Kafshëve në Kosovë [ky dokument] është finalizuar më 31 Dhjetor 2018.

Gjatë kësaj periudhe është angazhuar një grup multidisiplinar i ekspertëve ndërkombëtarë, rajonalë dhe kosovarë për të mbështetur stafin e AMMK-së dhe IKMN-së në finalizimin e Komponentit 2 dhe në shtypjen e Librit të Kuq të Llojeve të Kafshëve [ky studim]. Këta 11 ekspertë ishin:

- Z. Halil IBRAHIMI [ekspert kosovar dhe rajonal i Librit të Kuq të Faunës, i faunës së Trichoptera-ve dhe Plecoptera-ve];
- Z. Daut REXHEPAJ [ekspert kosovar për amfibe dhe zvarranikë, si dhe për faunën e gjitarëve];
- Z. Agim GASHI [ekspert kosovar për faunën e Ephemeroptera-ve dhe Diptera-ve];
- Znj. Linda GRAPCI KOTORI [eksperte kosovare për faunën e peshqve];
- Znj. Ferdije ZHUSHI ETEMI [eksperte kosovare për faunën e Lepidoptera-ve dhe faunën e Odonata-ve];
- Z. Zóltan FEHÉR [ekspert ndërkombëtar për faunën e molluskave];
- Znj. Lucija ŠERIC JELASKA [eksperte ndërkombëtare për faunën e dheut];
- Z. Taulant BINO [ekspert rajonal për faunën e shpendëve];
- Z. Philippe THÉOU [ekspert rajonal për faunën e Chiroptera-ve];
- Z. Gabor MESARÓŠ [ekspert rajonal për faunën e Coleoptera-ve];
- Znj. Valentina SLAVEVSKA STAMENKOVIĆ [eksperte rajonale për redaktimin e Librit të Kuq]

Puna e të gjithë këtyre ekspertëve me angazhim afat-shkurtër [EA] ishte nën koordinimin e drejtpërdrejtë dhe mbikëqyrjen e Z. Fadil BAJRAKTARI, Drejtor i Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës [IKNM] i cili ka punuar nën drejtimin e Z. Ilir MORINA, Kryeshefi Ekzekutiv i Agjencionit për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës [AMMK] për të zbatuar Komponentin 2 të përgjithshëm të PMK-së, me ndihmën e 2 Ekspertëve Kryesorë: Z. Giuseppe RAZZA, Udhëheqësi i Ekipit të Programit dhe Udhëheqësi i Ekipit të Komponentëve 1+4 të PMK-së dhe Z. Tush MARKAJ, Menaxheri i Ekipit Lokal të Komponentëve të njëjtë.

Përveç ekspertëve të mësipërm, përpilimi i Librit të Kuq të Faunës është mundësuar edhe nga kontributi i vlefshëm i ekspertëve në vijim të cilët kanë siguruar të dhëna për llojet, mostra të llojeve të rëndësishme e të rralla, vlerësime për llojet e tilla dhe përpunim të të dhënave ekologjike: Profesor Esat DAUTI, Z. Qenan MAXHUNI, Z. Astrit BILALLI dhe Z. Donard GEÇI.

Universiteti i Prishtinës duhet të falënderohet veçanërisht pasi që nëpërmjet bashkëpunimit akademik të tij ka mundësuar bashkëpunimin e shumë njerëzve që ndihmuan në përpilimin e Librit të Kuq të Faunës të Republikës së Kosovës, gjatë të gjitha fazave të realizimit të tij, duke siguruar të dhëna dhe mostrat, duke asistuar në marrjen e mostrave dhe/ose vëzhgimin e llojeve të kafshëve të ndryshme, duke lehtësuar dhe duke mundësuar punën në terren, duke identifikuar disa nga materialet e mbledhura faunistike etj.

Veçanërisht falënderohen personat e mëposhtëm të cilët ofruan mostra ose të dhëna për lloje të ndryshme të kafshëve të përfshira në Librin e Kuq: Z. Bardh XËRXA, Z. Milaim MUSLIU, Znj. Eike NEUBERT, Z. Joseph GREGO, Z. Miklósv SZEKERES, Z. Marko WANKE, Z. Miklós SZEKERES, Z. Gregor WOLF, Z. Nexhmedin RAMADANI dhe Z. Liridon HOXHA.

Përveç kësaj, profesionistët e tjerë të mëposhtëm ishin të rëndësishëm për ndihmën e tyre të vlefshme gjatë punës në terren dhe hulumtimeve të kryera gjatë zbatimit të projektit: Z. Zoltán ERŐSS, Z. Tamás DELI, Z. Dejan KULIJER, Z. Damjan VINKO, Z. Sami BEHRAMI, Znj. Nexhmije KAMBERI, Z. Pajtim BYTYQI, Znj. Valentina PEJA, Z. Edison KASUMAJ, Znj. Delvina HOTI, Z. Valmir BYTYQI, Z. Arian MAVRIQI, Z. Xhavit MALA, Z. Besim ZOGU, Z. Jeton MUHAXHIRI, Z. Myzafer ARIFI, Z. Bekim BYTYQI, Z. Raim KURTAJ, Z. Bujar KRASNIQI, Z. Granit HYSANI, Z. Besnik JAKUPI, Z. Fatos LAJÇI, Z. Sefer ALICKAJ, Z. Besim DEMIRI dhe Z. Liridon SHALA. Falënderohen ekspertët e mëposhtëm për kontributin e tyre në ofrimin e fotografive të disa llojeve të përfshira në Librin e Kuq të Faunës të Republikës së Kosovës: Z. Jan-Joost MEKKES, Z. Deajn KULIJER, Z. Peter GLÖER, Z. Vladimir PEŠIĆ, Z. Dávid MURÁNYI, Z. Liridon HOXHA, Znj. Nataša STEFANOVSKA, Z. Tomi TRILAR, Znj. Nesrine AKKARI, Z. Jenő KONTSCHÁN, Z. Mišel JELIĆ, Znj. Marijana VUKOVIĆ, Znj. Darija ČALETA, Z. Roman OZIMEC, Z. Barna PÁLL-GERGELY dhe Z. Besnik FETIU. Personat në vijim dhanë ndihmën e tyre të çmuar në përcaktimin e disa prej mostrave të mbledhura: Z. Jean-Luc GATTOLLIAT, Z. Michael SARTORI dhe Z. Ignac SIVÉC. Dhe së fundmi, personat e mëposhtëm falënderohen për ofrimin e aksesit në koleksionet e ruajtura: Z. Sigrid HOF, Znj. Anita ESCHNER dhe Z. Reshat ZEQRIRI. Përveç kësaj, stafi i Parqeve Kombëtare të Bjeshkëve të Nemunadhe Sharri falënderohen për ndihmën e tyre gjatë realizimit të disa udhëtimeve në këto zona të mbrojtura.

1 HYRJJE

1.1 Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës dhe mbrojtja e biodiversitetit

Me gjithë rëndësinë që e ka biodiversiteti i të gjitha niveleve (i ekosistemit, llojor dhe gjenetik), sot jemi dëshmitarë të një rëndësishme ndërkombëtare të dramatikës së zhdukjes dhe rrezikimit të llojeve të organizmave të gjallë, të cilët, në të vërtetë, shërbejnë si shtylla të mbarëvajtjes dhe qëndrueshmërisë së jetës në Tokë. Aktivitetet njerëzore gjatë dekadave të fundit kanë shkaktuar rritjen rapide për qindra herë të nivelit të humbjes së llojeve.

Në qoftë se në kushte natyrore gjatë një viti do të zhdukej një lloj, në kohët e sotme, ky nivel i humbjes së llojeve është ngritur deri në qindra herë për disa grupe, si rezultat i ndryshimit të mënyrës së jetesës së njerëzimit gjatë shekujve të fundit [Chivian & Bernstein 2008]. Sipas Indeksit të Planetit të Gjallë [Living Planet Index LPI] midis viteve 1970 dhe 2018 kemi pasur një rënie të popullatave të disa prej grupeve kryesore të kurrizorëve deri në 60% [WWF 2018]. Krahas kësaj, ekosistemet e ujërave të ëmbla dhe ato përreth, të njohura si qendra të biodiversitetit për shumë grupe të pakurizorëve dhe kurrizorëve, kanë pësuar degradim drastik gjatë këtyre dekadave, duke çuar mijëra lloje drejt zhdukjes. Gjatë periudhës së njëjtë, 1970 – 2018, popullatat e ujërave të ëmbla kanë rënë me mbi 80% [WWF 2018].

Krahas këtij trendi të humbjes së llojeve dhe habitateve gjatë dekadave të fundit, në të njëjtën kohë janë bërë përpjekje të shumta që të ngritet vetëdija për parandalimin e veprimtarive që shkaktojnë përkeqësimin e jetës së organizmave të gjallë. Njëri nga konkluzionet e OKB-së nga Konferenca e Rio-s për Mjedisin dhe Zhvillimin e vitit 1992 ishte se mungesa e informatave cilësore rreth gjendjes së biodiversitetit në nivel lokal, shtetëror, rajonal dhe global, është një ndër pengesat kryesore në mbrojtjen dhe konservimin e natyrës. Në këtë kontekst, listat e kuqe dhe librat e kuq të përgatitur në shtete të ndryshme gjatë viteve gjashtëdhjetë të shekullit XX, ishin përpjekje për parandalimin e humbjes së llojeve dhe krijimin e politikave për mbrojtjen efektive të tyre.

Ndërkombëtarizimi i kësaj ideje u kurorëzua në vitin 1980, kur IUCN krijoi Njësitin e Librit të Kuq, i cili e konceptoi këtë dokument si udhëzues për formulimin, mbrojtjen dhe menaxhimin e llojeve të listuara [Collar 1996]. Që nga atëherë, një mori librash të kuq të grupeve të ndryshme të organizmave janë krijuar në përmasa globale, rajonale, nacionale e lokale, duke u bërë edhe obligim ligjor në shumë vende në botë. Qëllimet e librave të kuq janë përmbledhur në disa pika, si:

1. Vendosja e prioriteteve,
2. Gjithëpërfshirja,
3. Objektiviteti,
4. Motivimi, dhe
5. Monitorimi.

Rrjedhimisht, qëllimet specifike të tyre janë: ruajtja e llojeve nga zhdukja, formësimi i politikave publike, identifikimi i habitateve kyçe, çështjeve kyçe dhe vendeve kyçe, synimi i fondeve dhe reduktimi i kostos për menaxhimin e llojeve, mbulesa e tërësishme e grupeve kryesore të organizmave dhe burimeve kryesore, që ndërlihdhen me taksonet, krijimi i bazave të të dhënave për biodiversitetin, vendosja e standardeve globale neutrale dhe të pavarura në kontekstin lokal, transferimi i dëshmi shkencore në domenin publik, nxitja dhe pjesëmarrja e publikut në mbrojtje e menaxhim, krijimi i politikave publike dhe ndërlihdja midis tyre, si dhe krijimi i bazës për monitorimin e llojeve dhe bazës për matjen e progresit në konservim [Collar 1996].

Në nivel rajonal, Shqipëria ka prodhuar deri më tani dy versione të Librit të Kuq të Faunës [Misja 2006; REC 1997], në Serbi është

punuar Libri i Kuq i Amfibeve [Kalezić *et al.* 2015], Libri i Kuq i Reptileve [Tomović *et al.* 2015] dhe Libri i Kuq i Fluturave të Ditës [Jakšić 2003], në Bosnjë-Hercegovinë, Lista e Kuqe e Zgjeruar e Faunës së Federatës së Bosnjës [Škrijelj *et al.* 2013], kurse Maqedonia dhe Mali i Zi ende nuk kanë libra të kuq të faunës. Në këtë kontekst, Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës punohet për herë të parë. Paraprakisht, në vitin 2013 është publikuar Libri i Kuq i Florës Vaskulare të Kosovës [Millaku *et al.* 2013].

Kosova karakterizohet si një pjesë e rëndësishme e Gadishullit Ballkanik në aspektin e biodiversitetit, për shkak të një numri të madh të llojeve bimore e shtazore stenoendemike, endemike, të rralla, të rëndësishme, por edhe të kërcënuara dhe të rrezikuara. Megjithatë, vendi akoma ballafaqohet me mungesë të investimeve të rëndësishme në ruajtjen e biodiversitetit, hulumtime gjithëpërfshirëse dhe vendosje të një baze të informatave themelore për biodiversitetin.

Mbrojtja e zonave natyrore në Kosovë është iniciuar gjatë viteve pesëdhjetë të shekullit të kaluar, me përcaktimin e disa rezervateve natyrore, si në Kozhnjer, Rusenicë, Gubavc etj., me më shumë zhvillime në këtë drejtim gjatë viteve tetëdhjetë, kur është shpallur parku i parë kombëtar, ai i Bjeshkëve të Sharrit. Kjo zonë e mbrojtur është zgjeruar tutje në vitin 2012. Një park tjetër kombëtar është shpallur në vitin 2014, ai i Bjeshkëve të Nemuna. Aktualisht, rreth 10.9% e territorit të Kosovës e ka statusin e zonës së mbrojtur ligjërisht. Megjithatë, mbrojtja e këtyre zonave dhe pasurisë llojore të organizmave të gjallë që jetojnë aty, mbetet ende sfiduese.

Krahasuar me vendet përreth, hulumtimet e organizmave të gjallë në Kosovë janë relativisht të vonshme dhe, rrjedhimisht, akoma nuk ka ndonjë inventar sistematik të biodiversitetit në përgjithësi. Sidomos janë të mangëta njohuritë e pasurisë llojore të shtazëve. Shumica e hulumtimeve faunistike në të kaluarën janë sporadike për grupe të caktuara, janë josistematike dhe të kryera në zona të ngushta në Kosovë [p.sh., Apfelbeck 1907; Csiki 1940; Dauti 1980, 1987; Djorović 1974, 1975, 1992; Gradojević 1930-31; Jakšić 1987, 1988, 1998, 2003, 2006, 2007; Karaman 1968; Koçak 1989; Pasuljević 1968; Pongrácz 1923; Rebel 1913, 1917; Rebel dhe Zerny 1931; Šapkarev 1972, 1975, 1980; Weiss 1975]. Shumicës së këtyre hulumtimeve u ka munguar aspekti ekologjik që do të mundësonte ndërmarrjen e veprimeve konkrete për mbrojtjen apo konservimin e llojeve. Vetëm viteve të fundit, disa nga grupet e shtazëve janë hulumtuar më intensivisht [Gashi *et al.* 2015; Gashi & Ibrahim 2008; Ibrahim *et al.* 2012a, 2012b, 2013, 2014a, 2014b, 2015a, 2015b, 2016a, 2016b; Grapci Kotori *et al.* 2010; Zhushi Etemi *et al.* 2017a, 2017b; Zhushi *et al.* 2017], e kjo ka prodhuar edhe lloje të reja, e bile edhe gjini të reja për shkencën [p.sh., Glöer & Pešić 2014; Grosser *et al.* 2016; Ibrahim *et al.* 2015, 2016; Olah *et al.* 2013; Perreau 2008].

Të gjitha këto hulumtime, të kryera gjatë disa dekadave në Kosovë, e sidomos bashkë me ato të realizuara në kuadër të projektit të Librit të Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës, tregojnë se Kosova, edhe pse me një territor të vogël, përmban një numër të madh të llojeve, të cilat shpeshherë janë të kufizuara në zona të ngushta dhe të cilat janë të rëndësishme në pikëpamje të konservimit në kontekstin më të gjerë evropian dhe global.

Prandaj, rëndësia e Librit të Kuq të Faunës së Kosovës është se i nxjerr shumë nga këto lloje nga anonimiteti dhe, duke i vënë në prioritet konservimi, ndihmon edhe në iniciimin e hulumtimeve të tjera në vend, duke pasur parasysh se akoma ngelen shumë zona të pahulumtuara ose të hulumtuara dobët.

1.2 Metodologjia e punës

Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës është punuar sipas Kategorive dhe Kritereve të Listës së Kuqe të Bashkimit Ndërkombëtar për Konservimin e Natyrës (IUCN), versioni 3.1 (IUCN 2012). Bashkë me këtë dokument është përdorur edhe Udhëzuesi për Përdorimin e Kategorive dhe Kritereve të Listës së Kuqe të IUCN-së (versioni i 13-të, Mars 2017: Nënkomiteti i Standardeve dhe Peticioneve të IUCN-së 2017). Është përdorur gjithashtu edhe Udhëzuesi për Aplikimin e Kritereve të IUCN-së për Listat e Kuqe në Nivel Rajonal dhe Kombëtar, versioni 4.0 (IUCN 2012a). Këto dokumente, bashkë me të tjerat përcjellëse, janë përdorur kështu për të siguruar një kornizë të saktë objektive për klasifikimin e llojeve, bazuar në statusin e tyre të kërcënueshmërisë.

Emrat shkencorë të taksoneve, sikundër edhe veçoritë e tjera sistematike, janë dhënë sipas bazës së të dhënave për faunën në nivel evropian (Fauna Europaea) (deJong et al. 2014), kurse për llojet që nuk gjenden në këtë bazë,

1.2.1 Klasifikimi i faunës në bazë të kategorive të

IUCN-së

Llojet e kërcënuara janë të gjitha ato lloje, të cilat janë të ndjeshme ndaj zhdukjes ose kandidatë për zhdukje në një të ardhme të afërt, në qoftë se faktorët kërcënues rriten apo nuk trajtohen me kohë. IUCN (Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës) i trajton llojet e kërcënuara jo si një kategori të vetme, por si një grup prej tre kategorish: të cenuara, të rrezikuara dhe skajshmërisht të rrezikuara, në varshmëri prej shkallës së kërcënimit dhe intensitetit të tij. Kategoritë e tjera të përdorura nga IUCN e përcaktojnë, ose shkallën e përafrimit të llojeve me këto kategori, ose kualifikimin e llojeve për t'u vlerësuar kundrejt kritereve të IUCN-së, ose vetë zhdukjen e llojit.

Këto kategori apo klasë, sipas IUCN-së, janë: I Zhdukur EX, I Zhdukur në Natyrë EW, I Zhdukur në Natyrë në Rajon RE, Skajshmërisht i Rrezikuar CR, I Rrezikuar EN, I Cenuar VU, Gati i Kërcënuar NT, Shqetësim më i Vogël LC, Të Dhëna të Pamjaftueshme DD, I Paaplikueshëm NA dhe I Pavlerësuar NE. Në Shtojcën A1.1 në këtë §1 HYRJE është dhënë shpjegimi i këtyre termave sipas manualit të IUCN-së "Kategoritë dhe Kriteret e Listës së Kuqe të IUCN-së (Versioni 3.1)" (marrë nga IUCN 2012).

Të gjitha llojet i nënshtrohen vlerësimit kundrejt kritereve të IUCN-së, me përjashtim të llojeve që konsiderohen se i përkasin kategorisë: I Paaplikueshëm (NA). Disa lloje mund të mos vlerësohen aktualisht dhe këto grupohen në kategorinë: I Pavlerësuar NE. Llojet që janë në këtë kategori nuk do të thotë se nuk janë të kërcënuara, por thjeshtë vetëm se nuk janë të vlerësuara aktualisht.

Të gjitha llojet e tjera vlerësohen tutje për njëri nga kategoritë e ngelura përkatëse. Në qoftë se të dhënat aktuale nuk janë të

siç janë ato të përshkruara rishtas, ose lloje të tjera, janë përdorur referencat përkatëse shkencore të tyre (p.sh., Glöer & Pešić 2014; Grosser et al. 2016; Ibrahim et al. 2015, 2016; Olah et al. 2013).

Emërtimi i llojeve në gjuhën shqipe dhe angleze është përdorur në ato raste kur ka ekzistuar, edhe pse është vërejtur një mangësi e madhe në emërtimin e një numri të madh të llojeve në gjuhën shqipe.

Pjesa më e madhe e të dhënave të përfshira në Librin e Kuq të Faunës së Kosovës vijnë nga hulumtimet e organizuara gjatë viteve 2017 dhe 2018 në kaudër të aktiviteteve të Programit Mjedisor të Kosovës (KEP) të financuar nga Agjencioni Suedez për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SIDA). Gjithashtu janë përfshirë edhe hulumtime të shumta nga vitet paraprake, përfshirë dhe të dhënat nga literatura, aty ku kanë ekzistuar. Përpunimi i mëtejshëm i të dhënave për taksonet e analizuara është bërë nëpërmjet programit kompjuterik të dedikuar për formulimin e Listave të Kuqe, Ramas Red

mjaftueshme për të bërë një vlerësim për kategoritë: Shqetësim më i Vogël (LC), Gati i Kërcënuar (NT), I Cenuar (VU), I Rrezikuar (EN), Skajshmërisht i Rrezikuar (CR), I Zhdukur në Natyrë në Rajon (RE), I Zhdukur në Natyrë (EW) dhe I Zhdukur (EX), atëherë llojet e tilla vlerësohen në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme (DD). Për llojet e tilla duhet mbledhur më shumë të dhëna, në mënyrë që ato të kategorizohen më vonë në njëri nga kategoritë e përmendura. Llojet të cilat nuk kanë ndonjë kërcënim serioz që i çon drejt zhdukjes, vlerësohen në kategorinë: Shqetësim më i Vogël (LC), kurse llojet e tjera të cilat janë të kërcënuara për zhdukje, në varshmëri nga shkalla e kërcënimit, vendosen në kategoritë: I Cenuar (VU), I Rrezikuar (EN) dhe Skajshmërisht i Rrezikuar (CR). Llojet të cilat janë nën kërcënime të tilla, që shumë shpejt mund të kualifikohen për këto kategori, vendosen në kategorinë: Gati i Kërcënuar (NT). Llojet për të cilat është dëshmuar se janë zhdukur, vendosen në kategoritë: I Zhdukur në Natyrë (EW), I Zhdukur (EX) dhe/ose I Zhdukur në Natyrë në Rajon (RE).

Në Shtojcën A1.2 në këtë §1 HYRJE, është dhënë përmbledhja e pesë kritereve (A-E) të përdorura për të vlerësuar nëse taksoni i takon kategorisë së kërcënueshmërisë sipas IUCN-së (Skajshmërisht i Rrezikuar, I Rrezikuar ose I Cenuar).

Vlerësimi i tillë është i vlefshëm për një periudhë të caktuar. Një rivlerësim i mëvonshëm mund të rezultojë në ndryshimin e statusit të llojeve, dhe arsyet për një lëvizje të tillë brenda kategorive mund të lidhen me ndryshimin e gjendjes së llojit në natyrë apo me shtimin e të dhënave për llojin. Ndryshimi i gjendjes së llojit në natyrë do të thotë se, që nga vlerësimi i kaluar kërcënimet janë shtuar ose zvogëluar dhe se, gjendja e popullatës është përkeqësuar

apo përmirësuar. Ndryshimi i kategorisë për shkak të shtimit të të dhënave nënkupton se që nga vlerësimi i kaluar janë mbledhur të dhëna të reja më të besueshme, ose ka ndryshuar statusi taksonomik i llojit (për shembull, popullatat që i takonin një lloji të vetëm janë ndarë në disa nënlloje apo lloje, e kjo e ndryshon arealin e tyre të përhapjes dhe rrjedhimisht e ndryshon edhe gjendjen në kërcënimet që i kanosen secilës nënpopullatë të mëhershme të llojit, që tash janë popullata të llojeve të reja), ose është gjetur ndonjë gabim në të dhënat në vlerësimin e mëhershëm.

1.2.2 Definimi i termave të përdorur në Librin e Kuq të Faunës

Në Librin e Kuq të Faunës të Republikës së Kosovës janë përdorur terma në kontekstin e vlerësimit të llojeve dhe ekologjisë së llojeve, të cilat në disa raste ndryshojnë nga ato të përdorura në biologji, ekologji apo në fjalorin e përditshëm. Përcaktimi i qartë i këtyre termave është i rëndësishëm në vlerësimin e llojeve, duke qenë se kriteret e IUCN-së për kategorizimin e llojeve marrin parasysh pikërisht të kuptuarit prapa termeve të tilla gjatë këtij kategorizimi.

Këta terma, midis të tjerash, janë: popullata, madhësia e popullatës, nënpopullata, individët e rritur (adultët),

1.2.3 Klasifikimi i habitateve

Në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës është përdorur klasifikimi i habitateve sipas Skemës së Klasifikimit të Habitave (versioni 3.1.). Llojet e habitatit, sipas kësaj skeme, janë terma standardë të përdorur për të përshkruar habitatet kryesore në të cilat gjenden taksonet. Tri nivelet e hierarkisë përdorin terma habitatesh, që marrin parasysh biogeografinë, zonimin latitudinal dhe thellësinë në sistemet detare. Habitatet kontinentale ujore janë të

1.2.4 Klasifikimi i kërcënimeve

Në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës është përdorur klasifikimi i kërcënimeve sipas Skemës së Klasifikimit të Kërcënimeve (versioni 3.2.). Kërcënimet e drejtpërdrejta janë aktivitete njerëzore ose procese që kanë ndikuar, janë duke ndikuar ose mund të ndikojnë në statusin e taksonit që vlerësohet (p.sh., peshkimi i paqëndrueshëm, prerja e pyjeve, zhvillimi komercial etj.). Kjo skemë e klasifikimit të kërcënimeve është dhënë në Shtojcën A1.5 në këtë §1 HYRJE.

1.2.5 Klasifikimi i masave për konservim dhe hulumtimeve të nevojshme

Në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës është përdorur klasifikimi i veprimeve të nevojshme për konservim sipas Skemës së Klasifikimit të Veprimeve për Konservim (Versioni 2.0). Këtu janë përfshirë veprimet që janë më urgjente, të rëndësishme dhe të cilat realisht mund të mbërrihen në një periudhë të caktuar të ardhshme kohore. Në pjesën më të madhe të rasteve nuk ka pasur veprime momentale për konservim për llojet përkatëse.

Në cilindo rast, në mënyrë që të monitorohet gjendja dhe ndryshimi i statusit të biodiversitetit, është thelbësore që llojet të rivlerësohen në mënyrë periodike, në mënyrë që masat e ndërmarra për mbrojtjen e llojeve të jenë adekuate dhe të bazuara në gjendjen reale të llojeve, si dhe me qëllim të përfshirjes në mbrojtje edhe të llojeve që paraprakisht, për arsye të ndryshme, nuk u janë nënshtruar kriterëve të kërcënueshmërisë sipas IUCN-së.

gjenerata e taksonit, reduktimi i (nën)popullatës, rënia e vazhdueshme e nën(popullatës), luhatjet ekstreme të nën(popullatës), fragmentimi i habitatit, shtrirja e përhapjes, zona e pranisë, lokacioni, lokaliteti, analiza sasiore e vlerësimit të zhdokjes së një taksoni, etj.

Në Shtojcën A1.3 në këtë §1 HYRJE, është dhënë shpjegimi i këtyre termave sipas manualit të IUCN-së "Kategoritë dhe Kriteret e Listës së Kuqe të IUCN-së [Versioni 3.1]" [marrë nga IUCN 2012].

bazuara kryesisht në sistemin e klasifikimit të llojeve të vendeve ujore të përdorura nga Konventa Ramsar. Kjo skemë e klasifikimit të habitateve është dhënë në Shtojcën A1.4 në këtë §1 HYRJE. Përveç kësaj, në shumicën e rasteve janë ofruar të dhëna më të detajuara për karakteristikat e habitatit për llojet, duke marrë parasysh veçantitë e llojeve dhe kërkesat e tyre specifike për pjesë të caktuara të habitatit, si në Kosovë, ashtu edhe në tërë shtrirjen e llojit.

Përveç kësaj, në shumicën e rasteve janë ofruar të dhëna më të detajuara për karakteristikat e kërcënimeve për llojet përkatëse. Duke qenë se në shumë raste kanë munguar të dhënat për ndikimin kohor të kërcënimeve, atëherë ka qenë e pamundur që kërcënimet të ndërliken me madhësinë e ndikimit të tyre apo me aspektin kohor të ushtrimit të ndikimit të tyre. Në këtë kontekst, në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës kërcënimet janë përdorur më tepër në aspektin e faktorëve që kanë ndikuar ose mund të ndikojnë në gjendjen e popullatave të llojit, pa ndonjë kuantifikim direkt eventual.

Gjithashtu, është përdorur struktura hierarkike për hulumtime të nevojshme sipas Skemës së Klasifikimit të Hulumtimeve të Nevojshme (Versioni 2.0). Këtu janë potencuar hulumtimet që janë të domosdoshme në funksion të përmirësimit të statusit të llojit që vlerësohet dhe të cilat në mënyrë reale mund të mbërrihen brenda një periudhe të caktuar afatshkurtër. Skema e Klasifikimit të Veprimeve për Konservim dhe Skema e Klasifikimit të Hulumtimeve të Nevojshme janë dhënë në Shtojcën A1.6 dhe A1.7 në këtë §1 HYRJE.

1.2.6 Përdorimi i softuerit Ramas Red List

Të dhënat e mbledhura për Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës janë përpunuar me softuerin Ramas Red List [Akçakaya dhe Ferson 2001] në rastet kur sasia dhe cilësia e të dhënave e ka mundësuar këtë. Ky program kompjuterik i përmbush kriteret e kërcënueshmërisë sipas IUCN-së dhe operon sipas tri moduleve: Ramas Red List 3.0, Moduli i Analizës Kohore dhe Moduli i Analizës Hapësinore. Ramas Red List 3.0 është moduli bazë, i cili e kryen vlerësimin e llojeve. Moduli i Analizimit Kohor operon sipas këtyre parametrave: gjatësia e gjeneratës në vite, reduktimi i popullatës, rënia e vazhdueshme e popullatës dhe luhajtjet e popullatës. Moduli i Analizës Kohore operon sipas këtyre parametrave:

1.2.7 Përdorimi i fotografive të llojeve

Për një numër të madh të llojeve të shtazëve të përfshira në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës janë dhënë edhe fotografitë, por jo për të gjitha, duke pasur parasysh vështirësitë në dokumentimin e kafshëve me anë të fotografive, siç është edhe rasti me librat e tjerë të faunës në rajon dhe në botë. Fotografitë e përdorura janë bërë ose direkt në teren ose në bazë të mostrave të konservuara.

1.3 Të gjeturat e Librit të Kuq të Faunës

Në Librin e Kuq të Faunës të Republikës së Kosovës janë përfshirë gjithsejtë 306 lloje, të cilat u takojnë këtyre grupeve të shtazëve: Gastropoda, Bivalvia, Oligochaeta, Hirudinea, Arachnida [Araneae, Mesostigmata], Malacostraca, Diplopoda, Insecta [Ephemeroptera, Plecoptera, Odonata, Coleoptera, Mecoptera, Diptera, Trichoptera, Lepidoptera], Cyclostomata, Actinopterygii, Amphibia, Reptilia, Aves dhe Mammalia. Numri i llojeve të vëzhguara është shumë më i madh, por për shkak të hapësirës së kufizuar, është vendosur vetëm për këto lloje.

Një pjesë e konsiderueshme e materialit faunistik të mbledhur gjatë këtij projekti mbetet akoma e paidentifikuar për shkak të problemeve taksonomike dhe nevojës më të gjatë kohore për të finalizuar përcaktimin e tyre.

Një numër i madh i llojeve të Ephemeroptera-ve, Coleoptera-ve, Mollusca-ve, Araneae-ve dhe të tjera bëjnë pjesë në këtë grup të materialit të paidentifikuar ende, dhe përfundimi i përcaktimit të tyre mund të krijojë rezultate të rëndësishme për faunën e Republikës së Kosovës.

shtrirja e përhapjes, zona e pranisë, trendet në shtrirjen e përhapjes [% për vit], trendet në zonën e pranisë, rënia e vazhdueshme e shtrirjes së përhapjes, rënia e vazhdueshme e zonës së pranisë, lëvizjet ekstreme në shtrirjen e përhapjes si dhe lëvizjet ekstreme në zonën e pranisë.

Ky softuer, po ashtu merr parasysh numrin e popullatave/nënpopullatave, numrin e lokacioneve ku janë prezente taksonet, rreziqet kryesore, numrin e individëve të rritur, madhësinë e popullatës/nënpopullatës më të madhe [shprehur në numër të individëve të rritur], gjasat e zhdukjes së taksonit në natyrë brenda periudhave të caktuara kohore etj.

Fotodokumentimi i kafshëve ngelet si një nga detyrat më të vështira duke pasur parasysh natyrën e jetesës së këtyre organizmave, vështirësitë në vëzhgim të tyre, si edhe vetë sfidat në të fotografuarit e tyre. Kështu që kurdo që këto rrethana kanë mundësuar, janë ofruar fotografi kurse për llojet e tjera nevojitet kohë më e madhe për t'i shoqëruar edhe ato me fotografitë përkatëse.

Numri më i madh i llojeve të përfshira në Librin e Kuq të Faunës të Republikës së Kosovës i takon grupeve: Insecta [140 lloje], Mammalia [39], Aves [24], Reptilia [20] dhe Gastropoda [20], kurse grupet e tjera janë të përfaqësuara me numër më të vogël të llojeve [Tabela 1.2.1]

Gjatë implementimit të Programit Mjedisor të Kosovës në aktivitetet e hulumtimit të kafshëve, është gjetur një lloj i ri për shkencën, i cili i takon grupit Insecta, rendit Trichoptera dhe gjinisë Potamophylax, grupit juliani, që është grup endemik i Ballkanit me përhapje të ngushtë. Ky lloj është gjetur në Bjeshkët e Lloqanit, në Komunën e Deçanit, dhe është në procedurë publikimi, e cila deri në këtë kohë nuk ka përfunduar ende, prandaj nuk ka mundur të përfshihet në Librin e Kuq [Figura 1.2.1].

Figura 1.2.1: Lloji i ri për shkencën *Potamophylax* sp. nov., i gjetur gjatë projektit të Librit të Kuq të Faunës

Tabela 1.2.1: Shpërndarja e llojeve të përfshira në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës në gjatësi të kategoritë sipas IUCN

Numri më i madh i llojeve të përfshira në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës i takon kategorive: Të Dhëna të Pamjaftueshme [gjithsej 90] dhe Gati i Kërcënuar [gjithsej 80], kurse numri më i vogël i llojeve i takon kategorive: I Rrezikuar [24] dhe Skajshmërisht i Rrezikuar [25]. Këto të dhëna reflektojnë gjendjen faktike në hulumtimet e diversitetit shtazor në Kosovë, ku akoma ka mungesa thelbësore për një numër të madh të llojeve sa i përket të dhënave rreth popullatave, numrit të individëve, trendit të tyre dhe faktorëve që i kërcënojnë. Ky është një paralajmërim emergjent që të fillohet monitorimi i llojeve të tilla, në mënyrë që llojet të cilat nuk kanë mundur të vlerësohen për kategoritë e kërcënueshmërisë për shkak të mungesës së të dhënave, të vlerësohen drejt, para se ato të rrezikohen në mënyrë të pakthyeshme prej rreziqeve antropogjene dhe të tjera.

Numri më i madh i kërcënimeve për llojet e vlerësuara i takon këtyre grupeve të kërcënimeve: përdorimi i burimeve biologjike, modifikime të sistemeve natyrore, ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër, Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore, ndotja dhe zhvillimi rezidencial dhe komercial. Prerja dhe vjelja e pyjeve, aktivitetet rekreative të pamënaxhuara mirë, eksploatimi i ujërave sipërfaqësore [veçanërisht për qëllime bujqësore], ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit dhe zonat e turizmit dhe rekreacionit janë rreziqet specifike më të shpeshta, që i kërcënojnë llojet e vlerësuara.

GRUPET/KATEGORITË	Skajshmërisht i Rrezikuar (CR)	I Rrezikuar (EN)	I Cenuar (VU)	Gati i Kërcënuar (NT)	Shqetësim i Vogël (LC)	Të Dhëna të Pamjaftueshme (DD)	Totali
Gastropoda			10	10			20
Bivalvia		1					1
Oligochaeta		1			2	7	12
Hirudinea						2	2
Arachnida					1	8	9
<i>Araneae</i>					1	7	8
<i>Mesostigmata</i>						1	1
Malacostraca			1			1	2
Diplopoda			3			6	9
Insecta	20	11	19	42	13	35	140
<i>Ephemeroptera</i>		4		4	2	2	12
<i>Plecoptera</i>	5	1					6
<i>Odonata</i>				4	1	7	12
<i>Coleoptera</i>			3	2	4	17	26
<i>Mecoptera</i>						1	1
<i>Diptera</i>						2	2
<i>Trichoptera</i>	15	1	7	20	1	2	46
<i>Lepidoptera</i>		5	9	12	5	4	35
Cyclostomata				1			1
Actinopterygii	1	1	1	4	2	5	14
Amphibia		2	1		3	7	13
Reptilia			1	8	8	3	20
Aves	3	6	4	4		7	24
Mammalia	1	2	1	9	17	9	39
Totali	25	24	41	80	46	90	306

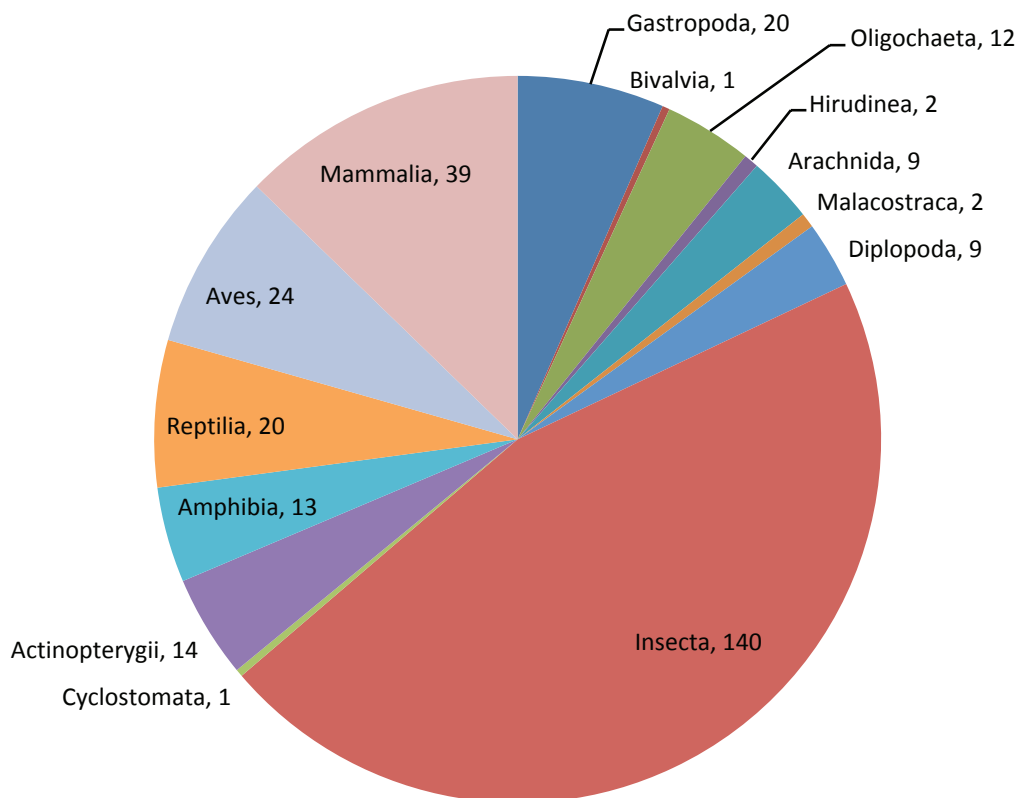

Figura 1.2.2: Numri i llojeve në kuadër të grupeve të ndryshme të kafshëve të përfshira në Librin e Kuq të Faunës së Republikës së Kosovës

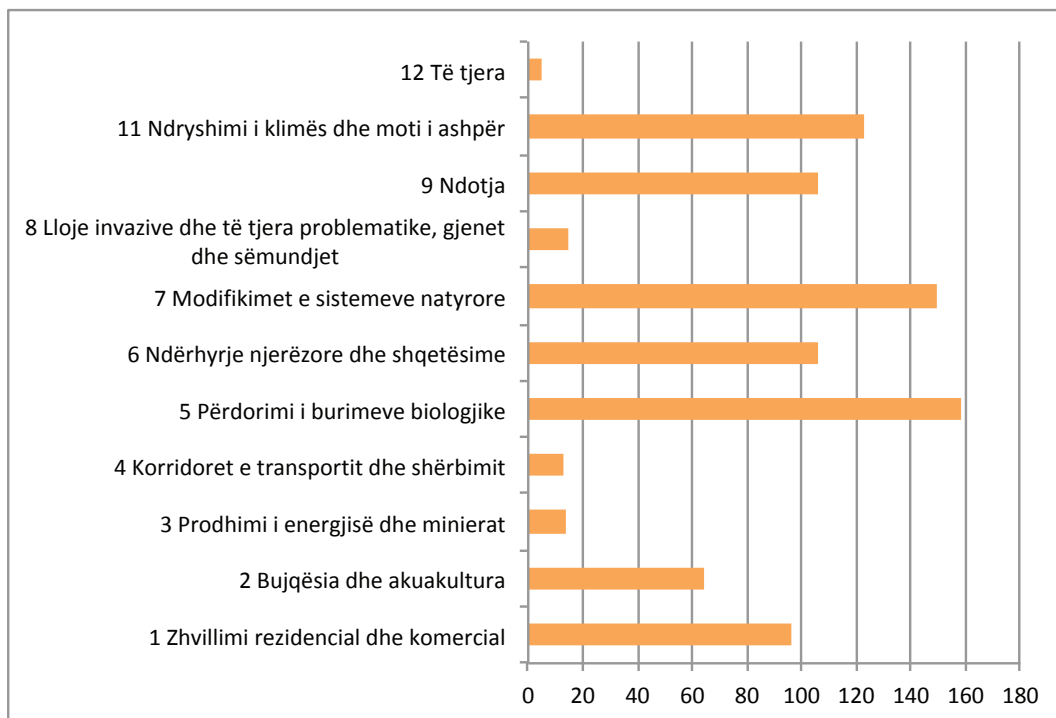

Figura 1.2.3: Kategoritë kryesore të rreziqeve që i kërcënojnë llojet e vlerësuara të kafshëve

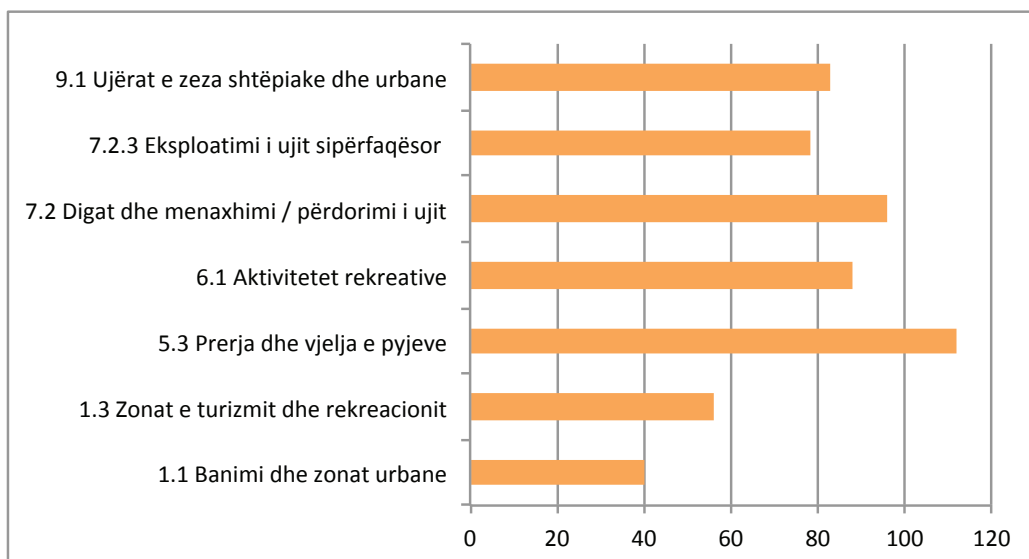

Figura 1.2.4: Rreziqet kryesore specifike të cilat i kërcënojnë llojet e vlerësuara të kafshëve

1.4 Përfundime

Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës është dokumenti më i rëndësishëm zyrtar i prodhuar deri më tani në Kosovë sa i përket diversitetit të faunës, sepse jep për herë të parë të dhëna cilësore dhe të matshme rreth llojeve të shtazëve të pranishme në Kosovë, shtrirjes së tyre, aspekteve të endemizmit dhe masave për mbrojtjen e tyre. Duke i identifikuar në të njëjtën kohë edhe kërcënimet, që u kanosen këtyre llojeve, ky dokument do të shërbejë si udhërrëfyes për mbrojtjen e llojeve, evitimin e kërcënueshëmërisë ndaj tyre dhe krijimin e politikave për konservim.

Hapi tjetër është krijimi i programeve për monitorim të llojeve të vlerësuara dhe habitateve përcjellëse, në pajtim me masat e sugjeruara për konservim, duke i kontribuar kështu mbrojtjes së llojlojshmërisë së botës së gjallë në Kosovë. Ky dokument dëshmon për pasurinë e madhe llojore që ka Kosova, dhe në të njëjtën kohë kjo e shton përgjegjësinë e institucioneve shtetërore dhe atyre akademike për mbrojtjen e këtyre llojeve.

Libri i Kuq i Faunës së Republikës së Kosovës e nxjerr biodiversitetin nga kufizimi akademik, duke i vënë llojet e përfshira në përgjegjësi të organeve vendimmarrëse, OJQ-ve, institucioneve edukative dhe arsimore, sikur edhe të shoqërisë në përgjithësi. Në anën tjetër, përgjegjësi e institucioneve akademike nuk pushon me kaq, por ajo bëhet edhe më e rëndësishme, sidomos në përcjelljen e vazhdueshme të gjendjes së popullatave të llojeve të përfshira, sidomos në vlerësimin e llojeve të tjera të kafshëve me sistemin e njëjtë të kritereve, duke pasur parasysh se llojet e përfshira në këtë Libër të Kuq përbëjnë vetëm një përqindje të vogël të llojlojshmërisë së shtazëve të pranishme në Republikën e Kosovës.

A1 Shtojcat e Hyrjes

A1.1 Kategoritë e IUCN-së [sipas Kategorive dhe Krieteve të Listës së Kuqe të IUCN-së: Versioni 3.1-2012]

• **I ZHDUKUR (EX):** Taksoni është: I Zhdukur, kur nuk ka asnjë dyshim të arsyeshëm se individ i fundit ka vdekur. Taksoni konsiderohet: I Zhdukur, kur hulumtimet e detajuara në habitatin e njohur dhe/ose të pritshëm, në kohë të përshtatshme [ditore, stinore, vjetore], përgjatë rangut të tij historik nuk kanë arritur të regjistrojnë një individ. Hulumtimet duhet të jenë realizuar në një kornizë kohore të përshtatshme për ciklin jetësor të taksonit dhe formën e tij të jetës.

• **I ZHDUKUR NË NATYRË (EW):** Një takson është: I Zhdukur në Natyrë, kur dihet se mbijeton vetëm në kultivim, në robëri ose si një popullatë [ose popullata] e natyralizuar jashtë rangut të kaluar të taksonit. Një takson konsiderohet: I Zhdukur në Natyrë, kur hulumtimet e detajuara në habitatin e njohur dhe/ose të pritshëm, në kohë të përshtatshme [ditore, stinore, vjetore], përgjatë rangut të tij historik, nuk kanë arritur të regjistrojnë një individ. Hulumtimet duhet të jenë realizuar në një kornizë kohore të përshtatshme për ciklin jetësor të taksonit dhe formën e jetës.

• **I ZHDUKUR NË RAJON (RE):** Kjo është kategori rajonale për një takson kur nuk ka asnjë dyshim të arsyeshëm se individ i fundit i aftë për riprodhim brenda rajonit ka vdekur ose është zhdukur nga natyra në rajon ose kur, nëse është një ish-takson vizitues, individ i fundit ka vdekur ose është zhdukur në natyrë nga rajoni. Përcaktimi i çdo afati kohor për listim në kategorinë: I Zhdukur në Rajon, është lënë në diskrecionin e autoritetit rajonal të Listës së Kuqe, por normalisht nuk duhet të paraprijë datën 1500 pas erës së re.

• **SKAJSHMËRISHT I RREZIKUAR (CR):** Një takson është: Skajshmërisht i Rrezikuar kur dëshmitë më të mira të disponueshme tregojnë se ai plotëson ndonjë nga kriteret A deri në E për kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar dhe për këtë arsye konsiderohet se përballet me një rrezik jashtëzakonisht të lartë të zhdukjes në natyrë.

• **I RREZIKUAR (EN):** Një takson është: I Rrezikuar, kur dëshmitë më të mira të disponueshme tregojnë se ai plotëson ndonjë nga kriteret A deri në E për kategorinë: I Rrezikuar dhe për këtë arsye konsiderohet se po përballet me një rrezik shumë të lartë të zhdukjes në natyrë.

• **I CENUAR (VU):** Një takson është: I Cenuar, kur dëshmitë më të mira të disponueshme tregojnë se ai plotëson ndonjë nga kriteret A deri në E për: I Cenuar dhe për këtë arsye konsiderohet se po përballet me një rrezik të lartë të zhdukjes në natyrë.

• **GATI I KËRCËNUAR (NT)** Një takson është: Gati i Kërcënuar, kur është vlerësuar kundrejt krieteve, por nuk kualifikohet tani për tani për kategoritë: Skajshmërisht i Rrezikuar, I Rrezikuar ose I Cenuar, por është afër kualifikimit ose ka të ngjarë të kualifikohet për një kategori të kërcënueshmërisë në një të ardhme të afërt.

• **SHQETËSIM MË I VOGËL (LC):** Një takson është në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, kur është vlerësuar kundrejt krieteve, por nuk kualifikohet për kategoritë: Skajshmërisht i Rrezikuar, I Rrezikuar, I Cenuar ose Gati i Kërcënuar. Llojet gjithandej të përhapura dhe me dendësi të madhe janë të përfshira në këtë kategori.

• **TË DHËNA TË PAMJAFTUESHME (DD):** Një takson është në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, kur informacionet janë joadekuade për të bërë një vlerësim të drejtpërdrejtë ose të tërthortë të rrezikut të zhdukjes, bazuar në përhapjen dhe/ose statusin e popullatës. Një takson në këtë kategori mund të jetë i studiuar mirë dhe biologjia e tij të jetë e njohur mirë, por mungojnë të dhëna të përshtatshme për dendësinë dhe/ose përhapjen. Prandaj, Të Dhëna të Pamjaftueshme nuk është kategori kërcënim. Listimi i taksonëve në këtë kategori tregon se kërkohet më shumë informacion dhe pranohet mundësia që hulumtimet e ardhshme do të tregojnë se klasifikimi në kategoritë e kërcënueshmërisë është i përshtatshëm. Është e rëndësishme të përdorim mirë çfarëdo të dhënash të disponueshme. Në shumë raste kujdes i madh duhet të ushtrohet në zgjedhjen midis: Të Dhëna të Pamjaftueshme dhe një statusi të kërcënueshmërisë. Nëse rangu i një taksoni dyshohet të jetë relativisht i kufizuar dhe një periudhë e konsiderueshme kohore ka kaluar që nga regjistrimi i fundit i taksonit, atëherë statusi i kërcënueshmërisë mund të arsyetohet.

• **I PAVLERËSUAR (NE):** Një takson është: I Pavlerësuar, kur nuk është vlerësuar ende sipas krieteve.

• **I PAAPLIKUESHËM (NA):** Kjo është kategoria për një takson, që konsiderohet i papërshtatshëm për vlerësim në nivel rajonal. Një takson mund të jetë: I Paaplikueshëm, sepse nuk është një popullatë natyrore ose nuk është brenda vargut të tij natyror në rajon, ose është një kalimtar në rajon. Lloji gjithashtu mund të jetë: I Paaplikueshëm, sepse gjendet në numër shumë të ulët në rajon [p.sh., kur autoriteti i Listës së Kuqe rajonale ka vendosur të përdorë një "filtër" për të përjashtuar taksonet para procedurës së vlerësimit] ose taksoni mund të klasifikohet në një nivel më të ulët taksonik [p.sh., nën nivelin e llojit apo nënlllojit] sesa konsiderohet e pranueshme nga autoriteti rajonal i Listës së Kuqe. Për dallim nga kategoritë tjera të Listës së Kuqe, nuk është e detyrueshme të përdoret kjo kategori për të gjitha llojet për të cilat vlen, por rekomandohet të përdoret për llojet ku përdorimi i tij është informativ.

A1.2 Përmbledhje e pesë kritereve (A-E) të përdorura për të vlerësuar nëse taksoni i takon kategorisë së kërcënueshërisë sipas IUCN-së (Skajshmërisht i Rrezikuar, I Rrezikuar ose I Cenuar)

A. Reduktimi i madhësisë së popullatës. Reduktimi i popullatës (i matur përgjatë 10 viteve ose 3 gjeneratave) bazuar në ndonjërin nga pikat A1 deri A4			
	Skajshmërisht i Rrezikuar	I Rrezikuar	I Cenuar
A1	≥ 90%	≥ 70%	≥ 50%
A2, A3 & A4	≥ 80%	≥ 50%	≥ 30%
A1	Reduktimi i vëzhguar, vlerësuar, konkluduar ose dyshuar i popullatës në të kaluarën ku shkaktarët e reduktimit janë qartë të kthyeshëm DHE të kuptueshëm DHE kanë përfunduar.		(a) vëzhgim direkt [përveç A3] (b) <i>indeksin e abundances</i> , të përshtatshëm për taksonin (c) rënie në zonën e pranisë (ZP), shtrirja e përhapjes (SHP) dhe/ose kualitetin e habitatit (d) nivelet e tanishme ose potenciale të eksploatimit (e) efektet e taksoneve të introduktuara, hibridizimit, patogjenëve, ndotësve, kompetitorëve apo parazitëve
A2	Reduktimi i vëzhguar, vlerësuar, konkluduar ose dyshuar i popullatës në të kaluarën ku shkaktarët e reduktimit mund të mos kenë pushuar OSE mund të mos kuptohen OSE mund të mos jenë të kthyeshëm.		
A3	Reduktimi i projektuar, konkluduar apo dyshuar i popullatës që do të ndodhë në të ardhmen (deri në një maksimum prej 100 vitesh) [(a) nuk mund të përdoret për A3].		
A4	Vëzhgim, vlerësim, konkludim, projektim ose dyshim i reduktimit të popullatës ku periudha kohore duhet të përfshijë edhe të kaluarën edhe të ardhmen (deri në një maksimum prej 100 vitesh në të ardhmen), dhe ku shkaktarët e reduktimit mund të mos kenë pushuar OSE mund të mos kuptohen OSE mund të mos jenë të kthyeshëm.		
<i>bazuar në ndonjë nga:</i>			

B. Rangu gjeografik në formë të ose B1 (shtrirja e përhapjes) DHE/OSE B2 (zona e pranisë)			
	Skajshmërisht i Rrezikuar	I Rrezikuar	I Cenuar
B1. Shtrirja e përhapjes (SHP)	< 100 km ²	< 5,000 km ²	< 20,000 km ²
B2. Zona e pranisë (ZP)	< 10 km ²	< 500 km ²	< 2,000 km ²
DHE të paktën 2 nga 3 kriteret e mëposhtme:			
(a)	Skajshmërisht e fragmentuar OSE Numri i lokacioneve	= 1	≤ 5
(b)	Rënie e vazhdueshme e vëzhguar, vlerësuar, konkluduar apo projektuar në ndonjë nga pikat: (i) shtrirja e përhapjes; (ii) zona e pranisë; (iii) gjerësia e zonës dhe/ose kualiteti i habitatit; (iv) numri i lokacioneve ose nënpopullatave; (v) numri i individëve të rritur		
(c)	Luhatje ekstreme në ndonjë nga pikat: (i) shtrirja e përhapjes; (ii) zona e pranisë; (iii) numri i lokacioneve ose nënpopullatave; (iv) numri i individëve të rritur		

C. Madhësi e vogël e popullatës dhe rënie			
	Skajshmërisht i Rrezikuar	I Rrezikuar	I Cenuar
Numri i individëve të rritur	< 250	< 2,500	< 10,000
DHE të paktën një nga C1 ose C2			
C1.	Rënie në vazhdimësi e vëzhguar, vlerësuar apo projektuar e të paktën (deri në një maksimum prej 100 vitesh në të ardhmen):	25% në 3 vite apo 1 gjeneratë (cilado që të jetë më e madhe)	20% në 5 vite apo 2 gjenerata (cilado që të jetë më e gjatë)
C2.	Rënie në vazhdimësi e vëzhguar, vlerësuar apo projektuar DHE të paktën 1 nga 3 kushtet:		10% në 10 vite apo 3 gjenerata (cilado që të jetë më e gjatë)
(a)	(i) Numri i individëve të rritur në secilën nënpopullatë	≤ 50	≤ 250
	(ii) % e individëve të rritur në një nënpopullatë =	90-100%	95-100%
(b)	Luhatjet ekstreme në numrin e individëve të rritur		≤ 1,000
			100%

D. Popullata shumë të vogla ose të kufizuara			
	Skajshmërisht i Rrezikuar	I Rrezikuar	I Cenuar
D1.	Numri i individëve të rritur	< 50	< 250
D2.	<i>E zbatueshme vetëm për kategorinë I Cenuar</i> Zonë e pranisë e kufizuar ose numër i kufizuar i lokaliteteve me kërcënim të ardhshëm bindës që mund ta qojë taksonin drejt kategorive Skajshmërisht i Rrezikuar ose I Rrezikuar në një kohë shumë të shkurtër		Zakonisht: zona e pranisë (ZP) < 20 km ² ose numri i lokaliteteve ≤ 5

E. Analiza kuantitative			
	Skajshmërisht i Rrezikuar	I Rrezikuar	I Cenuar
Gjasa e zhdukjes në natyrë:	≥ 50% në 10 vite ose 3 gjenerata, cilado që të jetë më e gjatë (maksimumi 100 vite)	≥ 20% në 20 vite ose 5 gjenerata, cilado që të jetë më e gjatë (maksimumi 100 vite)	≥ 10% në 100 vite

A1.3 Definimi i termave lidhur me kriteret e përdorura për vlerësimin e llojeve (sipas Kategoritë dhe Kriteret e Listës së Kuqe të IUCN-së: Versioni 3.1-2012)

Popullata dhe madhësia e popullatës (Kriteret A, C dhe D)

Termi 'popullatë' përdoret në një kuptim të veçantë në Kriteret e Listës së Kuqe, që ndryshon nga përdorimi i saj i zakonshëm biologjik. Popullata këtu përkufizohet si numër i përgjithshëm i individëve të taksonit. Për arsye funksionale, kryesisht për shkak të dallimeve në mes të formave të jetës, madhësia e popullatës matet vetëm me numrat e individëve të rritur. Në rastin e taksonëve që varen detyrimisht nga taksonet e tjera, për tërë ose një pjesë të cikleve të tyre të jetës, duhet të përdoren vlerat biologjike të përshtatshme për taksonin pritës.

2. Nënpopullatat (Kriteret B dhe C)

Nënpopullatat përcaktohen si grupe gjeografikisht ose tjetërqysh të ndryshme në popullatë, midis të cilave ka pak shkëmbim demografik ose gjenetik (zakonisht një individ migrues i suksesshëm ose gamet në vit, ose më pak).

3. Individët e rritur (Kriteret A, B, C dhe D)

Numri i individëve të rritur është numri i individëve të njohur, të vlerësuar ose të konkluduar, që janë në gjendje të riprodhohen. Kur të vlerësohet ky aspekt duhet të mbahen parasysh pikat e mëposhtme:

- Individët e rritur, të cilët kurrë nuk do të prodhojnë pasardhës të rinj, nuk duhet të numërohen (p.sh., dendësitë janë tepër të ulëta për fekundim).
- Në rastin e popullatave me numër të panjohur mirë të të rriturve apo të raportit gjinor, është e përshtatshme që të përdoren vlerësime më të ulëta për numrin e individëve të rritur.
- Kur ka luhajtje në madhësinë e popullatës, duhet të përdoret një vlerësim më i ulët. Në shumicën e rasteve kjo vlerë do të jetë shumë më e vogël sesa mesatarja.
- Njësitë e riprodhimit brenda një dege duhet të numërohen si individë, me përjashtim të rasteve kur njësitë e tilla nuk janë në gjendje të mbijetojnë vetëm (p.sh., koralet).
- Në rastin e taksonëve që natyrisht humbin të gjithë ose një pjesë të individëve të rritur në një pikë në ciklin e tyre të jetës, vlerësimi duhet të bëhet në kohën e duhur, kur individët e rritur janë në dispozicion për riprodhim.
- Individët e reintroduktuar duhet të kenë prodhuar pasardhës të qëndrueshëm para se të numërohen si individë të rritur.

4. Gjenerata (Kriteret A, C dhe E)

Gjatësia e gjeneratës është moshë mesatare e prindërve të kohortit aktual (p.sh., e individëve të posalindur). Gjatësia e gjeneratës pasqyron kështu shkallën e qarkullimit të individëve riprodhues në një popullatë. Gjatësia e gjeneratës është më e gjatë se sa moshë, në të cilën riprodhimi i parë ka ndodhur dhe më e shkurtër se sa moshë e individit më të vjetër që akoma riprodhohet, me përjashtim të taksonëve të cilat riprodhohen vetëm një herë. Aty ku gjatësia e gjeneratës ndryshon nën kërcënim, duhet të përdoret gjatësia më e natyrshme, për shembull, ajo para se të ndodhte kërcënim.

5. Reduktimi (Kriteri A)

Reduktimi është një rënie në numrin e individëve të rritur të së paku një përqindjeje të caktuar sipas kriterit për periudhën (vitet) e specifikuar, megjithëse rënia nuk është e domosdoshme që të vazhdojë. Një reduktim nuk duhet të interpretohet si pjesë e luhajtjes së popullatës nëse nuk ka dëshmi të mirë për këtë. Rënia e numrit të individëve si rezultat i luhajtjeve natyrore në madhësinë e popullatës, në parim nuk duhet të konsiderohet si reduktim.

6. Rënia e vazhdueshme (Kriteret B dhe C)

Rënia e vazhdueshme është një rënie që ka ndodhur rishtas, e tanishme ose e parashikuar e ardhshme (e cila mund të jetë graduale, e parregullt ose sporadike), e cila mund të vazhdojë nëse nuk merren masa përmirësuese. Luhajtjet, normalisht, nuk do të llogariten si rënie të vazhdueshme, por gjithashtu një rënie e vëzhguar nuk duhet të konsiderohet si luhajtje, nëse nuk ka dëshmi për këtë.

7. Luhajtjet ekstreme (Kriteret B dhe C)

Mund të thuhet se luhajtjet ekstreme mund të ndodhin në një numër të taksonëve, kur madhësia e popullatës ose zona e përhapjes ndryshon gjerësisht, shpejt dhe shpesh, zakonisht një rritje apo ulje dhjetëfish, për shembull

8. Fragmentim i skajshëm (Kriteri B)

Fraza "i fragmentuar skajshmërisht" i referohet situatës në të cilën rritja e rrezikut të zhdukjes së taksonit rezulton nga fakti se shumica e individëve të tij gjenden në nënpopullata të vogla dhe relativisht të izoluar (në rrethana të caktuara kjo mund të jetë nxjerrë nga informacioni i habitatit). Këto nënpopullata të vogla mund të zhduken, me një probabilitet të zvogëluar të rikolonizimit.

9. Shtrirja e përhapjes (Kriteret A dhe B)

Shtrirja e përhapjes përcaktohet si zona që gjendet brenda kufirit më të shkurtër të imagjinuar të vazhdueshëm, që mund të tërhiqet për të përfshirë të gjitha lokalitetet e njohura, të nxjerra ose të parashikuara të ndodhjes aktuale të një taksoni, përjashtuar rastet e ndodhjes së rastësishme të ndonjë individi. Kjo masë mund të përjashtojë shkëputjet ose disjunksionet brenda përhapjeve të përgjithshme të taksonëve (p.sh., zonat e mëdha të habitatit dukshëm të papërshtatshëm) [shih 'zonën e pranisë']. Shtrirja e përhapjes shpesh mund të matet nga një poligon minimal konveks (poligoni më i vogël në të cilin asnjë kënd i brendshëm nuk kalon 180 gradë dhe që përmban të gjitha lokalitetet e ndodhjes).

10. Zona e pranisë (Kriteret A, B dhe D)

Zona e pranisë përkufizohet si zonë brenda "shtrirjes së përhapjes" [shih 'shtrirjen e përhapjes' më lart], e cila është e okupuar nga një takson, duke përjashtuar rastet e gjendjes së rastësishme. Kjo masë reflekton me faktin se një takson zakonisht nuk do të ndodhë në të gjithë shtrirjen e tij të përhapjes, ku mund të ekzistojnë habitate të papërshtatshme ose të pabanuara. Në disa raste (p.sh., lokalitete të pazëvendësueshme të vendosjes së kolonive, vende të rëndësishme të ushqyerjes për taksonet shtegtuuese), zona e pranisë është zona më e vogël e rëndësishme për mbijetesën e popullatave ekzistuese të një taksoni në çfarëdo faze të saj. Madhësia e zonës së pranisë do të jetë në funksion të shkallës, në të cilën matet dhe duhet të jetë në një shkallë të përshtatshme me aspektet përkatëse biologjike të taksonit, natyrën e kërcënimeve dhe të dhënat në dispozicion. Për të shmangur mospërputhjet dhe paragjykimet në vlerësimet e shkaktuara nga përkufizimi i zonës së pranisë në shkallë të ndryshme, mund të jetë e nevojshme të standardizohen vlerësimet duke aplikuar një faktor të korrigjimit të shkallës. Është vështirë të japësh udhëzime strikte se si duhet të bëhet standardizimi, sepse llojet e ndryshme të taksonëve kanë marrëdhënie të ndryshme të raporteve shkallë-zonë.

11. Lokacioni (Kriteret B dhe D)

Termi 'lokacion' përcakton një zonë gjeografikisht ose ekologjikisht të dallueshme, në të cilën një ngjarje e vetme kërcënuese mund të prekë me shpejtësi të gjithë individët e taksonit të pranishëm. Madhësia e lokacionit varet nga zona e mbuluar nga ngjarja kërcënuese dhe mund të përfshijë një pjesë të një nënpopullimi ose disa sosh. Kur një takson është prekur nga më shumë se një ngjarje kërcënuese, lokacioni duhet të përcaktohet duke marrë parasysh kërcënimin më të rëndë të besueshëm.

12. Analiza sasiore (Kriteri E)

Një analizë sasiore përcaktohet këtu si çfarëdo forme e analizës, që vlerëson mundësinë e zhdukjes së një taksoni të bazuar në historinë e njohur të jetës, kërkesat e habitatit, kërcënimet dhe opsionet e specifikuar të menaxhimit. Analiza e qëndrueshmërisë së popullatës (PVA) është një teknikë e tillë. Analizat sasiore duhet të përdorin plotësisht të gjitha të dhënat relevante në dispozicion. Në një situatë, në të cilën ka informacion të kufizuar, të dhëna të tilla që janë në dispozicion mund të përdoren për të siguruar një vlerësim të rrezikut të zhdukjes (për shembull, duke vlerësuar ndikimin e ngjarjeve stokastike në vendbanim). Në paraqitjen e rezultateve të analizave sasiore, supozimet (të cilat duhet të jenë të përshtatshme dhe të mbrojtura), të dhënat e përdorura dhe pasiguria në të dhënat ose në modelin sasior, duhet të dokumentohen.

A1.4 Skema e Klasifikimi të Habitave (Versioni 3.1)

1 Pyje

- 1.1 Pyje boreale
- 1.2 Pyje subarktike
- 1.3 Pyje subantarktike
- 1.4 Pyje të klimës mesatare
- 1.5 Pyje të thata subtropike/tropike
- 1.6 Pyje të lagështa subtropike/tropike të ultësirave
- 1.7 Vegjetacion pyjor mangrovë subtropik/tropik mbi nivelin e lartë të baticës
- 1.8 Pyje subtropike/tropike moçalishte
- 1.9 Pyje të lagështa malore subtropike/tropike

2 Savana

- 2.1 Savana të thata
- 2.2 Savana të lagështa

3 Shkurre

- 3.1 Shkurre subarktike
- 3.2 Shkurre subantarktike
- 3.3 Shkurre të klimës mesatare
- 3.5 Shkurre subtropike/tropike të vendeve të thata
- 3.6 Shkurre subtropike/tropike të vendeve të lagështa
- 3.7 Shkurre subtropike/tropike të lartësive të mëdha mbidetare
- 3.8 Vegjetacion shkurror i tipit mesdhetar

4 Kullosa

- 4.1 Tundra
- 4.2 Kullosa subarktike
- 4.3 Kullosa subantarktike
- 4.4 Kullosa të klimës mesatare
- 4.5 Kullosa subtropike/tropike të thata të ultësirave
- 4.6 Kullosa stinore subtropike/tropike të ultësirave të lagështa/të përmytura
- 4.7 Kullosa subtropike/tropike të lartësive të mëdha mbidetare

5 Vende ujore [kontinentale]

- 5.1 Lumenj, përrenj, përroska të përhershme [përfshirë ujëvarat]
- 5.2 Lumenj, përrenj, përroska stinore/të përkohshme/të parregullta
- 5.3 Vende me ujë të dominuara nga shkurret
- 5.4 Këneta, moçale, moçalishte [mbi 8 ha]
- 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla [mbi 8 ha]
- 5.6 Liqene të përkohshme/stinore të ujërave të ëmbla [nën 4 ha]
- 5.7 Këneta/basene të përhershme të ujërave të ëmbla [nën 8 ha]
- 5.8 Këneta/basene stinore/të përkohshme të ujërave të ëmbla [nën 8 ha]
- 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza
- 5.10 Vende ujore në tundra [përfshirë basenet dhe ujërat e përkohshme nga shkrija e borës]
- 5.11 Vende ujore alpine [përfshirë ujëra të përkohshme nga shkrija e borës]
- 5.12 Vende ujore gjeotermale
- 5.13 Delta të brendshme të përhershme
- 5.14 Liqene të njelmëta ose bazike të përhershme
- 5.15 Liqene dhe rrafshina të njelmëta ose bazike stinore/të përkohshme
- 5.16 Këneta/basene të njelmëta ose bazike të përhershme
- 5.17 Këneta/basene të njelmëta ose bazike stinore/të përkohshme
- 5.18 Sisteme kontinentale ujore karstike ose të tjera nëntokësore

6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]

7 Shpella dhe habitate nëntokësore [jo-ujore]

- 7.1 Shpella
- 7.2 Habitata të tjera nëntokësore

8 Shkretëtira

- 8.1 Të nxehta
- 8.2 Mesatare
- 8.3 Të ftohta

9 Detare neritike [xhepa submergjentë pranëbregorë kontinentalë ose ishuj oqeanikë]

- 9.1 Pellagjike
- 9.2 Shkëmbinj nënbaticor dhe guna shkëmbore
- 9.3 Shkëmbinj/gurë/zhavorr i lirë nënbaticor
- 9.4 Zallë nënbaticor
- 9.5 Zallë/baltë nënbaticore

- 9.6 Baltë nënbaticore
- 9.7 Leshterikë/makroalga
- 9.8 Korale në shkëmbinj nënujorë
- 9.8.1 Kanale të jashtme shkëmbinjsh nënujorë
- 9.8.2 Shpate të pasme
- 9.8.3 Shpate të përparme [shpate të jashtme të shkëmbinjve nënujorë]
- 9.8.4 Lagunë
- 9.8.5 Substrat i butë i ndërmjetëm i shkëmbinjve nënujorë
- 9.8.6 Substrat guror i ndërmjetëm i shkëmbinjve nënujorë
- 9.9 Barishte detare [submergjje]
- 9.10 Estuare
  - 10 Detare oqeanike
  - 10.1 Epipellagjike [0–200 m]
  - 10.2 Mezopellagjike [200–1,000 m]
  - 10.3 Batipellagjike [1,000–4,000 m]
  - 10.4 Abisopellagjike [4,000–6,000 m]
  - 11 Shtresa detare e thellë oqeanike [bentike dhe demersale]
    - 11.1 Shpat kontinental/zonë batile [200–4,000 m]
      - 11.1.1 Substrat i fortë
      - 11.1.2 Substrat i butë
    - 11.2 Rrafshinë abisale [4,000–6,000 m]
    - 11.3 Mal/kodër abisale [4,000–6,000 m]
    - 11.4 Llogor i thellë/hadal detar [>6,000 m]
    - 11.5 Pyje nënujore
    - 11.6 Hapje të thella detare [çarje]
- 12 Detare ndërbaticore
  - 12.1 Zonë gurore bregdetare
  - 12.2 Zonë ranore bregdetare dhe/ose plazh, shtylla, rëre etj.
  - 12.3 Zonë bregdetare dhe/ose plazh me zall ose rërë
  - 12.4 Zonë bregdetare me baltë dhe rrafshina ndërbaticore me baltë
  - 12.5 Moçale të njelmëta [barishte emergjente]
  - 12.6 Basene baticash
  - 12.7 Rrënjë nënujore të mangrovës
- 13 Detare bregore/suprabaticore
  - 13.1 Shkëmbinj detarë dhe ishuj shkëmborë jashtëbregorë
  - 13.2 Shpella/karste bregore
  - 13.3 Duna ranore bregore
  - 13.4 Laguna/liqene detare të njelmëta bregore
  - 13.5 Liqene bregore të ujërave të ëmbla
- 14 Artificiale - tokësore
  - 14.1 Toka të punueshme
  - 14.2 Kullosa
  - 14.3 Plantacione
  - 14.4 Kopshte rurale
  - 14.5 Zona urbane
  - 14.6 Zona ish-pyjore subtropikale/tropikale skajshmërisht të degraduara
- 15 Artificiale - ujore
  - 15.1 Zona të deponimit të ujit [mbi 8 ha]
  - 15.2 Basene [nën 8 ha]
  - 15.3 Basene të akuakulturës
  - 15.4 Zona të eksplotimit të rërës
  - 15.5 Ekskavime [të hapura]
  - 15.6 Zona të trajtimit të ujërave të zeza
  - 15.7 Toka të ujitura [përfshirë kanalet e ujitjes]
  - 15.8 Toka bujqësore të përmbytura gjatë stinëve
  - 15.9 Kanale dhe kanale drenazhimi, gropa
  - 15.10 Karste dhe sisteme të tjera hidrologjike nëntokësore [të ndërtuara nga njeriu]
  - 15.11 Struktura detare antropogjene
  - 15.12 Kafazë të marikulturës
  - 15.13 Basene të marikulturës
- 16 Vegjetacion i introduktuar
- 17 Tjetër
- 18 I panjohur

A1.5 Skema e Klasifikimit të Kërcënimeve (Versioni 3.2)

- 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial
  - 1.1 Banimi dhe zonat urbane
  - 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale
  - 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit
- 2 Bujqësia dhe akuakultura
  - 2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore
    - 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë
    - 2.1.2 Blegtori/bujqësi e shkallës së vogël
    - 2.1.3 Blegtori/bujqësi agroindustriale
    - 2.1.4 Shkalla e panjohur/e paregjistruar
  - 2.2 Plantacione druri dhe pulpë
    - 2.2.1 Plantacione të vogla
    - 2.2.2 Plantacionet e agroindustriale
    - 2.2.3 Shkalla e panjohur/e paregjistruar
  - 2.3 Blegtorja dhe fermat
    - 2.3.1 Kullotja nomade
    - 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia
    - 2.3.3 Kullotja agroindustriale, ose fermat
    - 2.3.4 Shkalla e panjohur/e paregjistruar
  - 2.4 Akuakultura detare dhe e ujërave të ëmbla
    - 2.4.1 Akuakultura për jetesë/artizanale
    - 2.4.2 Akuakultura industriale
    - 2.4.3 Shkalla e panjohur/e paregjistruar
- 3 Prodhimi i energjisë dhe minierat
  - 3.1 Shpimi i naftës dhe gasit
  - 3.2 Miniera dhe gurorë
  - 3.3 Energjia e rinovueshme
- 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit
  - 4.1 Rrugët dhe hekurudhat
  - 4.2 Linjat e shërbimeve
  - 4.3 Linjat e transportit
  - 4.4 Rrugët e fluturimit
- 5 Përdorimi i burimeve biologjike
  - 5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore
    - 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]
    - 5.1.2 Efektet e padëshiruara [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara]
    - 5.1.3 Përndjekja/kontrolli
    - 5.1.4 Motivimi i panjohur/i paregjistruar
  - 5.2 Mbledhja e bimëve tokësore
    - 5.2.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]
    - 5.2.2 Efektet e padëshiruara [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara]
    - 5.2.3 Përndjekja/kontrolli
    - 5.2.4 Motivimi i panjohur/i paregjistruar
  - 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve
    - 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]
    - 5.3.2 Përdorimi i qëllimshëm: shkalla e madhe [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]
    - 5.3.3 Efektet e paqëllimshme: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara] [vjelja]
    - 5.3.4 Efektet e paqëllimshme: në shkallë të madhe [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara] [vjelja]
    - 5.3.5 Motivimi i panjohur/i paregjistruar
  - 5.4 Peshkimi dhe vjelja e burimeve ujore
    - 5.4.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]
    - 5.4.2 Përdorimi i qëllimshëm: në shkallë të madhe [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]
    - 5.4.3 Efektet e paqëllimshme: jetesa/në shkallë të vogël [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara] [vjelja]
    - 5.4.4 Efektet e paqëllimshme: në shkallë të madhe [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara] [vjelja]
    - 5.4.5 Përndjekja/kontrolli
    - 5.4.6 Motivimi i panjohur/i paregjistruar
- 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore
  - 6.1 Aktivitete rekreative
  - 6.2 Luftëra, trazira civile dhe ushtrime ushtarake
  - 6.3 Punë dhe aktivitete të tjera

- 7 Modifikimet e sistemeve natyrore
  - 7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre
    - 7.1.1 Rritja e frekuencës/intensitetit të zjarrit
    - 7.1.2 Shtyrëngimi në frekuencën/intensitetin e zjarrit
    - 7.1.3 Trendi i panjohur/i paregjistruar
  - 7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit
    - 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri)
    - 7.2.2 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi komercial)
    - 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)
    - 7.2.4 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi i panjohur)
    - 7.2.5 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi në amvisëri)
    - 7.2.6 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi komercial)
    - 7.2.7 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi në bujqësi)
    - 7.2.8 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi i panjohur)
    - 7.2.9 Diga të vogla
    - 7.2.10 Diga të mëdha
    - 7.2.11 Digat (madhësia e panjohur)
  - 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit
- 8 Lloje invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet
  - 8.1 Llojet jonative invazive/të huaja/sëmundjet
    - 8.1.1 Lloje të papërcaktuara
    - 8.1.2 Llojet e emërtuara
  - 8.2 Llojet/sëmundjet origjinale të lindura
    - 8.2.1 Lloje të papërcaktuara
    - 8.2.2 Llojet e emërtuara
  - 8.3 Materiali gjenetik i introduktuar
  - 8.4 Llojet problematike/sëmundjet me origjinë të panjohur
    - 8.4.1 Lloje të papërcaktuara
    - 8.4.2 Llojet e emërtuara
  - 8.5 Sëmundjet e shkaktuara nga viruset
    - 8.5.1 "Lloje" të paspecifikuara (sëmundje)
    - 8.5.2 "Lloje" të emërtuara (sëmundje)
  - 8.6 Sëmundjet me shkaktarë të panjohur
- 9 Ndotja
  - 9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane
    - 9.1.1 Ujërat e zeza
    - 9.1.2 Shkarkimet
    - 9.1.3 Lloji i panjohur/i paregjistruar
  - 9.2 Shkarkimet industriale dhe ushtarake
    - 9.2.1 Derdhjet e naftës
    - 9.2.2 Kullimi nga minierat
    - 9.2.3 Lloji i panjohur/i paregjistruar
  - 9.3 Efluentet bujqësore dhe pyjore
    - 9.3.1 Ngarkesat me nutrientë
    - 9.3.2 Erozioni i tokës, sedimentimi
    - 9.3.3 Herbicidet dhe pesticidet
    - 9.3.4 Lloji i panjohur/i paregjistruar
  - 9.4 Mbetjet dhe mbeturinat e ngurta
  - 9.5 Ndotësit e ajrit
    - 9.5.1 Shiu acidik
    - 9.5.2 Smogu
    - 9.5.3 Ozoni
    - 9.5.4 Lloji i panjohur/i paregjistruar
  - 9.6 Energjia e tepërt
    - 9.6.1 Ndotja e dritës
    - 9.6.2 Ndotja termike
    - 9.6.3 Ndotja e zhurmës
    - 9.6.4 Lloji i panjohur/i paregjistruar
- 10 Ngjarjet gjeologjike
  - 10.1 Vullkanet
  - 10.2 Tërmetet/tsunamet
  - 10.3 Ortekët/rrëshqitjet e tokës
- 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër
  - 11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit
  - 11.2 Thatësirat
  - 11.3 Ekstremet e temperaturës
  - 11.4 Stuhitë dhe përmytjet
  - 11.5 Ndikime të tjera
- 12 Opsione të tjera
  - 12.1 Kërcënim tjetër

A1.6 Skema e Klasifikimit të Veprimeve për Konservim (Versioni 2.0)

- 1 Mbrojtja e tokës/ujit
  - 1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës
  - 1.2 Mbrojtja e burimeve dhe habitateve
- 2 Menaxhimi i tokës/ujit
  - 2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës
  - 2.2 Kontrolli i llojeve invazive/problematike
  - 2.3 Restaurimi i habitatit dhe procesit natyror
- 3 Menaxhimi i llojeve
  - 3.1 Menaxhimi i llojeve
    - 3.1.1 Menaxhimi i vjeljes
    - 3.1.2 Menaxhimi i tregtisë
    - 3.1.3 Kufizimi i rritjes së popullatës
  - 3.2 Ripërtëritja e llojeve
  - 3.3 Reintroduktimi i llojeve
    - 3.3.1 Reintroduktimi
    - 3.3.2 Introdiktimi benign
    - 3.4 Konservimi ex-situ
      - 3.4.1 Shumimi në robëri/përhapja artificiale
      - 3.4.2 Banka e resurseve gjenomike
- 4 Edukimi dhe ndërgjegjësimi
  - 4.1 Edukimi formal
  - 4.2 Trajnimi
  - 4.3 Ndërgjegjësimi dhe komunikimi
- 5 Ligji dhe politikat
  - 5.1 Legjisllacioni
    - 5.1.1 Niveli ndërkombëtar
    - 5.1.2 Niveli kombëtar
    - 5.1.3 Niveli nënkombëtar
    - 5.1.4 Shkalla e paspecifikuar
  - 5.2 Politikat dhe rregulloret
  - 5.3 Standardet dhe kodet e sektorit privat
  - 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit
    - 5.4.1 Niveli ndërkombëtar
    - 5.4.2 Niveli kombëtar
    - 5.4.3 Niveli nënkombëtar
    - 5.4.4 Shkalla e paspecifikuar
- 6 Stimulime rreth mjeteve të jetesës, ekonomike dhe të tjera
  - 6.1 Ndërmarrjet e lidhura dhe alternativat e jetesës
  - 6.2 Zëvendësimi
  - 6.3 Forcat e tregut
  - 6.4 Pagesat e konservimit
  - 6.5 Vlerat jomonetare

A1.7 Skema e Klasifikimit të Hulumtimeve të Nevojshme (Versioni 2.0)

- 1 Hulumtimi
  - 1.1 Taksonomia
  - 1.2 Madhësia, përhapja dhe trendi i popullatës
  - 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia
  - 1.4 Vjelja, përdorimi dhe mjetet e jetesës
  - 1.5 Kërcënimet
  - 1.6 Veprimet
- 2 Planifikimi i konservimit
  - 2.1 Plani i veprimit/restaurimit të llojit
  - 2.2 Plani i menaxhimit i bazuar në areal
  - 2.3 Plani i menaxhimit të tregtisë dhe vjeljes
- 3 Monitorimi
  - 3.1 Trendet e popullatës
  - 3.2 Trendet e nivelit të vjeljes
  - 3.3 Trendet e tregtisë
  - 3.4 Trendet e habitatit
- 4 Të tjera

LLOJET
SKAJSHMËRISHT
TË RREZIKUARA (CR)

2.1 INSECTA

Brachyptera macedonica Ikonomov, 1983

Insecta: Plecoptera: Taeniopterygidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Esat Dauti, Astrit Bilalli

Të dhëna të përgjithshme

Në fazën larvore jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Faza larvore është treguese e ujërave të pas-tra dhe mesatarisht të pastra [Ikonomov 1983].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore. Haset në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është njohur vetëm nga Kosova dhe Maqedonia.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Lugun e Kopilaqës.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranishme ZP të kufizuar [4 km²], numrit të lokacioneve, që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës, bazuar në rënien e kualitetit të habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Lokacioni, ku është gjetur ky lloj, është nën presion të vazhdueshëm nga ndotja dhe degradimi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

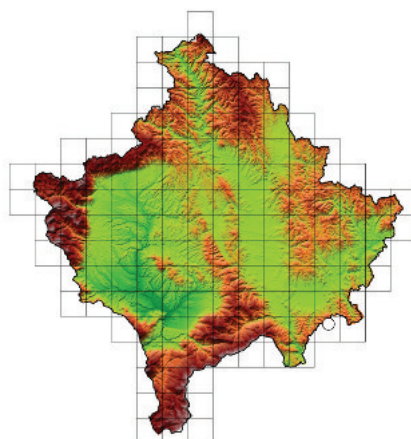
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë të njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Ikonomov 1983

Nemoura anas

Murányi, 2007

Insecta: Plecoptera: Nemouridae

Statuasi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statuasi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Esat Dauti, Astrit Bilalli, Halil Ibrahimimi

Të dhëna të përgjithshme

Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare. Ky lloj i takon gjinisë *Nemoura* Latreille, 1796, e cila posedon një potencial të lartë endemizmi, me disa lloje të reja të përshkruara viteve të fundit nga Ballkani [Murányi 2007].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla mallore. Haset në lartësi të ndryshme mbidetare, kryesisht mbi 800 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Kosovë, Mal të Zi, Maqedoni dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në malet e Berishës.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar (4 km²), numrit të lokacioneve që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës, bazuar në rënie e kualitetit të habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Lokacioni, ku është gjetur ky lloj, është nën presion të vazhdueshëm nga prerja e pyjeve dhe degradimi i mjedisve ujore.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhijet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

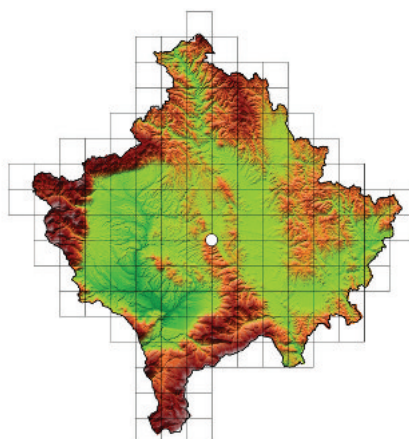
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë të njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të kontrollohet, dhe eventualisht ndalohet, aktiviteti i prerjes së pyjeve përreth zonës ku është gjetur ky lloj.

Referencat

Murányi 2007

Nemoura asceta

Murányi, 2007

Insecta: Plecoptera: Nemouridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Astrit Bilalli, Esat Dauti, Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra dhe mesatarisht të pastra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare. Ky lloj i takon gjinisë *Nemoura*, e cila posedon një potencial të lartë endemizmi, me disa lloje të reja të përshkruara viteve të fundit nga Ballkani (Murányi 2007).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore. Haset në lartësi të ndryshme mbidetare, kryesisht mbi 800 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Kosovë dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në malet e Berishës.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar (4 km²), numrit të lokacioneve që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës, bazuar në rënien e kualitetit të habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Lokacioni, ku është gjetur ky lloj, është nën presion të vazhdueshëm nga prerja e pyjeve dhe degradimi i mjediseve ujore.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhryjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitatëve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

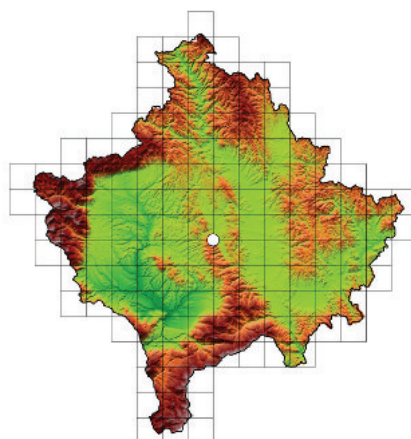
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë të njemendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të kontrollohet, dhe eventualisht ndalohet, aktiviteti i prerjes së pyjeve përreth zonës ku është gjetur ky lloj.

Referencat

Murányi 2007

Nemoura vinconi Murányi, 2007

Insecta: Plecoptera: Nemouridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Astrit Bilalli, Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare. Ky lloj i takon gjinisë *Nemoura*, e cila posedon një potencial të lartë endemizmi, me disa lloje të reja të përshkruara viteve të fundit nga Ballkani (Murányi 2007).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore. Haset në lartësi të ndryshme mbidetare, kryesisht mbi 800 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Kosovë dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në malet e Berishës.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar (4 km²), numrit të lokacioneve që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës, bazuar në rënien e kualitetit të habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Lokacioni, ku është gjetur ky lloj, është nën presion të vazhdueshëm nga prerja e pyjeve dhe degradimi i mjedisve ujore.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

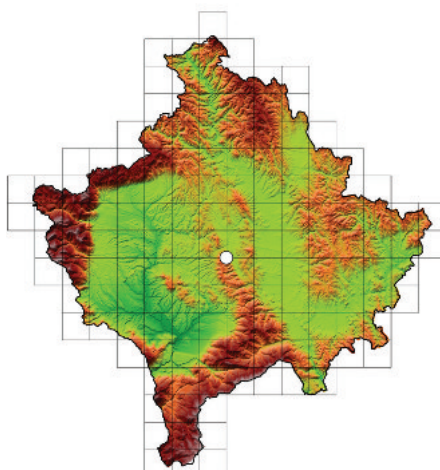
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë të njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të kontrollohet, dhe eventualisht ndalohet, aktiviteti i prerjes së pyjeve përreth zonës ku është gjetur ky lloj.

Referencat

Murányi 2007

Nemoura zwicki

Sivec, 1980

Insecta: Plecoptera: Nemouridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Esat Dauti, Halil Ibrahim, Astrit Bilalli

Të dhëna të përgjithshme

Në fazën larvore jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Faza larvore është indikator e ujërave të pastra. Është përshkruar si lloj i ri nga Bjeshkët e Sharrit në afërsi të Brezovicës, në Kosovë [Sivec 1980].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. . Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore. Haset në lartësi të mëdha mbidetare mbi 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Kosovë dhe Maqedoni.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Brezovicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, që është lokaliteti nga është përshkruar

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar (4 km²), numrit të lokacioneve, që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës, bazuar në rënien e kualitetit të habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Lokacioni, ku është gjetur ky lloj, është nën presion të vazhdueshëm nga ndërtimet turistike dhe aktivitetet rekreative.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhryjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

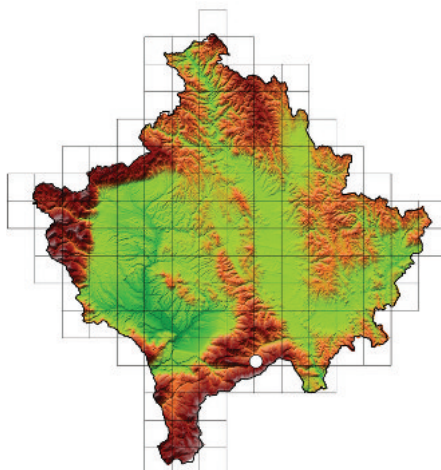
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë të njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të kontrollohen dhe menaxhohen qëndrueshëm aktivitetet turistike dhe rekreative përreth lokacionit ku është gjetur ky lloj.

Referencat

Sivec 1980

Adicella altandroconia Botosaneanu & Novak, 1965

Insecta: Trichoptera: Leptoceridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 5.5 deri në 7.5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën maj - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare të këtij lloji [Graf et al. 2008; Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. . Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla. Substrat i parapëlqyer i larvave të këtij lloji janë: makrofitet, myshqet, pjesët e gjalla të bimëve tokësore, si dhe degët e gjetthet e rëna të drunjve. Ky lloj haset kryesisht në lartësi të vogla mbidetare, më së shumti deri në 600 m [Graf et al. 2008].

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Kosovë, Rumani, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në afërsi të Liqenit të Badovcit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar (4 km²), numrit të lokacioneve që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës, bazuar në cilësinë e habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Lokacioni, ku është gjetur ky lloj, është duke u shkatërruar në mënyrë të shpejtë, duke qenë se gjendet brenda një zone të banuar, me shumë ndërtime të vazhdueshme përreth përroskës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitatëve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Lokaliteti ku është gjetur ky lloj ka degraduar skajshmërisht viteve të fundit.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

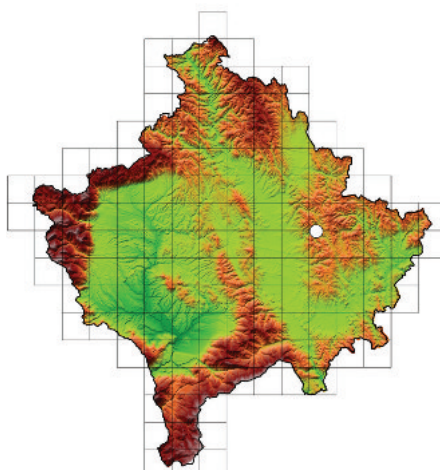
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1988

Chaetopteroides kosovarorum Ibrahim & Oláh, 2013

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae
Flutura kosovare

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 12 deri në 16 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është indikatore e ujërave të pas-tra. Faza adulte paraqitet në periudhën gusht – nëntor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Ky lloj i takon gjinisë *Chaetopteroides* Kumannski, 1968, që është gjini endemike e Ballkanit dhe deri më tani është konstatuar vetëm në një numër të kufizuar të lokaliteteve në Bullgari, Kosovë, Serbi dhe Maqedoni [Oláh *et al.* 2013]. Njohuritë për mënyrën e të ushqyerit, por edhe jetesës së fazës larvare akoma janë të mangëta, ashtu siç janë edhe njohuritë për fazën adulte.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë, por mund të haset edhe në zonat më poshtë se këto. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Ky lloj mund të gjendet në lartësi mbidetare mbi 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Bajgorë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me një numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të

kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitatëve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokalitet me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²]. Mbi 50% të vegjetacionit të lartë përreth zonës ku është hasur ky lloj është prerë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

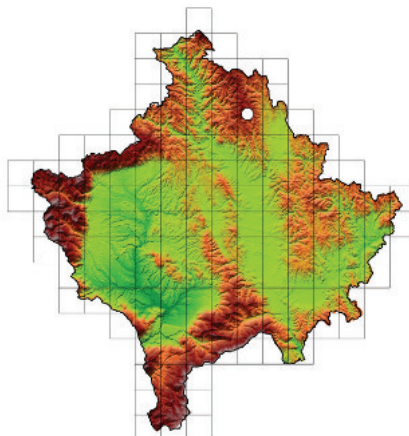
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet. Të ndalohet prerja e mëtejme e pyjeve përreth zonës ku është gjetur lloji.

Referencat

Oláh *et al.* 2013

Drusus dardanicus Ibrahimi, Kučinić & Vitecek, 2015

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutura dardane

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahimi

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Faza adulte paraqitet në periudhën maj - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Njohuritë për mënyrën e të ushqyerit, por edhe jetesës së fazës larvare akoma janë të mangëta, ashtu siç janë edhe njohuritë për fazën adulte. Ky lloj bën pjesë në nënfamiljen Drusinae, e cila karakterizohet me potencial të lartë të endemizmit në Ballkan, me një numër të madh të llojeve të reja të përshkruara viteve të fundit nga Bosnjë-Hercegovina, Kosova, Mali i Zi, Maqedonia, Serbia dhe Shqipëria [Ibrahimi et al. 2015].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset prej 1300 deri në mbi 1700 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në fshatin Bollosicë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos

kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokalitet me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²].

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, menaxhimi i paqëndrueshëm i ujërave, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

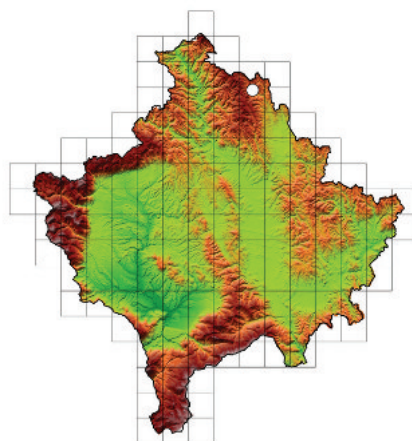
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të ndalohet prerja e mëtejme e pyjeve përreth zonës ku është gjetur lloji.

Referencat

Ibrahimi et al. 2015

Drusus schmidi

Botosaneanu, 1960

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutura e Shmidit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës dhe fillimit të verës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Ky lloj bën pjesë në nënfamiljen Drusinae, e cila karakterizohet me potencial të lartë të endemizmit në Ballkan (Ibrahimi *et al.* 2015). Popullata e këtij lloji nga Kosova ka dallime morfologjike në ndërtimin e organeve gjenitale mashkullore, por mbetet të shihet nga analiza më të detajuara gjenetike dhe morfologjike, nëse është fjala për llojin në fjalë apo për ndonjë lloj ose nënloj të ri.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme si dhe mjediset e pasura me material bimor. Ky lloj parapëlqen lartësitë e mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Evropës Juglindore. Gjendet në numër të kufizuar të lokaliteteve në Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Kroaci dhe Mal të Zi.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në fshatin Haxhaj.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të

kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²].

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse, edhe pse lokaliteti ku është gjetur lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

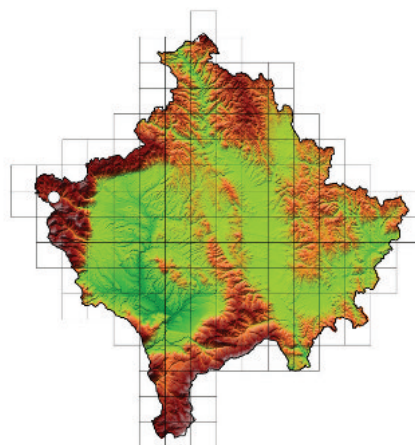
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Ibrahimi *et al.* 2015

Drusus sharrensis Ibrahimi, Previšić & Vitecek, 2016

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutura e Sharrit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahimi

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Faza adulte paraqitet në periudhën maj - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës së të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare janë akoma të panjohura mirë, ashtu siç janë edhe të dhënat për fazën adulte. Ky lloj bën pjesë në nënfamiljen Drusinae, e cila karakterizohet me potencial të lartë të endemizmit në Ballkan, me një numër të madh të llojeve të reja të përshkuara viteve të fundit (Ibrahimi *et al.* 2016).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave mallore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Sharrit.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhgimit të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²].

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërrhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse, edhe pse lokaliteti ku është gjetur lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

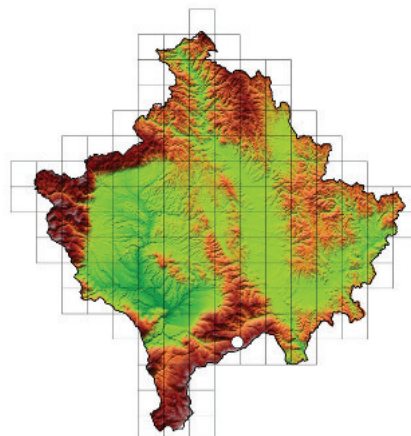
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të monitorohet dhe kontrollohet prerja e pyjeve përreth zonës ku është gjetur lloji.

Referencat

Ibrahimi *et al.* 2016

Drusus siveci Malicky, 1981

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutra e Sivecit

Statuasi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statuasi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës dhe fillimit të verës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Ky lloj bën pjesë në nënfamiljen Drusinae, e cila karakterizohet me potencial të lartë të endemizmit në Ballkan, me një numër të madh të llojeve të reja të përshkruara viteve të fundit (Ibrahimi et al. 2016). Popullata e këtij lloji nga Kosova ka ndryshime të konsiderueshme morfologjike në ndërtimin e organeve gjinitale mashkullore dhe, me gjasë, pas përfundimit të analizave të detajuara morfologjike, do të cilësohet si lloj i ri.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe nga habitatet me material të origjinës bimore. Ky lloj parapëlqen kryesisht lartësitë e mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është gjetur në numër të kufizuar të lokaliteteve në Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë dhe Mal të Zi.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në fshatin Haxhaj, Përroskë në Bjeshkën e Lloqanit.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të

kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur vetëm nga 2 lokacione, me zonën e pranisë ZP të kufizuar = 8 km².

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitatëve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, që të dy lokalitetet ku është gjetur lloji janë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

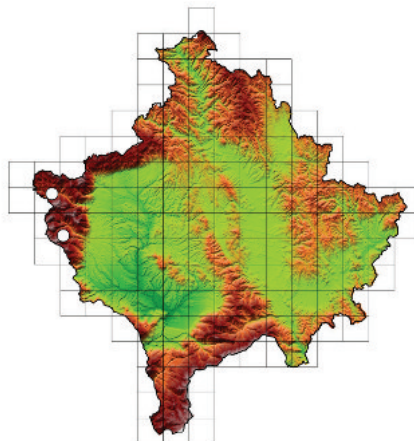
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të monitorohet dhe kontrollohet eksploatimi i ujërave sipërfaqësore nga lokaliteti ku është gjetur ky lloj në Bjeshkët e Lloqanit.

Referencat

Ibrahimi et al. 2016

Drusus tenellus

Klapálek, 1898

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 8 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës dhe fillimit të verës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë [Graf et al. 2008; Kumanski 1988]. Ky lloj bën pjesë në nënfamiljen Drusinae, e cila karakterizohet me potencial të lartë të endemizmit në Ballkan, me një numër të madh të llojeve të reja të përshkruara viteve të fundit nga Shqipëria, Kosova, Serbia, Bosnjë-Hercegovina, Maqedonia dhe Mali i Zi.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Substrat i parapëlqyer i larvave të këtij lloji është zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset prej 1300 deri në mbi 1900 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Rumani, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në fshatin Haxhaj.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²].

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërrhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse edhe pse lokaliteti ku është gjetur lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

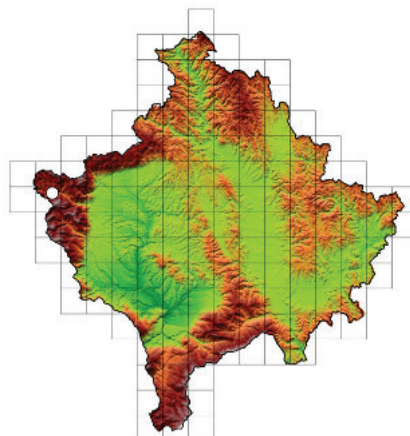
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njemendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1988

Ecclisopteryx keroveci

Previšić, Graf & Vitecek, 2014

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutra e Kerovecit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 10 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet në periudhën maj – gusht (Ibrahimi *et al.* 2014b). Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe nga mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset prej 800 deri në mbi 1700 m lartësi mbi-detare.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Kroaci, Kosovë, Mali i Zi.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Pejës në Kuqishtë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion me zonën e pranisë ZP të kufizuar (4 km²).

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

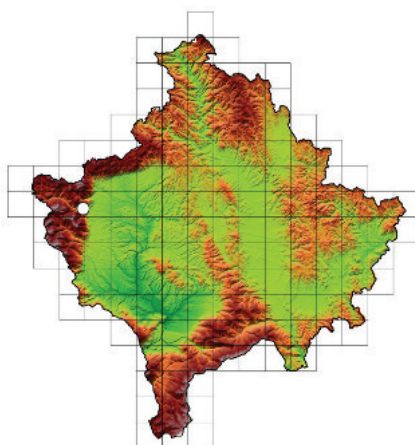
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Ibrahimi *et al.* 2014b

Ernodes skipetarum Malicky, 1986

Insecta: Trichoptera: Beraeidae

Ernodes shqiptar

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4 deri në 6 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra dhe mesatarisht të pastra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit apo jetesës së fazës larvare. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës dhe verës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Është përshkruar si lloj nga Çakorri në Kosovë [Ibrahimi *et al.* 2014b].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përranj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore. Haset në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Kosovë dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Lloqan.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion, me zonën e pranisë ZP të kufizuar = 4 km². Në lokalitetin tipor nuk është gjetur gjatë hulumtimeve të vitit 2017, e kjo nuk do të thotë medoemos se kjo nënpopullatë është zhdukur. Nevojiten hulumtime më të detajuara për ta vërtetuar këtë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse, edhe pse lokaliteti ku është gjetur lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

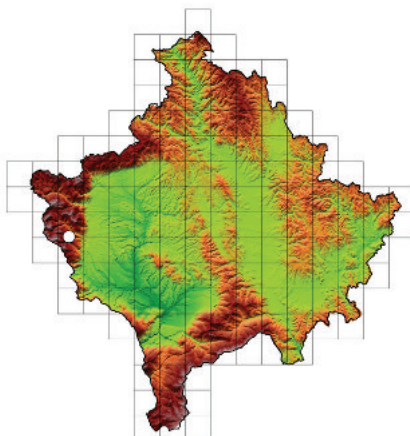
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Ibrahimi *et al.* 2014b

Limnephilus petri Marinkovic- Gospodnetic, 1966

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutra e Petrit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8 deri në 10 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet gjatë periudhës maj-gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Ky lloj është endemik i Bjeshkëve të Sharrit. Të dhënat për praninë e tij nga Serbia dhe Bullgaria janë akoma të paverifikuara [Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave malore, por edhe të lumenjve më të mëdhenj. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme si dhe nga mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset prej 1300 deri në mbi 1700 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Brod në Komunën e Dragashit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë të kufizuar ZP = 4 km², numrit të lokacioneve, që është 1 dhe reduktimit të projektuar të popullatës bazuar në cilësinë e habitatit të përshtatshëm për llojin dhe numrin e lokacioneve. Zona prej nga njihet ky lloj, ka degraduar dukshëm viteve të fundit për shkak të aktiviteteve turistike dhe rekreative.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitatëve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

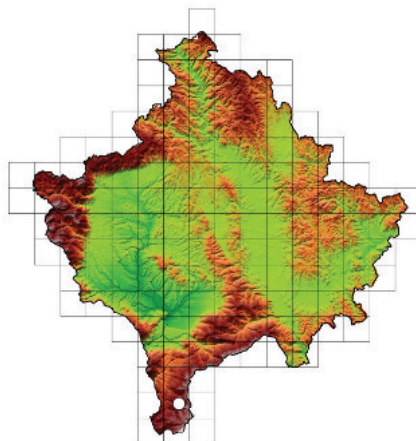
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Kumanski 1988

Notidobia melanoptera Stein, 1963

Insecta: Trichoptera: Sericostomatidae

Notidobia melanopterë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 15 deri në 18 mm. Adultët karakterizohen me ngjyrën e errët të krahëve. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në pjesët e epërme dhe të mesme të lumenjve me rrjedhje të shpejtë. Kryesisht preferon habitatet në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Greqi dhe Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Rrjedha e mesme e lumit Lepenc.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion, me zonën e pranisë ZP të kufizuar = 4 km².

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

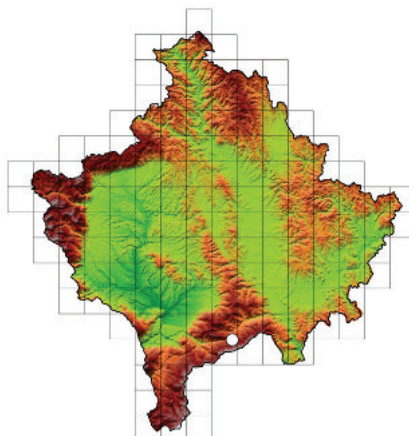
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Odontocerum hellenicum Malicky, 1972

Insecta: Trichoptera: Odontoceridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 16 deri në 18 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën maj - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988]. Shpeshherë haset në simpatri me llojin tjetër të gjinisë së njëjtë, *Odontocerum albicorne* [Scopoli, 1763], nga i cili është më i rrallë. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e jetesës së fazës larvare.

Habitati

Lloji i habitatit: 5.Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore me rrjedhje të shpejtë. Ky lloj parapëlqen lartësitë mbidetare prej 600 deri në mbi 2000 metra.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Rumani, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Bajgorë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion me zonën e pranisë ZP të kufizuar = 4 km².

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitatëve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

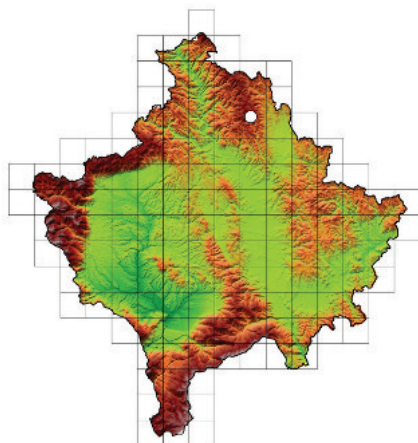
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Polycentropus ierapetra Malicky, 1972

Insecta: Trichoptera: Polycentropodidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4.5 deri në 5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për vlerat indikative të tolerancës së këtij lloji, meqenëse faza larvare është e papërshkruar. Lloji *P. ierapetra* i ka disa nënloje, kryesisht të përhapura në zona të ngushta në Ballkan dhe Turqi. Në Kosovë është i pranishëm nënloji *Polycentropus ierapetra slovenica* Malicky, 1998 [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherhme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme të përroskave malore.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Itali, Kosovë, Rumani, Slloveni, Turqi. Nënloji *P. ierapetra slovenica* deri më tani është gjetur vetëm në Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë dhe Slloveni.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion, me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²].

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

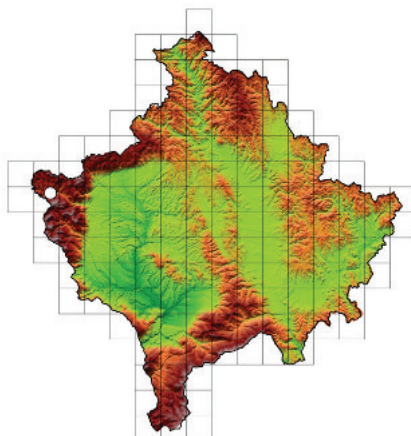
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila trescavicensis

Botosaneanu, 1960

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e mbyllët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet prej marsit deri në maj. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave malore. Zakonisht haset në ujërat me rrjedhje të shpejtë. Ky lloj mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, nga 500 deri në afër 2000 m. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme dhe shtrati guror i lumit [Graf *et al.* 2008].

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Vrellë e Istogut.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Ky lloj deri më tani është hasur në vetëm 1 lokalitet në Kosovë dhe aty karakterizohet me numër të vogël të individëve. Në këtë lokalitet është vërejtur në vazhdimësi degradimi i mjedisit nëpërmjet zvogëlimit të habitatit të përshtatshëm dhe ndotjes së tij.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin

direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion, me zonën e pranisë ZP = 4 km². Gjatë disa viteve të fundit, gati gjysma e habitatit të përshtatshëm për këtë lloj ka degraduar. Ndryshimi i regjimit ujqor gjatë verës, i shkaktuar nga njeriu, mund t'a rrezikojë fazën larvare.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

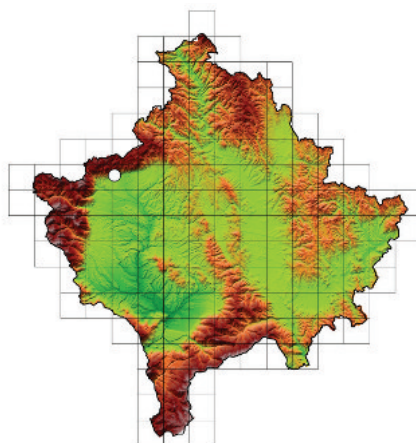
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njemend të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008

Synagapetus moselyi Ulmer, 1938

Insecta: Trichoptera: Glossosomatidae

Statuasi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statuasi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A3c; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 5 deri në 6 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave mesatarisht të pastra. Faza larvare për nga aspekti i të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve dhe mbledhësve/kolektorëve. Faza adulte paraqitet kryesisht gjatë qershorit. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përrorskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përraska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përrorskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri dhe gurët e madhësive të ndryshme. Mund të gjendet deri në 1000 m lartësi mbidetare (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985).

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bullgari, Çeki, Gjermani, Hungari, Kosovë, Rumani, Sllovaki.

Përhapja në Kosovë

Përrorskë në rrethinën e Lipjanit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Ky lloj deri më tani është gjetur në vetëm 1 lokalitet në Kosovë me vetëm 1 individ.

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të dyshuar të popullatës në të ardhmen, bazuar në rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 1 lokacion, me zonën e pranisë ZP të kufizuar [4 km²]. Ky lloj është shumë i rrallë edhe në rajon.

Gurëthyesi që operon në afërsinë direkte të lokacionit ku është gjetur ky lloj, me gjasë, do të shkaktojë pasoja afatgjata në degradimin e habitatit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Në afërsi të lokalitetit ku është gjetur ky lloj, gjithashtu, operon një gurëthyes, i cila ndikon negativisht në habitat.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

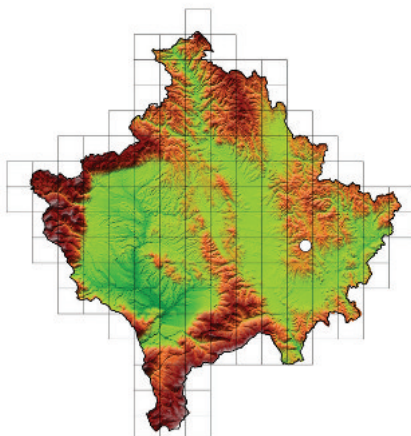
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet. Të monitorohet funksionimi i gurëthyesit në afërsi të lokalitetit ku është gjetur ky lloj.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

2.2 ACTINOPTERYGII

Anguilla anguilla (Linnaeus, 1758)

Actinopterygii: Anguilliformes: Anguillidae
Ngjala

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është tipik migrator, me migrim katadromik. Është lloj territorial dhe vetmitar. Është peshk grabitqar, që ushqehet me një spektër të gjerë të ushqimit dhe kjo i mundëson të jetojë në kushte të ndryshme ekologjike dhe me një përhapje të madhe gjeografike. Mund të arrijë gjatësinë deri në 122 cm. Është raportuar se mund të arrijë moshën deri në 88 vjet [Freyhoff and Kottelat 2008].

Habitati

Lloji i habitatit: 5.Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Ky lloj është karakteristik për ujërat e ëmbla, por mund të haset edhe në mjedise detare. Zakonisht gjendet vetëm në ato ujëra të ëmbla të cilat janë të lidhura me sistemet detare, ku migron për t'u shumuar.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë Veriore.

Përhapja në Kosovë

Lumi Drini i Bardhë në Mirushë, Drini i Bardhë tek Ura e Shenjtë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Ky lloj është i njohur nga vetëm 2 lokacione, me zonën e pranisë ZP = 8 km². Dikur popullata e ngjalës ka qenë mjaft e dendur në lumin Drini i Bardhë, ndërsa sot, për shkak të ndërtimit të pendës në anën e Shqipërisë, si dhe për shkak të ndryshimeve klimatike, është në rënie rapide.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.10 Diga të mëdha]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndërtimin e pendave, menaxhimin dhe përdorimin e ujit, ndotjen me mbeturina të ngurta dhe thatësitë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

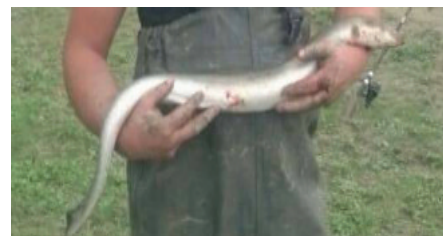
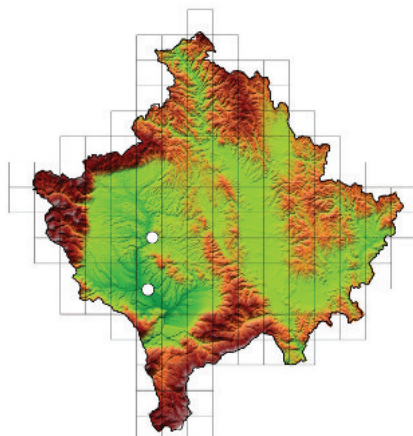
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për llojet e tjera të pranishme.

Referencat

Freyhoff and Kottelat 2008

Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758)

Aves: Accipitriformes: Accipitridae
Shqiponja e maleve

Statu si i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statu si i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR D

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni,
Nexhmedin Ramadani.

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 66–90 cm, mashkulli peshon 2840–4550 g, femra 3630–6665 g [rrallë deri në 7200 g], kurse hapja e krahëve është 180–234 cm. Femra peshon rreth 50% më shumë se mashkulli dhe është rreth 10% më e madhe se mashkulli. Si të rritur janë kryesisht sedentare, kurse gjatë disa viteve të para të jetës së tyre shtegtojnë. Gjuajnë pre të llojeve të ndryshme si: gjitarë, reptile, shpendë, ujëtokësorë, peshq etj. [BirdLife International 2016f].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 3 Shkurre [3.8. Shkurre të tipit mesdhetar] 4. Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja mallore].

Ky lloj mund të gjendet në një gamë të gjerë të habitateve të rrafshëta ose mallore, kryesisht të hapura dhe shpesh edhe mbi nivelin e drunjve, nga niveli i detit deri në 4000 m [BirdLife International 2016f].

Përhapja e përgjithshme

Lloji është i pranishëm përgjatë hemisferës veriore.

Përhapja në Kosovë

Zaplluxhë, Bajgorë, Gropa e Erenikut.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak se popullatat native të këtij lloji janë në rënie e sipër nga helmimi i qëllimshëm dhe i paqëllimshëm. Ky lloj ka popullatë shumë të izoluar. Numri i individëve të rritur është ≤ 50 .

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.2 Plantacionet e drurit dhe pulpës]; 3 Prodhimi dhe minierat energjetike [3.3 Energjia e ripërtërishtme]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar], 5.1.3 Persekutimi/kontrolli, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e paqëllimita: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar]; 12 Opsione të tjera [12.1 Kërcënim tjetër [helmimi]].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Zona të caktuara ku është i përhapur lloji janë zona të mbrojtura.

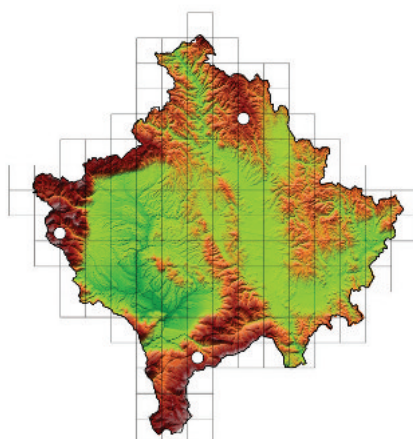
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]. Parandalim dhe kontrollim i aktiviteteve helmuese.

Referencat

BirdLife International 2016f

Ardea cinerea (Linnaeus, 1758)

Aves: Pelecaniformes: Ardeidae

Çapka e përhime

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR
B2ab[iv]

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni,

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 90–98 cm, peshë 1020–2073 g, kurse hapja e krahëve është 175–195 cm. Shumica e popullatave në Palearktiku janë tërësisht shtegtare, kurse disa popullata jugore synojnë të jenë sedentare. Ushqehen me peshq, ngjalla, shpendë të vegjël, brejtës të vegjël etj. [BirdLife International 2016d].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1. Lumenj, përrrenj, përroska, të përhershme (përfshirë ujëvarat), 5.4. Moçale, kënetë, moçalishte, 5.5. Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla (mbi 8ha), 5.6. Liqene sezonale/të përkohshme të ujërave të ëmbla (mbi 8ha), 5.7. Moçale/basene të përhershme të ujërave të ëmbla (nën 8ha), 5.8. Moçale/basene të përkohshme/sezonale të ujërave të ëmbla (nën 8ha); 15. Artificiale/ujore [15.2. Pellgjet (nën 8ha), 15.3. Pellgjet e akuakulturës, 15.7. Tokat e ujitura (përfshirë kanalet e ujitjes), 15.9. Kanalet dhe kanalet e drenazhimit, kanalet].

Ky lloj mund të haset prej nivelit të detit deri në mbi 1000 m. Zakonisht folezon në koloni [BirdLife International 2016d].

Përhapja e përgjithshme

Në pjesën më të madhe të Palearktikut dhe më pak në Afrikë, Indi dhe Sri-Lankë.

Përhapja në Kosovë

Vërmicë, Henc, Vasilevë, Kaçanik, Bishtazhin, Partesh, Badovc, Kamenicë, Liqeni i Radoniqit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj vlerësohet në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të arealit gjeografik të përhapjes gjatë kohës së folezimit, që është shumë i kufizuar [zona e pranisë ZP = 4 km²], numrit të lokacioneve, që është 1 dhe reduktimit të

projektuar të madhësisë së popullatës, bazuar në rënien e numrit të lokacioneve. Është hasur në disa lokalitete por vetëm 1 koloni folezuese është raportuar deri më tani nga Kosova, e cila është e ndjeshme në rënie të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorim në amvisëri)]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

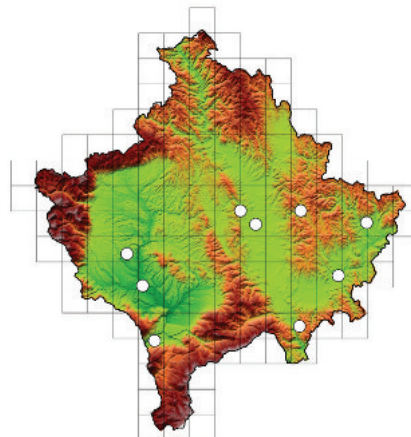
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Habitatet e ujërave të ëmbla duhet të menaxhohen qëndrueshëm. Vendosija e zonave të mosndërhyrjes dhe ndalimi i prerjes së pyjeve përreth kolonive.

Referencat

BirdLife International 2016d

Gyps fulvus

(Hablizl, 1783)

Aves: Accipitriformes: Accipitridae
Shkaba

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR D

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 93–110 cm, peshë 6000–10000 g, kurse hapja e krahëve është 234–270 cm. Disa popullata janë shtegtare, kurse disa të tjera janë rezidente. Ushqehen kryesisht me mbeturinat e vdekura të gjitarëve të mëdhenj [BirdLife International 2018d].

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Ky është një lloj i vendeve të hapura në mjedise të ndryshme, që nga zonat malore deri në gjysmëshkretëtira. Haset nga niveli i detit deri në rreth 3000 m lartësi mbidetare [BirdLife International 2018d].

Përhapja e përgjithshme

Afrika veriperëndimore, Gadishulli Iberik, Franca Jugore drejt pellgut të Mesdheut [përfshirë Majorkën, Sardinian, Kretën dhe Qipron], Ballkani, Turqia, Lindja e Mesme, Arabia dhe Irani drejt Pamirit dhe Kazakistanit jugor dhe lindor.

Përhapja në Kosovë

Restelicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj vlerësohet si: Skajshmërisht i Rrezikuar, sepse dikur i pranishëm përgjatë tërë vendit, sot popullata e tij është shumë e kufizuar. Numri i individëve të rritur është ≤ 50.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoaria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat ose bujqësia]; 3 Prodhimi dhe minierat e energjisë [3.3 Energjia e ripërtërishme]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimeve [4.2 Linjat e shërbimeve]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm (lloji që vlerësohet nuk është i synuar); 5.1.3 Persekutimi/kontrolli]; 12 Opsione të tjera [12.1 Kërcënim tjetër (helmimi)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzim Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

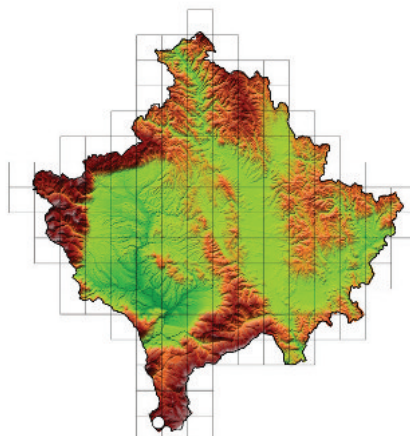
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi]. **Hulumtimi i nevojshëm:** 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Ky lloj ka mundësi të rikuperohet në qoftë se mbrohet në mënyrë efektive, duke i siguruar qasje në burime të ushqimit.

Referencat

BirdLife International 2018d

2.4 MAMMALIA

Lynx lynx balcanicus

Buresh, 1941

Mammalia: Carnivora: Felidae

Rrëqebulli ballkanik

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Skajshmërisht i Rrezikuar, CR A2ac; C2a[i]

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Rrëqebulli për nga pamja e jashtme është i ngjashëm me macen e egër dhe atë shtëpiake, por ka madhësi më të madhe. Gjatësia është prej 80 – 130 cm, kurse peshë rreth 32 kg. Mashkulli është më i madh se femra. Trupi është i mbuluar me qime të buta dhe të dendura. Gjatë verës, ngjyra e trupit është më e ndritshme, e verdhë ose me nuanca të arit, kurse gjatë dimrit është më e mbyllët në të kuqërremtë. Është shtazë shumë e shkathët, lëvizë natën, por edhe ditën brenda territorit deri në 25 km, të cilin e shënjon me anë të jashtëqitjeve. Ushqehet me gjitarë, por edhe me shpendë. Ky lloj jeton deri në 18 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyjet të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.4 Shkurre të klimës mesatare]; 4. Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare].

I banon zonat malore, duke filluar nga 700 m e deri në 2500 m lartësi mbidetare të tipit alpin, duke u ambientuar në klimën e tipit boreal. I preferon vendet shkëmbore dhe të thyeshme, të qeta dhe larg vendbanimeve.

Përhapja e përgjithshme

Rrëqebulli ballkanik është endemik i Ballkanit. Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Shqipëri [Breitenmoser-Würsten & Obexer-Ruff 2003].

Përhapja në Kosovë

Reka e Allagës, Koshutan, Mbi fshatin Bogë, Tek hidrocentrali në Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Popullatat janë në rënie e sipër në të gjithë arealin e përhapjes.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, për shkak të reduktimit të vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgimin

direkt dhe rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin. Rënia e vazhdueshme e vëzhguar bazohet në numrin e individëve të rritur, që është më pak se 50.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar], 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]. 6 Ndërhyrjet njerëzore dhe shqetësimet [6.2 Luftra, trazira civile dhe stërvitje ushtarake]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.3 Materiale të futura gjenetike].

Kërcënimet kryesore për rrëqebullin ballkanik kanë të bëjnë me popullatën e vogël, bazën e kufizuar të presë për të, degradimin e habitatit dhe gjuetinë pa leje. Prerja e pyjeve, gjithashtu, është një faktor i rrezikimit të popullatës së këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

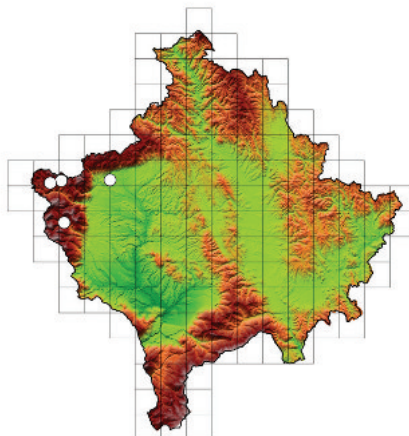
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenet.

Referencat

Breitenmoser-Würsten & Obexer-Ruff 2003

**LLOJET
E RREZIKUARA
(EN)**

Unio crassus Philipsson, 1788

Bivalvia: Unionida: Unionidae

Statuasi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Rrezikuar, EN

Statuasi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(i,ii,iii,iv)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e errët, gati e zeze, ndonjëherë me nuanca të gjelbra, e shkurtër dhe eliptike (margjinat posteriore në anën e epërme rrethore, jo të drejta). Shumica e pjesëve solide gjenden prapa guaskës embrionale, e cila është zakonisht e gërryer, margjinat e poshtme të drejta, jo të lakuara, dhëmbi kryesor është konik dhe me majë. Madhësia 25-45 x 40x70 x 20-28 mm. Format juvenile janë shumë të ndjeshme ndaj çfarëdo ndotjeje dhe kanë nevojë për sasi të madhe të oksigjenit. Adultët nuk mund të riprodhohen në ujëra të ndotura me nitrate. Ky është lloj indikator i Natura 2000.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1. Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme (përfshirë ujëvarat), 5.5. Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla [nën 8 ha]].

Ky lloj është i kufizuar në ultësira, banon në lumenj (preferon seksionet e tyre të mesme) dhe në ujëra më të vogla të rrjedhshme, diku në kufijtë e liqenit. Parapëlqen substrate me rërë dhe gurë, por shmang substratin e ndotur me baltë.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Suharekë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Trendi i popullatës së këtij lloji në Evropë është në rënie [Lopes - Lima et al. 2014]

Arsyetime i vlerësimit

Ky është një lloj gjerësisht i përhapur, por i lidhur me llojet e habitateve, që janë të rrezikuara shumë në të gjithë arealin e përhapjes së llojit. Dihet se cilësia e habitatit dhe numri i nënpopullatave janë në rënie në shumicën e rangut të përhapjes. Në Kosovë mund të supozohet vetëm një përhapje shumë e shpërndarë (deri më

tani vetëm 1 nënpopullatë është konfirmuar, pra zona e pranisë ZP në Kosovë është me siguri më pak se 500 km² dhe numri i lokacioneve është nën 5). Duke marrë të gjitha këto në konsideratë, bashkë me reduktimin e projektuar të madhësisë së popullatës, bazuar në rënien e zonës së pranisë ZP, kualitetin e habitatit të përshtatshëm dhe numrin e lokacioneve, lloji vlerësohet si: I Rrezikuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2. Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit, 7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit]; 8. Lloje invazive dhe të tjera problematike, gjetet dhe sëmundjet [8.1. Llojet jonative invazive/të huaja sëmundjet]; 9. Ndotja [9.1. Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane], 9.3. Efluentët bujqësor dhe pyjor].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

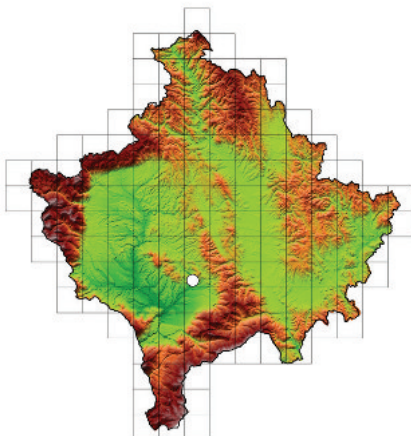
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1.. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe llojet e tjera.

Referencat

Lopes - Lima et al. 2014

Eophila kosowensis (Karaman, 1968)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është endemik i Ballkanit, i përshkruar nga Kosova [Karaman 1968]. Trupin e ka cilindrik, me madhësi prej 110 – 250 mm dhe me numër të segmenteve prej 225-358. Jeton thellë në dhe, kurse në sipërfaqe mund të gjendet në biotope të ndryshme [Milutinović *et al.* 2015]. Kampionët e parë janë gjetur në Prishtinë në numër të madh, në thellësi prej 1.5 m, gjatë groposjes për rregullimin e gypave të ujit. Sipas përhapjes së përgjithshme të llojit, mund të konstatojmë se zonat kodrinore-malore kanë rëndësi shumë të madhe për këtë lloj.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 14 Artificiale/tokësore [14.2 Kullosa, 14.5 Zona urbane].

Habitatet të përshtatshme për këtë lloj janë pyjet e ahut, livadhet, kullosat, si dhe mjediset antropogjene [Stojanović *et al.* 2018].

Përhapja e përgjithshme

Greqi, Kosovë, Mali i Zi, Serbi.

Përhapja në Kosovë

Prishtinë, Ferizaj, Mitrovicë, Pejë [Karaman 1968; Milutinović *et al.* 2015; Mršić 1991; Šapkarev 1975; Stojanović *et al.* 2008].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është endemik i Ballkanit, me një zonë të vogël të përhapjes. Gjendet në habitatet antropogjene, si dhe në pyje e kullosa, të cilat janë nën menaxhim intensiv, e kjo mund të shkaktojë kërcënim për këtë lloj, lokaliteti tipor i të cilit gjendet në Kosovë. Të dhënat momentale jokomplete [zona e pranisë ZP = 16 km², shtrirja e përhapjes

SHP = 2102 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e kualitetit të habitatit], si dhe reduktimi i projektuar i madhësisë së nënpopullatave, bazuar në rënien e kualitetit të habitatit për llojin dhe numrin e lokacioneve, e kualifikojnë këtë lloj në kategorinë: I Rrezikuar. Zona e kufizuar e pranisë ZP dhe numri i lokacioneve, si dhe kërcënimet reale në të ardhmen, mund ta shtyjnë llojin shumë shpejt drejt kategorisë: Skajshmërisht i Rrezikuar, apo: I Zhdukur.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit, 11.2 Thatësirat]; 12 Opsione të tjera [12.1 Kërcënim tjetër].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

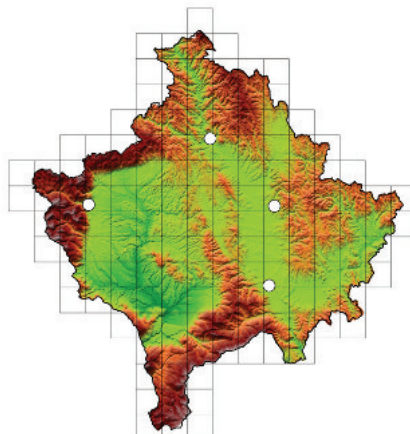
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës];

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]

Referencat

Karaman 1968; Kerovec & Mršić 1981; Milutinović *et al.* 2015; Mršić 1991; Šapkarev 1975; Stojanović *et al.* 2008, 2018

Ecdyonurus graecus

Braasch, 1984

Insecta: Ephemeroptera: Heptageniidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 14 – 15 mm. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e jetesës së fazës larvare dhe adulte të këtij lloji. Format adulte janë gjetur gjatë shtatorit dhe tetorit [Bauernfeind & Soldan 2012].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Ky lloj haset në ekosisteme të ujërave të ëmbla, në lartësi të ndryshme mbidetare deri në 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani i gjetur vetëm në Greqi dhe Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Lumi i Letnicës në Letnicë, Përroskë në Korbiliq.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP, që është më e vogël se 20 km², numrit të lokacioneve ≤ 5 dhe rënies së vazhdueshme të prituri të popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Lokacionet ku është gjetur ky lloj janë nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujërave sipërfaqësore (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujërave sipërfaqësore (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

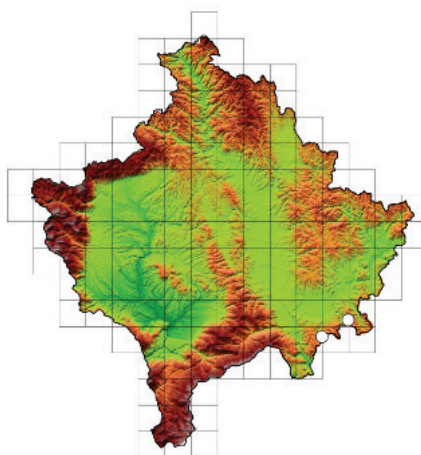
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Epeorus yougoslavicus (Šamal, 1935)

Insecta: Ephemeroptera: Heptageniidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi{t}

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 11 deri në 12 mm. Aspektet biologjike dhe ekologjike të këtij lloji nuk janë mjaftueshëm të njohura. Periudha e fluturimit është gjatë pranverës dhe verës [Bauernfeind & Soldan 2012].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] (5.1 Lumenj përrrenj, përraska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat]), 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza). Larvat janë stenoterme të ftohta dhe kryesisht mund të gjenden në rrjedhat e epërme dhe të poshtme të përrskave të vogla me substrat shkëmbor.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Maqedoni, Itali, Kosovë, Mali i Zi, Serbi.

Përhapja në Kosovë

Përrskë në Çakorr.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar [zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve është 1, rënie e vazhdueshme e vlerësuar e popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve] e kualifikojnë këtë lloj për kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar. Përveç kësaj, lokaliteti ku është gjetur ky lloj është nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja. Sidoqoftë, rreziku nga zhdukja është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të izoluar, sepse, me gjasë, lloji është i pranishëm edhe në lokalitete të tjera në Bjeshkët e Nemuna, por jo në më shumë se 5 lokacione. Për këtë arsye, ky lloj ulet për një kategori dhe vlerësohet si: I Rrezikuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Dëgat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

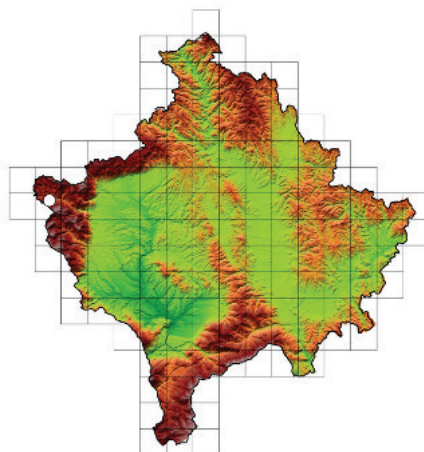
Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Metreletus balcanicus Ulmer, 1920

Insecta: Ephemeroptera: Ameletidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 9 deri në 13 mm. Periudha e thatësisë mbijetohet në formë të vezës. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Periudha e fluturimit është gjatë majit dhe qershorit [Bauernfeind & Soldan 2012].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat]], 5.2 Lumenj stinorë/të pandërprerë/të parregullt, përrenj, përroska, 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza).

Ky lloj parapëlqen kryesisht përroskat e përkohshme, në ultësira me apo pa vegjetacion makrofitësh.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Belgjikë, Bullgari, Francë, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Luksemburg, Poloni, Sllovaki.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Keqekollë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP = 4 km², numrit të lokacioneve që është 1, rënies së vazhdueshme të vlerësuar të popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja. Edhe pse të dhënat aktuale të pakompletuara e klasifikojnë këtë lloj në kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar, megjithatë, e kemi ulur për një kategori, sepse supozojmë se ky lloj mund të gjendet edhe në lokacione të tjera në Kosovë, por jo në më shumë se 5.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digtat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

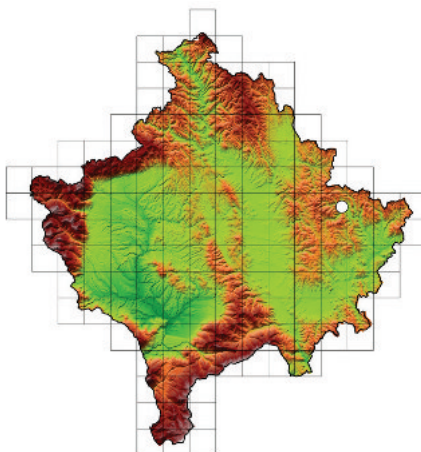
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Serratella spinosa (Ikonov, 1961)

Insecta: Ephemeroptera: Ephemerellidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7.8 – 9.3 mm. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për aspektet biologjike dhe ekologjike të këtij lloji. Periudha e fluturimit është gjatë korrikut (Bauernfeind & Soldan 2012).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Larvat gjenden në përroska malore ose pranëmalore, me substrat guror. Mund të gjenden edhe në lumenj të vegjël. Preferojnë ujëra të pastra dhe të pasura me oksigjen. Mund të gjendet në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 500 deri në 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani i njohur vetëm nga Bosnjë-Hercegovina, Greqia, Kosova dhe Maqedonia.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Krilevë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji apo për madhësinë e përhapjes.

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar (zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve është 1, rënie e vazhdueshme e vlerësuar e popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve) e kualifikojnë këtë lloj për kategorinë: Skajshmërisht i Rrezikuar. Përveç kësaj, lokaliteti ku është gjetur ky lloj është nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja. Sidoqoftë, rreziku nga zhdukja është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të izoluar, sepse, me gjasë, lloji është i pranishëm edhe në lokalitete të tjera, sidoqoftë jo në më shumë se 5 lokacione. Për këtë arsye, ky lloj ulet për një kategori dhe vlerësohet si: I Rrezikuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digtat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, në Kosovë janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

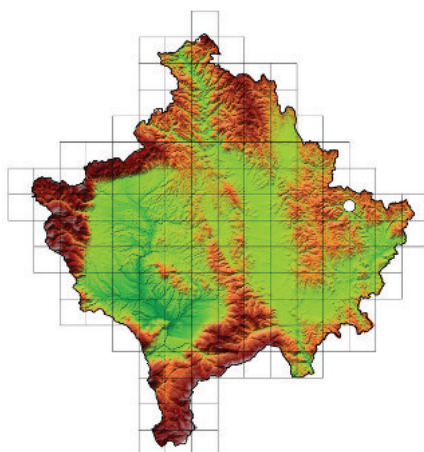
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Brachyptera graeca Berthelemy, 1971

Insecta: Plecoptera: Taeniopterygidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Astrit Bilalli

Të dhëna të përgjithshme

Në fazën larvore jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përrorskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Faza larvore është indikatore e ujërave të pastra dhe mesatarisht të pastra.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përraska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në përraska të vogla malore. Haset në lartësi të mëdha mbidetare mbi 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Greqi, Maqedoni, Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Përrorskë në Çakorr.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP = 4 km², numrit të lokacioneve, që është 1 dhe rënies së vazhdueshme të vlerësuar të popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja. Ky lloj mund të gjendet edhe në lokalitete të tjera në Bjeshkët e Nemuna, por jo në më shumë se 5 lokacione.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

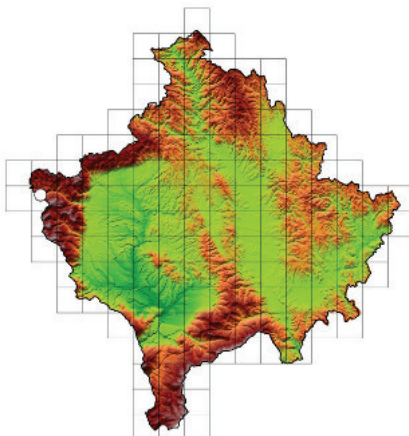
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë të njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Rhyacophila palmeni McLachlan, 1879

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 13 deri në 15 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e çelët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti dhe ushqehet si predator. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra dhe mesatarisht të pastra. Faza adulte paraqitet në periudhën korrik-gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit, ku ka jetuar si larvë. Ky lloj ka një përhapje disjunkte në Evropën juglindore, e kjo sugjeron se nënpopullatat nga Greqia dhe Kosova mund të paraqesin lloj kriptik, të ndryshëm nga popullatat e Kroacisë dhe Sllovenisë (Ibrahimi et al. 2012).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe të mesme të lumenjve. Substrat i parapëlqyer i larvave të këtij lloji është zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit. Në Kosovë është hasur në lartësi të ndryshme mbidetare prej 1000 deri në 1600 m.

Përhapja e përgjithshme

Greqi, Kosovë, Kroaci dhe Slloveni.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Prizrenit në Sredskë, Lumbardhi i Pejës në Kuqishtë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie. Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve. Sipas informatave ekzistuese, është vërejtur rënie e nënpopullatave në Lumbardhin e Prizrenit në Sredskë, si rezultat i ndikimit antropogjen nëpërmjet zhvillimit infrastrukturor në këtë mjedis.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP = 8 km², numrit të lokacioneve që është

≤ 5, si dhe rënies së vazhdueshme të vlerësuar të popullatës bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Lokalitetet ku është gjetur ky lloj janë nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja, veçanërisht nënpopullata në Lumbardhin e Prizrenit në Sredskë është në rrezik nga zhdukja.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

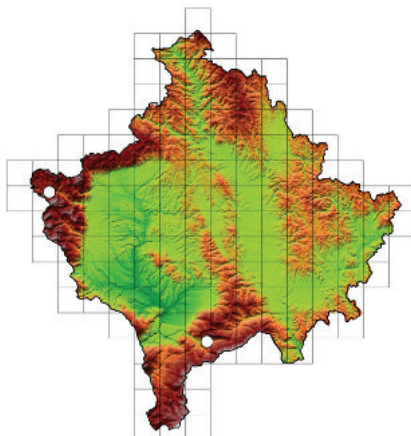
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Ibrahimi et al. 2012

Apatura iris (Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab(ii,iii)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 65 deri në 80 mm. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë prej qershorit deri në gusht. Larvat ushqehen me bimët që i takojnë gjinisë *Salix*.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Në Kosovë është vërejtur shpeshherë në pyje gjetherënëse, në afërsi të grykave të lumenjve apo duke pushuar përgjatë rrugëve.

Përhapja e përgjithshme

Evropë qendrore, Evropë juglindore.

Përhapja në Kosovë

Bogë, Grykë e Kaçanikut, Brezovicë, Radavc, Grykë e Rugovës [Jakšić 1988, 2003].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Nënpullatat e këtij lloji janë të vogla dhe me tendencë të konsiderueshme të jostabilitetit.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP = 20 km², shtrirjes së përhapjes SHP = 1313 km² dhe numrit të vogël të njohur të lokacioneve [5]. Lloji nuk është vëzhguar në Kosovë qysh prej disa dekadash, prandaj janë të domosdoshme hulumtime më të detajuara në lokalitetet e raportuara, për të vërtetuar gjendjen e popullatave të llojit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3.Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre, 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Habitatet e këtij lloji në parqet kombëtare Bjeshkët e Nemuna dhe Mali Sharr janë të mbrojtura me ligj.

Masat e nevojshme mbrojtëse

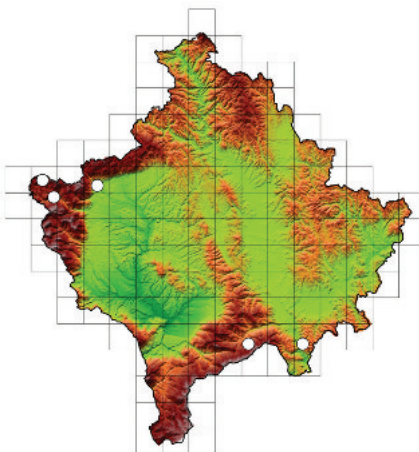
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1988, 2003

Euphydryas aurinia [Rottemburg, 1775]

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab(ii,iii)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 30 deri në 42 mm. Është lloj arboereal tek i cili ekziston vetëm një gjeneratë në vit. Adultët paraqiten prej prillit deri në korrik. Bimë ushqyese të larvave të këtij lloji janë ato të gjinive: *Succisa*, *Scabiosa*, *Lonicera*, *Gentiana*, *Digitalis* etj.

Habitati

Lloji i habitatit: Ky lloj paraqitet në habitate të ndryshme, si: livadhe të hijezuara e të lagështa, përgjatë skajeve të moçaleve, në livadhet gëlqerore etj.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Pashtrik, Koshtovë [Jakšić 1986; Jakšić dhe Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna për popullatat e këtij lloji. Të dhënat e fundit për këtë lloj datojnë nga viti 1987.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së vogël të pranishme ZP = 8 km² dhe numrit të vogël të njohur të lokacioneve të tij [2]. Lloji nuk është vëzhguar në Kosovë qysh prej disa dekadash, prandaj janë të domosdoshme hulumtime më të detajuara në lokalitetet e raportuara, për të vërtetuar gjendjen e popullatave të llojit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Është vëzhguar se ky lloj ndikohet nga braktisja e tokave të menaxhuara.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

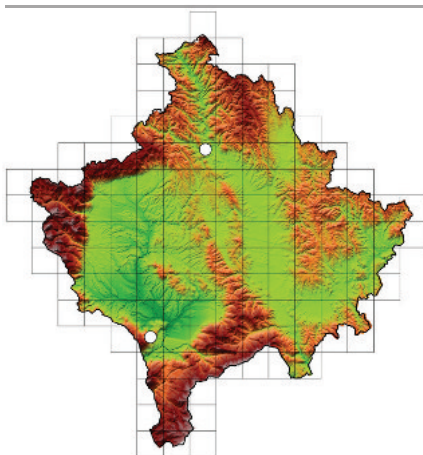
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1986, Jakšić dhe Živić 1995-1998

Euphydryas maturna

(Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 35 deri në 48 mm. Është lloj arbooreal, tek i cili ekziston vetëm një gjeneratë në vit. Adultët paraqiten prej majit deri në korrik. Bimë ushqyese të larvave të këtij lloji janë ato të gjinive: *Fraxinus*, *Salix*, *Populus*, *Plantago*, *Veronica* etj.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa.

Habitatet e parapëlqyera të këtij lloji janë pyjet gjetherënëse gjethegjera, pyjet e përziera, livadhet e lagështa dhe livadhet mezofile.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Çeki, Francë, Greqi, Gjermani, Hungari, Kazakistan, Kosovë, Lituani, Luksemburg, Mali i Zi, Poloni, Rumania, Rusi, Serbi, Suedi.

Përhapja në Kosovë

Gryka e Rugovës, Çakorr [Jakšić 2003].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna për popullatat e këtij lloji. Të dhënat e fundit për këtë lloj janë nga materiali i mbledhur në vitin 1996.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së kufizuar të pranisë ZP = 8 km² dhe numrit të vogël të njohur të lokacioneve të tij [2]. Lloji nuk është vëzhguar në Kosovë qysh prej disa dekadash, prandaj janë të domosdoshme hulumtime më të detajuara në lokalitetet e raportuara, për të vërtetuar gjendjen e popullatave të llojit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura; 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3.Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e paqëllimshme: vjelja për jetesë/ në shkallë të vogël [llojet që vlerësohen nuk synohen] [vjelja]]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Disa nga lokalitetet, prej nga është raportuar ky lloj, janë tashmë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

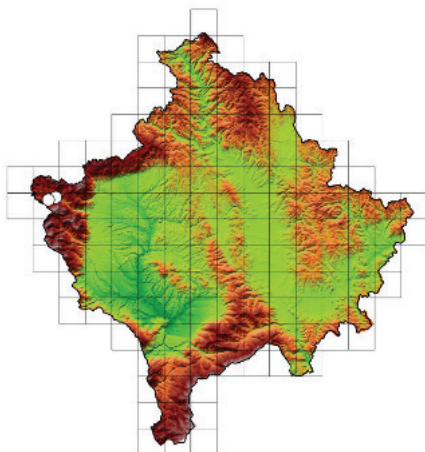
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1.Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2003

Phengaris arion (Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Kaltërroshja njollazeze

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Rrezikuar, EN

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një nga llojet më të mëdha me ngjyrë të kaltër dhe dallohet nga rendi i pikave të zeza në pjesën e epërme të krahëve të përparmë. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Bimë ushqyese të larvave të këtij lloji janë ato të gjinive: *Venera*, *Origanum* dhe *Thymus*. Adultët paraqiten në periudhën qershor – korrik. Larvat janë kryesisht heliofile dhe mirmekofile.

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 4. Kullosa. Është lloj arboreal, që gjendet kryesisht në vende të thata, me bar, apo me shkurre, si dhe në vende të hapura brenda pyjesh.

Përhapja e përgjithshme

Nga Spanja veriore dhe në lindje deri në Itali, Greqi dhe Skandinavi jugore.

Përhapja në Kosovë

Shkozë e Malishevës, Grykë e Rugovës, Lloqan, Junik, Strelc, Qafë e Morinës, Bjeshkët e Sharrit [Jakšić 2003, Jakšić dhe Živić 1995-1998, Zhushi *et al.* 2016].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata, të cilat kanë numër jashtëzakonisht të vogël të individëve.

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të numrit të vogël të lokacioneve [7], zonës së pranisë ZP = 28 km², shtrirjes së përhapjes SHP = 1034 km², si dhe rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian. Lokacionet ku është gjetur janë nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja, gjëra që mund ta përkeqësojnë gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.2 Mbledhja e bimëve tokësore]. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit].

Ndër kërcënimet për këtë lloj është vërejtur se është edhe mbledhja e bimëve të gjinisë *Thymus*, si dhe braktisja e tokave bujqësore.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, disa nga lokalitetet ku gjendet ky lloj janë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Vepimet e nevojshme për konservim:

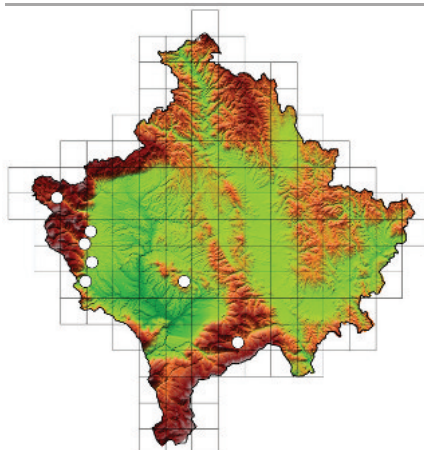
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2016

Zerynthia polyxena

[Denis & Schiffermüller, 1775]

Insecta: Lepidoptera: Papilionidae
Poliksena

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 46 deri në 80 mm. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët paraqiten gjatë prillit dhe majit. Bimë ushqyese të këtij lloji janë ato që i takojnë gjinisë *Aristolochia*. Në të njëjtën bimë i lëshon edhe vezët.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kulloza.

Habitatet e parapëlqyera të këtij lloji janë: livadhet e lagështa dhe bashkësitë e bimëve të larta, livadhet mezofile, livadhet e thata gëlqerore dhe zonat e pyllëzuara.

Përhapja e përgjithshme

Nga Franca jugore përgjatë Italisë dhe Austrisë juglindore deri në Greqi.

Përhapja në Kosovë

Shkozë, Brezovicë, Prizren [Jakšić 1998; Jakšić dhe Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata me një numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të numrit të vogël të lokacioneve [3], zonës së pranisë ZP = 12 km², shtrirjes së përhapjes SHP = 224 km², rënies së vlerësuar të vazhdueshme të popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve, si dhe rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian. Tendencat në rritje të aktivitetëve që kanë të bëjnë me degradimin e habitatit të këtij lloji mund ta çojnë atë drejt zhdukjes në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3. Blegtoria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja vogël, fermat apo bujqësia]; 6. Ndërhryrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i zjarrit, 7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Është vëzhguar se ky lloj ndikohet edhe nga aktivitetet e kositjes.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Të paktën një nga lokalitetet prej nga njihet ky lloj, është tashmë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

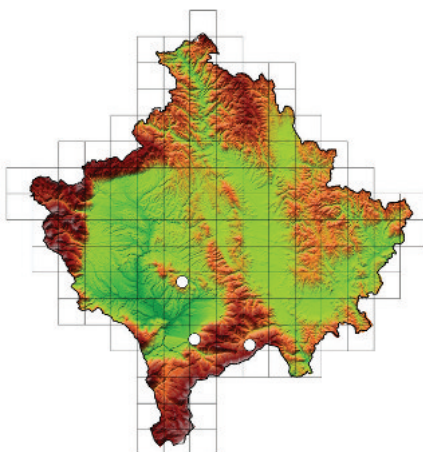
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1998; Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017

Salmo marmoratus

Cuvier, 1829

Actinopterygii: Salmoniformes: Salmonidae

Trofta e mermertë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj karakterizohet me trup të zgjatur. Ngjyra e trupit ka nuanca të ngjyrës së murme prej nga e ka marrë edhe emrin. Është shumë i rrezikuar viteve të fundit për shkak të hibridizimit. Mund të arrijë gjatësinë deri në 120 cm dhe moshën deri në 10 vjet [Maric *et al.* 2010].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Këneta, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përherëshme të ujërave të ëmbla]. Zakonisht gjendet në ujëra të ftohta malore ku temperatura nuk ngritet mbi 15 °C. Mund të haset edhe në liqene me kushte të tilla të ftohta, në lartësi të mëdha mbi-detare.

Përhapja e përgjithshme

Evropë Juglindore, Itali.

Përhapja në Kosovë

Lumi Drini i Bardhë në Zllakuqan.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Popullata e këtij lloji është vërejtur të ketë tendenca të rënies viteve të fundit.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP = 4 km², numrit të lokacioneve, që është 1 por pritet të jetë më i madh, megjithatë jo më shumë se 5, si dhe rënies së vazhdueshme të vlerësuar të popullatës bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat rezidenciale dhe komerciale]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësirat].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me vendbanimet dhe zonat urbane, ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe me thatësirën.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

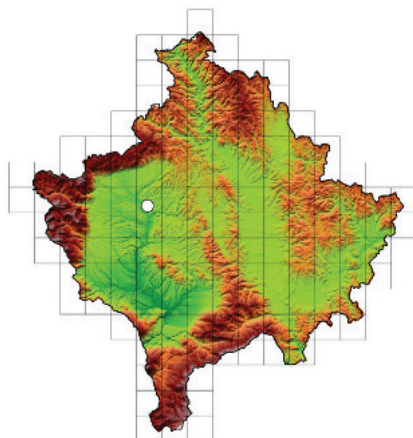
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për llojet e tjera të pranishme.

Referencat

Maric *et al.* 2010

Salamandra atra

Laurenti, 1768

Amphibia: Caudata: Salamandridae

Salamandra e Alpeve ose Picërraku i Zi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Salamandra e Alpeve është lloj që ka shtrirje të gjerë në regjionin Alpin të Evropës, kurse në vendin tonë është relativisht i rrallë. Ka trup të zgjatur cilindrik, me madhësi deri në 14 cm. Trupi ka kryesisht ngjyrë të zeze ose të murrme në të zezë, pa njolla të ngjyrave të tjera. Jetëgjatësia e këtyre shtazëve mesatarisht është deri në 10 vjet [Andreone *et al.* 2009].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.1 Pyje boreale, 1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]. Është lloj kryesisht tokësor. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 400 deri në 2800 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Francë, Gjermani, Itali, Kosovë, Kroaci, Lihtenshtajn, Mali i Zi, Serbi, Slloveni, Shqipëri, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Guerra e Gjatë, Gryka e Deçanit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në disa vende evropianepopullatat e këtij lloji janë në rënie. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji në Kosovë, por nga vëzhgimet është vërejtur se ka tendenca të rënies së popullatave edhe në Kosovë.

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar = 8 km², numrit të lokacioneve ≤ 5, si dhe rënies së vazhdueshme të vlerësuar të popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Lokalitetet ku është gjetur ky lloj janë nën presion të vazhdueshëm nga degradimi dhe ndotja.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me veprimtaritë e ndërlydhura me turizmin dhe aktivitetet rekreative, ndryshimin e habitatit, si dhe ndryshimet klimatike dhe motin ekstrem.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

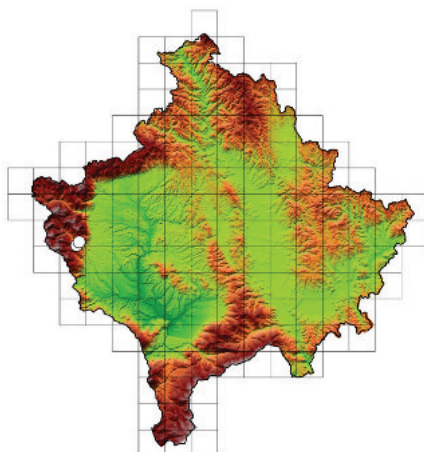
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Andreone *et al.* 2009

Triturus alpestris (Laurenti, 1768)

Amphibia: Caudata: Salamandridae
Tritoni alpin

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Tritoni alpin është lloj me madhësi mesatare të trupit prej 8 deri në 12 cm, si dhe kokë relativisht të madhe dhe të gjerë. Meshkujt janë më të vegjël se femrat. Karakteristikë dalluese e këtij lloji është që në anën barkore trupi ka ngjyrë portokalli në të kuqërremtë, ndërsa në anën shpinore ka ngjyrë të mbyllët të murrme. Është aktiv më tepër gjatë pasdites dhe muzgut. Janë të njohura disa nënllaje në Evropë, megjithëqë hulumtimet taksonomike të popullatave të ndryshme janë akoma duke u kryer. Ky lloj mund të jetojë deri në 20 vjet, edhe pse mesatarisht jeton 7 vjet (Arntzen et al. 2009).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.11 Vende ujore alpine [përfshirë ujëra të përkohshme nga shkrirja e borës]]. Ky lloj mund të haset si në zonat litorale ashtu edhe në zonat limnetike të liqenit. Mund të haset edhe në zona alpine por edhe në lartësi më të vogla.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Kosovë, Kroaci, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Lihtenshtajn, Luksemburg, Maqedoni, Mali i Zi, Holandë, Poloni, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Liqeni i Leqinatit, Liqeni i Gjeravicës.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në disa vende evropianepopullatat e këtij lloji janë në rënie. Në Kosovë trendi i popullatës nuk është i njohur mirë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP prej vetëm 8 km², numrit të lokacioneve [2] dhe rënies së vazhdueshme të vlerësuar të popullatës, bazuar në kualitetin e habitatit dhe numrin e lokacioneve.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me veprimtaritë e ndërlihdura me turizmin dhe rekreacionin, ndryshimet klimatike dhe motin ekstrem.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, lokalitetet prej nga është i njohur ky lloj, janë pjesë e zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

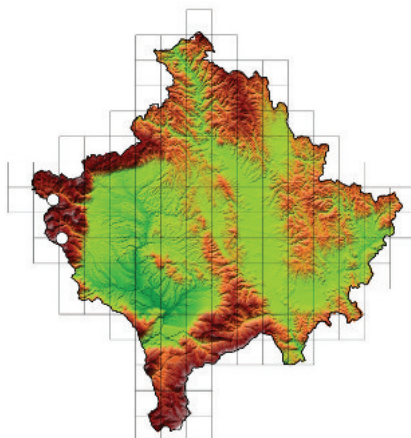
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Arntzen et al. 2009

Aythya ferina (Linnaeus, 1758)

Aves: Anseriformes: Anatidae

Kryekuqe e mjeme

Statu si i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Cenuar, VU

Statu si i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(ii)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni.

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 42–49 cm, mashkulli peshon 585–1240 g, femra 467–1090 g, kurse hapja e krahëve është 72–82 cm. Ushqehet me pjesë të rrënjëve, fara, rizome, por gjithashtu edhe me organizma ujorë, përfshirë insekte, kërmij, ujëtokësorë dhe peshq të vegjël [BirdLife International 2017].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla (mbi 8ha)]; 15 Artificiale - ujore [15.5. Gërmime (të hapura)].

Ky lloj parapëlqen kënetë, moçale, liqene dhe lumenj me rrjedhje të ngadaltë me vegetacion të bollshëm, eutrofike dhe neutrale, me zona të ujit të hapura dhe bimësi të bollshme emergjente. Lloji gjithashtu folezon në liqene të ujërave të njelmëta dhe ndonjëherë edhe në gjiret bregdetare të mbrojtura. Vendet e folezimit okupohen nga fillimi i marsit (në jug) deri në fillim të majit (në Siberi), kurse folezimi ndodh gjatë periudhës prill-maj. Gjatë dimrit, lloji frekuenton habitate të ngjashme me ato ku folezon, duke përfshirë liqene të mëdha, lumenj të ngadalshëm, rezervuarë, ujëra të njelmët, kënetë dhe gropa të zhytura zhavori [BirdLife International 2017].

Përhapja e përgjithshme

Folezon në perëndim të Evropës, në lindje nëpërmjet Azisë qendrore, (në gjerësitë 40–60° veri) drejt Siberisë jugqendrore dhe Kinës veriore drejt 120° Lindje. Dimëron në jug deri në veri dhe lindje të Afrikës, Indi dhe Azi jugore dhe lindore.

Përhapja në Kosovë

Henc, Obiliq, Graçanicë, Radoniq.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Rrezikuar, gjatë kohës së folezimit, sepse ka një zonë të vogël të pranishme ZP gjatë kësaj periudhe (= 16 km²).

Numri i vendeve të folezimit (lokacioneve) është ≤ 5. Zona e pranishme ZP dyshohet se është në rënie të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm (lloji që vlerësohet është i synuar), 5.4 Peshkimi dhe përdorimi i resurseve ujore: 5.4.4 Efektet e paqëllimshme: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël (lloji që vlerësohet nuk është i synuar) [vjelja]]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.4 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi i panjohur)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa zona të përhapjes së llojit janë të mbrojtura. Lloji i mbrojtur në Kosovë (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

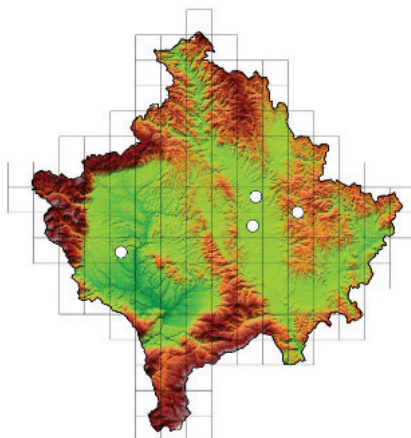
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Ky lloj përfiton nga mbrojtja dhe mirëmbajtja e mjediseve ujore. Përdorimi i plumbit në gjueti duhet të ndalohet dhe legjislacioni të zbatohet siç duhet. Të reduktohet shkarkimi i nutrientëve nga tokat bujqësore.

Referencat

BirdLife International 2017

Aythya nyroca (Güldenstädt, 1770)

Aves: Anseriformes: Anatidae
Kryekuqe e vogël

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)
Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)
I Rrezikuar, EN B2ab(ii)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni.

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 38–42 cm, mashkulli peshon 470–730 g, femra 464–727 g; kurse hapja e krahëve është 63–67 cm. Është kryesisht lloj shtegtar. Është gjithçkangrënës dhe ushqehet me material me origjinë bimore dhe shtazore (BirdLife International 2017a).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.5] Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla (mbi 8ha), 5.7 Këneta/Basene të përhershme të ujërave të ëmbla (nën 8ha), 15 Artificiale - ujore [15.1 Zonat e depozimit të ujit (mbi 8ha), 15.3. Basene të akuakulturës].

Ky lloj tregon parapëlqim të fortë për ujëra të ëmbla të ndenjura dhe rrallëherë gjendet në përrrenj apo lumenj të rrjedhshëm. Folezon në basene dhe kënetat eutrofike të cekëta, me vegjetacion të dendur submergjent, notues, emergjent dhe bregor (p.sh., kallamishte). Jashtë kohës së shumimit kërkesat për habitat janë të ngjashme me ato të folezimit, edhe pse mund të frekuentojnë në këtë kohë edhe liqenet e mëdha, lagunat e hapura, kënetat bregdetare me kallamishte dhe gjiret e cekëta, pastaj ngushticat dhe estuaret (BirdLife International 2017a).

Përhapja e përgjithshme

Popullatat e fragmentuara folezojnë nga Europa qendrore dhe jugore dhe Afrika veriore në lindje drejt Mongolisë perëndimore, popullata të izoluar nga Algjeria lindore drejt Pakistanit verilindor dhe Kinës. Përhapja gjatë dimërimit përputhet me përhapjen e folezimit dhe zgjerohet në Sahel, Lindje të Afërt dhe Azi juglindore.

Përhapja në Kosovë

Henc, Obiliq.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Rrezikuar, sepse ka zonë të pranishme ZP të vogël (= 8 km²). Numri i lokacioneve është ≤ 5. Zona e pranishme ZP dyshohet se është në rënie të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm (lloji që vlerësohet është i synuar)]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

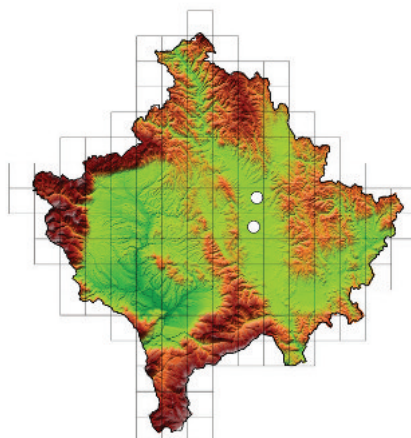
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 4. Edukim dhe vetëdijesim; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovim i menaxhimit me orientim mjedisor i kënetave dhe baseneve të peshqve, promovim i mbrojtjes dhe menaxhimit adekuat të lokaliteteve kyçe, promovim i konservimit më të gjerë në mjedis, që do të ishte në dobi të llojit dhe habitatit të tij, parandalim i mortalitetit dhe shqetësimit të llojit të shkakuar nga gjuetia.

Referencat

BirdLife International 2017a

Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758)

Aves: Pelecaniformes: Ardeidae
Gakthi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(ii)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni.

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 64–80 cm, mashkulli peshon 750–2060 g, femra 650–1150 g, kurse hapja e krahëve 125–135 cm. Në vendet me dimra të butë është lloj sedentar, kurse në vende të tjera është shtegtar. Sa i përket të ushqyerit, ai është i ndryshëm në stinë të ndryshme, por i preferon peshqit, ujëtokësorët, insektet, merimangat etj. [BirdLife International 2016c].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte]; 14. Artificiale/tokësore [14.1. Toka të punueshme].

Kanë kërkesa të kufizuara gjatë kohës së folezimit: kryesisht parapëlqejnë moçalishte pak të shqetësuara, vende përreth liqeneve dhe lumenjve, me pjesë kallamishtesh përreth [BirdLife International 2016c].

Përhapja e përgjithshme

Folezon prej Suedisë, Anglisë dhe Spanjës përgjatë Evropës, Afrikës veriore, Lindjes së Afërt dhe Azisë qendrore, në lindje të Lindjes së largët të Rusisë, verilindjes së Kinës dhe Japonisë; dimëron në Evropën qendrore dhe jugore, Pellgun e Mesdheut, në lindje drejt jugut dhe juglindjes së Azisë dhe Afrikës nënsahariane.

Përhapja në Kosovë

Henc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar [$< 500 \text{ km}^2$]. Numri i lokaliteteve është ≤ 5 . Zona e pranisë ZP ka tendencë të mëtejme të rënies.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

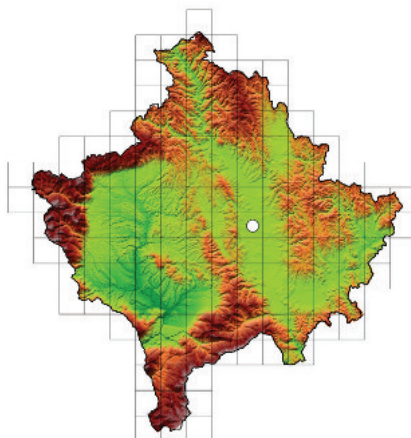
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

BirdLife International 2016c

Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758)

Aves: Charadriiformes: Recurvirostridae
Kalorësi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN B2ab(ii)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni.

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 35–40 cm, peshë 166–205 g [mesatarja e të gjitha racave], ose 112–223 g [nominal]. Popullatat veriore janë shtegtare, ndërsa në zonat me klimë më të butë janë sedentare ose lokalisht shtegtare. Ushqehen me peshq, insekte ujore, molusqe, merimanga dhe nganjëherë edhe me fara bimësh [BirdLife International 2016e].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.5. Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla [mbi 8ha], 5.6. Liqene sezonale/të përkohshme të ujërave të ëmbla [mbi 8ha], 5.7. Moçale/basene të përhershme të ujërave të ëmbla [nën 8ha], 5.8. Moçale/basene të përkohshme/sezonale të ujërave të ëmbla [nën 8ha]; 15. Artificiale/ujore [15.8.Toka bujqësore të përmbytura sezonale].

Përhapja e përgjithshme

Francë dhe jug i Iberisë drejt Afrikës nënsahariane dhe Madagaskarit, dhe në lindje drejt Azisë qendrore dhe Kinës veriqendrore, Nënkontinenti Indian [përfshirë Sri Lankën], Indokinën dhe Tajvanin; dimëron në jug të Afrikës, Lindje të Mesme dhe jug dhe juglindje të Azisë drejt Borneos dhe Filipineve.

Përhapja në Kosovë

Henc, Obiliq, Nosalje.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar [= 12 km²] dhe numrit të lokacioneve, që është ≤ 5. Zona e pranisë ZP dyshohet se është në rënie të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

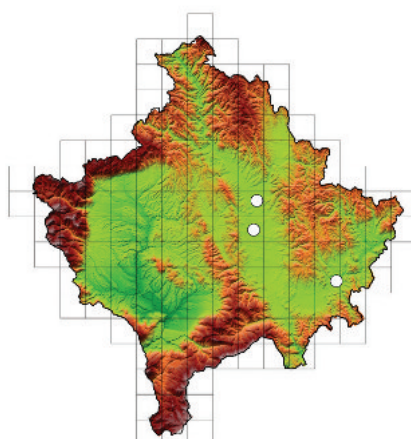
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Reduktimi i presionit të gjuetisë në këtë lloj, krijimi i fushatave vetëdijesuese me target gjuetinë. Zhvillimi i skemave të menaxhimit për të reduktuar predatimin.

Referencat

BirdLife International 2016e

Tichodroma muraria (Linnaeus, 1766)

Aves: Passeriformes: Tichodromidae
Zvarritësi krahëkuq

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni,
Nexhmedin Ramadani

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 16.5–17 cm, kurse pesha 16.7–19.3 g. Ky lloj është shtegtar i distancave të shkurtra, kryesisht në aspektin longitudinal. Ushqehet me insekte, merimanga dhe parruazorë të tjerë [BirdLife International 2018b].

Habitati

Lloji i habitatit: 6. Zonat shkëmbore (p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore). Ky lloj jeton në një sërë rajonesh shkëmbore, duke përfshirë shkëmbinj të pjerrët, të thyer, shpatet e shkëmbinjve dhe grykat e hijezuara në zonat malore, me vrima dhe çarje për fole dhe grumbullim. Për kërkim ushqimi janë të rëndësishme zonat e përziera me diell dhe hije. Në dimër, janë të parapëlqyera habitatet e ngjashme shkëmbore [BirdLife International 2018].

Përhapja e përgjithshme

Malet e Evropës jugore dhe lindore (Spanja veriore dhe Franca jugore e lindore, përfshirë Korsikën në Itali, Ballkanin, Kaukazin, Turqinë jugore dhe lindore), në lindje deri në Iranin verior (Mali Elburz, mbase edhe Azerbajxhani dhe Mali Zagros). Nuk folezon në ultësira.

Përhapja në Kosovë

Prizren, Restelice, Dy lokalitete në Pejë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Rrezikuar, për shkak të zonës së vogël të pranisë ZP [$< 500 \text{ km}^2$]. Numri i lokacioneve është ≤ 5 . Zona e pranisë ZP dyshohet të jetë në rënie të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Disa pjesë të zonës së përhapjes së këtij lloji janë të caktuara si zonë e mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

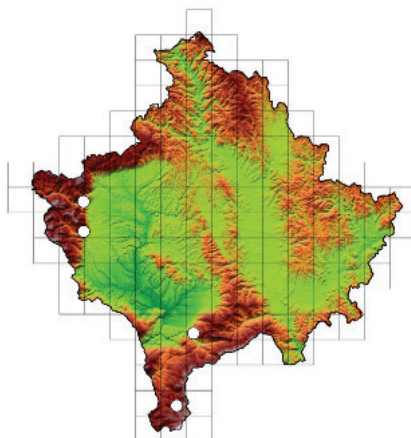
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Zonat e rëndësishme të habitatit për këtë lloj duhet të identifikohen dhe të mbrohen nga zhvillimi dhe, po ashtu të kufizohet qarkullimi në këto zona.

Referencat

BirdLife International 2018b

Vanellus vanellus (Linnaeus 1758)

Aves: Charadriiformes: Charadriidae
Gicvilja

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN B2ab(ii)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni.

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 28–31 cm, peshë 128–330 g, kurse hapja e krahëve 82–87 cm. Shumica e popullatave të këtij lloji janë shtegtare. Ushqehen me insekte të rendeve të ndryshme, si Ephemeroptera, Odonata, Lepidoptera etj. [BirdLife International 2017c].

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 14 Artificiale/Tokësore [14.1. Toka të punueshme. 14.2. Livadhe].

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi dhe veriperëndim i Iranit nëpërmjet Rusisë perëndimore dhe Kazakistanit drejt jugut dhe lindjes së Siberisë, Mongolisë dhe veriut të Kinës. Dimëron prej Evropës perëndimore, ishujve të Atlantikut lindor dhe Afrikës veriore nëpërmjet pjesës mesdhetare të Lindjes së Mesme dhe Iranit, përgjatë Indisë veriore drejt Kinës juglindore, Koresë dhe Japonisë jugore.

Përhapja në Kosovë

Henc, Nosalje.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të zonës së pranisë ZP të kufizuar gjatë kohës së folezimit (= 8 km²). Numri i lokaliteteve të folezimit është ≤ 5. Zona e pranisë ZP dyshohet se është në rënie të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

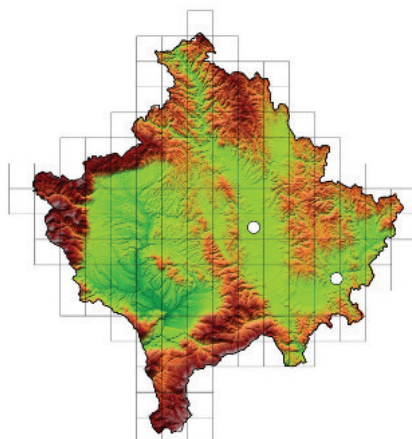
Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatim]. **Hulumtimi i nevojshëm:** 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]. Reduktimi i presionit të gjuetisë në këtë lloj, krijimi i fushatave vetëdijesuese me target gjuetinë. Zhvillimi i skemave të menaxhimit për të reduktuar predatimin.

Referencat

BirdLife International 2017c

Capreolus capreolus (Linnaeus, 1758)

Mammalia: Artiodactyla: Cervidae
Kaprolli

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Rrezikuar, EN A2acd+3cd

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Gjatë stinës së verës ngjyra e trupit është e kuqërreme, kurse gjatë dimrit kafe e mbyllët apo e përhimë. Gjatësia trupore sillet prej 0.9 – 1.3 m, lartësia trupore midis 66 – 88 cm dhe pesha trupore prej 15 – 35 kg. Mashkulli ka brirë me gjatësi prej 20 – 25 cm, të mbështjellë me një shtresë lëkurore, të cilët ndërrohen periodikisht. Është shtazë më shumë aktive natën se sa ditën. Nuk migron e as bie në letargji. Ushqehet me një numër të madh të llojeve bimore, gjethe, fara, fruta, bulëza, barishte etj. Është pre e ujkut, rrëqebullit, dhelpërës, etj. Kaprolli jeton i vetmuar, por femra me pasardhësit jetojnë në grupe më të mëdha familjare ose më të vogla, në varshmëri edhe nga biotopi dhe dendësia e popullatës. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 15 vjet [Danilkin 1996].

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Pyje; 3 Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore. Mund të haset zakonisht në zonat pyjore të hapura gjetherënëse ose gjethembajtëse dhe me një vegjetacion të dendur bimor. Parapëlqen vende të pasura me kullosa, shkurre dhe sipërfaqe me kultura bujqësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Shkrel, Malaj, Mushtisht, Bjeshkët e Junikut, Kaçandoll, Svilen, Llanisht, Nikoc, Jezerc, Vilan, Tunaj, Bjeshkët e Strellcit, Bjeshkët e Belegut, Kozhnjer.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Trendi i nënpopullatave është i qëndrueshëm në nivel global, por në Kosovë është lloj në rënie dhe i kërcënuar për zhdukje.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të rënies së vazhdueshme të vëzhguar të popullatave të këtij lloji në të kaluarën, ku shkaktarët nuk kanë ndaluar ende, bazuar në vëzhgim

direkt, rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin, si dhe për shkak të nivelit të eksploatimit. Gjithashtu, pritet një reduktim i nënpopullatave në vitet në vijim për shkak të trendeve të vazhdueshme që e kërcënojnë këtë lloj. Zona e pranisë ZP = 56 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 7157 km².

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 8 Lloje invazive dhe lloje të tjera problematike, gjene dhe sëmundje [8.1 Llojet jonative invazive/llojet / sëmundjet e huaja, 8.3 Materiale të futura gjenetike].

Faktorët kryesorë, që e kërcënojnë këtë lloj, janë: degradimi dhe shkatërrimi i habitatit, grabitja, gjuajtja dhe përndjekja nga njeriu për qëllime të ndryshme. Gjithashtu, ky lloj kërcënohet nga ujku, derri i egër, rrëqebulli, dhelpëra, e sidomos të vegjlit janë pre e lehtë e tyre.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Me anë të vendimit të MMPH 04/03 të datës 23 maj 2003, neni 3 ky lloj është i mbrojtur me ligj, si lloj i rrallë dhe i rrezikuar.

Masat e nevojshme mbrojtëse

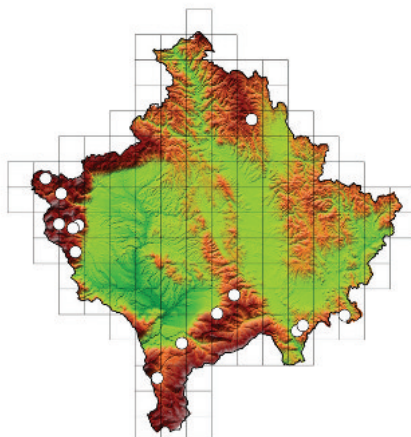
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Danilkin 1996

Rupicapra rupicapra (Linnaeus, 1758)

Mammalia: Artiodactyla: Bovidae

Dhia e egër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Rrezikuar, EN A2acd+3cd

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Në Kosovë është i pranishëm nënloji *Rupicapra rupicapra balcanica* Bolkay, 1925. Gjatësia trupore sillet prej 107 – 137 cm dhe lartësia trupore prej 70 – 80 cm. Të dy gjinitë i kanë brirët jo të gjatë dhe të lakuar, kurse të meshkujt janë më të trashë. Trupi ka ngjyrë kafe të gështenjtë gjatë pranverës dhe verës, kurse gjatë vjeshtës dhe dimrit më të mbyllët. Jetojnë në kope prej 15 – 30 e deri në 100 krerë, ndërsa meshkujt janë të prirë që të jetojnë të vetmuar, me përjashtim të kohës së aktivitetit seksual. Zakonisht, ushqehen me gjethe, bar, fruta dhe lule, kurse gjatë dimrit edhe me likene dhe myshqe, degë të imta të drunjve etj. (Nowak 1999). Janë kafshë shumë të shpejta dhe kanë thundra të posaçme, të cilat u mundësojnë përforcim për shkëmbin, qofshin ata edhe të rrëshqitshëm.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyjet të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.4 Shkurre të klimës mesatare]; 4. Kulloja [4.4. Kulloja të klimës mesatare]; 14. Artificiale/tokësore [14.2. Kulloja].

Haset në zonat malore shkëmbore në një lartësi mbidetare prej 500 deri në 3000 metra. Haset në zona të pasura me shumëllojshmëri habitatesh si: kulloja, livadhe, pyje të përziera dhe ato halore. Gjatë dimrit zbret në vende më të ulëta.

Përhapja e përgjithshme

Rupicapra rupicapra balcanica është endemik i Ballkanit: Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Mali i Zi, Serbi, Slloveni, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Mushtisht, Bjeshkët e Junikut, Kozhnjer, Jabllanicë, Baballoq, Milishevc, Isniq.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Rrezikuar, për shkak të rënies së vazhdueshme të vëzhguar të popullatave të këtij lloji në të kaluarën, ku shkaktarët nuk kanë ndaluar ende, bazuar në vëzhgim

direkt, rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për llojin, si dhe për shkak të nivelit të eksploatimit. Gjithashtu, pritet një reduktim i nënpopullatave në vitet në vijim, për shkak të trendeve të vazhdueshme që e kërcënojnë këtë lloj. Zona e pranisë ZP = 28 km², shtrirja e përhapjes SHP = 1437 km² dhe numri i lokacioneve është 7.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore, 2.3 Blegtoria dhe fermat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore]; 6 Ndërrhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.1 Llojet/sëmundjet invazive jonative / të huaja, 8.2 Llojet/sëmundjet vendore problematike; 8.3 Materiali gjenetik i futur, 8.4 Llojet problematike/sëmundjet me origjinë të panjohur, 8.5 Sëmundjet e shkaktuara virale].

Kërcënimet kryesore për këtë nënloj janë: gjuetia ilegale, prerja e pyjeve si dhe degradimi i habitatit. Në disa vende në Ballkan rrezik paraqet edhe hibridizimi me nënloje të tjera. Gjithashtu, urbanizimi dhe zgjerimi i vendbanimeve njerëzore është një nga rreziqet.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

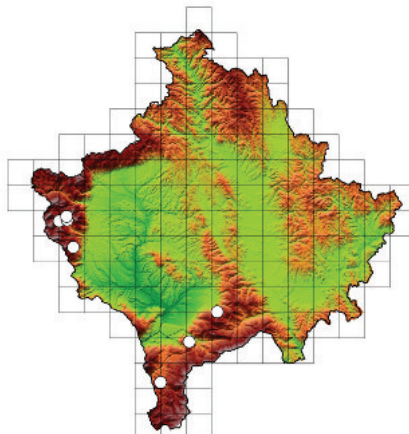
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenet.

Referencat

Nowak 1999

**LLOJET
E CENUARA
(VU)**

4.1 GASTROPODA

Belgrandiella bumasta Schütt, 1960

Gastropoda: Littorinimorpha: Bythinellidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e vogël (gjatësia 1.8-2.0 mm, gjerësia 1.0-1.2 mm), me ngjyrë kah e bardha, rrethore cilindrike, me maje të topitur. Apertura në formë trekëndëshi me maje të rrethuar (Schütt 1960).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. PVende ujore (kontinentale) [5.18. Sisteme ujore karstike dhe të tjera nëntokësore].
Është lloj nëntokësor. Gjetet në akuiferët karstikë dhe ujërat intersticiale të shtresës nëntokësore të rërës në burimet karstike.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë

Përhapja në Kosovë

Rugovë

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth trendit të popullatës së këtij lloji (Seddon 2011a).

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i njohur vetëm nga Gryka e Rugovës në afërsi të Pejës. Për shkak të jetës së tij të fshehur është e pritshme se do të zbulohen në të ardhmen edhe nëntopullata dhe lokalitete të tjera të këtij lloji. Megjithatë, ky lloj ka një përhapje shumë të ngushtë, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, numri i lokacioneve është më i vogël se 5. Për shkak të përhapjes së kufizuar dhe numrit të lokacioneve ky lloj vlerësohet si: I Cenuar.

Kërcënimet

Aktualisht nuk ka ndonjë kërcënim.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Popullata e njohur e këtij lloji është brenda zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

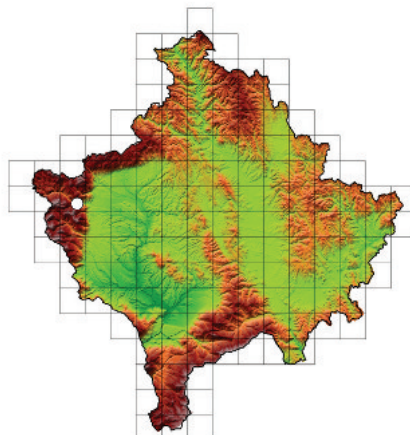
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1. Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për llojet të tjera.

Referencat

Schütt 1960; Seddon 2011a

Bythinella istoka

Glöer & Pešić, 2014

Gastropoda: Littorinimorpha: Bythinellidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e vogël [gjatësia 2.7-2.8 mm, gjerësia 1.5-1.6 mm], me ngjyrë kah e bardha, cilindrike, me majë të topitur dhe umbilikus të mbyllur. Sipërfaqja është e mëndafshtë dhe e shtresëzuar imët, apertura vezake, peristoma e trashur në kol-umellë. Është lloj tipik i burimeve karstike [Glöer & Pešić 2014].

Habitati

Lloji i habitatit: 5.Vende ujore [kontinentale] [5.9. Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza, 5.18 Sisteme ujore karstike dhe të tjera nëntokësore].

Ky lloj është gjetur deri më tani në vetëm një burim karstik të vëllimit të lartë, ku u gjjet se jeton në ujëra sipërfaqësore, bashkangjitur me zhavorr dhe gurë.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë

Përhapja në Kosovë

Vrellë e Istogut.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e tanishëm të popullatës së këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i njohur vetëm nga një burim i madh karstik në afërsi të Malit Mokna, në afërsi të Istogut. Bazuar në të dhënat e deritanishme, ai jeton në një zonë të pranishme ZP të ngushtë, që është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, edhe numri i lokacioneve është më i vogël se 5. Për shkak të përhapjes së kufizuar dhe numrit të lokacioneve, ky lloj është vlerësuar si: I Cenuar.

Kërcënimet

Aktualisht nuk ka ndonjë kërcënim.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

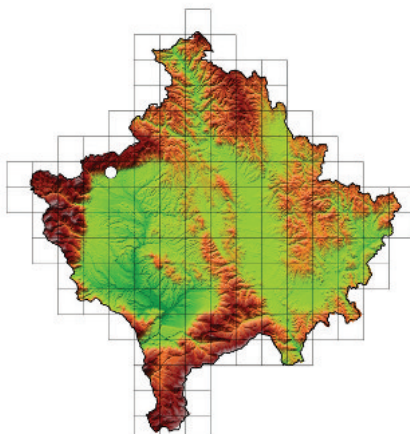
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1. Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

Glöer & Pešić 2014

Iglica illyrica Schütt, 1975

Gastropoda: Littorinimorpha: Moitessieriidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është shumë e vogël [gjatësia 1.5-1.7 mm, pesha 0.5-0.6 mm], forma turri-forme, me mure të holla, me ngjyrë të bardhë transparente dhe me aperturë relativisht të vogël ovoide [Grego *et al.* 2017; Schütt 1975].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.18 Sisteme ujore karstike dhe të tjera nëntokësore].

I banon akuiferët karstikë dhe ujërat interstiale të shtresës nëntokësore të rërës në burimet karstike.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Mali i Zi.

Përhapja në Kosovë

Drini i Bardhë në Radavc, Mitrovicë, Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është i njohur vetëm nga 4 lokacione, 3 nga të cilat gjenden në Kosovë [Seddon 2011d]. Prania e llojit në lokalitetin tipor është konfirmuar tash vonë [Grego *et al.* 2017]. Në Deçan, ku është gjetur për herë të parë në vitin 2014, gjatë vitit 2016 nuk ka mundur të gjendet, sepse mbeturinat organike janë shpërlarë nga sipërfaqja e gurëve nga përmbytjet. Megjithatë, lloji supozohet se është akoma i pranishëm në ujërat nëntokësore dhe në instalacionet e afërta të ujit [Grego *et al.* 2017]. Për shkak të jetës së fshehur të llojit, është e mundshme që në të ardhmen të zbulohen nënpopullata/lokalitete të tjera. Megjithatë, ky është një lloj i rrallë, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, numri i lokacioneve është më i vogël se 5. Për shkak të përhapjes së kufizuar dhe numrit të lokacioneve, ky lloj vlerësohet si: I Cenuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 6 Ndërrhyrjet njerëzore dhe shqetësimet [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.7 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi në bujqësi)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

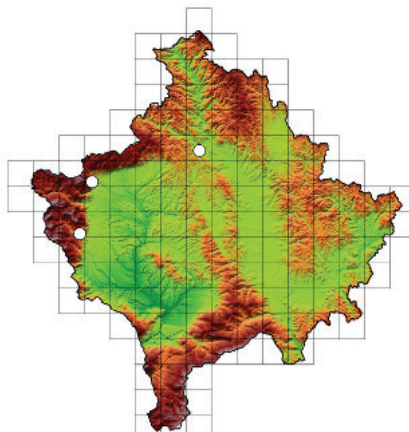
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1. Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njemendë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për llojet të tjera.

Referencat

Grego *et al.* 2017; Seddon 2011d; Schütt 1975

Monachoides kosovoensis De Winter & Maassen, 1992

Gastropoda: Stylommatophora: Hygromiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e nënrrumbullakët me ngjyrë të çelët kafe, në sutura më e çelët, me një shirit të lehtë në periferi, e shtresuar në mënyrë të parregullt dhe me granula të imta, me 5-6 përdredhje, në periferi lehtas këndore apo rrethore, përdredhja e fundit lehtas në rënie përpara aperturës, apertura e ka buzën e brendshme, margjina reflekton në anën bazore dhe anësore të kolumellës, umbilikusi është i gjerë dhe i thellë, sa 1/5 e diametrit. Gjatësia e guaskës është 7-9 mm, kurse gjerësia 10-14 mm. Ky lloj jeton në drunj që janë në kalbje e sipër apo midis gjetheve në shpërbërje [De Winter and Maassen 1992; Fehér 2011b].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky është një lloj silvikol, që preferon pyjet e pishës apo ato të përziera, të pishës dhe ahut.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë

Përhapja në Kosovë

Çakorr.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është endemik i Çakorrit, në zonën ndërkuftare Kosovë-Mali i Zi. Edhe pse e tërë kjo zonë nuk është e hulumtuar mirë, supozohet se ky lloj ka një përhapje shumë të ngushtë. Një kërcënim potencial për llojin paraqet shpyllëzimi. Duke e konsideruar zonën e pranisë ZP shumë të ngushtë [më të vogël se 20 km²], si dhe ndjeshmërinë potenciale të habitatit, ky lloj vlerësohet si: I Cenuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i resurseve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

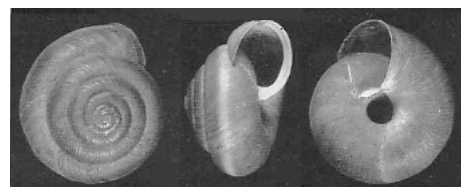
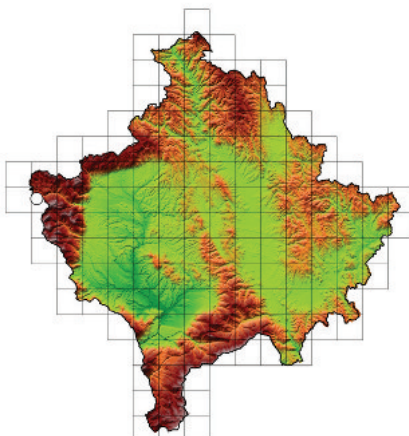
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive tona të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar. Në të njëjtën kohë, prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

De Winter and Maassen 1992; Fehér 2011b

Montenegrina sporadica

H. Nordsieck, 1974

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska e këtij lloji është fusiforme dhe lehtësisht brinore. Përdredhjet e poshtme janë të lëmuara, kurse ato të epërmet të lëmuara dhe me rrudha të lehta. Qafa është e shtresuar dhe e përdredhur përbrenda. Kreshtat bazale dhe periferike janë të dobëta. Peristoma është e ngjitur, ovoide deri në diçka këndore, me margjina lehtas të fryra. Gjatësia e guaskës është 15 mm, kurse gjerësia 3.2-3.7 mm. Ky është një lloj i obligueshëm shkëmbor, i lidhur me zona gëlqerore. Zakonisht mund të gjendet në sipërfaqe të hapura të shkëmbinjve ose në bazën e tyre [Fehér and Szekeres 2016; Fehér 2017; Nordsieck 1974].

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Ky lloj banon në habitatet e shkëmbinjve gëlqerorë dhe gjendet në çarje ose midis dhe nën gurë. Habitatet e përshtatshme përfshijnë shkëmbinj të vegjël deri të mëdhenj, grykat dhe pyjet shkëmbore.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Shqipëri. Lloji nominal është i njohur vetëm nga Kosova.

Përhapja në Kosovë

Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhatje ekstreme ose rënie të numrit të individëve maturë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, është relativisht pak i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i njohur vetëm nga dy zona në Bjeshkët e Nemuna: fusha e Lumbardhit të Pejës në Kosovë dhe gryka e Lumit Tropoja në Shqipëri. Gjendet në një zonë të ngushtë të përhapjes, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, numri i lokacioneve/nëpopullatave në Kosovë është

1. Në anën tjetër, ky lloj gjendet brenda një zone të mbrojtur dhe duke qenë kafshë që jeton në shkëmbinj, nuk ka arsye të supozohet se popullatat apo cilësia e habitatit do të pësojnë rënie dhe luhatje ekstreme. Për shkak të përhapjes së kufizuar dhe numrit të nëpopullatave, ky lloj vlerësohet si: I Cenuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Popullata e njohur gjendet brenda zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

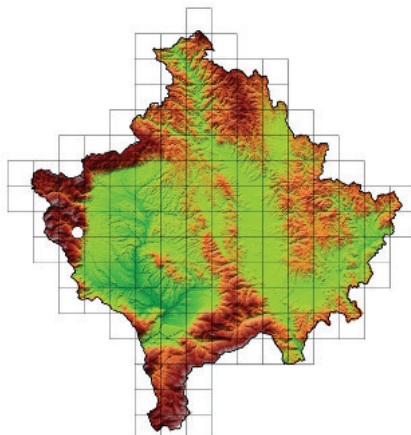
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive tona të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar. Në të njëjtën kohë, prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

Fehér and Szekeres 2016; Fehér 2017; Nordsieck 1974

Plagigeyeria gladilini Kuščer, 1937

Gastropoda: Littorinimorpha: Hydrobiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është konike [gjatësia 2.5-3.5 mm, gjerësia 1.7-2.0 mm], me ngjyrë kah e bardha e tejdukshme, me dredha konvekse. Apertura është ovoide, peristoma zgjerohet në mënyrë të barabartë [Grego *et al.* 2017; Kuščer 1937].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.18 Sisteme ujore karstike dhe të tjera nëntokësore].

Është lloj nëntokësor. I banon akuiferët karstikë dhe ujërat intersticiale të shtresës nëntokësore të rërës në burimet karstike.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë

Përhapja në Kosovë

Drini i Bardhë në Radavc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e tanishëm të popullatës së këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i njohur vetëm nga burimi i Drinit të Bardhë, afër Pejës. Ky lloj ka një përhapje të kufizuar, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, numri i nënpopullatave është më i vogël se 5 [Georgiev 2010]. Për këtë arsye ky lloj vlerësohet si: I Cenuar.

Kërcënimet

Nuk ka ndonjë rrezik aktualisht.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

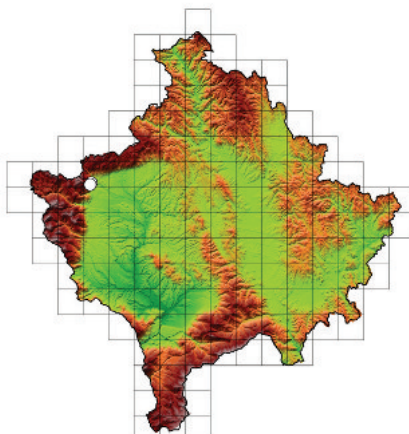
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

Georgiev 2010; Grego *et al.* 2017; Kuščer 1937

Strigilodelima pentheri (A.J. Wagner, 1919)

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është fusiforme, me ngjyrë të kuqe në të kaftë dhe shpesh me shtresa ngjyrë hiri, në mënyrë të rregullt dhe të shpeshtë e brirëzuar me 9-11 përdredhje. Cerviksi zakonisht rrethor, peristoma e pangjitur dhe gjerësisht e reflektueshme. Gjatësia e guaskës është 14 – 18 mm kurse gjerësia 3.3 – 3.7 mm. Edhe pse ky lloj nuk gjendet domosdoshmërisht në shkëmbinj, ai kryesisht është i lidhur me zona gëlqerore, ku zakonisht gjendet nën gurë apo në bazën e shkëmbinjve (Wagner 1919b).

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Ky lloj banon në habitatet e shkëmbinjve gëlqerorë, dhe gjendet në çarje ose midis gurëve dhe nën gurë. Habitatet e përshatshme përfshijnë shkëmbinj të vegjël deri të mëdhenj, gryka dhe pyje shkëmbore (Reischütz 2017d).

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Pashtrik.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse ka pak të dhëna rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhatje ekstreme ose rënie të numrit të individëve maturë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, është relativisht pak i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik i Pashtrikut në Kosovë dhe Shqipëri. Me gjasë, më pak se 50% e popullatës globale jeton në Kosovë. Zona e pranisë ZP është nën 20 km² dhe numri i njohur i lokacioneve/nënpopullatave është më pak se 5, e kjo paraqet kërcënim real për këtë lloj. Prandaj, ky lloj vlerësohet si: I Cenuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Nuk ka ndonjë rrezik aktualisht.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

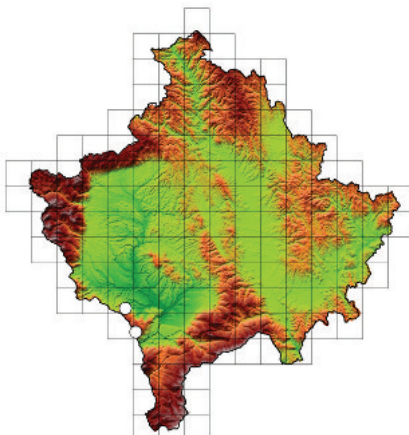
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive tona të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar. Në të njëjtën kohë, prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për llojet tjera.

Referencat

Reischütz 2017d; Wagner 1919b

Terranigra kosovica

Radoman, 1978

Gastropoda: Littorinimorpha: Hydrobiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e vogël [gjatësia 1.6-2.2 mm, gjerësia 0.8-1.1 mm], e pangjyrë, forma ovoide-cilindrike me maje të shtypur dhe dredha lehtas të fryra. Apertura është ovoide, rrethore në maje, peristoma e hollë, dhe umbilikusi në formë të prerë apo i mbyllur [Radoman 1978].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.18. Sisteme ujore karstike dhe të tjera nëntokësore].

Është lloj nëntokësor [Radoman 1983]. I banon akuiferët karstikë dhe ujërat inters-ticiale të shtresës nëntokësore të rërës në burimet karstike.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Nerodime të Epërme, Pridvoricë, Caralevë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Ky lloj nuk është gjetur gjatë hulumtimit të vitit 2018 në të paktën 2 nga 4 lokalitetet e njohura nga literatura. Kjo, nuk do të thotë patjetër se këto nënpopullata janë zhdukur, por është një indikator për rënie të nënpopullatave të këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i njohur nga vetëm 4 lokacione në Kosovë, por në të ardhmen, me gjasë, do të gjenden nënpopullata të tjera [Seddon 2011c]. Sidoqoftë, gjatë hulumtimit në teren, në 2 nga 4 lokalitetet e njohura më parë, ky lloj nuk është gjetur. Kjo nënkupton rënie të numrit të nënpopullatave, edhe pse për shkak të jetës së fshehur, lloji vështirë mblidhet, kështu që do të ishte shumë herët të supozohet se gjysma e nënpopullatave është zhdukur.

Sidoqoftë, është një lloj i rrallë, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, numri i lokacioneve/nënpopullatave është më i vogël se 5. Për më tepër, mund të supozohet se trendi i popullatës dhe numri i lokacioneve është në rënie, si rezultat i aktiviteteve të ndërlidhura me habitatet e këtij lloji. Rrjedhimisht, lloji është vlerësuar si: I Cenuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 6 Ndërhyrjet njerëzore dhe shqetësimet [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.7 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi në bujqësi)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

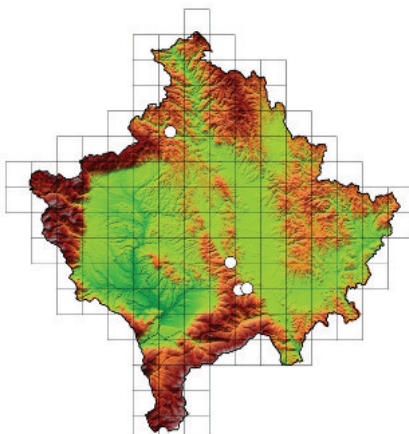
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për llojet të tjera.

Referencat

Radoman 1978; Radoman 1983; Seddon 2011c

Triloba sandrii (Küster, 1847)

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e fortë fusiforme, me mure të trasha, me ngjyrë të kuqe në të kaftë, dendësisht e shtresuar në përdredhjet e epërme, kurse e lëmuar në përdredhjet e poshtme, margjinat e aperturës të lidhura me kallus në anën parietale. Gjatësia e guaskës është 22- 27 mm, kurse gjerësia 5.5 – 7 mm [Nordsieck 1972].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 . Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1. Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]].

Ky lloj preferon pyjet e paprekura të ahut dhe mund të gjendet në drunj, që janë në shpërbërje e sipër [Dedov 2017b]. Rrallë herë ndodhet përgjatë lumenjve të vegjël, ku haset në mjedise jashtëzakonisht të lagështa midis bimëve barishtore dhe nën mbeturinat e gjetheve në anën lumore.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë [prania duhet konfirmuar], Maqedoni, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Pashtrik.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Për shkak të aktiviteteve të shpeshta të prerjes së pyjeve [kryesisht në Shqipëri], brenda arealit të llojit, zona dhe cilësia e tipit të habitatit të përshtatshëm për llojin po zvogëlohet. Mund të supozohet se nën-popullatat më të vogla janë zhdukur në të kaluarën e afërt.

Arsytimi i vlerësimit

Ky lloj gjendet në pjesën qendrore të Shqipërisë dhe në pjesën perëndimore të Maqedonisë, duke mbërritur pjesën veriore të përhapjes në Pashtrik. Zona e pranisë ZP në Kosovë është më e vogël se 20 km² dhe, me gjasë, numri i lokacioneve është më i vogël se 5.

Për më tepër, ky lloj është i lidhur me pyje ahu të pacenuara ku jeton në drunj të që janë në shpërbërje e sipër, habitat ky i cili është në rënie e sipër edhe në gjerësi, por edhe në kualitet përgjatë tërë rajonit. Prandaj, ky lloj vlerësohet si: I Cenuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i resurseve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

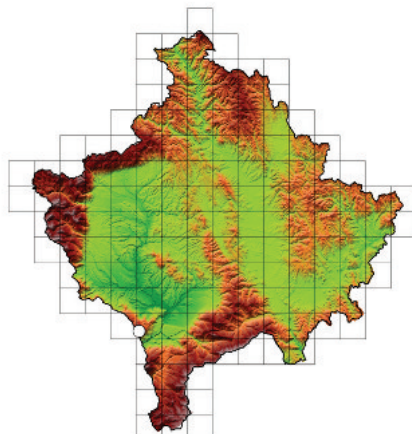
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

Dedov 2017b; Nordsieck 1972

Vertigo moulinsiana (Dupuy, 1849)

Gastropoda: Stylommatophora: Vertiginidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A2ac; D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska e këtij lloji ka formë vezake, me ngjyrë të verdhë ose të kuqe, e tejdukshme, e shkëlqyeshme dhe gati e lëmuar, me 3.5 deri 4.5 përdredhje konvekse, e fundit nga to është shumë e madhe, gati sa 2/3 e gjatësisë totale. Apertura është me 4 shtresime të ngushta, peristoma e mprehtë, lehtas e reflektuar dhe zakonisht e lidhur me një kallus të dobët parietal. Madhësia e guaskës është 2.25 – 2.75 mm, kurse gjerësia 1.3 – 1.65 mm. Ky lloj preferon habitate të lagështa, përkohësisht të mbuluara nga uji. Vështirë e toleron çfarëdo çrregullimi të shkaktuar nga njeriu, kullotjen dhe vjeljen e kullosave. Është një lloj indikator i Natura 2000.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 . Vende ujore [kontinentale] [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte [përgjithësisht mbi 8 ha], 5.6 Liqene të ujërave të ëmbla sezonale/të përhershme [mbi 8 ha], 5.7 Kënetë/basene të përhershme të ujërave të ëmbla [përafërsisht 8 ha], 5.8 Kënetë/basene të përkohshme të ujërave të ëmbla [nën 8 ha]].

Përhapja e përgjithshme

Lloj evropian. Nga Irlanda deri në Rusi dhe Afrikë veriore, por popullatat kryesore janë në Evropën perëndimore dhe qendrore. Ka vetëm disa gjetje të njohura nga Europa jugore dhe Afrika veriore. Kufiri jugor i përhapjes së llojit nuk është mirë i njohur [Seddon and Holyoak 1993; Welter-Schultes 2012].

Përhapja në Kosovë

Drajkoc. Nënpopullata e parë e njohur është gjetur tash vonë [Killien *et al.* 2012].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Ka dëshmi për rënie të madhësisë së popullatës së këtij lloji, numrit të nënpopullatave dhe kualitetit të habitatit në shumë vende evropiane.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj gjerësisht i përhapur, por i lidhur me llojet e habitateve që janë të rrezikuara shumë në të gjithë vargun e përhapjes së llojit.

Në të kaluarën është vërejtur një rënie në madhësinë e popullatës së këtij lloji, ku këta shkaktarë mund të mos kenë pushuar ende, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitatit të parapëlqyer për këtë lloj. Për më tepër, Kosova është në periferi të realit ku mund të supozohet përhapje shumë e fragmentuar [deri tani vetëm 1 nënpopullatë është e njohur, pra zona e pranisë ZP është nën 20 km²], e kjo paraqet kërcënim serioz për llojin. Duke marrë parasysh të gjitha këto, lloji vlerësohet si: I Cenuar, në nivel vendi

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banesat dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale, 1.3 Hapësirat turistike dhe rekreative]; 2. Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore, 2.2. Plantacionet e drurit dhe pulpës, 2.3 Blegtoaria dhe fermat]; 6. Ndërrhyrjet njerëzore dhe shqetësimet [6.1. Aktivitetet rekreative, 6.3. Punë dhe aktivitete të tjera]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11. Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

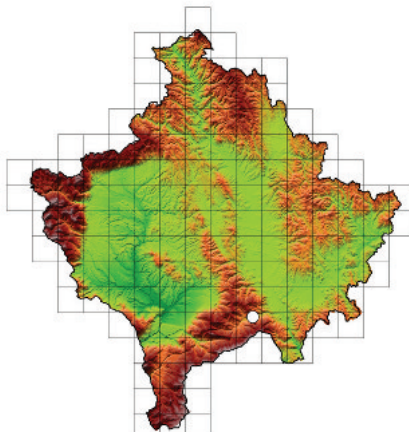
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

Killien *et al.* 2012; Seddon and Holyoak 1993; Welter-Schultes 2012

4.2 MALACOSTRACA

Alpioniscus metohicus

Pljakic, 1971

Malacostraca: Isopoda: Trichoniscidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj endemik me përhapje të ngushtë. Gjatësia e trupit të mashkullit varion prej 4.6 deri në 7.5 mm, kurse femrat janë pak më të mëdha, prej 5.5 deri në 7.7 mm. Ngjyrat e trupit është e bardhë pa pigment okular [Pljakic 1971].

Habitati

Lloji i habitatit: 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore] [7.1 Shpella, 7.2. Habitata të tjera nëntokësore].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Radavcit [Ćurčić & Decu 2008; Pljakic 1971; Schmalfuss 2003].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik. Përhapja e tij është kufizuar në vetëm një shpellë, në Radavc. Është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për arsye se popullata e këtij lloji ka një zonë të pranishme shumë të kufizuar [ZP = më pak se 20 km²] dhe numri i lokacioneve është më i vogël se 5. Popullatat e këtij lloji janë shumë të ndjeshme ndaj luhatjeve të temperaturës apo lagështisë. Çfarëdo shqetësimi i habitatit (shpellës) mund të çojë në humbje drastike të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6. Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Habitati i llojit është i mbrojtur [Mbrojtje permanente, 987.66] dhe i klasifikuar si Monument natyre në Kosovë; Institucioni RCCH-Pejë.

Masat e nevojshme mbrojtëse

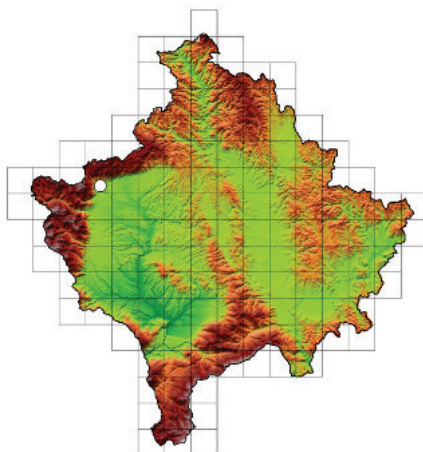
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës / ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]. 2. Menaxhimi i tokës / ujit [2.1 Menaxhimi i arealit / zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Në rastet e përdorimit turistik të shpellës, duhet siguruar se intervenimet dhe përdorimi i shpellës nuk çojnë në ndryshimin e mikroklimës.

Referencat

Ćurčić & Decu 2008; Pljakic 1971; Schmalfuss 2003

4.3 DIPLOPODA

Brachydesmus

jalzici

Mrsic, 1988

Diplopoda: Polydesmida: Polydesmidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj endemik me lokalitetin tipor në Kosovë. I takon grupit *vermosanus*, i cili ka disa lloje endemike në rajonin karstik dinarik të Ballkanit. I ka dy procese femorale dhe një endomerit të ndarë. Gjatësia trupore është prej 10-12.5 mm, me 19 segmente trupore (Antić *et al.* 2013; Makarov *et al.* 2004; Mršić 1985; Strasser 2017).

Habitati

Lloji i habitatit: 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore) [7.1 Shpella, 7.2. Habitata të tjera nëntokësore].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Dushit në Klinë (Mršić 1985, 1988).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik. Është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për arsye se popullata e këtij lloji ka një zonë të pranishme ZP shumë të kufizuar, që është më e vogël se 20 km², numri i lokaliteteve është më pak se 5 dhe është shumë i ndjeshëm ndaj luhatjeve të temperaturës apo lagështisë. Çfarëdo shqetësimi i habitatit (shpellës) mund të çojë në humbje drastike të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6. Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ka ndonjë masë ekzistuese mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

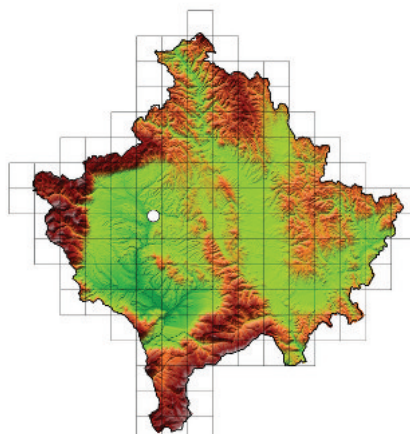
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Në rastet e përdorimit turistik të shpellës duhet siguruar se intervenimet dhe përdorimi i shpellës nuk çojnë në ndryshimin e mikroklimës.

Referencat

Antić *et al.* 2013; Makarov *et al.* 2004; Mršić 1985; Mršić 1988; Strasser 2017

Brachydesmus

ljubetensis

Attems, 1912

Diplopoda: Polydesmida: Polydesmidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj i takon grupit *ljubetensis*, në të cilin fusha e setave gonopodale është e vendosur medialisht në anën kaudale, në kufi midis prefemurit dhe femurit (Antić *et al.* 2013).

Habitati

Lloji i habitatit: 7. . Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore] [7.1 Shpella, 7.2. Habitata të tjera nëntokësore].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Maqedoni.

Përhapja në Kosovë

Luboten, Kaçanik (Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Strasser 1971).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsytimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik. Është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për arsye se popullata e këtij lloji ka një zonë të pranishme ZP shumë të kufizuar (më e vogël se 20 km²), numri i lokacioneve është më pak se 5 dhe është shumë i ndjeshëm ndaj luhatjeve të temperaturës apo lagështisë. Çfarëdo shqetësimi i habitatit (shpellës) mund të çojë në humbje drastike të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6. Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ka ndonjë masë ekzistuese mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

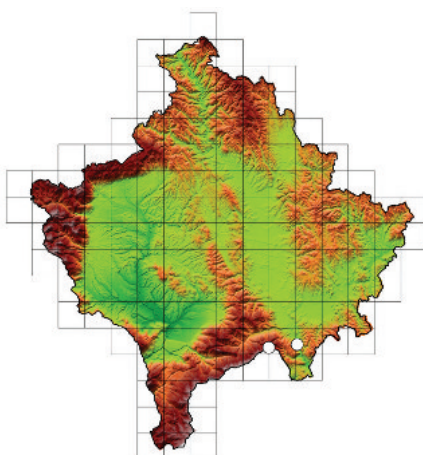
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Në rastet e përdorimit turistik të shpellës duhet siguruar se intervenimet dhe përdorimi i shpellës nuk çojnë në ndryshimin e mikroklimës.

Referencat

Antić *et al.* 2013; Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Strasser 1971

Polydesmus undeviginti Strasser, 1971

Diplopoda: Polydesmida: Polydesmidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është gjetur në afërsi të burimit të Drinit të Bardhë [Makarov *et al.* 2004; Mršić 1985] dhe në shpellën e Radavcit në afërsi të Pejës [Strasser 1971a].

Habitati

Lloji i habitatit: 7. Pyje [1.4. Pyjet të klimës mesatare]; 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1. Lumenj, përrenj, përroska të përhershme (përfshirë ujëvara); 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (jougjore) [7.1 Shpella, 7.2. Habitata të tjera nëntokësore].

Ky lloj kryesisht ndodhet në pyje ahu dhe në shpella e habitate të tjera nëntokësore [Attems 1929].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Burimi i Drinit të Bardhë, Shpella e Radavcit [Makarov *et al.* 2004; Mršić 1985; Strasser 1971a].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik. Është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për arsye se popullata e këtij lloji ka një zonë të pranishme ZP shumë të kufizuar, e kjo është më e vogël se 20 km², numri i lokacioneve është më pak se 5 dhe është shumë i ndjeshëm ndaj luhatjeve të temperaturës apo lagështisë. Çfarëdo shqetësimi i habitatit (shpellës) mund të çojë në humbje drastike të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6. Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Habitati i llojit është i mbrojtur [Mbrojtje permanente, 987.66] dhe i klasifikuar si Monument natyre në Kosovë; Institucioni RCCH-Pejë.

Masat e nevojshme mbrojtëse

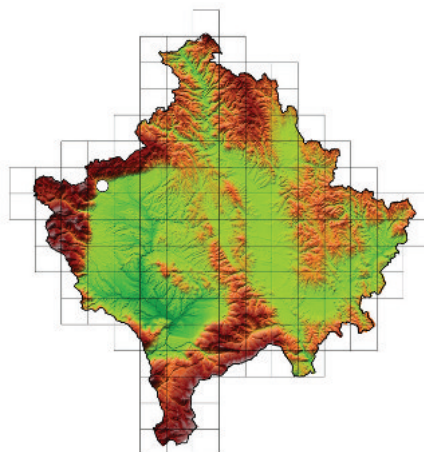
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Në rastet e vlerësimit turistik të shpellës, duhet siguruar se intervenimet dhe përdorimi i shpellës nuk çojnë në ndryshimin e mikroklimës.

Referencat

Makarov *et al.* 2004; Mršić 1985; Strasser 1971a

4.4 INSECTA

Deltomerus [Deltomerus] nopcsai Csiki, 1940

Insecta: Coleoptera: Carabidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Lloj me madhësi mesatare (9-12 mm). Është lloj predator, që aktivisht e kërkon prenë edhe si adult, por edhe si larvë. Me gjasë, është lloj nokturn.

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Jeton në habitate subalpine dhe alpine mbi nivelin e drunjve.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Koprivnik [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është regjistruar në habitate alpine vetëm në majat më të larta në malet e Koprivnikut dhe paraqet lloj stenoendemik për Kosovën. Ky lloj vlerësohet si: I Cenuar, për shkak të zonës së pranisë ZP, që është më pak se 2000 km², numrit të lokacioneve, që është ≤ 10, si dhe rënies së vazhdueshme të prituri të popullatës, bazuar në cilësinë e habitatit dhe numrin e lokacioneve. Këto zona janë të përshtatshme për zhvillimin e turizmit, si p.sh., për sportet e dimrit dhe prandaj, ekziston rreziku i shkatërrimit të tyre.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 6 Ndërhyrjet njerëzore dhe shqetësimet [6.1 Aktivitetet rekreative].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

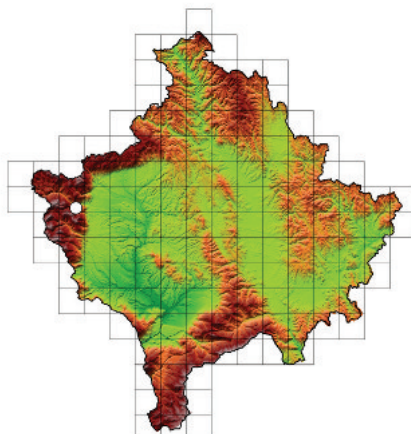
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës / ujit [1.1 Mbrojtja e arealit / zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Kontrolli i zhvillimit dhe ndërtimit të infrastrukturës turistike.

Referencat

Csiki 1940

Pavicevicia comottiorum Giachino, 2006

Insecta: Coleoptera: Leiodidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi shumë të vogël [2-2.7 mm]. Jeton në mjedise nëntokësore, duke u ushqyer me mbetje të trupave të kafshëve të tjera. Trupi është i përshtatur mirë për të jetuar në mjedise nëntokësore: mungesë e tërësishme e syve, antena shumë mirë të zhvilluara dhe mungesë e pigmentimit të trupit [ngjyra e kitinës është bojëkafe e çelët].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.18 Sisteme karstike dhe të tjera hidrologjike nëntokësore [kontinentale]]; 7 Shpella dhe habitate nëntokësore [ujore] [7.1 Shpella].
Jeton në shpella dhe kavitete të tjera karstike nëntokësore.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Rugovë [Giachino 2006].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji është e kufizuar në vetëm një shpellë në Rugovë. Ky lloj është vlerësuar si: I Cenuar, për shkak se popullata e këtij lloji e ka zonën e pranisë ZP shumë të ngushtë (më pak se 20 km²), numri i lokacioneve, me gjasë, është më i vogël se 5, si dhe për shkak të faktit se lloji është shumë i ndjeshëm në çfarëdo luhate të temperaturës dhe lagështisë. Çfarëdo shqetësimi i habitatit (shpellës) mund të çojë në humbje drastike të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

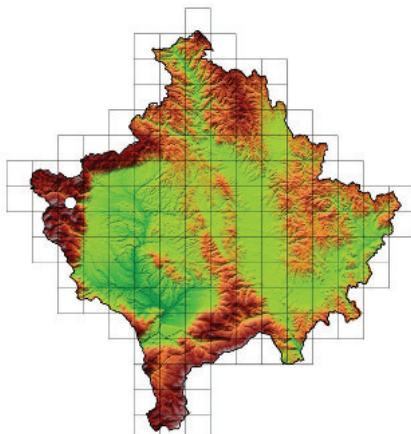
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. . . Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Në rastet e përdorimit turistik të shpellës duhet siguruar se intervenimet dhe përdorimi i shpellës nuk çojnë në ndryshimin e mikroklimës.

Referencat

Giachino 2006

Pavicevicia pretneri Perreau, 2008

Insecta: Coleoptera: Leiodidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi shumë të vogël [1.9-2,3 mm]. Jeton në mjedise nëntokësore duke u ushqyer me mbetje të trupave të kafshëve të tjera. Trupi është i përshtatur mirë për të jetuar në mjedise nëntokësore: mungesë e tërësishme e syve, antena shumë mirë të zhvilluara dhe mungesë të pigmentimit të trupit [ngjyra e kitinës është bojëkafe e çelët].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.18 Sisteme karstike dhe të tjera hidrologjike nëntokësore [kontinentale]]; 7 Shpella dhe habitate nëntokësore [ujore] [7.1 Shpella].

Jeton në shpella dhe kavitete të tjera karstike nëntokësore.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Shpella Lazina [Perreau 2008].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji është e kufizuar në vetëm një shpellë në Rugovë. Ky lloj është vlerësuar si: I Cenuar, për shkak se popullata e këtij lloji e ka zonën e pranisë ZP shumë të ngushtë [më pak se 20 km²], numri i lokacioneve, me gjasë, është më i vogël se 5, si dhe për shkak të faktit se lloji është shumë i ndjeshëm në çfarëdo luhate të temperaturës dhe lagështisë. Çfarëdo shqetësimi i habitatit [shpellës] mund të çojë në humbje drastike të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

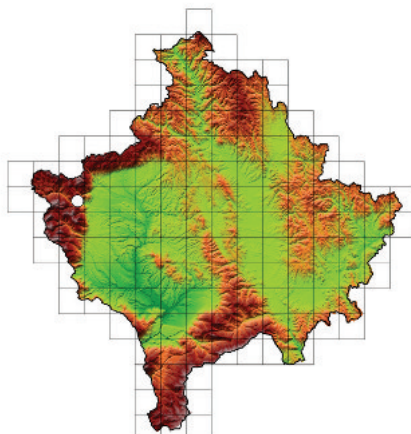
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës / ujit [1.1 Mbrojtja e arealit 1. Mbrojtja e tokës / ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve] 2. Menaxhimi i tokës / ujit [2.1 Menaxhimi i arealit / zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Në rastet e përdorimit turistik të shpellës duhet siguruar se intervenimet dhe përdorimi i shpellës nuk çojnë në ndryshim të mikroklimës.

Referencat

Perreau 2008

Glossosoma discophorum

Klapálek, 1902

Insecta: Trichoptera: Glossosomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A2ac; B2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 6.5 deri në 7 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare shërben si tregues i ujërave mesatarisht të pastra. Faza larvare për nga aspekti i të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve dhe mbledhësve/kolektorëve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - shtator. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, etj. Kryesisht jeton në lartësi të mëdha mbidetare deri në mbi 2000 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Maqedoni, Rumani, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Prizrenit në Prevallë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të vëzhgimit të rënies së popullatës së llojit në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë përfunduar ende, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshatshme për këtë lloj. Aktualisht, numri i lokacioneve prej nga njihet lloji është 1 dhe zona e pranisë ZP është e kufizuar [4 km²], por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

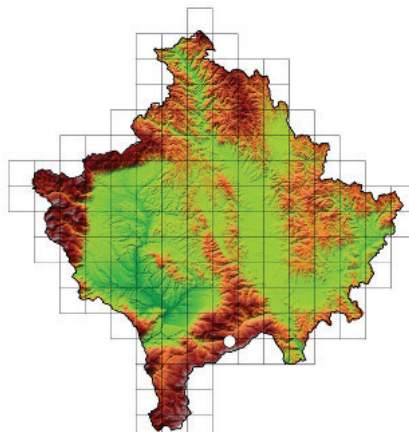
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Plectrocnemia mojkovacensis Malicky, 1982

Insecta: Trichoptera: Polycentropodidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4.5 deri në 5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për vlerat indikative të tolerancës së këtij lloji. Ky lloj bën pjesën në grupin e llojeve jashtëzakonisht të rralla të gjinisë *Plectrocnemia* Stephens, 1836 (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme të përroskave malore.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është gjetur vetëm në Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë dhe Serbi.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Lloqanit.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj. Aktualisht, ky lloj njihet nga vetëm 1 lokacion, me zonën e kufizuar të pranishëm ZP [4 km²], por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërrhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

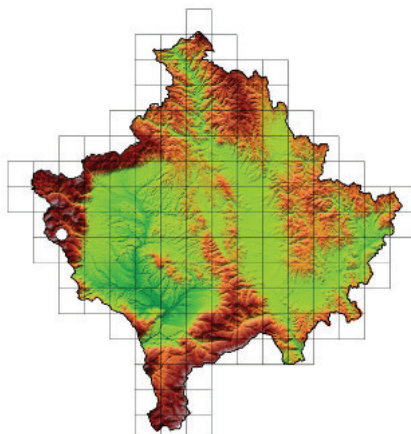
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Psychomyia klapaleki Malicky, 1995

Insecta: Trichoptera: Psychomyiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 3.5 deri në 4.5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për vlerat indikative të tolerancës së këtij lloji, mirëpo gjetja e tij në rrjedha të mesme të lumenjve sugjeron se e toleron relativisht mirë ndotjen e ujërave (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 . Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përranj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të mesme dhe të poshtme të lumenjve të mëdhenj dhe më rrallë në segmente të përroskave malore.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Itali, Kosovë, Kroaci, Serbi, Slloveni, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Lumi Ibër në Koshtovë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Në Kosovë deri më tani është konstatuar në vetëm 1 lokalitet me numër të kufizuar të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj. Aktualisht, ky lloj njihet nga vetëm 1 lokacion, me zonën e kufizuar të pranishëm ZP [4 km²], por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

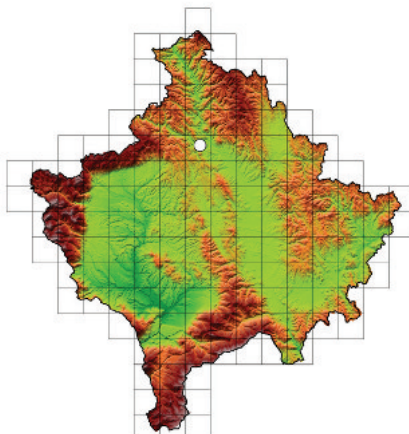
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila bosnica Schmid, 1970

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Flutura e Bosnës

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A2ac; B1ab[iii,iv]+2ab[iii,iv]

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Ngjyra e krahëve është bojëkafe e mbyllët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth mënyrës së të ushqyerit të fazës larvare. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet prej shkurtit deri në maj. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Është ndër llojet e para të Trichoptera-ve që paraqitet në fillim të vitit si adult [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe rrjedhat e epërme të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. Ky lloj preferon lartësitë e mëdha mbidetare [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është gjetur vetëm në Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Serbi dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Bjeshkët e Sharrit, Përroskë në Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve. Në disa lokalitete është vërejtur rënie e lehtë e nënpopullatave, për shkak të veprimeve antropogjene në mjedis, si prerja e pyjeve dhe degradimi i habitateve të ujërave të ëmbla

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të vëzhgimit të rënies së popullatës së llojit në të kaluarën, ku

shkaktarët e rënies mund të mos kenë përfunduar ende, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj. Aktualisht, ky lloj është i njohur nga një numër i vogël [2] i lokacioneve, me zonën e pranisë ZP të kufizuar [8 km²], por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidomos qoftë në ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

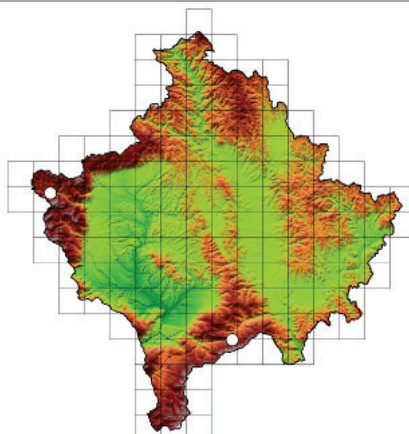
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njemendë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila obtusa

Klapálek, 1894

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B1ab(iii,iv)+2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Ngjyra e krahëve është bojëkafe e mbyllët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit të fazës larvare. Faza adulte paraqitet në periudhën prill - tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit (Graf *et al.* 2008; Ibrahim *et al.* 2012; Kumanski 1985).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherhme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme të lumenjve dhe përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme dhe shtrati guror i lumit. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 300 deri në mbi 1600 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Maqedoni, Mali i Zi, Serbi, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Sharrit, Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve dhe nënpopullata të paqëndrueshme, bazuar në vëzhgim të vazhdueshëm.

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të vëzhgimit të rënies së popullatës së llojit në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë përfunduar ende, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj.

Aktualisht, ky lloj është i njohur nga një numër i vogël [2] i lokacioneve, me zonën e pranishme ZP të kufizuar [8 km²], por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë në ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokalitetet ku është gjetur ky lloj janë në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

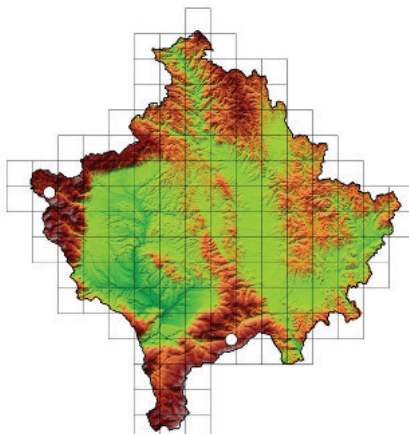
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Ibrahim *et al.* 2012; Kumanski 1985

Synagapetus

slavorum

Botosaneanu, 1960

Insecta: Trichoptera: Glossosomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A3c; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është rreth 4 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave mesatarisht të pastra. Faza larvare për nga aspekti i të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve dhe mbledhësve/kolektorëve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor – tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [(5.1 Lumenj, përranj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza)]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përroskave malore, por mund të haset edhe në rrjedhat e mesme të lumenjve. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, si dhe gurët e madhësive të ndryshme. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 300 deri në 1200 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Mali i Zi, Rumani.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në fshatin Mollopolc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në Kosovë deri më tani është konstatuar me vetëm një individ në vetëm 1 lokalitet.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së dyshuar të prituri të popullatës së llojit në të ardhmen, bazuar në rënien e cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj. Aktualisht, ky lloj njihet nga vetëm 1 lokacion me zonën e kufizuar të pranisë ZP (4 km²), por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

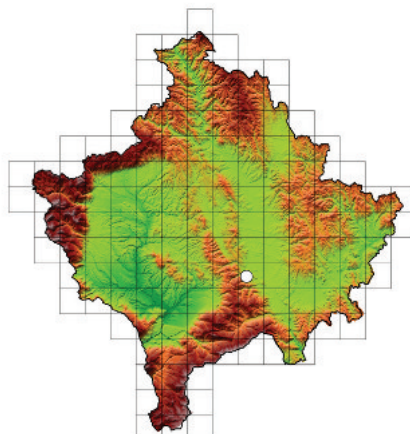
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Tinodes janssensi Jacquemart, 1957

Insecta: Trichoptera: Psychomyiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4.5 deri në 5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për vlerat indikatore të fazës larvare dhe mënyrën e jetesës së saj. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor – nëntor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit ku kanë jetuar si larva [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit, si dhe mjediset e pasura me material bimor, si degë e gjethe të rëna.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Është hasur në numër të kufizuar lokalitetesh në Bullgari, Greqi, Kosovë dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Blinajë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj. Aktualisht, ky lloj njihet nga vetëm 1 lokacion, me zonën e kufizuar të pranisë ZP [4 km²], por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur lloji është në kuadër të Rezervatit të Mbrojtur të Gjuetisë në Blinajë.

Masat e nevojshme mbrojtëse

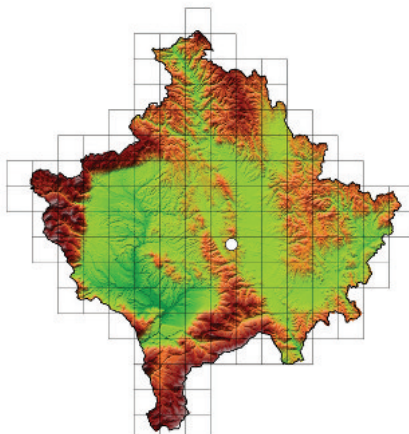
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Carcharodus floccifera (Zeller, 1847)

Insecta: Lepidoptera: HesperIIDae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 32 deri në 35 mm. Ngjyra themelore e krahëve të përparmë është e mermertë gri-kafe, me njolla kafe të errët dhe të qarta. Adultët fluturojnë prej majit deri në qershor, ose prej korrikut në shtator në dy gjenerata, por në lartësi më të mëdha mbidetare ekziston vetëm një gjeneratë, prej qershorit deri në gusht. Larvat ushqehen në bimët e gjinive: *Stachys*, *Marrubium*, *Thymus* dhe *Ballota*.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa.

Është lloj kryesisht malor dhe gjendet në zonat skajore të diellëzuara të pyjeve, në lëndina dhe në zonat e ndriçuara të kullosave e livadheve.

Përhapja e përgjithshme

Spanjë, Francë, Itali, Alpe, Ballkan, Evropë jugore dhe qendrore, në veri deri në Gjermaninë qendrore dhe në lindje deri në Maqedoni dhe Bullgari.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Mirushë, Malet e Shkozës (Zhushi *et al.* 2017), Pashtrik (Jakšić 2007), Malet e Berishës.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Është regjistruar me nënpopullata me numër të konsiderueshëm të individëve në shumicën e rasteve, por me tendencë të rënies. Gjithashtu, është vërejtur tendencë e degradimit të habitatit në të shumtën e rasteve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët e rënies mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshtatshme për këtë lloj. Aktualisht, ky lloj njihet nga 5 lokacione, me zonën e pranisë ZP = 20 km² dhe shtrirjen e përhapjes SHP = 371 km², por supozohet që është i pranishëm në më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3. Blegtoaria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 6. Ndërhryrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i zjarrit].

Ky lloj është vëzhguar të jetë i ndikuar nga kositja intensive.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

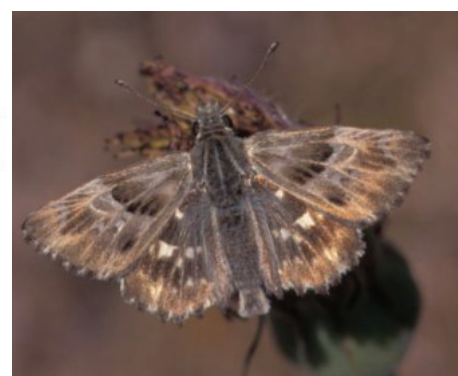
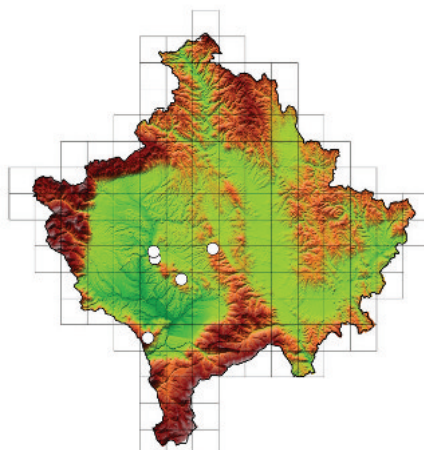
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojet siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2007; Zhushi *et al.* 2017

Carterocephalus palaemon (Pallas, 1771)

Insecta: Lepidoptera: Hesperidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 2.5 deri në 3.2 cm. E ka një gjeneratë në vit. Adultët paraqiten në periudhën maj – qershor.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale]. Ky lloj është arboreal. Shpeshherë haset në pjesë të lagështa të pyjeve. Haset gjithashtu edhe në brigje të lumenjve dhe përroskave, si dhe pjesë të hapura me bar të pyjeve.

Përhapja e përgjithshme

Europa qendrore, veriore dhe lindore, Azia qendrore dhe veriore deri në Japoni dhe në Amerikën veriore.

Përhapja në Kosovë

Jezerc, Gryka e Rugovës [Jakšić 1987].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Ky lloj ka nënpopullata të vogla në Kosovë dhe me tendencë të vazhdueshme të rënies.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të kualitetit të habitatit. Aktualisht, ky lloj është i njohur nga vetëm 2 lokacione, zona e pranisë ZP është 8 km², por numri i lokacioneve pritet të jetë më i madh, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 4 Transporti dhe korridoret e shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 9 Ndotja [9.3. Efluentët bujqësor dhe pyjor: 9.3.2 Erozioni i tokës, sedimentimi].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Habitatat e këtij lloji në Parkun Kombëtar Bjeshkët e Nemuna janë të mbrojtura me ligjin për Parkun Kombëtar.

Masat e nevojshme mbrojtëse

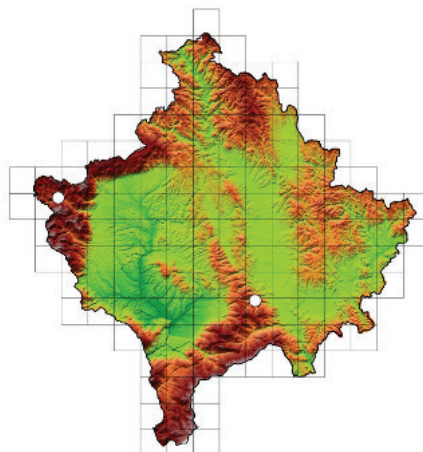
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1987

Erebia rhodopensis

Nicholl, 1900

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(ii,iii)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 19 deri në 20 mm. Në pjesën e sipërme të krahëve të përparmë dominon ngjyra kafe e errët. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë në periudhën korrik – gusht. Nuk ka njohuri të mjaftueshme rreth bimëve ushqyese të larvave.

Habitati

Lloji i habitatit: Kulllosa. Kryesisht haset në shpate të hapura me bar, pothuajse pa shkurre ose pemë. Në Kosovë, zakonisht haset në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Evropë Juglindore.

Përhapja në Kosovë

Disa lokalitete në Sharr, Rudokë, Gjeravicë, Çakorr [Jakšić 2001, 2003].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm. Është hasur në nënpopullata të vogla por aktualisht stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të kualitetit të habitatit. Aktualisht, zona e pranisë ZP është 24 km², shtrirja e përhapjes SHP është 2192 km² dhe numri i lokacioneve është ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zona turistike dhe rekreative]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat ose bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarri dhe luftimi i tij, 7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit]. Ky lloj është vëzhguar të jetë i ndjeshëm ndaj praktikës së kositjes së kullotave.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Habitatet e këtij lloji në parqet kombëtare Bjeshkët e Nemuna dhe Sharr janë të mbrojtura ligjërisht.

Masat e nevojshme mbrojtëse

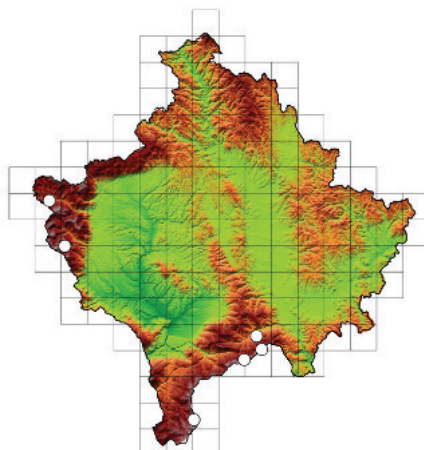
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2001, 2003

Lycaena dispar (Haworth, 1802)

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Fluturza e bakërt e madhe

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj i ka krahet ngjyrë bakri-portokalli të ndritshme dhe të mbuluar me të zezë. I ka dy gjenerata në vit. Adultët shfaqen nga maji në qershor. Bimë ushqyese e larvave të këtij lloji është *Rumex hydrolapathum*. Është lloj relativisht i ndjeshëm në veprime antropogjene të degradimit të habitatit.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa.

Habitatet e parapëlqyera të këtij lloji janë: livadhet e lagështa dhe bashkësitë e larta bimore, fierajat, livadhet mezofile, pyjet gjetherënëse gjethegjera, livadhet dhe stepet e thata gëlqerore etj. Në Kosovë mund të haset kryesisht në brigje lumenjsh ose në toka të lagështa.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Nerodime, Vushtrri, Shtërpcë, Dy lokalitete në Malishevë, Klinë, Gryka e Kaçanikut, Kalaja e Prizrenit, Istog, Deçan [Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998, Zhushi *et al.* 2016; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata të cilat kanë numër të vogël të individëve. Edhe në Evropë është vërejtur viteve të fundit trendi i rënies së popullatave të këtij lloji, edhe pse më tepër në Evropën veriore.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të kualitetit të habitatit. Aktualisht, zona e pranisë ZP është 40 km², shtrirja e përhapjes SHP është 3725 km² dhe numri i lokaliteteve është 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.2 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi komercial), 7.2.8 Eksploatimi i ujit nëntokësor (përdorimi i panjohur) 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].
Në kërcënimet për këtë lloj është vërejtur të jetë edhe kosiça e livadheve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

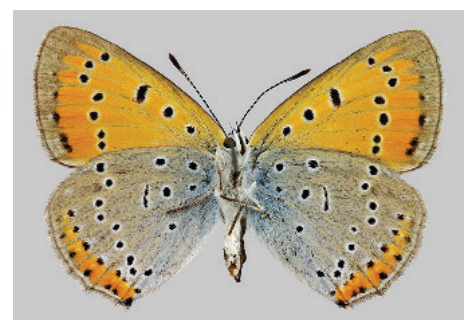
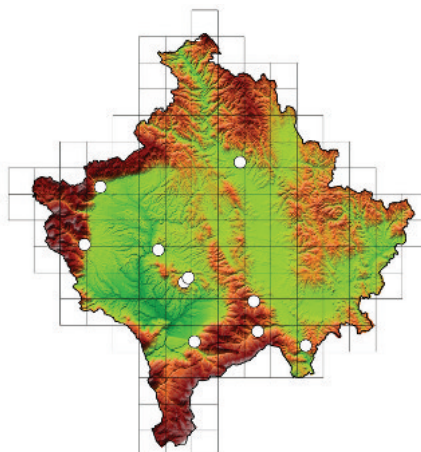
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998, Zhushi *et al.* 2016; Zhushi *et al.* 2017

Nymphalis antiopa (Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae
Flutura Njollablu e Zezë [Zimbajtësja]

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 57 deri në 101 mm. E ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë prej qershorit deri në korrik. Është lloj arboreal, që hibernon në stadin e adultit në muajin mars të vitit të ardhshëm. Larvat ushqehen me bimët që u takojnë gjinive: *Salix*, *Populus*, *Betula* etj.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14 Artificiale/tokësore [14.5 Zona urbane]. Është lloj që haset në lartësi të ndryshme mbidetare. Në rrethinën e Podujevës është vërejtur edhe në toka të kultivuara.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Amerikë jugore.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Podujevë, Grykë e Kaçanikut, Brezovicë, Dy lokalitete në Shtërpçë, Dragash, Grykë e Rugovës [Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Disa nga nënpopullatat e këtij lloji të vëzhguara viteve të fundit kanë qëndrueshmëri të konsiderueshme, por në shumë raste është vërejtur rënie e tyre.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitatit Aktualisht, zona e pranisë ZP është 28 km², shtrirja e përhapjes SHP është 6238 km² dhe numri i lokacioneve është ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.3 Persekutimi/kontrolli]; 8 Lloje invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.2 Lloje vendore problematike/sëmundje].

Ky lloj rrezikohet në veçanti nga numri i madh i predatorëve dhe nga parazitoidët e Hymenopterave.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa nga lokalitetet ku është gjetur ky lloj janë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

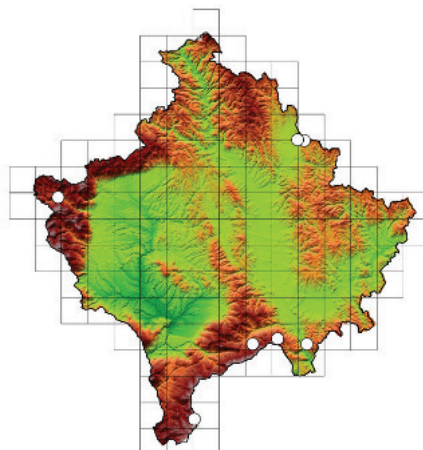
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017

Parnassius apollo

(Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Papilionidae

Apollonja

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 32 deri në 35 mm. Karakterizohet me ngjyrën e bardhë dhe njollat e zeza në krahët e përparmë dhe me njollat e kuqe në formë syri në krahët e pasmë. Ky lloj ka kërkesa specifike, të cilat përfshijnë, ndër të tjera, dimra të ftohtë dhe vera me shumë diell. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit dhe adultët mund të shfaqen nga maji deri në shtator, në varshmëri nga lartësia mbidetare.

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa. Ky është një lloj tipik malor dhe parapëlqen kryesisht kullosa dhe livadhe alpine.

Përhapja e përgjithshme

Gjendet në shumicën e zonave të mëdha malore të Evropës dhe Turqisë.

Përhapja në Kosovë

Bogë, Zhleb, Çakorr, Deçan, Grykë e Rugovës, Lloqan, Milishevc, Veriq, Strellc, Sharr [Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur. Ky lloj është konstatuar me popullata me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të zonës së pranisë ZP, që është 36 km², shtrirjes së përhapjes SHP, që është 2028 km², numrit të vogël të lokacioneve, që është ≤ 10, dhe pritjes së parashikuar të rënies së vazhdueshme të popullatës, bazuar në cilësinë e habitatit dhe numrin e lokacioneve.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoria dhe fermat 2.3.1 Kullotja nomade]; 6 Ndërrhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

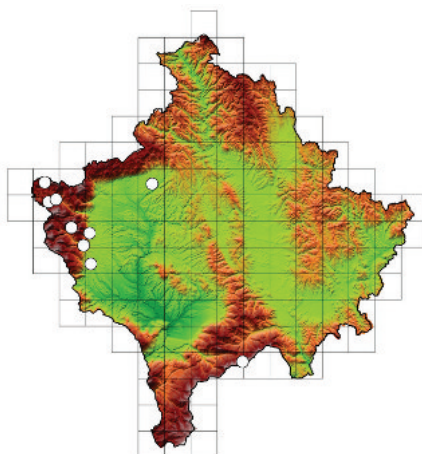
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998

Phengaris alcon

(Denis & Schiffermüller, 1775)

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Bimë ushqyese të larvave të këtij lloji janë ato të gjinisë *Gentiana*. Larat janë mirmekofile. Adultët paraqiten në periudhën qershor – korrik. Haset shpesh në habitate të thata. Nënpopullatat e këtij lloji në Kosovë konsiderohet se i takojnë nënlojit *rebeli*, që jeton në lartësi të mëdha mbidetare. Megjithatë, statusi taksonomik i këtij nënloji është akoma i paqartë.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale).

Është lloj arboreal që jeton në livadhe kënetore të lidhura me lumenj apo liqene.

Përhapja e përgjithshme

Në Evropën qendrore ky lloj gjendet prej jugut të Suedisë deri në veriun e Spanjës dhe nga Franca kah lindja. Është i pranishëm edhe në Turqinë lindore dhe në lindje nëpërmjet Siberisë deri në Mongoli dhe Alltai.

Përhapja në Kosovë

Pashtrik, Luboten, Qafa e Morinës (Jakšić and Živić 1995-1998; Rebel and Zerny 1931).

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata, të cilat kanë numër të vogël të individëve, me tendence të zvogëlimit.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të kualitetit të habitatit. Aktualisht, ky lloj është gjetur në vetëm 3 lokacione, zona e pranisë ZP është 12 km², por pritet që numri i lokacioneve të jetë më i madh, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi, 7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit, 11.2 Thatësirat]. Ndër kërcënimet për këtë lloj është edhe braktisja e tokave bujqësore dhe parazitizmi i *Ichneumon eumerus*.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Në Bjeshkët e Sharrit dhe në Bjeshkët e Nemuna habitatet e këtij lloji janë të mbrojtura me ligj.

Masat e nevojshme mbrojtëse

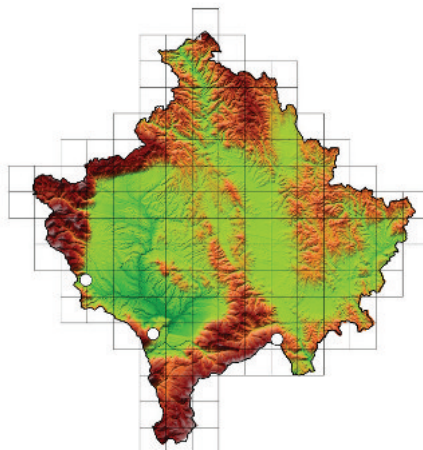
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Rebel and Zerny 1931

Pyrgus sidae (Esper, 1784)

Insecta: Lepidoptera: Hesperidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 32 deri në 38 mm, e kjo e bën ndër llojet me krahë më të mëdhenj të kësaj gjinie në Evropë. E ka një gjeneratë në vit. Adultët mund të hasen gjatë periudhës maj – korrik. Ushqehet me bimën *Albutilon avicennae*.

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Ky lloj gjendet shpesh në brigjet me bar të lumenjve, në livadhe dhe shpate gurore. Shumica e habitateve ku gjendet ky lloj, përmbajnë numër të madh të bimëve të gjinive *Vicia* dhe *Achillea*.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Greqi, Francë, Itali, Kosovë, Kroaci, Ruman, Serbi, Spanjë, disa pjesë të Azisë.

Përhapja në Kosovë

Disa lokalitete në Mirushë, Pashtrik, Grykë e Kaçanikut, Disa lokalitete në Malishevë, Strellc [Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Ky lloj ka nënpopullata të vogla dhe të fragmentuara në Kosovë, me tendencë të vazhdueshme të rënies.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitatit. Zona e pranisë ZP e këtij lloji është 32 km², shtrirja e përhapjes SHP është 1314 km², kurse numri i lokacioneve është ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Ky lloj është vëzhguar se ndikohet nga përdorimi i pesticideve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

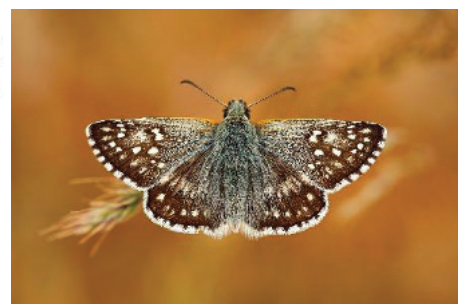
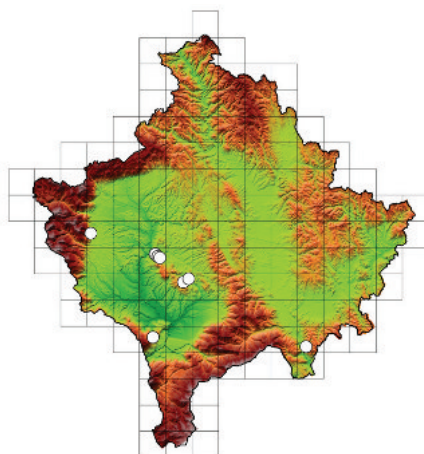
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njemendë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998.

Thecla betulae (Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Bishtakja e mështeknës

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 25 deri në 40 mm. E ka një gjeneratë në vit, kurse adultët hasen në periudhën korrik – shtator. Llojet ushqyese të larvave u takojnë gjinive Prunus dhe Betula.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj është i shpeshtë në pyje gjettherënëse. Në Kosovë është konstatuar në pyje të hapura me *Prunus spinosa*.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, nëpërmjet Azisë deri në Kore.

Përhapja në Kosovë

Reçicë, Malet e Shalës, Shkozë, Pashtrik, Brezovicë [Jakšić 1998; Jakšić 2007; Zhushi et al. 2016].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata të cilat kanë numër të vogël të individëve dhe në mënyrë të lokalizuar.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të popullatës në të kaluarën, ku shkaktarët mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të kualitetit të habitatit. Aktualisht, numri i lokacioneve është 5, zona e pranisë ZP është 20 km², shtrirja e përhapjes SHP është 1900 km², por pritet që numri i lokacioneve të jetë më i madh, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Bujqësia dhe fermat]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.1 Llojet jonative invazive/të huaja/sëmundjet].

Ky lloj është i kërcënuar edhe nga armiq të saj natyrorë Ichneumonidea.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

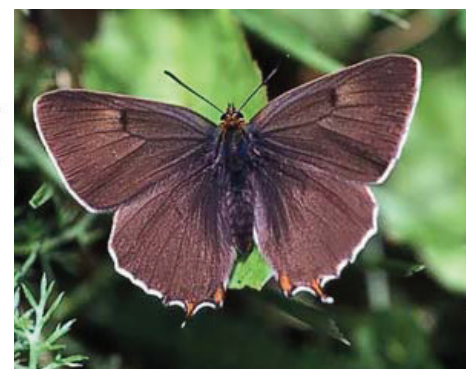
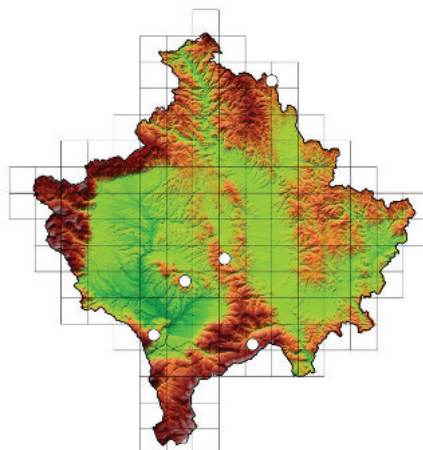
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1998; Jakšić 2007; Zhushi et al. 2016

4.5 ACTINOPTERYGII

Cyprinus carpio

Linnaeus, 1758

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae

Krapi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A3e

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj jeton deri në 50 vjet. Maturimin seksual e arrin pas moshës 3-5 vjeçare dhe shumohet kryesisht nga muaji maj e deri në qershor, atëherë kur temperatura e ujit arrin deri në 18 °C. Ushqehet me larva të makroinvertebrorëve dhe me bimësi [Vuković and Ivanović 1971]. Është aktiv në muzg dhe në agim. Është shumë tolerant në uljen e sasisë së oksigjenit të tretur në ujë [Simonović 2001].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla]. Ky lloj është karakteristik për ujërat e qeta dhe për liqene. Adultët i banojnë ujërat e ngrohta e të thella me rrjedhje të ngadalshme, si p.sh., rrjedhat e poshtme të lumenjve, si dhe liqenet e pasura me vegjetacion.

Përhapja e përgjithshme

Evropë dhe më gjerë.

Përhapja në Kosovë

Drini i Bardhë, Lumbardhi i Prizrenit, Lumi Drenica, Lumi Llap, Lumi Ibër dhe të gjitha ujërat liqenore.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Është mjaft abundant, por për shkak të hibridizimit me lloje të futura artificialisht, po bëhet gjithnjë e më vështirë të flitet për popullata native të këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të reduktimit të dyshuar të pritur të popullatës në të ardhmen si rezultat i rrezikut që i kanoset nga hibridizimi me lloje joautoktone.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat për banim dhe komerciale]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.3 Materiali gjenetik i futur]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat]. Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndikimin nga vendbanimet dhe mjediset urbane, ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe thatësitë. Faktor tjetër, që e rrezikon këtë lloj, është edhe hibridizimi me lloje joautoktone.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

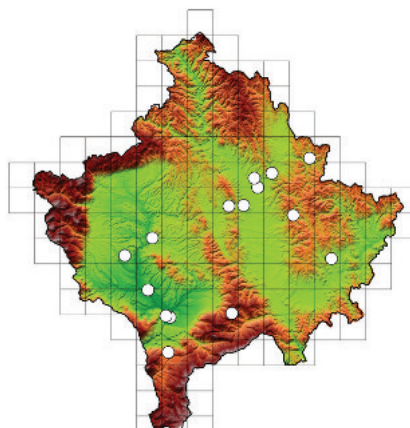
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet dhe llojet e tjera të pranishme.

Referencat

Simonović 2001; Vuković and Ivanović 1971

4.6 AMPHIBIA

Triturus cristatus

(Laurenti, 1768)

Amphibia: Caudata: Salamandridae

Tritoni me kreshta

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU A2ac; B2ab(iii,iv)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori.

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me një përhapje të gjerë në mbarë Evropën, ndërsa në Kosovë është i lokalizuar kryesisht në ultësira dhe vende me ujëra të qeta. Madhësia mesatare e trupit është deri në 16 cm. Trupi është i hollë, ndërsa koka mjaft e gjerë. Tek meshkujt, në anën ventrale të trupit ndodhet një hulli me ngjyrë të verdhë, e cila mungon tek femrat. Në pjesët anësore të trupit ka pika me ngjyrë të bardhë. Në periudhën e shumimit seksual te meshkujt paraqitet një e ngritur lëkurore, që shtrihet përgjatë tërë gjatësisë së trupit. Riprodhimi bëhet në ujërat e përherëshme dhe në ujërat gjysmë të rrjedhshme si pellgje, rrallë liqene, gurorë të përmbytura, kanale vaditëse dhe kanale. Përdorimi i pellgjeve të vogla është tipik në të gjithë vargun e përhapjes.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.1 Pyje boreale, 1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.3 Shkurre boreale, 3.4. Shkurre të klimës mesatare].

Ky lloj mund të gjendet në habitate të modifikuara, edhe pse nuk konsiderohet të jetë shumë i adaptueshëm. re të mbuluara me bar, livadhe, kullosa dhe shkurre.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bjellorusi, Belgjikë, Çeki, Danimarkë, Estoni, Francë, Gjermani, Hungari, Kosovë, Letoni, Lihtenshtajn, Lituani, Luksemburg, Mbretëri e Bashkuar, Moldavi, Holandë, Norvegji, Poloni, Rumani, Rusi, Serbi, Sllovaki, Suedi, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Skënderaj, Drenas, Jezerc, Ivajë, Stanet e Dubravës, Viti, Kralan, Cërmjan, Krilevë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në disa vende evropiane, popullatat e këtij lloji janë në rënie. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë, por është vëzhguar tendencë e rënies së nënpopullatave në disa nga lokalitetet e vrojtuar.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të rënies së vëzhguar të disa prej nënpopullatave në të kaluarën, ku shkaktarët e reduktimit mund të mos kenë pushuar, bazuar në vëzhgim direkt dhe rënie të cilësisë së habitateve të përshatshme për llojin. Zona e pranisë ZP është 68 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP është 3473 km².

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Faktorët kryesorë që e rrezikojnë këtë lloj kanë të bëjnë me: veprimtaritë që vijnë nga amvisëritë dhe zonat urbane, veprimtaritë nga turizmi dhe rekreacioni, ndryshimet klimatike dhe moti ekstrem.

Masat ekzistuese mbrojtëse

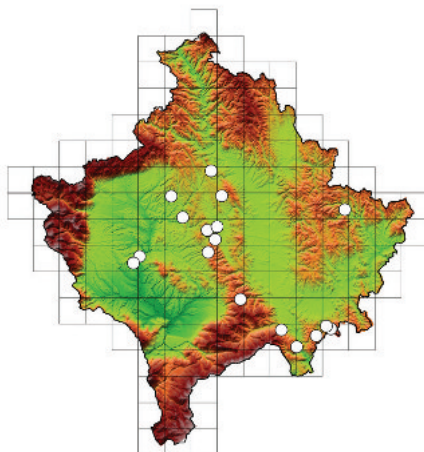
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

4.7 REPTILIA

Vipera ursinii

[Bonaparte, 1835]

Reptilia: Squamata: Viperidae

Nepërka e vogël e malit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU B2ab(ii,iii)

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj me përhapje të gjerë dhe me disa nënloje. Në Kosovë është i pranishëm nënloji *vi macrops* [Méhely, 1911]. Ky nënloj dallohet prej llojit *Vipera ursinii* para së gjithash, për nga gjatësia trupore. Tek ky nënloj kjo gjatësi është deri në 40 cm [Arnold & Ovenden 2002]. Bën pjesë në grupin e gjarpërinjve helmues, por është i parrezikshëm për njeriun, për shkak të ndërtimit të aparatit helmues. Ana barkore e trupit është me ngjyrë të përhime dhe njolla të bardha, kurse ana shpinore e përhime e ndritshme me një larë me pozitë zigzage, me ngjyrë të errët ulliri. Aktivizohet vonë në pranverë, kah mesi i prillit dhe fillimi i majit. Femra lind të vegjël, më së shpeshti 2 – 5, kah fundi i gushtit dhe fillimi i shtatorit. Ushqehet kryesisht me karkaleca dhe nuk e përdorë asnjëherë aparatit helmues.

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore [14.2 Kullosa].

Vipera ursinii dhe nënloji *macrops* janë tipik për rajonet malore me një lartësi mbitetare prej 1500 e deri në 3000 m. Habitatet e këtij lloji karakterizohen me lagështi të madhe. Haset edhe në zona shkëmbore të mbuluara me bar, livadhe, kullosa dhe shkurre.

Përhapja e përgjithshme

Vipera ursinii: Evropë, Azi. Nënloji *macrops*: Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Kobilicë, Afër Gurit të Zi, Bellopaqë, Koshutan.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Në nivel global, por edhe në Ballkan, trendi i popullatave është në rënie. Në Kosovë, gjithashtu, është vërejtur rënie e konsiderueshme e popullatave të këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të prezencës së tij në një numër të kufizuar të lokaliteteve (≤ 5 me pritje të jetë më i madh por ≤ 10), zonës së pranisë ZP të vogël, që është 16 km², shtrirjes së përhapjes SHP, që është 876 km², si dhe rënies së vazhdueshme të zonës së pranisë ZP dhe kualitetit të habitatit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.3 ekstremet e temperaturës].

Duke qenë se ky lloj jeton në një areal shumë të vogël dhe të fragmentuar, faktori kryesor kërcënues vjen nga dëmtimi ose shkatërrimi i habitatit, qoftë nga njeriu apo nga procese natyrore. Një faktor tjetër që e rrezikon këtë lloj ka të bëjë me temperaturat ekstreme, të cilat, poashtu ndikojnë negativisht në kualitetin apo ekzistencën e jetës së llojit. *Vipera ursinii* është lloj stenofag, kështu që zhdukja e insekteve [Caelifera dhe Gryllidae] në mënyrë indirekte e rrezikon edhe këtë lloj. Faktor tjetër potencial në rrezikimin e këtij lloji paraqet dukuria e zjarrvënies së qëllimshme të fushave, arave e pyjeve, të cilat janë të shpeshta në mjediset ku jeton lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

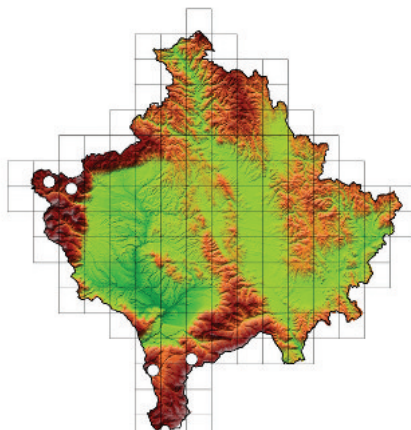
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Arnold & Ovenden 2002

Accipiter brevipes (Severtsov, 1850)

Aves: Accipitriformes: Accipitridae

Gjeraqina këmbëshkurtër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 30–37 cm, mashkulli peshon 140–275 g, femra 183–290 g, kurse hapja e krahëve është 64–74 cm. Është lloj shtegtar. Ushqehet kryesisht me hardhuca dhe insekte të mëdha [BirdLife International 2018a].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 14. Artificiale/tokësore [14.3. Plantacione].

Ky lloj mund të gjendet në fusha pyjore, shpesh pranë ujit, dhe mund të gjendet deri në 1000 m [BirdLife International 2018a].

Përhapja e përgjithshme

Europa juglindore dhe lindore, Ukraina dhe Rusia jugperëndimore deri në Kazakistanin perëndimor, më shumë i lokalizuar në Turqi, Kaukaz, Irak dhe Iran. Mendohet se dimëron kryesisht në zonën lindore të Sahelit të Afrikës nënsahariane.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete afër fshatit Gjurgjedell.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj vlerësohet si: I Cenuar, sepse është lloj i rrallë dhe habitatit i folezimit është nën presion nga prerja e pakontrolluar e pyjeve. Zona e pranisë ZP është shumë e kufizuar [8 km²] dhe numri i lokacioneve është i vogël [≤ 5].

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.2 Plantacionet e drurit dhe pulpës]; 3 Prodhimi dhe minierat energjetike [3.3 Energjia e ripërtërishme]; 5) Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar], 5.1.3 Persekutimi/kontrollimi, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e padëshiruara: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar]; 12 Opsione të tjera [12.1 Kërcënim tjetër [helmimi]].

Masat ekzistuese mbrojtëse

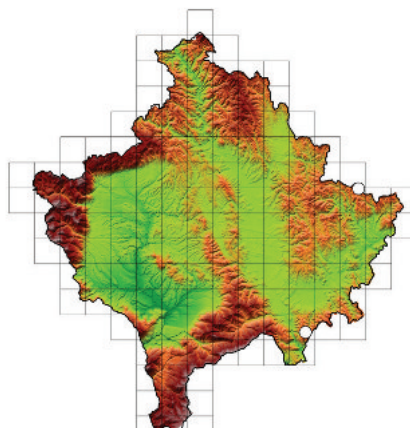
Është lloj i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtuëshmëria dhe zbatimi]. **Hulumtimi i nevojshëm:** 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]. gjendet.

Referencat

BirdLife International 2018a

Alcedo atthis

[Linnaeus, 1758]

Aves: Coraciiformes: Alcedinidae

Bilbili i ujit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

I Cenuar, VU B2ab[iii]

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 16–18 cm, mashkulli peshon 23–35 g, kurse femra 30–35 g. Në pjesën më të madhe të rangut të tij të përhapjes, është bilbili i ujit i vetëm i vogël. Popullatat jugore janë sedentare, kurse të tjerat shtegtojnë. Ushqehen me peshq, insekte të ujit, flutura, ujëtokësorë, gaforre dhe izopode [BirdLife International 2016i].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 . Vendet ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetat, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla [mbi 8ha]; 15. Artificiale/ujore [15.2. Pellgjet [nën 8ha], 15.5 Gërmimet [e hapura], 15.9 Kanalet dhe kanalet e kullimit].

Ky lloj parapëlqen ujërat e ndenjura ose me rrjedhje të ngadaltë me shumë peshq të vegjël në to, si dhe me kallame apo shkurre në brigje. Përrenjtë, lumenjtë e vegjël dhe kanalet janë më të parapëlqyera, por gjithashtu edhe liqenet dhe pellgjet. Brigjet e përshtatshme janë të nevojshme për folezim gjatë periudhës së folezimit [BirdLife International 2016i].

Përhapja e përgjithshme

Afrikë veriperëndimore dhe Spanjë jugore dhe lindore deri në Bullgari në lindje, Afganistan dhe Indi veriperëndimore, pastaj në veri deri në qendër të Siberisë dhe Kinës veriperëndimore; dimëron në jug të Egjiptit, Sudan verilindor, Oman dhe Pakistan.

Përhapja në Kosovë

Badovc, Liqeni i Radoniqit, Kamenicë, Liqeni i Livoqit, Obiliq, Fushë Kosovë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të numrit të lokacioneve, që është 6, zonës së pranisë ZP, që është 24 km², shtrirjes së përhapjes SHP, që është 1303 km² dhe rënies së pritur të cilësisë së habitatit. Habitatet folezuese të këtij lloji janë nën presion direkt nga prerja e pakontrolluar e pyjeve.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 3 Prodhimi dhe minierat e energjisë [3.2 Miniera dhe gurorë]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Është lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

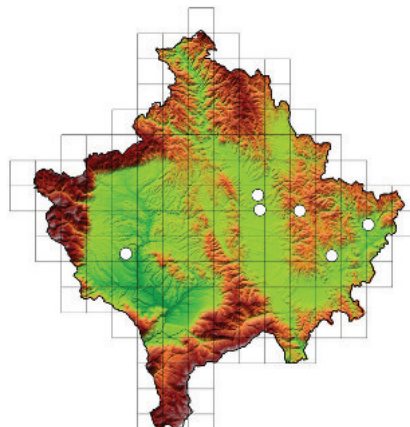
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Të vazhdohet me monitorimin e vendeve folezuese. Ruajtja e lumenjve dhe përroskave duhet të ndërmjetësohet nëpërmjet industrisë, bujqësisë dhe autoriteteve ujore.

Referencat

BirdLife International 2016i

Alectoris graeca (Meisner, 1804)

Aves: Galliformes: Phasianidae

Thëllëza e malit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

I Cenuar, VU D1+2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Qenan Maxhuni, Taulant Bino

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 32–37 cm, pesha te mashkulli është 550–850 g, te femra 410–720 g, kurse hapja e krahëve 46–53 cm. Është lloj i përhershëm monogam dhe ushqehet kryesisht me pjesë të bimëve si fara, frute, kërcëj dhe gjethe. Nuk shtegton, por gjatë vitit kryen vetëm shtegtime të vogla vertikale.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.8. Vegjetacion shkurror i tipit mesdhetar].

Ky lloj mund të gjendet në tipa të ndryshme habitatesh dhe në lartësi të ndryshme mbidetare, deri në 3000 m në Alpe dhe krejtësisht në nivel deti në Shqipëri. Përgjithësisht, lloji parapëlqen habitate të hapura, malore me zona me barishtore, shkurre të ulëta dhe pjesërisht pyje halore [BirdLife International 2018].

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Evropës. Gjendet vetëm në Alpe, Apenine, Sicili dhe Ballkan.

Përhapja në Kosovë

Mushtishtë, Restelicë, Prush.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: I Cenuar, për shkak të numrit të vogël të individëve të rritur [më pak se 1 000], zonës së pranishme ZP të vogël [12 km²] dhe numrit të lokacioneve, që është 3. Kërcënim serioz për këtë lloj në një të ardhme të afërt paraqet humbja e habitatit dhe degradimi i tij.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar] 6 Ndërhyrjet njerëzore dhe shqetësimet [6.1 Aktivitetet rekreative] 11 Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa zona të përhapjes së llojit janë përcaktuar si zona të mbrojtura.

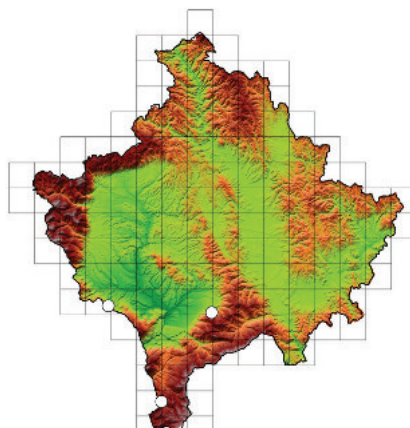
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi]. **Hulumtimi i nevojshëm:** 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Duhet përmirësuar njohuritë mbi efektet e gjuetisë në këtë lloj. Të zbatohen masa për të reduktuar braktisjen e aktiviteteve tradicionale agropastorale. Duhet përmirësuar legjislacioni dhe zbatimi i tij, për të zvogëluar gjuetinë e paqëndrueshme dhe atë jolegale.

Referencat

BirdLife International 2018

Falco biarmicus (Schlegel, 1843)

Aves: Falconiformes: Falconidae

Skifteri i Mesdheut

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU D2

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 39–48 cm, mashkulli peshon 430–600 g, femra 700–900 g, kurse hapja e krahëve është 88–113 cm. Shumica janë rezidentë dhe ushqim kryesor i kanë shpendët [BirdLife International 2016k].

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre [3.8. Vegjetacion shkurror i tipit mesdhetar]; 4. Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare] 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore [14.3. Plantacione].

Ky lloj gjendet në një shumëllojshmëri të habitateve, nga shkretëtirat e ultësirave deri në malet e pyllëzuara, dhe është regjistruar deri në 5 000 m. Zogjtë e vegjël përbëjnë pjesën më të madhe të dietës së këtij lloji. Zakonisht, përdorin foletë e braktisura në drunj apo shtylla të rrëmbyesve të tjerë, Corvidaeve ose çafkave.

Përhapja e përgjithshme

Malet e Evropës qendrore, jugore dhe juglindore [përveç Karpateve perëndimore], Tien Shan, Koreja verilindore dhe Japonia veriore [Hokkaido].

Përhapja në Kosovë

Molliq.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Cenuar, për shkak se është shumë i rrallë dhe habitatet e tij folezuese janë nën presion nga prerja e pakontrolluar e pyjeve. Popullata është shumë e kufizuar [zona e pranisë ZP < 20 km²] dhe numri i lokacioneve është 1, edhe pse presim të jetë i pranishëm në më shumë lokacione, por jo më shumë se 5.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.2 Efektet e padëshiruara [lloji që vlerësohet nuk është i synuar], 5.1.3 Persekutimi/kontrolli, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.4 Efektet e padëshiruara: në shkallë të gjerë [lloji që vlerësohet nuk është i synuar] [vjelja]].

Masat ekzistuese mbrojtëse

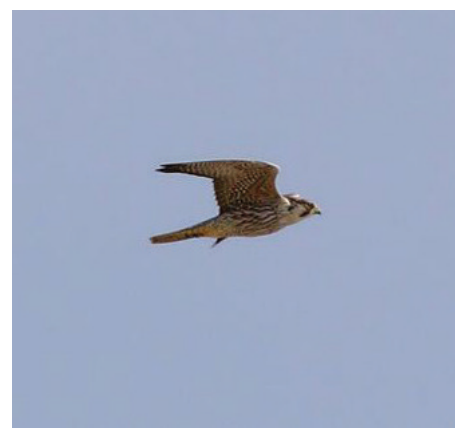
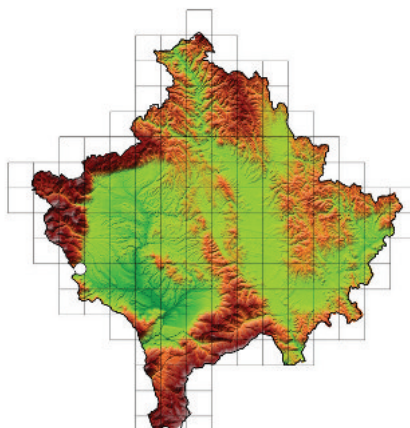
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi]. **Hulumtimi i nevojshëm:** 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]. Monitorim sistematik. Mbrojtja e lokaliteteve ku gjendet lloji. Rritja e vetëdijes për mbrojtjen e tij.

Referencat

BirdLife International 2016k

4.9 MAMMALIA

Rhinolophus blasii

Peters, 1866

Mammalia: Chiroptera: Rhinolophidae

Lakuriq nate hundëpatkua i Blasius-it

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

I Cenuar, VU B2ab(ii,iii)

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj lakuriqi hundëpatkua me madhësi mesatare, me një gjatësi prej 46,5- 56 mm dhe një peshë prej 12 deri në 15 g. Konsiderohet si lloj sedentar. Dimrin e kalon në vende nëntokësore. Në rajonin e Mesdheut zakonisht ushqen në shkurre dhe pyje, edhe pse mund të depërtojë në habitatin e shkretëtirës (Amr 2000). Kolonitë mbarështuese verore janë të vendosura në vende nëntokësore natyrore dhe artificiale, kurse në disa zona përdoren edhe nënkulmet (Taylor 2016a).

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje, 2. Savana, 3. Shkurre, 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore), 8. Shkretëtira.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Banuar, Gryka e Rugovës, Shpella e Radavcit (Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e popullatave në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: I Cenuar, për shkak të numrit të kufizuar të lokacioneve, që në këtë rast është 3, zonës së pranisë ZP, që është 12 km², shtrirjes së përhapjes SHP, që është 181 km², si dhe rënies së projektuar të popullatës, bazuar në zonën e pranisë ZP dhe rënien e kualitetit të habitatit. Ky lloj pritet nga më shumë lokacione, sidoqoftë ≤ 10.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore.

Kërcënimet kryesore që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

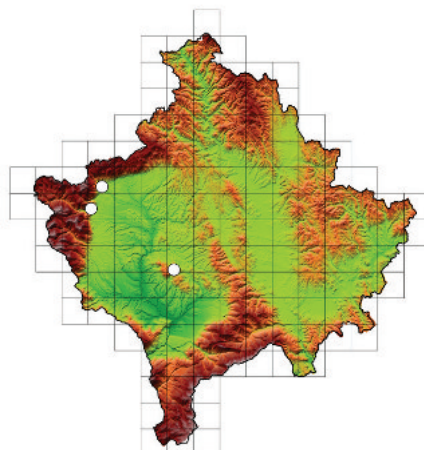
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1.Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Amr 2000; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018; Taylor 2016a

**LLOJET GATI TË
KËRCËNUARA
(NT)**

5.1 GASTROPODA

Campylaea ljubetenensis (A.J. Wagner, 1914)

Gastropoda: Stylommatophora: Helicidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska e këtij lloji është diskoidale me ngjyrë të verdhë në të bardhë me tre shirita të kaftë, i ka 4–5 përdredhje të shtrira, pjesa e epërme pothuajse e rrafshët, pjesa e poshtme konvekse, dredha e fundit rrethore dhe thellësisht e rënë afër aperturës, margjinat e bardha dhe lehtas të trasha, të palidhura me anën paerietale, umbilikusi i ngushtë. Gjatësia e guaskës është 13–18 mm, kurse gjerësia 23–25 mm. Sipas listës së Fauna Europaea, ky lloj konsiderohet si nënllloj i *Cattania trizona* [Rossmässler, 1835], por sipas Groenenberg *et al.* [2016] ky është një lloj i veçantë dhe i takon gjinisë *Campylaea*.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Ky lloj banon në habitatet e shkëmbinjve gëlqerorë. Habitatet e përshtatshme përfshijnë shkëmbinj të vegjël deri të mëdhenj dhe gryka, ku ato gjenden në çarje ose midis gurëve.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Maqedoni [Dedov 2003].

Përhapja në Kosovë

Gllloboqicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhatje ekstreme ose rënie të numrit të individëve maturë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është endemik Lubotenit, në pjesën lindore të Bjeshkëve të Sharrit, në zonën ndërkuftare Kosovë–Maqedoni [Dedov 2003]. Në Kosovë, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe numri i lokacioneve është më i vogël se 5. Duke qenë një lloj që jeton në zona shkëmbore gëlqerore, nuk është i ndjeshëm ndaj modifikimeve të ekosistemit apo rreziqeve të tjera reale, prandaj vlerësohet si: Gati i Kërcënuar, në nivel vendi. Nga Kosova pritet të gjenden edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Aktualisht, nuk ka ndonjë kërcënim.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

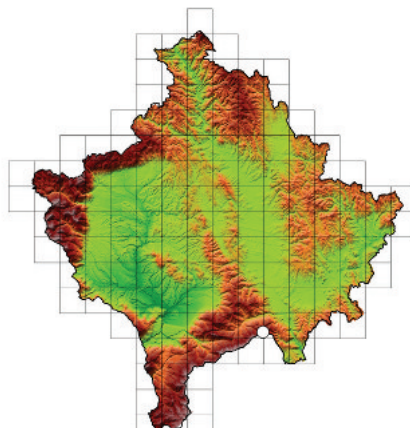
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar.

Referencat

Dedov 2003; Groenenberg *et al.* 2016

Helix dormitoris

Kobelt, 1898

Gastropoda: Stylommatophora: Helicidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska e këtij lloji është e rumbullakët [krahasuar me llojet e tjera të kësaj gjinie] me ngjyrë hiri në të bardhë me pesë shirita spiralë ngjyrë gështenje, nga të cilët i dyti dhe i treti janë të fuzionuar në një shirit. I ka 3-4 përdredhje, sipërfaqja e guaskës është e lëmuar me brirëza aksialë të imët dhe disa ngushtime spirale nënsuturale. Përdredhja e fundit lehtas në rënie drejt periferisë, apertura rrethore, hyrja e aperturës e ngushtë, kallusi labial i dobët me ngjyrë kremi në të bardhë, trekëndëshi kolumelar i vogël, umbilikusi i mbyllur në guaskat e të rriturve. Gjatësia e guaskës është 33-47 mm, kurse gjerësia 30-43 mm.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore] Ky lloj është i lidhur me habitate shkëmbore gëlqerore, shkurre gurore, pyje dhe kullosa gurore.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Hajle [Knipper 1939; Neubert 2014].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhajtje ekstreme ose rënie të numrit të individëve maturë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor [Fehér 2011a].

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik i Ballkanit me disa gjetje të shkapërderdhura në Kosovë. Zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe numri i lokacioneve më i vogël se 5. Është i lidhur me habitate shkëmbore në bazë gëlqerore, të cilat nuk janë të kërcënuara nga aktivitetet njerëzore dhe prandaj nuk ka arsye për të supozuar se zona e pranisë ZP, numri i lokacioneve, numri i nënpopullatave apo cilësia e habitatit janë duke rënë ose duke u luhatur në mënyrë të skajshme. Për këtë arsye, ky lloj vlerësohet si: Gati i Kërcënuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Nuk ka ndonjë kërcënim aktual.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

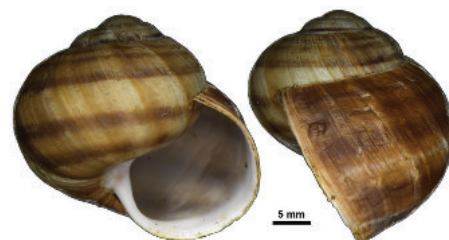
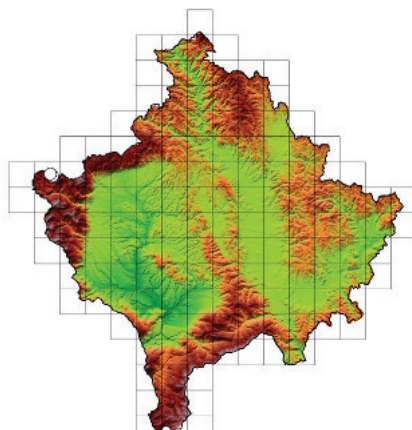
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive tona të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesat e llojit duket e garantuar.

Referencat

Fehér 2011a; Knipper 1939; Neubert 2014

Herilla illyrica [Moellendorff, 1899]

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska fusiforme me 11-13 përdredhje. Përdredhjet trupore janë ngjyrë kafe, kurse përdredhjet e mëhershme me ngjyrë vjollce të çelët, sipërfaqja është gati e lëmuar. Gjatësia e guaskës është 20 – 31 mm, kurse gjerësia 5 – 8.5 mm [Nordsieck 1971; Wagner 1919a; Welter-Schultes 2012]. Ky është një lloj i ndërlidhur me gurë dhe zona gëlqerore, por mund të gjendet edhe në çarje ose në bazë të gurëve. Në Kosovë është gjetur tash vonë nënloji *Herilla illyrica diabasis* [Wagner, 1919]. Janë të njohura gjashtë nënloje të këtij lloji.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Ky lloj banon në habitatet e shkëmbinjeve gëlqerorë, dhe gjendet në çarje ose midis gurëve dhe nën gurë [Fehér and Eróss 2009]. Habitatet e përshtatshme përfshijnë shkëmbinj të vegjël deri të mëdhenj, gryka dhe pyje shkëmbore.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Mali i Zi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Shkozë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhajtje ekstreme ose rënie të numrit të individëve maturë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik i Ballkanit perëndimor [Reischütz 2017a] dhe pjesa juglindore e përhapjes së tij shtrihet në Kosovë. Në Kosovë, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe numri i lokacioneve është më pak se 5. Duke qenë një lloj që banon në zona shkëmbore, nuk është shumë i ndjeshëm në modifikimet e ekosistemit apo nga kërcënime të tjera reale. Për shkak të këtyre argumenteve, nuk ka ndonjë arsye për të supozuar se popullata e këtij lloji, cilësia e habitatit apo shtrirja e tij janë duke rënë apo në luhajtje ekstreme, prandaj ky lloj vlerësohet si: Gati i kërcënuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Aktualisht, nuk ka ndonjë kërcënim.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

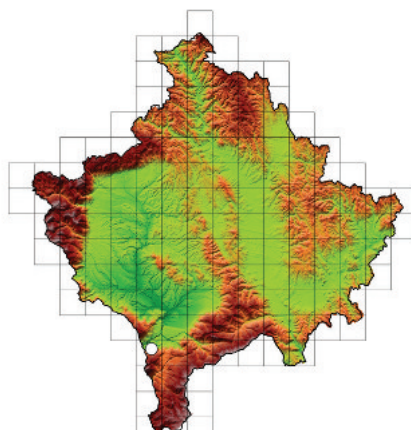
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar.

Referencat

Fehér and Eróss 2009; Nordsieck1971; Reischütz 2017; Wagner 1919a; Welter-Schultes 2012

Macedonica frauenfeldi [Rossmässler, 1856]

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e zgjatur fusiforme me 10-11 përdredhje me ngjyrë të çelët qershie kah e kafta, shpesh me bri ngjyrë të kaltër, me sipërfaqe gati të lëmuar ose lehtas të shtresuar. Gjatësia e guaskës 17 – 24 mm, kurse gjerësia 4-5.5 mm. Ky është një lloj i obliqueshëm shkëmbor, i lidhur me zona gëlqerore. Zakonisht, mund të gjendet në sipërfaqe të hapur të shkëmbinjve ose në bazën e tyre [Dedov 2017a; Welter-Schultes 2012]. Në Kosovë është prezent nën-lloji *Macedonica frauenfeldi occidentalis* S. H. F. Jaeckel, 1954, e ky është njëri nga 8 nën-llojet e njohura [Jaeckel 1954].

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore] Ky lloj banon në habitatet e shkëmbinjve gëlqerorë dhe gjendet në çarje ose midis dhe nën gurë. Habitatet e përshtatshme përfshijnë shkëmbinj të vegjël deri të mëdhenj, gryka dhe pyje shkëmbore. kullosa gurore.

Përhapja e përgjithshme

Endemik i Ballkanit. Bullgari, Kosovë dhe Serbi. Nën-lloji *occidentalis* është i njohur vetëm nga Kosova.

Përhapja në Kosovë

Prizren, Mirushë, Istog.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhatje ekstreme ose rënie të numrit të individëve maturë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është lloj endemik i pjesës qendrore të Ballkanit ku pjesa jugperëndimore e përhapjes së tij shtrihet deri në Kosovë. Në Kosovë, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km² dhe numri i lokacioneve është më pak se 5. Duke qenë një lloj që banon në zona shkëmbore, nuk është shumë i ndjeshëm në modifikimet e ekosistemit apo nga kërcënime të tjera reale. Për shkak të këtyre argumenteve, nuk ka ndonjë arsye për të supozuar se popullata e këtij lloji, cilësia e habitatit apo shtrirja e tij janë duke rënë apo në luhatje ekstreme, prandaj ky lloj vlerësohet si: Gati i Kërcënuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Nuk ka ndonjë kërcënim aktual.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Të paktën, një nga nënpopullatat e njohura gjendet brenda një zone të mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

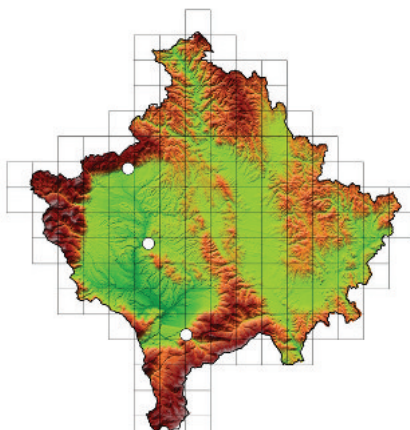
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesja e llojit duket e garantuar.

Referencat

Dedov 2017a; Jaeckel 1954; Welter-Schultes 2012

Orcula wagneri

Sturany, 1914

Gastropoda: Stylommatophora: Orculidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska pupiforme me maje të gjerë konike rrethore, me ngjyrë të verdhë ose në të kuqe, me brirëza periostrakalë, që prodhojnë shkëlqim të mëndafshtë, i ka 7-8 përdredhje të lehta konvekse, e fundit e të cilave lehtas në rënie, apertura me kallus të fortë palatal, umbilikusi shumë i ngushtë. Gjatësia e guaskës është 5.3 – 6.5 mm, kurse gjerësia 2.9 – 3.3 mm [Harl et al. 2011; Sturany and Wagner 1915]. Ky lloj, zakonisht, gjendet nën gurë apo midis tufave të barit. Sipas Fauna Europaea, ekzistojnë dy nënlloje të këtij lloji, *O. w.wagneri* Sturany, 1914 dhe *O.w. ljubetensis* Sturany, 1914. Lidhja midis tyre, sikundër edhe me *O. schmidtii* [Küster, 1843] duhet të qartësohet [Harl et al. 2014].

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja mallore].

Ky lloj mund të gjendet në livadhe alpine dhe subalpine [mbi 1800-2000 m] në substrate gëlqerore dhe haset zakonisht nën gurë dhe midis tufave të barit, e nganjëherë në afërsi të bazës së shkëmbinjve të mëdhenj.

Përhapja e përgjithshme

Greqi, Kosovë, Maqedoni, Mali i Zi, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Luboten, Brezovicë, Rapçe, Radevë, Koshutan.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhajtje ekstreme ose rënie të numrit të individëve adultë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj haset sporadikisht në malet më të larta të disa vendeve ballkanike [Páll-Gergely 2011]. Zona e pranisë ZP është nën 20 km² dhe numri i lokacioneve të njohura është nën 5. Ky lloj jeton kryesisht në kullosa alpine dhe subalpine, nën dhe ndërmjet gurëve. Edhe pse ky habitat është potencialisht i ndjeshëm ndaj ndryshimeve dhe çrregullimeve të ekosistemit, megjithatë, nuk ka ndonjë kërcënim aktual, që do të ndikonte në nënpopullatat në Kosovë. Me gjasë, nënpopullata të tjera do të gjenden, prandaj vlerësohet si: Gati i Kërcënuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

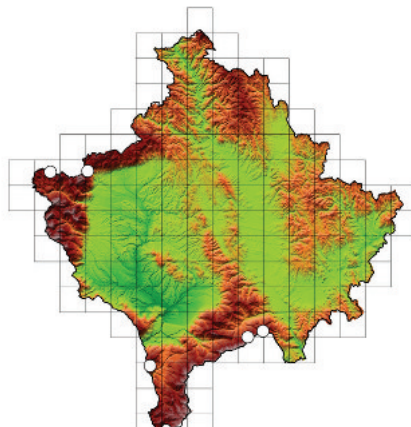
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar.

Referencat

Harl et al. 2011; Harl et al. 2014; Páll-Gergely 2011; Sturany and Wagner 1915

Paraegopis mauritii [Westerlund, 1886]

Gastropoda: Stylommatophora: Zonitidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska diskoide, me ngjyrë kafe, dendësisht e shtresuar në anën e epërme. Ana e poshtme lehtas më e çelët, e lëmuar dhe e shkëlqyer, me 5.5-5 përdredhje lehtas konvekse nga të cilat të epërmet janë të përkulura, kurse e fundit e përmbyllur. Apertura është me buzën e brendshme të dobët dhe të bardhë, umbilikusi është i gjerë dhe perspektivor. Gjatësia e guaskës është 8-14 mm, kurse gjerësia 18-28 mm [Riedel 2000].

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 3. Shkurre [3.8 Vegjetacion shkurror mesdhetar].

Ky lloj është i lidhur me habitate gurore gëlqerore, si pyje gurore apo shkurre gurore, ku zakonisht gjendet në të çarat dhe midis gjetheve në shpërbërje e sipër në bazën e shkëmbinjve.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Serbi.

Përhapja në Kosovë

Dushkajë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhatje ekstreme ose rënie të numrit të individëve adultë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor [Slapnik 2007].

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik i Ballkanit perëndimor, pjesa juglindore e arealit të të cilit shtrihet në Kosovë. Në Kosovë, zona e pranishme ZP është nën 20 km² dhe numri i lokacioneve është nën 5. Ky lloj është i lidhur me habitate gëlqerore shkëmbore, prandaj nuk është shumë i ndjeshëm ndaj modifikimeve të ekosistemit ose kërcënimeve të tjera reale. Ky lloj, siç duket, ka përhapje ndërkuftare në Moknë. Për shkak të mundësisë së migrimit dhe rikolonizimit të nënpopullatave nga vendet fqinje, lloji nënlistohet për një kategori si: Gati i kërcënuar, në nivel vendi

Kërcënimet

Nuk ka ndonjë rrezik aktual.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

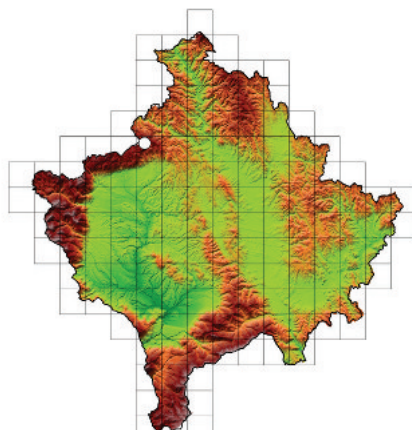
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesja e llojit duket e garantuar.

Referencat

Riedel 2000; Slapnik 2017.

Protoherilla baleiformis (Boettger, 1909)

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e fryrë fusiforme, me ngjyrë kafe apo ulliri në të gjelbër, e shtresuar dobët me 8 – 10 përdredhje mesatarisht konvekse. Margjinat e aperturës lehtas të reflektueshme, palimi parietal i shkurtër dhe i dobët, lamela është spirale, lunella dhe palimi bazal mungojnë, lamela nënkolumellare është e dukshme në aperturë. Gjatësia e guaskës 9 – 11 mm, kurse gjerësia 3 – 3.5 mm.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4. Kulloso [4.4 Kulloso të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja mallore].

Ky lloj gjendet në kulloso alpine dhe subalpine, si dhe në rrëpira në bazën e shkëmbinjve më të mëdhenj, ku zakonisht gjendet nën dhe midis gurëve. Ky lloj është i lidhur shpeshherë me bazë shkëmbore gëlqerore, edhe pse jo gjithmonë.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Mali i Zi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Zhleb [Reischütz 2017b; Urbański 1977; Wagner 1921].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është endemik i Bjeshkëve të Nemuna në zonën ndërkuftare Kosovë - Mali i Zi - Shqipëri. Zona e pranisë ZP në Kosovë është nën 20 km² dhe numri i lokacioneve të njohura është nën 5. Edhe pse habitati i tij është potencialisht i ndjeshëm ndaj shqetësimeve dhe modifikimeve të ekosistemit, megjithatë, nuk ka ndonjë kërcënim aktual që ndikon në nënpopullatën në Kosovë. Përveç kësaj, pritet të gjinden edhe nënpopullata të tjera. Prandaj, ky lloj vlerësohet në kategorinë: Gati i Kërcënuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Popullata e njohur gjendet brenda zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

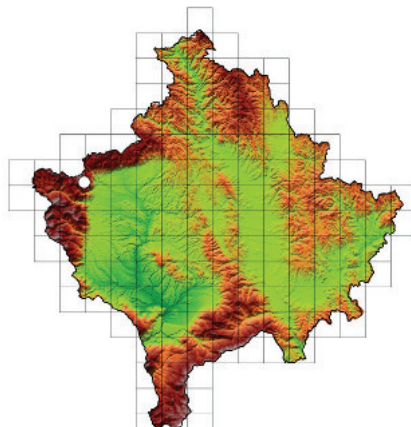
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar.

Referencat

Reischütz 2017b; Urbański 1977; Wagner 1921

Protoherilla pseudofallax (Nordsieck, 1972)

Gastropoda: Stylommatophora: Clausiliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e fryrë fusiforme, me ngjyrë kafe ose ulliri, lehtas e brirëzuar me 8 – 10 përdredhje. Cerviksi rrethor me përkulje të lehtë bazale, apertura e ngjitur, margjinat e saj të ngushta, lehtësisht të reflektueshme dhe të palidhura me anët parietale. Parietalisi i shkurtër, nuk e mbërrin spiralisin, pllaka e klausiliumit gjithmonë në tërësi e dukshme. Gjatësia e guaskës 11 – 14.5 mm, kurse gjerësia 3.5 – 4.5 mm [Nordsieck 1972].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4. Kulloso [4.4 Kulloso të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Ky lloj gjendet në kulloso alpine dhe subalpine, si dhe në rrëpira në bazën e shkëmbinjeve më të mëdhenj, ku zakonisht gjendet nën dhe midis gurëve. Ky lloj gjithmonë është i lidhur, por jo ekskluzivisht, me bazën shkëmbore gëlqerore.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Shqipëri, Mali i Zi.

Përhapja në Kosovë

Kuqishtë, Koshutanë, Strelc i Epërm.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është endemik i Bjeshkëve të Nemuna në zonën ndërkuftare Kosovë - Mali i Zi - Shqipëri [Reischütz 2017c]. Zona e pranishme ZP në Kosovë është nën 20 km² dhe numri i lokacioneve të njohura është nën 5. Ky lloj jeton kryesisht në kulloso gurore të zonave alpine dhe subalpine, nën apo mbi gurë. Ky habitat është potencialisht i ndjeshëm ndaj shqetësimeve dhe modifikimeve të ekosistemit, por nuk ka ndonjë kërcënim aktual që ndikon në nënpopullatat në Kosovë. Nga Kosova pritet të gjenden nënpopullatat të tjera. Prandaj, ky lloj vlerësohet në kategorinë: Gati i Kërcënuar, në nivel vendi.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Të paktën, një nga nënpopullatat gjendet brenda zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

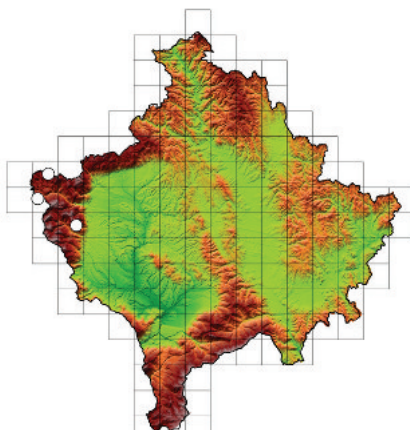
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive tona të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar.

Referencat

Nordsieck 1972; Reischütz 2017c.

Saxurinator schlickumi Schütt, 1960

Gastropoda: Littorinimorpha: Hydrobiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska është e ngushtë konike (gjatësia 1.8-2.0 mm, gjerësia 0.9-1.0 mm), me ngjyrë kah e bardha e tejdukshme, me mure të holla dhe aperturë trekëndëshe-ovoide të zgjeruar fuqishëm (Grego *et al.* 2017; Schütt 1960). Përcaktimi sistematik i këtij lloji aktualisht është i bazuar në morfologjinë e guaskës dhe prandaj është shumë i dyshimtë. Nuk mund të përjashtohet mundësia që ky lloj t'i takojë familjes Moitessieriidae. Në të ardhmen kjo do të zgjidhet me anë të analizave të ADN-së.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.18 Sisteme ujore karstike dhe të tjera nëntokësore].

Është lloj nëntokësor. I banon akuiferët karstikë dhe ujërat intersticialë të shtresës nëntokësore të rërës në burimet karstike.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Burimi i Istogut, Pejë, Mitrovicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth trendit të popullatës së këtij lloji (Seddon 2011b).

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i njohur vetëm nga 3 lokalitete në veri të Kosovës. E ka një përhapje të kufizuar, zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km², numri i nënpopullatave me gjasë është nën 5, por nuk ka ndonjë kërcënim aktual dhe prandaj vlerësohet si: Gati i Kërcënuar. Për shkak të jetesës së fshehur të llojit, në të ardhmen pritet që të gjenden nënpopullata/lokacione të tjera.

Kërcënimet

Aktualisht, nuk ka ndonjë kërcënim për llojin.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Dy nënpopullata janë brenda zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

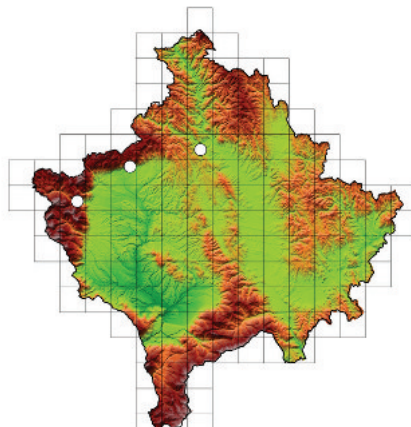
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar. Në të njëjtën kohë, prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin/lokalitetet ku gjendet dhe për lloje të tjera.

Referencat

Grego *et al.* 2017; Schütt 1960; Seddon 2011b

Vitrea kiliasi L.

Pintér, 1972

Gastropoda: Stylommatophora: Pristilomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Zoltán Fehér

Të dhëna të përgjithshme

Guaska e këtij lloji është diskoidale, me ngjyrë në të bardhë, gati e lëmuar, zakonisht me më shumë se 5 përdredhje. Përdredhja e fundit gati dy herë më e gjerë se sa përdredhja e parafundit, umbilikusi shumë i gjerë, perspektivor, të gjitha përdredhjet mirë të dukshme nga brenda. Gjatësia e guaskës është 1.3 -1.5 mm, dhe gjerësia 3.3 - 3.5 mm.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore (p.sh. shkëmbinj kontinentalë, maja malore); 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore) [7.1 Shpella, 7.2 Habitata të tjera nëntokësore].

Një nga dy gjetjet e këtij lloji vjen nga shpella, kurse tjetri nga një pyll (Pintér 1972; Walther 2017). Pak dihet rreth preferencave të habitatit për këtë lloj, por, me gjasë, sikur llojet e tjera të së njëjtës gjini, edhe ky është i lidhur me habitate gurore gëlqerore. Bazuar në njohuritë nga llojet e përafërta, ky lloj nuk do të duhej të konsiderohej si banues i shpellës në kuptimin strikt, por, më tepër si një lloj që jeton në substrat të cekët mesovoid, për shembull, në çarjet dhe hapësirat e shkëmbinjve.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Radavc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Megjithëse pak dihet rreth trendit të tanishëm të popullatës, nuk ka arsye të supozojmë ndonjë luhatje ekstreme ose rënie të numrit të individëve adultë, sepse habitatit gëlqeror, ku ndodhen këto kafshë, nuk është i kërcënuar nga aktiviteti njerëzor.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj duket se ka një përhapje shumë sporadike në Ballkan. Pozita sistematike e nënpopullimeve të largëta duhet të sqarohet, por, deri atëherë vlerësimi bëhet sipas statusit aktual të llojit. Zona e pranisë ZP është nën 20 km² dhe numri i lokacioneve të njohura është nën 5. Lloji është i lidhur me habitatet shkëmbore gëlqerore, me siguri jeton në substratet e cekëta mesovoide dhe për këtë arsye nuk është i ndikuar nga shqetësimet e shkaktuara nga njeriu dhe modifikimet e ekosistemit, prandaj vlerësohet si: Gati i Kërcënuar në nivel vendi.

Kërcënimet

Nuk ka ndonjë rrezik aktual.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Popullata e njohur është brenda zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

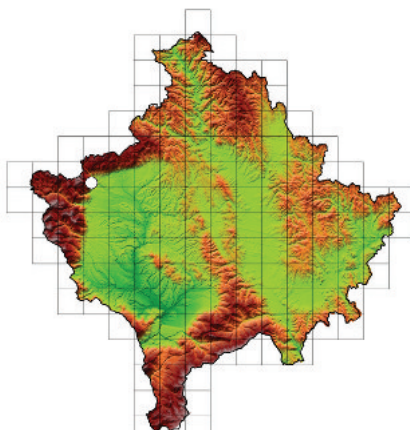
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sipas njohurive të tanishme, kushtet e habitatit luajnë një rol kyç në ruajtjen e këtij lloji dhe nëse nuk ndryshojnë, mbijetesa e llojit duket e garantuar.

Referencat

Pintér 1972; Walther 2017

5.2 OLIGOCHAETA

Aporrectodea smaragdina (Rosa, 1892)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj epigjeik, higrofil, me ngjyrë intensive me nuancë të gjelbër. Trupi është 40 – 90 mm i gjatë, i përbërë nga 65 deri në 120 segmente me turberkula pubertatis përgjatë segmenteve 29, 30, 32 dhe 33 [Mršić 1991]. Ka përhapje dinariko-karpatike.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]; 14 Artificiale/tokësore [14.1 Toka të punueshme, 14.2 Kullosa; 14.4 Kopshte rurale].

Ky lloj gjendet shpesh në dhera të zonave pyjore, kullosa, afër lumenjve, shkëmbinj gëlqerorë si dhe shkurre përgjatë rrugëve [Stojanović *et al.* 2018; Szederjesi 2013].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Itali, Kosovë, Kroaci, Mal i Zi, Poloni, Rumeni, Serbi, Slloveni [Mršić 1991; Rota 2013; Stojanović *et al.* 2008].

Përhapja në Kosovë

Çakorr [Šapkarev 1975].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj nuk është shumë i përhapur dhe gjendet kryesisht në zona pyjore përgjatë zonës alpino-dinariko-karpatike. Nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por, duke pasur parasysh trendin e degradimit të habitatit, mund të rrezikohet ndjeshëm në të ardhmen. Prandaj, e vlerësojmë llojin në kategorinë: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Popullata e njohur është brenda zonës së mbrojtur.

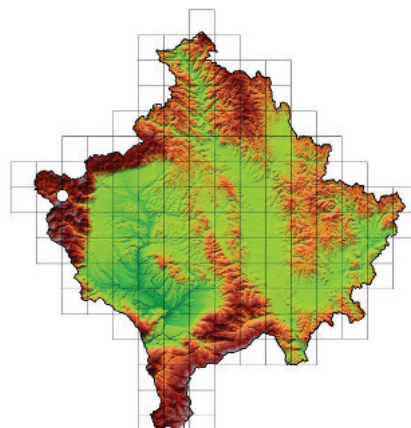
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 3. Monitorimi [3.1. Trendi i popullatës, 3.4. Trendi i habitatit]. Të promovohen praktikat menaxhuese të pylltarisë të orientuara kah konservimi, me prerje të reduktuara dhe sigurim të drurit të vdekur

Referencat

Mršić 1991; Šapkarev 1975; Stojanović *et al.* 2018; Szederjesi 2013

Dendrobaena alpina (Rosa, 1884)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj politipik, që shtrihet nga Franca përgjatë Evropës qendrore dhe jugore deri në Turqi. Në Ballkan janë të njohura nënlojet *D. a. popi* dhe *D. a. clujensis*. Është lloj epigjeik, i cili gjendet në pyje të ahut (Szederjesi 2013), kryesisht në dhera të lagështa silikate, të zeza acidike ose të kafta podzole (Pop *et al.* 2007). Trupi është i kuqërremtë, 121 mm i gjatë, i përbërë nga 64 deri në 138 segmente. Klitelumi shtrihet nga segmentet 26, 27, 28 deri në 33, 34, kurse tuberkula pubertatis është prezente në segmentet 29, 30 deri në 1/2 32 (Mršić 1991).

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare].

Gjendet përgjatë shiritit subalpin të bimëve të gjinive *Mugo*, *Juniperus* dhe *Vaccinium*, si dhe në shiritin e pyjeve të bredhit ose pyjeve të përziera të bredhit dhe ahut (Pop *et al.* 2007).

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Lindje e Afërt, Maqedoni, Mali i Zi, Poloni, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Zvicër, Ukrainë, prezencë e dyshimtë në Gjermani (Rota 2013).

Përhapja në Kosovë

Çakorr (Šapkarëv 1975; Mršić 1991).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj nuk është shumë i përhapur dhe gjendet kryesisht përgjatë zonës alpino-dinariko-karpatike në habitate të pyjeve alpine. Ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por, për shkak të trendit të degradimit të habitatit e kemi vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, sepse mund të kërcënohet ndjeshëm në të ardhmen.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit, 11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Popullata e këtij lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

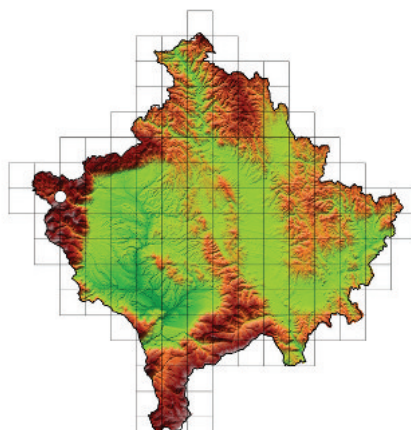
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Mršić 1991; Pop *et al.* 2007; Rota 2013; Šapkarëv 1975; Szederjesi 2013

5.3 INSECTA

Baetis buceratus

Eaton, 1870

Insecta: Ephemeroptera: Baetidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7.5 – 11 mm. Nganjëherë larvat dominojnë në kushtet ß-mezosaprobe të ndotjes organike. Ky lloj i ka dy gjenerata në vit. Periudha e fluturimit është gjatë pranverës, verës dhe vjeshtës (Bauernfeind & Soldan 2012).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Larvat gjenden kryesisht në lumenj të mëdhenj fushorë. Preferojnë shpejtësi mesatare deri të lartë të rrjedhjes së ujit dhe substrat guror, por shpesh gjenden midis vegjetacionit ujqor.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi. I përhapur gjerësisht në Palearktikon perëndimor.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Makovc, Përroskë në Mramor, Përroskë në Slivovë, Përroskë në Zhegër, Lumbardhi i Prizrenit në Vlashnje.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar (zona e pranisë ZP = 20 km², shtrirja e përhapjes SHP = 3076 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit) e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të të gjitha këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

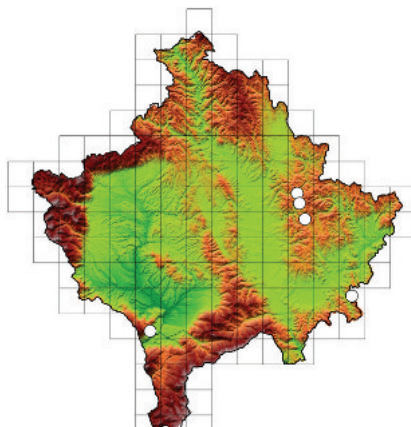
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]. Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Baetis melanonyx

Pictet, 1843

Insecta: Ephemeroptera: Baetidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7.9 – 11.5 mm. Është lloj univoltin veror, edhe pse në lokalitete të lartësive më të ulëta mbidetare është raportuar edhe si lloj me dy gjenerata në vit. Periudha e fluturimit është nga maji deri në pjesën e parë të korrikut, por në lartësi më të mëdha mbidetare periudha e fluturimit realizohet më vonë, në gusht apo edhe në tetor (Bauernfeind & Soldan 2012).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Larvat gjenden në lumenj dhe përroska të lartësive të ndryshme mbidetare prej 300–1900 metra. Larvat parapëlqejnë kryesisht pjesët e rrjedhave të epërme dhe të mesme.

Përhapja e përgjithshme

Pjesa më e madhe e Evropës, Turqi, Izrael.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Prizrenit në Vlashnje, Lumbardhi i Prizrenit në Reçan, Përroskë në Slivovë, Ereniku në Junik, Lumbardhi i Deçanit në Deçan, Lumi Lepenc në Brod, Lumi Lepenc, Morava e Binçës në Binçë, Përroskë në Keqekollë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar për këtë lloj [zona e pranisë ZP = 32 km², shtrirja e përhapjes SHP = 4779 km², numri i lokacioneve është 9, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është

i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të të gjitha këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

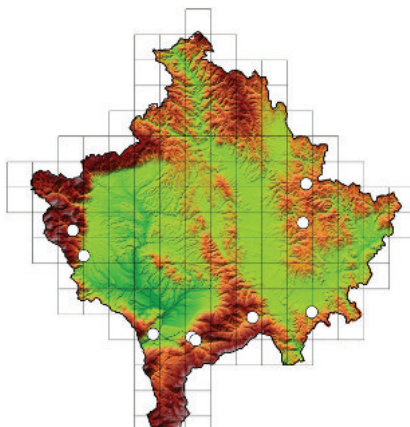
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Ecdyonurus vitoshensis Jacob & Braasch, 1984

Insecta: Ephemeroptera: Heptageniidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 11-13 mm. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për aspektet biologjike dhe ekologjike të llojit. Periudha e fluturimit është prej majit deri në gusht [Bauernfeind & Soldan 2012].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Larvat gjenden kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave të ndryshme me substrat guror. Mund të gjendet në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 400 deri në 1200 m.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Kosovë, Kroaci, Rumani, Serbi.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Keçekollë, Lumi i Letnicës, Lumi Nerodime, Përroskë në Lugun e Kopilaçës.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve.

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar për këtë lloj [zona e pranishë ZP = 16 km², shtrirja e përhapjes SHP = 1201 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë atë për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të të gjitha këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

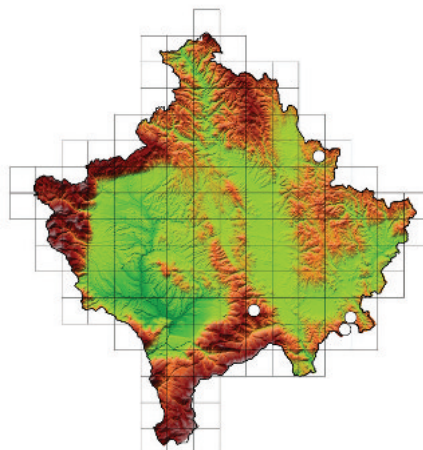
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Ephemera parnassiana Demoulin, 1958

Insecta: Ephemeroptera: Ephemeridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 14 – 22 mm. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për aspektet biologjike dhe ekologjike të këtij lloji. Periudha e fluturimit është gjatë pranverës (Bauernfeind & Soldan 2012).

Habitati

Lloji i habitatit:

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për habitatin e parapëlqyer të këtij lloji.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është gjetur vetëm në Kosovë dhe Greqi.

Përhapja në Kosovë

Përroska të ndryshme në Komunën e Prishtinës, Përroska të ndryshme në Komunën e Vitisë, Istog, Ferizaj.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar për këtë lloj (zona e pranisë ZP = 40 km², shtrirja e përhapjes SHP = 4655 km², numri i lokaliteteve është 12, rënia e cilësisë së habitatit) e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të izoluar sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

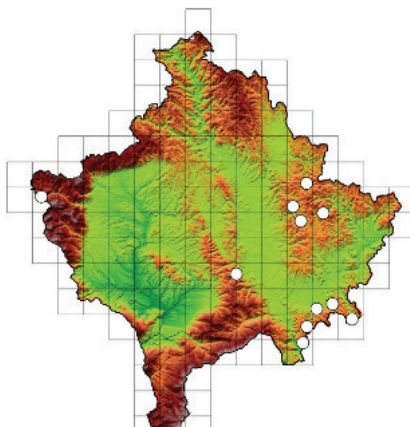
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera të rëndësishme dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Cordulegaster bidentata Selys, 1843

Insecta: Odonata: Cordulegastridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit të këtij lloji është 69 deri 78 mm. Zhvillimi i larvës zgjat prej 3 deri 5 vjet, por mund të zgjasë edhe më shumë në qoftë se kushtet klimatike shkaktojnë ngrirjen e ujit. Adultët fluturojnë nga maji deri në gusht.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Larvat e këtij lloji jetojnë kryesisht në burime e përroska malore. Në Kosovë, ky lloj është hasur në lumenj dhe përroska të hapura, si dhe në përroska me substrat guror dhe me rrjedhje të shpejtë.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Lumi i Prishtinës në Makovc, Degë e lumit Llap në Marincë, Lumbardhi i Prizrenit në Prevallë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nënpopullatat e këtij lloji janë të vogla.

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar [zona e pranisë ZP = 12 km², shtrirja e përhapjes SHP = 963 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.3 Mbeturinat bujqësore dhe pyjore]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

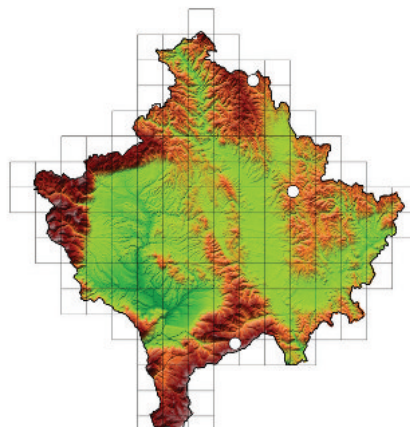
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Cordulegaster heros Theischinger, 1979

Insecta: Odonata: Cordulegastridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Është lloji më i madh i gjinisë *Cordulegaster* Selys, 1843 i dallueshëm edhe për shkak të unazave të verdha në trup, i cili është i zi. Në Ballkan, ky lloj e zëvendëson llojin *C. boltoni* (Donovan, 1807). Madhësia e trupit të mashkullit është 84 mm kurse e femrës 88-96 mm.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Larvat e këtij lloji jetojnë në përroska të hijezuara në pyje dhe kodrina, me substrat shkëmbor dhe ranor.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Evropës qendrore dhe juglindore nga Austria dhe Sllovakia deri në pjesën më të madhe të Ballkanit.

Përhapja në Kosovë

Lumi i Prishtinës në Makovc, Lumi Llap në Brecë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluara (zona e pranishme ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit) e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.3 Mbeturinat bujqësore dhe pyjore]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësirat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

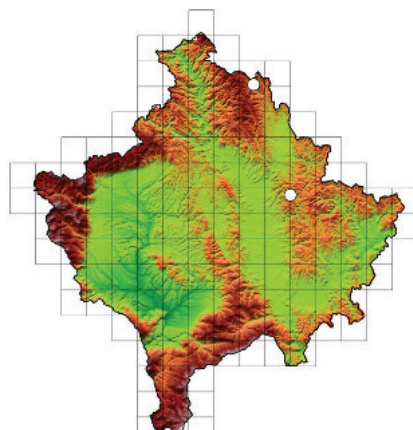
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Gomphus vulgatissimus (Linnaeus, 1758)

Insecta: Odonata: Gomphidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Periudha e fluturimit të adultëve është prej prillit deri në gusht. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për biologjinë dhe ekologjinë e këtij lloji.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Larvat e këtij lloji jetojnë në lumenj dhe përroska me rrjedhje të ngadalshme të ujit me substrat ranor. Po ashtu, haset shpesh në rrjedhat e mesme dhe të poshtme të lumenjve, por edhe në liqene.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Sitnica në Lumadh, Lumi Lepenc në Nikë [Zhushi Etemi 2005].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluara [zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.3 Mbeturinat bujqësore dhe pyjore].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

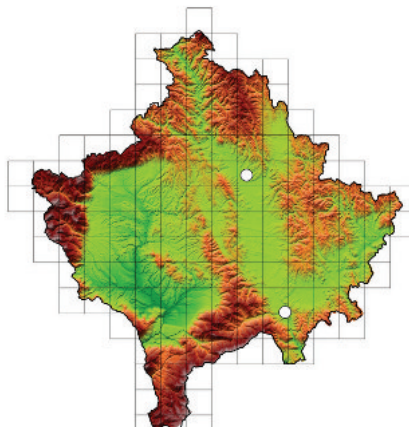
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Zhushi Etemi 2005

Onychogomphus forcipatus (Linnaeus, 1758)

Insecta: Odonata: Gomphidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Kompletimi i ciklit prej vezës deri në adult zgjat 3 -5 vjet. Adultët paraqiten prej qershorit deri në shtator, por në disa raste është vërejtur se mund të shfaqen edhe qysh në prill.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Larvat e këtij lloji jetojnë kryesisht në ujëra të pastra dhe me rrjedhje relativisht të shpejtë, me substrat guror. Në raste të rralla mund të gjenden edhe në lumenj të mëdhenj.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Lumi i Letnicës në Letnicë, Dy lokalitete në Blinajë, Përroskë në Mollopolc, Përroskë në Carralevë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të izoluar (zona e pranisë ZP = 20 km², shtrirja e përhapjes SHP = 389 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit) e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 3 Prodhimi i energjisë dhe minierat [3.2 Miniera dhe gurorë]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Nënopullata në Blinajë është në kuadër të rezervatit të mbrojtur të gjuetisë.

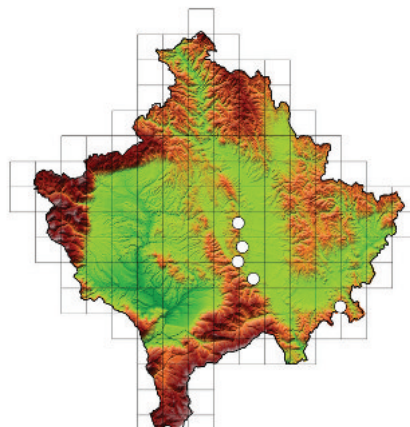
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Ceruchus chrysomelinus Hochenwarth, 1785

Insecta: Coleoptera: Lucanidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi mesatare (11-16 mm). Është lloj i detyrueshëm saproksilik, larvat e të cilit zhvillohen pothuajse tërësisht në trupa të rrëzuar në shpërbërje e sipër dhe më rrallë në trungje që qëndrojnë. Cikli i zhvillimit zgjat prej 3-4 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje (1.4. Pyje të klimës mesatare).

Gjendet në pyje gjetherënëse apo halore të llojeve të ndryshme, por gjithmonë në drunj të vjetër dhe pyje nga të cilat nuk largohen trungjet dhe degët e vdekura.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Rugovë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Edhe pse ky lloj ka relativisht përhapje të gjerë, gjendet vetëm në habitate shumë specifike. Zona e pranisë ZP e këtij lloji në Kosovë mund të mos jetë më e madhe se 2,000 km². Norma e humbjes së habitatit të përshtatshëm në Kosovë nuk është përcaktuar, por është e qartë dhe mund të tejkalojë 20% në 10 vjetët e ardhshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet në kategorinë: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial (1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit); 5 Përdorimi i burimeve biologjike (5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve).

Masat ekzistuese mbrojtëse

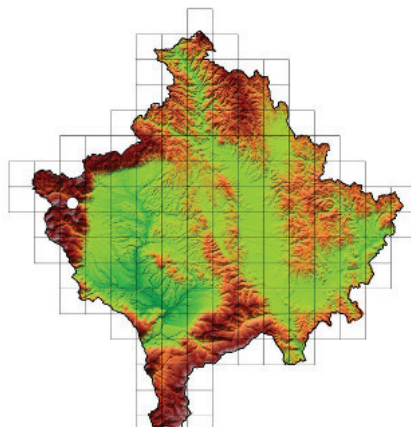
Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit (1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve); 2. Menaxhimi i tokës/ujit (2.1 Menaxhimi i zonës / zonës).

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi (1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia); 3. Monitorimi (3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit).

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Prostomis mandibularis Fabricius, 1801

Insecta: Coleoptera: Prostomidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me trup të vogël (5-6 mm), me trup të zgjatur paralel anash dhe të shtypur, ngjyra është e kuqe kah e kafta, koka prognatike ka mandibulla të mëdha, të forta dhe të fuqishme. Trupi është i shtypur edhe gjatë fazës larvare, por edhe gjatë imagos, si një përshtatje për të jetuar nën lëvozhgën e drurit. Imagot janë ksilofage, që do të thotë se ushqehen me pjesën e brendshme të kalbur të drunjve që rrinë të paprekur në pyje. Është në tërësi lloj i varur nga drunjët e vjetër për shkak të mënyrës së të ushqyerit, prandaj habitatet e tilla janë të fragmentuara dhe në rënie e sipër në Evropë. Është lloj relik i pyjeve nga periudha postglaciale.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Parapëlqen drunj të vdekur, që qëndrojnë të paprekur në pyjet gjetherënëse dhe halore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Iran, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Kuqishtë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Edhe pse ky lloj ka relativisht përhapje të gjerë, ai, megjithatë, gjendet vetëm në habitate shumë specifike. Zona e pranisë ZP e këtij lloji në Kosovë mund të mos jetë më e madhe se 2,000 km². Norma e humbjes së habitatit të përshtatshëm në Kosovë nuk është përcaktuar, por është e qartë për shkak të përdorimit dhe zhvillimit të infrastrukturës turistike dhe mund të tejkalojë 20% në 10 vjetët e ardhshëm, prandaj vlerësohet në kategorinë: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

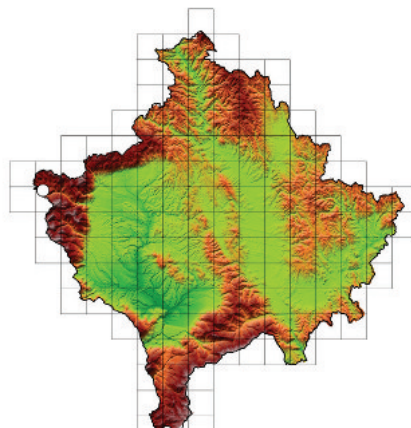
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i zonës / zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishe dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Agapetus delicatulus

McLachlan, 1884

Insecta: Trichoptera: Glossosomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4.5 deri në 6 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare shërben si treguese e ujërave të pastra. Faza larvare për nga aspekti i të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve dhe mbledhësve/kolektorëve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - korrik. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në pjesë të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme dhe shtrati guror i lumit.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Britani e Madhe, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Kosovë, Itali, Luksemburg, Poloni, Portugali, Rumania, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në rrethinën e Prishtinës, Rrjedha e epërme e Lumit Kujavqe.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm Në të gjitha lokalitetet ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve, por aktualisht trendi i nënpopullatave është stabil.

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të

dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Në veçanti shqetësues është trendi i shpyllëzimit në të dy lokalitetet ku është gjetur ky lloj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

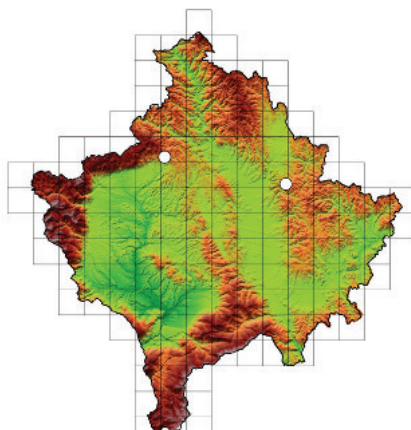
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Agapetus laniger (Pictet, 1843)

Insecta: Trichoptera: Glossosomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 3.8 deri në 5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave mesatarisht të pastra. Faza larvare për nga aspekti i të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve dhe mbledhësve/kolektorëve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme (përfshirë ujëvarat)]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe të mesme të lumenjve. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, etj. Kryesisht jeton në lartësi të ulëta mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Holandë, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Luksemburg, Mali i Zi, Maqedoni, Poloni, Portugali, Rumania, Rusi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Serbi, Shqipëri, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Drini i Bardhë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara (zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit) e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete

në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërrhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

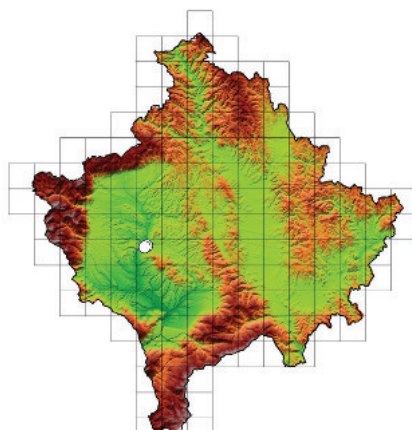
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Agapetus ochripes

Curtis, 1834

Insecta: Trichoptera: Glossosomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4 deri në 5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Faza larvare për nga aspekti i të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve dhe mbledhësve/kolektorëve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, etj. Kryesisht jeton në lartësi mbidetare mbi 500 metra.

Përhapja e përgjithshme

Andorrë, Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Britani e Madhe, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Francë, Gjermani, Greqi, Holandë, Hungari, Irlandë, Kosovë, Kroaci, Letoni, Lihtenshajn, Lituani, Luksemburg, Mali i Zi, Norvegji, Poloni, Rumani, Rusi, Sllovaki, Serbi, Slloveni, Spanjë, Suedi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Lumi Kaçandoll në Kaçandoll.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranishme ZP = 4 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të pakompletuara, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më

shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

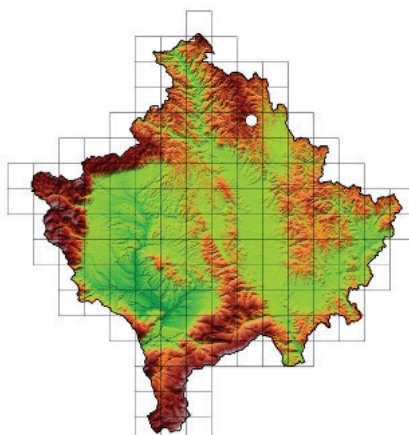
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Annitella triloba Marinkovic- Gospodnetic, 1957

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8.5 deri në 14 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesën e fazës larvare të këtij lloji. Faza adulte paraqitet në periudhën e vjeshtës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme (përfshirë ujëvarat), 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Mund të haset prej 800 deri në mbi 2300 m lartësi mbidetare, edhe pse zakonisht preferon më tepër lartësitë e mëdha.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit: Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Mali i Zi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Nemuna, Lumi Brod në Brod të Dragashit.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Sidoqoftë, njëra nga nënpopullatat gjendet në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

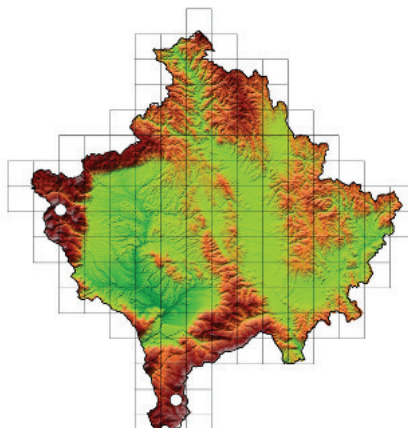
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Chaetopteryx bosniaca Marinkovic- Gospodnetic, 1959

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 9 deri në 13 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-trara. Faza adulte paraqitet në periudhën e vjeshtës dhe dimrit. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Femrat kanë aftësi të vogël fluturimi dhe të shumtën e kohës më tepër ecin se sa që fluturojnë [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Ky lloj mund të gjendet në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 400 deri në mbi 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit: Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Poloni, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Lumi Llap në Murgull, Përroskë në Blinajë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete

në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Nënpopullata në Blinajë është në kuadër të rezervatit të mbrojtur të gjuetisë.

Masat e nevojshme mbrojtëse

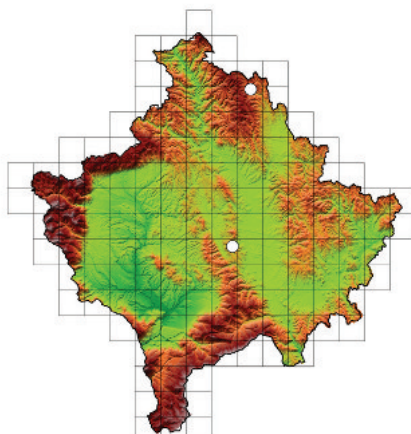
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Chaetopteryx stankovici Marinkovic, 1966

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8.5 deri në 14 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Faza adulte paraqitet në periudhën e vjeshtës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave e lumenjve malorë. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset prej 800 deri në mbi 2300 m lartësi mbidetare, edhe pse zakonisht preferon më tepër lartësitë e mëdha.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit: Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Zaplluxhë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve = 1, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

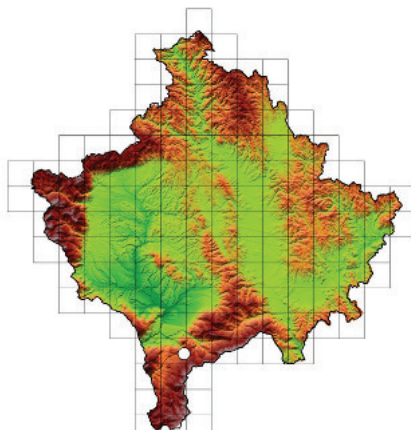
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Drusus krusniki

Malicky, 1981

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Flutura e Krushnikut

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 9 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet në periudhën shkurt – nëntor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Ky lloj bën pjesë në nënfamiljen Drusinae, e cila karakterizohet me potencial të lartë të endemizmit në Ballkan, me një numër të madh të llojeve të reja të përshkruara viteve të fundit nga Shqipëria, Kosova, Serbia, Bosnjë-Hercegovina, Maqedonia dhe Mali i Zi [Ibrahimi *et al.* 2014].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Mund të haset prej 600 deri në mbi 2000 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Gjendet në numër të kufizuar të lokaliteteve në Kosovë, Mal të Zi dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranishme ZP = 16 km², shtrirja e përhapjes SHP = 991 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete

në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Të dhënat preliminare tregojnë se ky lloj është i pranishëm në rrjedhat e epërme dhe në zonat burimore të një numri të madh të lumenjve dhe përroskave në Bjeshkët e Nemuna. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, numri më i madh i nënpopullatave është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

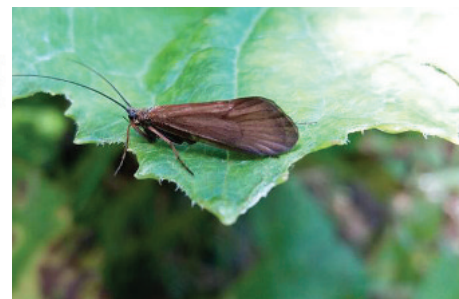
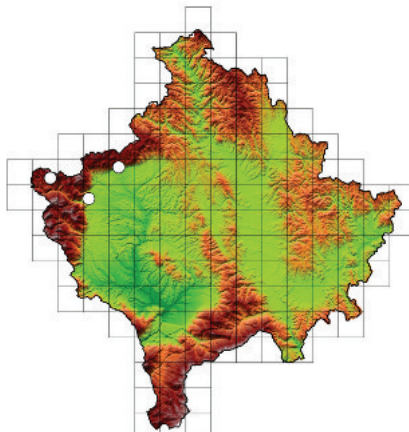
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Ibrahimi *et al.* 2014

Hydropsyche modesta

Navás, 1925

Insecta: Trichoptera: Hydropsychidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 10 deri në 13 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare mund të tolerojë relativisht mirë ndotjen e ujit. Faza larvare në aspektin e të ushqyerit bën pjesë në grupin e gërryesve, filtruesve, por mund të ushqehet edhe në mënyrë predatore. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të mesme dhe të poshtme të përroskave dhe lumenjve. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, makrofitet, myshqet, rrënjët e bimëve, degët dhe gjetet e rëna të drunjve. Mund të haset në lartësi deri në 700 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Greqi, Hungari, Kosovë, Itali, Kroaci, Maqedoni, Poloni, Ruman, Sllovak, Slloveni, Serbi, Spanjë, Shqipëri, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Kuzhnin.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranishme ZP = 4 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i

pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

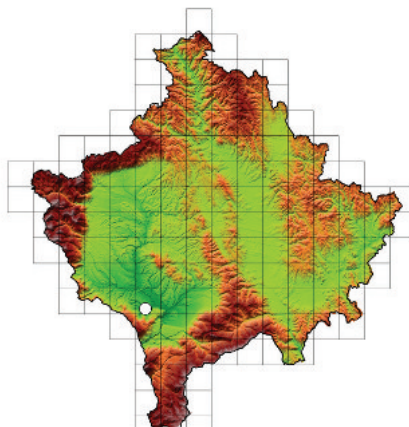
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Micropterna fissa

McLachlan, 1875

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 17 deri në 22 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza adulte paraqitet në periudhën maj - tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Faza larvare është indikator e ujërave të pastra dhe mesatarisht të pastra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare të këtij lloji [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përranj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në rrjedhat e epërme dhe të mesme të lumenjve dhe përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor. Ky lloj haset në lartësi të ndryshme mbidetare prej 200 deri në mbi 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Gjermani, Greqi, Itali, Kosovë, Kretë, Kroaci, Itali, Portugali, Spanjë, Shqipëri, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Kuzhnin.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve është 1, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

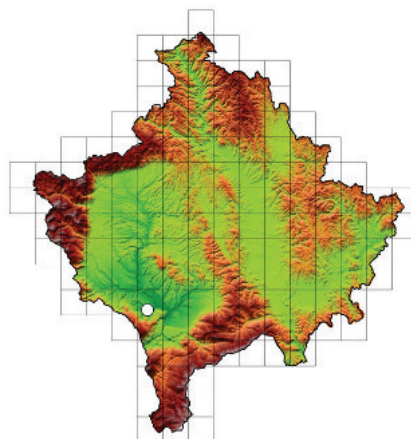
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Philopotamus variegatus

(Scopoli, 1763)

Insecta: Trichoptera: Philopotamidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8 deri në 10.5 mm. Krahët i ka me nuanca të ndryshme të ngjyrës së kaftë. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave mesatarisht të pastra. Faza adulte paraqitet në periudhën mars - tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit (Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985). Bashkë me llojin *Philopotamus montanus* (Donovan, 1813), janë dy llojet e vetme të kësaj gjinie që jetojnë në Kosovë. Në disa lokalitete mund edhe të gjenden të dy llojet së bashku, por për dallim nga *P. montanus*, ky është më pak i përhapur.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i madhësive të ndryshme, gurët e madhësive të ndryshme, si dhe mjediset e pasura me material bimor si degë e gjethe të rëna.

Përhapja e përgjithshme

Andorrë, Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Korsikë Kosovë, Kretë, Kroaci, Lihtenshtajn, Luksemburg, Maqedoni, Poloni, Portugali, Ruman, Sardenjë, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Serbi, Shqipëri, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në rrethinën e Prishtinës, Përroskë në Drelaj, Kujavqe.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetime i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 12 km², shtrirja e përhapjes SHP = 956 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit.

Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysht praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

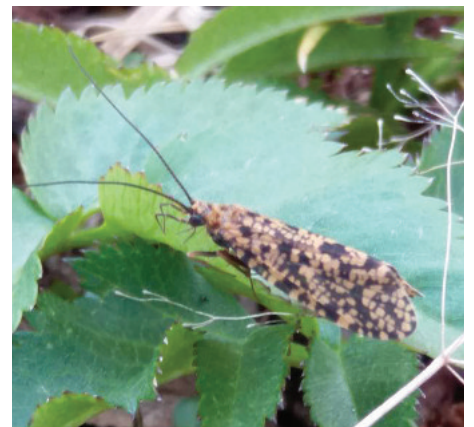
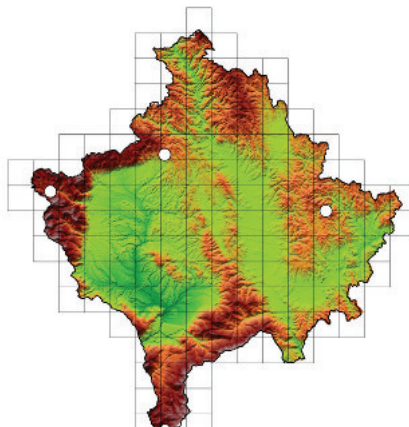
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Rhadicoleptus macedonicus Botosaneanu & Riedel, 1965

Insecta: Trichoptera: Limnephilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 11 deri në 15 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për mënyrën e të ushqyerit dhe jetesës së fazës larvare të këtij lloji. Deri në vitin 2015 është konsideruar si nënlloj i llojit *Rhadicoleptus alpestris* (Kolenati, 1848), por për shkak të dallimeve morfologjike është ngritur në nivel të llojit (Oláh *et al.* 2015).

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjenet kryesisht në rrjedhat e epërme të përroskave të hapura apo malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, si dhe gurët e madhësive të ndryshme. Ky lloj haset kryesisht në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Bjeshkën e Lloqanit.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve është 1, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të pakompletuara, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij.

Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, nënpopullata e gjetur e këtij lloji është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

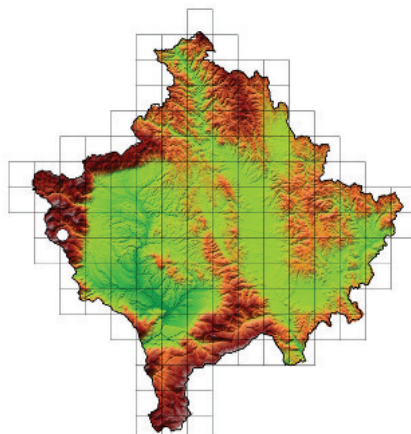
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Oláh *et al.* 2015

Rhyacophila armeniaca

Guerin, 1834

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae
Flutura e Armenisë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 15 deri në 17.5 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e çelët. Në fazën larvore jeton në ujë përgjatë një viti. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth mënyrës së të ushqyerit të larvave. Faza larvore është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet prej majit deri në gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit ku ka jetuar si larvë [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 700 deri në mbi 2000 m, edhe pse më tepër parapëlqen lartësitë e mëdha mbidetare [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Kosovë, Maqedoni, Mali i Zi, Rumani, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Lumi i Kaçandollit në Kaçandoll, Përroskë në rrethinën e Prishtinës, Përroskë në Brezovicë, Lumbardhi i Prizrenit në Prevalë, Grykë e Rugovës, Lumbardhi i Pejës në afërsi të Pejës, Përroskë në Bjeshkët e Lloqanit.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur ky lloj në Kosovë karakterizohet me numër të vogël të individëve, por në suaza të qëndrueshme. Në lumin e Kaçandollit është mbledhur disa herë gjatë viteve të fundit, por me numër shumë të vogël të individëve. Në Bjeshkët e Nemuna dhe në Bjeshkët e Sharrit nënpopullatat janë paksa më të mëdha sesa në Kaçandoll.

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 28 km², shtrirja e përhapjes

SHP = 5016 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, e në veçanti në Bjeshkët e Nemuna dhe në Bjeshkët e Sharrit, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Në Prishtinë, kërcënim kryesor paraqet ndotja e ujërave, eksploatimi i ujit për qëllime bujqësore dhe prerja e pyjeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Disa nga nënpopullatat gjenden në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

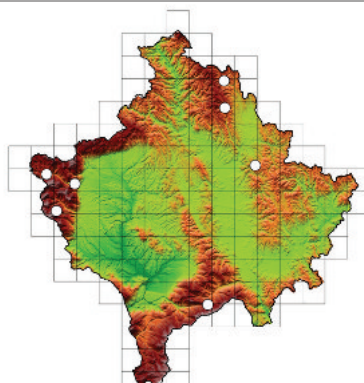
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila balcanica Radovanovic, 1953

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae
Flutura e Ballkanit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 15 deri në 18 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e çelët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pas-tra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth mënyrës së të ushqyerit të larvave. Faza adulte paraqitet prej majit deri në gusht. Si adult jeton disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përranj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave mallore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. Kryesisht haset në lartësi të mëdha mbidetare [Kumanski 1985].

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit: Bosnjë-Hercegovinë, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Maqedoni, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, nënpopullatat janë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

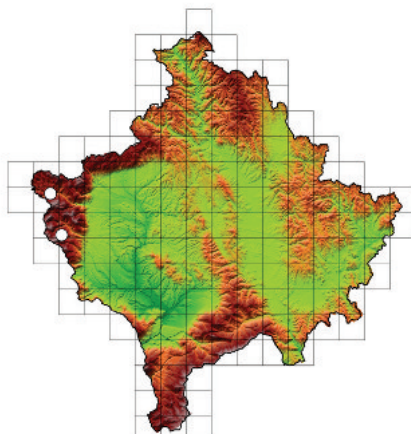
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila fischeri

Botosaneanu, 1957

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Flutura e Fisherit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 11 deri në 12 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e çelët me nuanca kah e mbyllta. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është indikatore e ujërave të pastra. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth mënyrës së të ushqyerit të larvave. Faza adulte paraqitet prej prillit deri në shtator. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave të vogla. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. Ky lloj mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, nga 300 deri në zonat subalpine.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Kosovë, Mali i Zi, Rumani, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Bajgorë, Prishtinë, Llap, Sharr, Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 32 km², shtrirja e përhapjes SHP = 5365 km², numri i lokacioneve ≤ 10, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij.

Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm dhe nuk është vërejtur ndonjë rënie. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Në Prishtinë, kërcënim kryesor paraqet ndotja e ujërave, eksploatimi i ujit për qëllime bujqësore dhe prerja e pyjeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Disa nga nënpopullatat janë në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

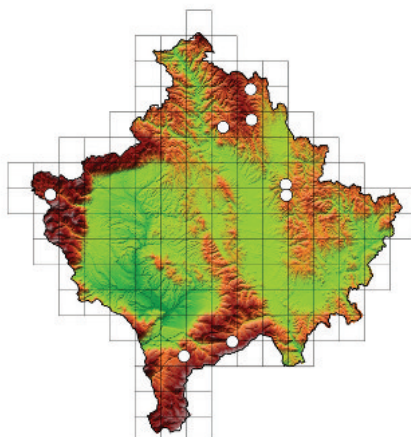
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Kumanski 1985

Rhyacophila laevis

Pictet, 1834

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7 deri në 7.5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra dhe ushqehet kryesisht duke e copëzuar ushqimin me prejardhje bimore. Faza adulte paraqitet gjatë pranverës, kryesisht në qershor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherhme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjetet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave të vogla. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, nga 700 deri në mbi 2000 m, megjithëse preferon vendet më të larta.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Poloni, Rumania, Sllovaki, Slloveni, Zvicër, Serbi, Spanjë.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në rrethinën e Prishtinës, Përroskë në Marec, Lumbardhi i Pejës në Kuqishtë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë ky lloj karakterizohet me numër të vogël të individëve. Në lokalitetet e gjetura në rrethinën e Prishtinës është konstatuar rënie e lehtë e nënpopullatës për shkak të ndikimeve antropogjene.

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 12 km², shtrirja e përhapjes SHP = 565 km², numri i lokacioneve ≤ 5,

rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të pakompletuara, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm dhe nuk është vëzhguar ndonjë rënie e rëndësishme. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Në Prishtinë, kërcënim kryesor paraqet ndotja e ujërave, eksploatimi i ujit për qëllime bujqësore dhe prerja e pyjeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

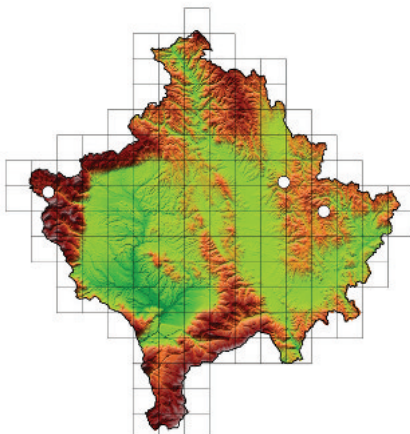
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është treguese i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjetet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila mocsaryi

Klapálek, 1894

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 15 deri në 17.5 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e çelët. Larvat janë kryesisht predatorë, edhe pse të dhënat për mënyrën e të ushqyerit të larvës janë të pakëta. Në fazën larvare jeton në ujë për gjatë një viti. Faza adulte paraqitet kryesisht gjatë qershorit dhe korrikut. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit. Janë të njohura dy nënloje të llojit *Rhyacophila mocsaryi*. Në Kosovë jeton nënloji nominal [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave të vogla. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 700 deri në mbi 1600 m, edhe pse më tepër preferon lartësitë e mëdha mbidetare [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Përhapja e përgjithshme

Nënloji nominal është endemik i Ballkanit i cili gjendet në numër të vogël të lokaliteteve në Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Kosovë, Maqedoni, Mal të Zi dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në afërsi të Brezovicës, Lumbardhi i Pejës në Kuqishtë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranishme ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të pakompletuara, sepse lloji,

me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, të paktën një nga nënpopullatat është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

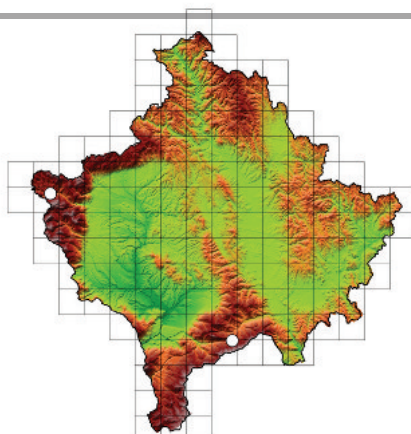
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Rhyacophila obliterata

McLachlan, 1863

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 12 deri në 14 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e çelët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Larvat janë predatorë. Faza adulte paraqitet kryesisht prej gushtit deri në nëntor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe të mesme të lumenjve. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 700 deri në mbi 2000 m. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme, shtrati guror i lumit etj. [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Belgjikë, Britani e Madhe, Bullgari, Çeki, Finlandë, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Kosovë, Kroaci, Letoni, Lituani, Luksemburg, Mali i Zi, Maqedoni, Poloni, Portugali, Rumania, Rusi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Zvicër, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Sharrit, Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 12 km², shtrirja e përhapjes SHP = 317 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna të pakompletuara, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se

10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Megjithatë, nënpopullatat gjenden në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

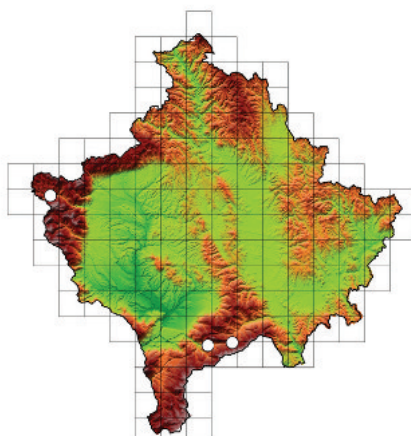
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Tinodes braueri McLachlan, 1878

Insecta: Trichoptera: Psychomyiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 4.5 deri në 5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Në aspektin e të ushqyerit, faza larvare bën pjesë në grupin e gërryesve, mbledhësve dhe filtruesve. Faza adulte paraqitet në periudhën e pranverës dhe verës. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Gjetet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të mesme të lumenjve dhe në segmente të caktuara të përroskave mallore.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Evropës juglindore. Është i njohur vetëm nga një numër i kufizuar lokalitetesh në Bosnjë-Hercegovinë, Greqi, Kosovë, Kroaci, Serbi dhe Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në fshatin Kuzhnin.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve ≤ 5 rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

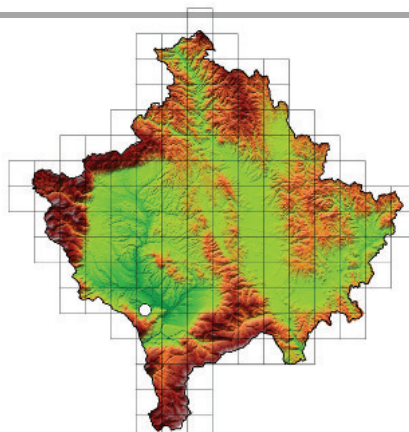
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjetet.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Wormaldia pulla (Mclachlan, 1878)

Insecta: Trichoptera: Philopotamidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 5 deri në 6 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave mesatarisht të pastra deri në të pastra. Faza larvare në aspektin e të ushqyerit bën pjesë në grupin e filtruesve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf et al. 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të rrjedhave të epërme dhe zonave burimore të përroskave dhe lumenjve malorë. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, si dhe gurët e madhësive të ndryshme. Jeton në lartësi të ndryshme mbidetare prej 100 deri në 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bullgari, Bosnjë-Hercegovinë, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Itali, Kosovë, Maqedoni, Poloni, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Lumi Kaçandoll në Kaçandoll.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 4 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete

në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-
meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

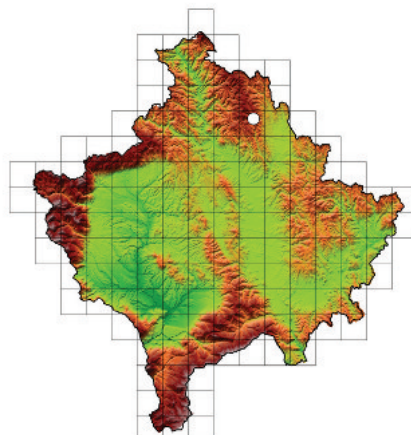
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Wormaldia subnigra McLachlan, 1865

Insecta: Trichoptera: Philopotamidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 5.5 deri në 6.5 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Faza larvare është treguese e ujërave mesatarisht të pastra. Faza larvare në aspektin e të ushqyerit bën pjesë në grupin e filtruesve. Faza adulte paraqitet në periudhën qershor - korrik. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona të caktuara të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga zhavorri i madhësive të ndryshme, si dhe gurët e madhësive të ndryshme. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare deri në 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Britani e Madhe, Bullgari, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Francë, Gjermani, Greqi, Irlandë, Itali, Kosovë, Kretë, Kroaci, Letoni, Lituani, Luksemburg, Norvegji, Slloveni, Çeki, Poloni, Ruman, Rusi, Spanjë, Suedi, Holandë, Serbi, Shqipëri, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në rrethinën e Prishtinës, Drini i Bardhë në Mrasor.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Të dhënat aktuale të pakompletuara [zona e pranisë ZP = 8 km², numri i lokacioneve ≤ 5, rënia e cilësisë së habitatit] e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit. Sidoqoftë, rreziku i zhdukjes së këtij lloji është më i vogël se sa sugjerojnë këto të dhëna, sepse lloji, me gjasë, është i pranishëm edhe në më shumë se 10 lokalitete

në Kosovë, duke pasur parasysh praninë e habitateve potenciale të llojit dhe duke ditur mënyrën e përhapjes së tij. Përveç kësaj, trendi i popullatës së këtij lloji është i qëndrueshëm. Për shkak të këtyre argumenteve, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj kanë të bëjnë me humbjen dhe degradimin e habitatit, para së gjithash, nëpërmjet prerjes së pyjeve dhe ndotjes së ujërave, pastaj aktivitetet që vijnë në mjedis nëpërmjet aktiviteteve turistike dhe rekreative të pamenaxhuara mirë, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët. Në lokalitetin në Drinin e Bardhë në Mrasor, eksploatimi i rërës paraqet kërcënim për llojin.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

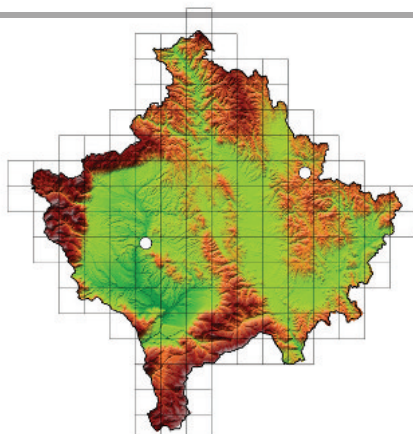
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Aricia anteros (Freyer, 1838)

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 30 deri në 34 mm. Meshkujt karakterizohen nga ngjyra ndriçuese e kaltër. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit, por në disa zona të lartësive të mëdha mbidetare edhe dy gjenerata. Adultët paraqiten prej majit deri në korrik.

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 4. Kullosa. Ky lloj gjendet kryesisht në zona të hapura të pasura me lule, ndonjëherë në vende të pyllëzuara apo zona të ndriçuara midis pyjesh, dhe kryesisht në toka gëlqerore.

Përhapja e përgjithshme

Ballkan, Iran, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Brezovicë, Çakorr [Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Ky lloj është konstatuar me nënpopullata të vogla në Kosovë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [2] e kualifikon këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre, 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Disa nga nënpopullatat janë në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

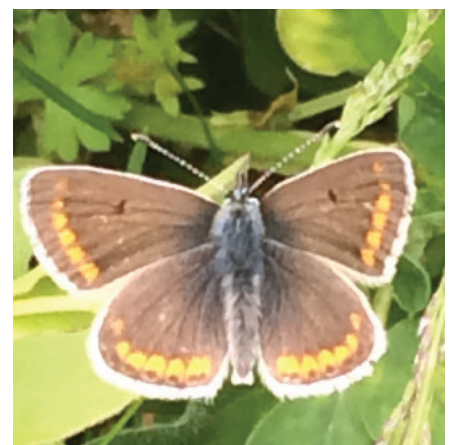
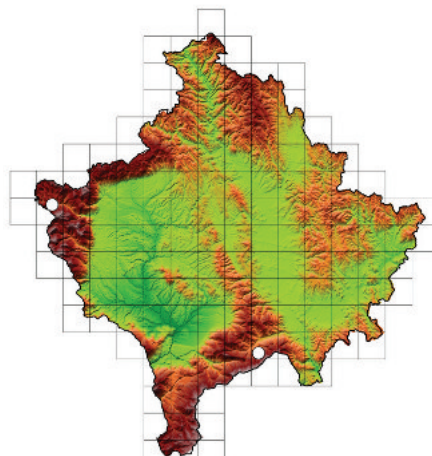
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998

Carcharodus lavatherae (Esper, 1783)

Insecta: Lepidoptera: Hesperidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Gjerësia e krahëve të këtij lloji është prej 28 – 34 mm. Pjesa e sipërme e krahëve të përparmë është e gjelbër ose e verdhë në të kaftë me shenja të errëta. E ka një gjeneratë në vit dhe fluturon kryesisht nga maji në qershor. Larvat e këtij lloji ushqehen kryesisht me bimët *Stachys recta* dhe *Sideritis scordioides*.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Adultët mund të vërehen kryesisht në shkëmbinj të ngrohtë dhe të thatë.

Përhapja e përgjithshme

Nga Europa qendrore dhe jugore deri në Kaukaz, Transkaukaz dhe Azi të Vogël.

Përhapja në Kosovë

Gryka e Rugovës, Strelc, Pashtrik [Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktivitetëve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokaliteteve [3], zona e pranisë ZP = 12 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 101 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, rreziku është më i vogël për shkak të supozimit se në Kosovë do të gjenden edhe nënpopullata të tjera, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre, 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 thatësitrat].

Ky lloj është vëzhguar të jetë i ndikuar nga kositja intensive.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Habitatet e këtij lloji në Bjeshkët e Nemuna janë të mbrojtura ligjërisht.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

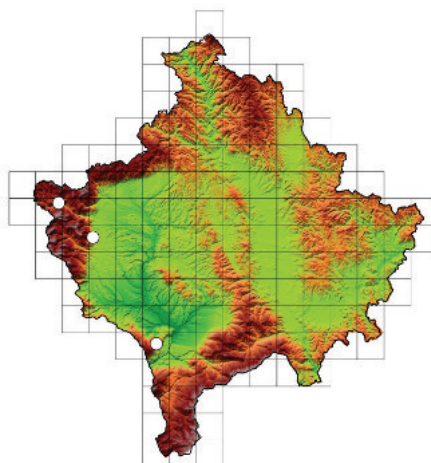
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998

Chazara briseis (Linnaeus, 1764)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae
Briseida

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi

Të dhëna të përgjithshme

Adultët e këtij lloji paraqiten nga korriku deri në tetor. Larvat ushqehen me bimët e gjinive *Sesleria*, *Festuca*, *Stipa*, *Poa*, *Brachypodium* dhe *Lolium*.

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 4. Kullosa. Ky lloj në Kosovë paraqitet në livadhe të thata dhe habitate me shkurre e gurë.

Përhapja e përgjithshme

Afrikë veriore, Spanjë, Francë jugore, disa pjesë të Italisë dhe Zvicrës, Evropë juglindore, Kinë.

Përhapja në Kosovë

Shkozë, Tri lokalitete në Mirushë, Grykë e Kaçanikut, Brezovicë, Rrëzë Kopaonikut, Pashtrik, Grykë e Rugovës [Jakšić and Živić 1995-1998; Rebel and Zerny 1931; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Nënpopullatat e këtij lloji janë në numër të kënaqshëm, por të vogla dhe fragmentuara.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [9], zona e pranisë ZP = 36 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 5475 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2. 3. Blegtoria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit]. Është vërejtur se ky lloj ndikohet nga fragmentimi i habitatit, braktisja e tokave të menaxhuara dhe mbikullotja.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

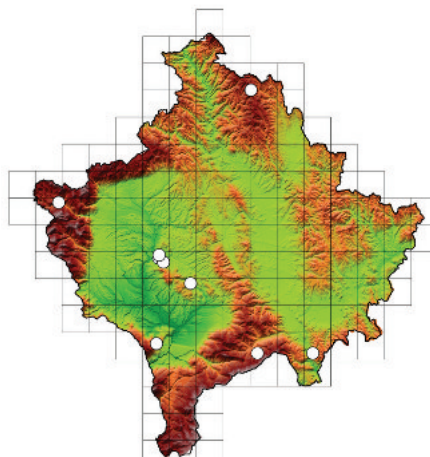
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Rebel and Zerny 1931; Zhushi *et al.* 2017

Cupido decolorata [Staudinger, 1886]

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 21 deri në 25 mm. Është një flutur me madhësi të vogël. I ka dy gjenerata në vit. Adultët paraqiten në periudhën maj-gusht. Në Kosovë haset kryesisht në vende me bimë të familjes Fabacea dhe shkurre, në lartësi të ndryshme mbidetare nga 300 deri në 800 metra.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 14 Artificiale/tokësore [14.2. Kullosa].

Ky lloj jeton më së shpeshti në kullosa mezofite, të shumtën në pyje.

Përhapja e përgjithshme

Ky lloj gjendet kryesisht në Evropën lindore, por është hasur edhe në vende të tjera evropiane, si Spanjë, Austri, Sllovaki etj.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Mirushë, Tri lokalitete në Shkozë, Kaçanik [Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata kryesisht stabile në lokalitetet e hulumtuara, por me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve (6), zona e pranisë ZP = 24 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 200 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Ky lloj nuk ka ndonjë kërcënim direkt për momentin në Kosovë, por për shkak të përhapjes së kufizuar në Evropën lindore është i rëndësishëm në aspektin e konservimit.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

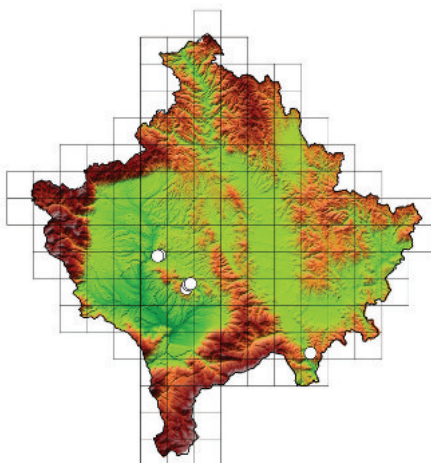
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017

Hipparchia fagi (Scopoli, 1763)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë prej qershorit deri në shtator. Larvat ushqehen me lloje të ndryshme të bimëve të gjinive *Brachypodium*, *Bromus*, *Festuca*, *Holcus* etj.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Në Kosovë haset rrëzë masiveve të mëdha malore.

Përhapja e përgjithshme

Nga rrëzë Pirinejeve në Spanjë, nëpërmjet Francës jugore, në lindje përfshirë Italinë dhe Ballkanin.

Përhapja në Kosovë

Katër lokalitete në Malishevë, Grykë e Kaçanikut [Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Nënpopullatat e këtij lloji janë në numër të vogël, por të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [5], zona e pranisë ZP = 20 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 846 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitatve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Është vëzhguar se ky lloj ndikohet nga braktisja e kullosave dhe fragmentimi i habitatit.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

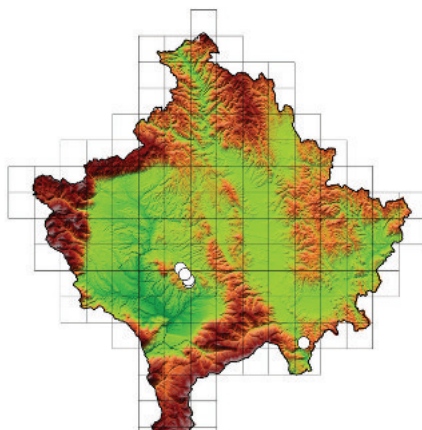
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017

Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë prej qershorit deri në tetor. Larvat ushqehen me lloje të ndryshme të bimëve të familjeve Poaceae dhe Cyperaceae.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Në Kosovë mund të haset shpesh përgjatë rrugëve ose në vende të ulëta, shpesh duke pushuar në gurë e shkëmbinj, duke u ngrohur me krahë të paluar.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë veriore, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Malishevë, Llapqevë, Grykë e Rugovës, Grykë e Ibrit, Kalaja e Prizrenit [Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nënpopullatat e këtij lloji janë të izoluar dhe të fragmentuara.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [6], zona e pranisë ZP = 24 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 2059 km² e kualifikojnë për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullatat të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.2 Kullimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Është vëzhguar se ky lloj ndikohet nga braktisja e kullosave, fragmentimi dhe izolimi i habitateve dhe përdorimi i plehrave.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Të paktën një nënpopullatë është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

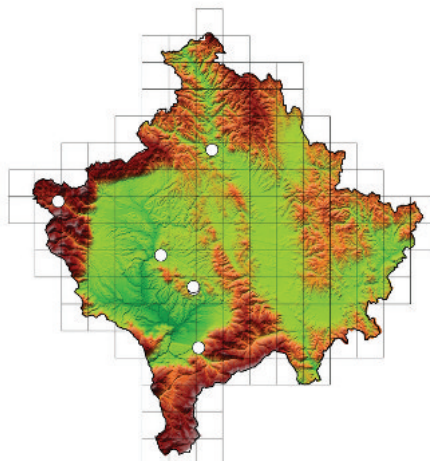
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017

Hipparchia volgensis (Mazochin- Porshnjakov, 1952)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e krahëve të mashkullit nga baza deri në majë është 27-28 mm. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë prej qershorit deri në gusht. Është lloj arboreal.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Haset në vende të thata, të ngrohta me shkurre, në vende me gurë dhe/ose shkëmbore, ose pranë pyjeve gjetherënëse dhe halore, si dhe në shpatet shkëmbore me diell.

Përhapja e përgjithshme

Ballkan, Rusi jugore.

Përhapja në Kosovë

Mitrovicë, Disa lokalitete në Mirushë, Malishevë, Pashtrik, Lloqan, Grykë e Rugovës, Pejë, Gërmi, Sredskë, Grykë e Ibrit, Rrëzë Kopaonikut [Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nëpopullatat e këtij lloji janë të izoluara dhe të fragmentuara.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2. 3. Blegtoria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3.Përrja dhe vjelja e pyjeve]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

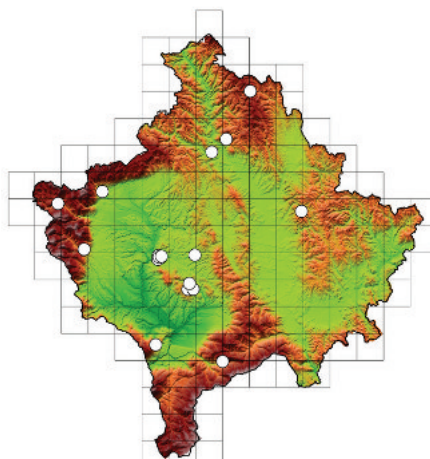
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998; Zhushi *et al.* 2017

Papilio machaon

Linnaeus, 1758

Insecta: Lepidoptera: Papilionidae

Flutura Bajrake

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 65 deri në 75 mm. Është lloj palearktjik arboreal. Adultët paraqiten prej prillit deri në gusht. I ka dy gjenerata në vit. Lloje ushqyese të larvave janë një numër i madh dhe i takojnë zakonisht gjinive: *Aegopodium*, *Anethum*, *Carum*, *Daucus*, *Falcaria* dhe *Foeniculum*.

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore (kontinentale) [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte (përgjithësisht mbi 8ha)]; 14 Artificiale/tokësore [14.1. Toka të punueshme]. Ky lloj mund të haset në habitate të ndryshme, të hapura apo gjysmë të hapura. Gjithashtu mund të gjendet në zona të mëdha të hapura brenda pyjeve.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi, Amerikë veriore.

Përhapja në Kosovë

Lloqan, Pashtrik, Oshlak, Kalaja e Prizrenit, Gryka e Rugovës, Brezovicë, Katër lokalitete në Mirushë [Jakšić 1999; Jakšić and Živić 1995-1998; Rebel and Zerny 1931].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur Ky lloj është konstatuar me nënpopullata që kanë numër shumë të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [10], zona e pranisë ZP = 36 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 1324 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2. 3. Blegtoria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre, 7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit]. Është vëzhguar se ky lloj ndikohet nga braktisja e tokave të menaxhuara.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa nënpopullata janë në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

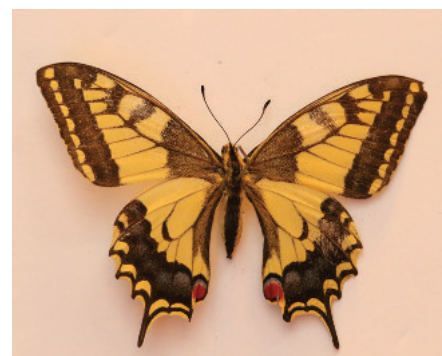
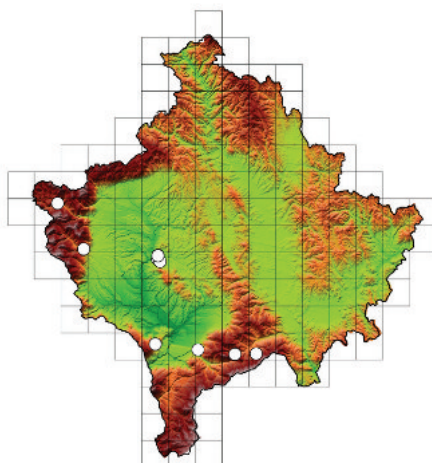
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1999; Jakšić and Živić 1995-1998; Rebel and Zerny 1931

Plebejus pylaon (Fischer von Waldheim, 1832)

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjërësinë e krahëve prej 28 deri në 34 mm. E ka një gjeneratë në vit. Ngjyra e krahëve të përparmë të meshkujve në anën e epërme është vjollce në të kaltër. Bimë ushqyese të larvave të këtij lloji janë ato të gjinisë *Astragalus*. Larvat janë mirmekofle. Adultët paraqiten në periudhën maj – korrik.

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Ky lloj paraqitet shpesh në livadhe të pasura me lule, në kodrina shkëmbore dhe në skaje të pyjeve. Gjithashtu, mund të gjendet në stepa dhe zona ranore të thata, rrallëherë në vende të hapura brenda pyjeve.

Përhapja e përgjithshme

Nga Spanja, përgjatë Evropës jugore, Hungari, Ballkan, Rusi dhe Lindje e Afërt deri në Iran.

Përhapja në Kosovë

Gërmi, Brezovicë, Koshtovë [Jakšić 1987; Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata kryesisht stabile në lokalitetet e hulumtuara, por me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve (3) e kualifikon këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1. Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.2 Efektet e paqëllimshme (lloji që vlerësohet nuk është i synuar); 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit, 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Të paktën një nënpopullatë është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

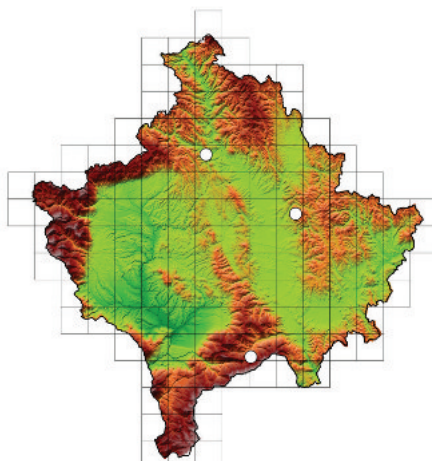
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Jakšić 1987; Jakšić and Živić 1995-1998

Pseudophilotes bavius

[Eversmann, 1832]

Insecta: Lepidoptera: Lycaenidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 24 deri në 30 mm. I ka dy gjenerata në vit, kurse adultët hasen në periudhën prill – maj dhe pastaj sërish qershor – korrik. Llojet ushqyese të larvave i takojnë gjinisë *Salvia*. Larvat janë mirmekofile.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]. Në Kosovë është konstatuar në shpate shkëmbore dhe në toka gëlqerore.

Përhapja e përgjithshme

Greqi, Kosovë, Maqedoni, Rumani, Serbi. Gjetet gjithashtu në Krimë, Turqi, Kaukaz dhe Afrikë veriperëndimore.

Përhapja në Kosovë

Kalaja e Prizrenit, Dikance, Gërmi, Grykë e Rugovës [Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata që kanë numër të vogël të individëve, por stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktivitetëve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [4], zona e pranisë ZP = 16 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 3385 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2. 3. Blegtoaria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarri dhe luftimi i tij, 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.1 Llojet jonative invazive/të huaja/sëmundjet].

Larvat e këtij lloji sulmohen nga lloji parazit *Apanteles lycaena* i cili i përket rendit Diptera. Një kërcënim tjetër është vëzhguar të jetë ndryshimi në përdorimin e tokës nga bujqësia.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

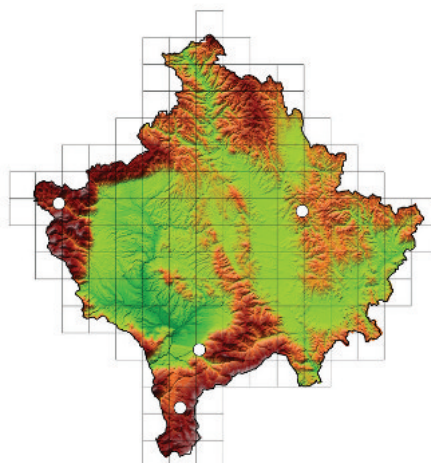
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenet.

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998

Thymelicus acteon Rottemburg, 1775

Insecta: Lepidoptera: HesperIIDae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi.

Të dhëna të përgjithshme

Gjerësia e krahëve të këtij lloji është 24 deri 28 mm. Mashkulli ka ngjyrë më të errët, kurse femra dallohet për nga gjysmëhëna e portokalltë në krahët e përparmë, e cila ose mungon tërësisht ose është më e zbehtë te meshkujt. Ushqim primar i larvave është *Brachypodium pinnatum*. Është lloj i përhapur gjerësisht, por në mënyrë lokale.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa.

Ky lloj gjendet kryesisht në livadhe dhe stepa gëlqerore, në livadhe mezofile, livadhe të thata silikate, pyje gjetherënëse gjethegjera dhe në zona shkurre sklerofile.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë veriore, Azi e Vogël.

Përhapja në Kosovë

Shkozë, Bistrë [Etemi-Zhushi and Bytyqi 2016; Jakšić 1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Popullata e këtij lloji është e vogël dhe me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [2] e kualifikon këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera, prandaj edhe kërcënimi për llojin është më i vogël nga ajo që sugjerojnë të dhënat momentale të pakompletuara.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2. 3. Blegtoaria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit]. Ky lloj është vëzhguar të jetë ndikuar nga ndryshimi i aktiviteteve bujqësore dhe mbi-kulllosja.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

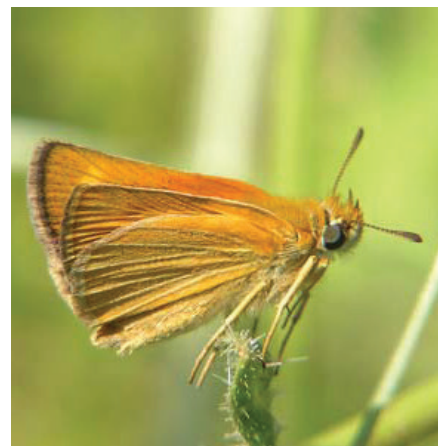
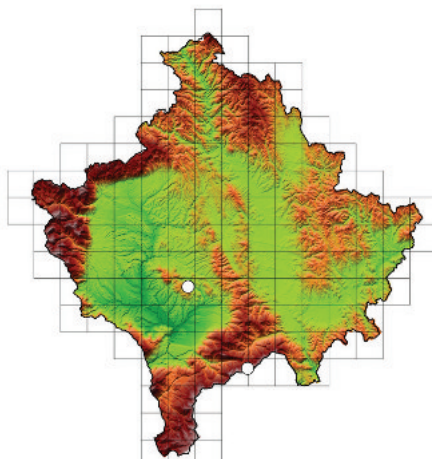
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njohurisë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Etemi-Zhushi and Bytyqi 2016; Jakšić 1998

Zerynthia cerisy [Godart, 1824]

Insecta: Lepidoptera: Papilionidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 52 deri në 62 mm. Adultët paraqiten gjatë prillit dhe majit, por në lartësi të mëdha mbidëtare edhe në qershor e korrik. Bimë ushqyese të këtij lloji janë bimët e gjinisë *Aristolochia*.

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 4. Kullosa; 16 Vegjetacion i introduktuar. Haset kryesisht në habitate gjysmë të hapura.

Përhapja e përgjithshme

Evropë juglindore, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Reçicë, Dy lokalitete në Han të Elezit, Prizren, Vratnicë [Jakšić 1998; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Ky lloj është konstatuar me nënpopullata që kanë numër të vogël të individëve, por të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktivitetëve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Edhe pse numri i vogël i lokacioneve [5], zona e pranisë ZP = 20 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 2325 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e rrezikimit, megjithatë, bazuar në praninë e habitateve potenciale për llojin në Kosovë dhe njohuritë nga vendet fqinje, ne supozojmë se në Kosovë ekzistojnë edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 9 Ndotja [9.3 Mbetjet e bujqësisë dhe pylltarisë: 9.3.3 Herbicidet dhe pesticidet].

Është vërejtur se ky lloj ndikohet nga aktiviteti i braktisjes së tokave bujqësore.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

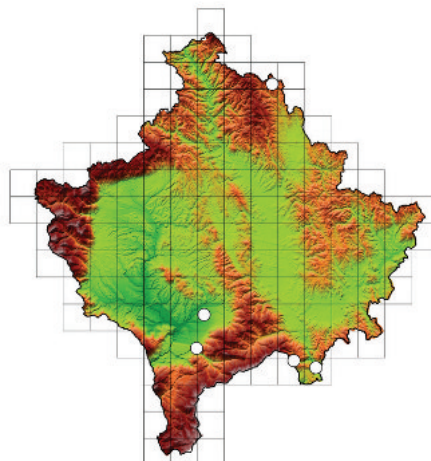
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Jakšić 1998; Zhushi *et al.* 2017

5.4 CYCLOSTOMATA

Eudontomyzon stankokaramani Karaman, 1974

Cyclostomata: Petromyzontiformes:
Petromyzontidae
Lampetra e Drinit, Kavalli i Drinit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj i banon kryesisht ujërat e pastra. Është lloj jograbitqar. Madhësia e individëve të rritur është përafërsisht 20 cm [Holčík and Šorić 2004]. Metamorfozën e kryen prej nëntorit deri në prill. Nuk ka ndonjë rëndësi në aspektin e peshkimit [Freyhoff and Kottelat 2007].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] (5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza). Kryesisht gjendet në zonat pranëmalore dhe malore, në rrjedha të vogla ujore, të pasura me shumë oksigjen. Larvat e këtij lloji, amocitet, jetojnë në fundin e shtratit të pasur me detritus dhe zhavor të imët.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit. Deri më tani është konstatuar vetëm në Liqenin e Ohrit, Liqenin e Shkodrës dhe Drinin e Bardhë.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Pejës në Grabanicë, Lumi Erenik te Prroni i Necit, Lumi Erenik në Trava.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në Kosovë është konstatuar në vetëm disa lokalitete, por me numër të konsiderueshëm të individëve. Megjithatë, në disa prej lokaliteteve ku është konstatuar janë vërejtur aktivitete që e rrezikojnë dukshëm habitatin e këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Numri momental i njohur i lokacioneve [3], zona e pranisë ZP = 12 km² dhe shtrirja e përhapjes SHP = 121 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e zhdukjes, megjithatë, presim që lloji të jetë më shumë i përhapur në Kosovë. Ndikimi nga pendat e vogla në pellgun e Drinit të Bardhë në nënpopullatat e këtij lloji, duhet të vlerësohet.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2. Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.9 Digat e vogla, 7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndërtimin e pendave, modifikimet e ndryshme të ekosistemeve, ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe me thatësitë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

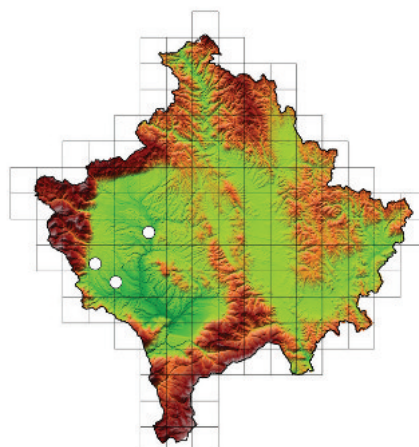
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet dhe llojet e tjera prezente.

Referencat

Holčík and Šorić 2004; Freyhoff and Kottelat 2008

5.5 ACTINOPTERYGII

Barbus rebeli

Koller, 1926

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae

Mrena e fanit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj, edhe pse i përhapur gjerësisht dhe lokalisht abundant, megjithatë është shumë i ndjeshëm ndaj ndryshimeve të habitatit, sidomos në përroska të vogla, të cilat mund të shterren gjatë verës. E arrin madhësinë deri në 25 cm [Kottelat and Freyhof 2007].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla]. Ky lloj mund të gjendet në lumenj, por edhe në liqene. I parapëlqen segmentet me ujë të pastër.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit.

Përhapja në Kosovë

Ujërat e pellgut të detit Adriatik, Ujërat e pellgut të detit të Zi, Ujërat e pellgut të detit Egje.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Aty ku ndodhet, popullatat janë abundante, por të fragmentuara, sepse përdoret shumë edhe në peshkatori.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, duke qenë lloj endemik i Ballkanit, si dhe faktorëve të cilët mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë siç janë peshkimi dhe përhapja e fragmentuar. Ky lloj është akoma gjerësisht i përhapur në pellgut e Drinit të Bardhë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat rezidenciale dhe komerciale]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësirat]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë, lloj kanë të bëjnë me ndikimin nga vendbanimet dhe mjediset urbane, ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe me thatësirën.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

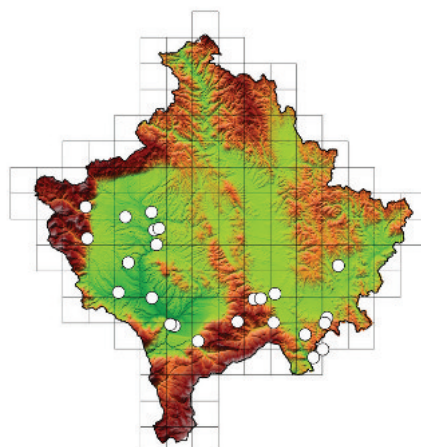
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet dhe llojet e tjera prezente.

Referencat

Kottelat and Freyhof 2007

Carassius carassius (Linnaeus, 1758)

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae
Karashi i bronzë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj karakterizohet me format adulte që mund të mbijetojë në temperatura të larta dhe në përqendrime shumë të ulëta të oksigjenit gjatë verës, kurse në stinën e dimrit i gjejmë nën mbulesën e akullit. Mund të jetojnë deri në 10 vjet dhe të mbërrijnë gjatësi deri në 64 cm. Ata zhyten në baltë në sezonin e thatë ose gjatë dimrit. Gjithashtu, mund të tolerojnë sasi të konsiderueshme të ndotësve organikë në ujë. Zakonisht nuk janë të rëndomtë për ujërat ku ka lloje të shumta të peshqve [Kottelat and Freyhoff 2006].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetat, moçale, moçalishte 5.5 Liqene të përherëshme të ujërave të ëmbla].

Ky lloj është karakteristik për pellgje të cekëta, liqene të pasura me bimësi dhe lumenj të ngadaltë në lëvizje.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Liqeni i Badovcit.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Popullatat e këtij lloji janë të fragmentuara dhe me tendencë zvogëlimi.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Numri momental i njohur i lokacioneve [1] e kualifikon këtë lloj për kategoritë e zhdukjes, megjithatë, presim që lloji të jetë më shumë i përhapur në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat rezidenciale dhe komerciale]; 8 Speciet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.3 Materiali gjenetik i futur]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësirat]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndikimin nga vendbanimet dhe mjediset urbane, ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe me thatësirën. Faktor tjetër, që e rrezikon këtë lloj, është edhe hibridizimi me lloje joautoktone.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

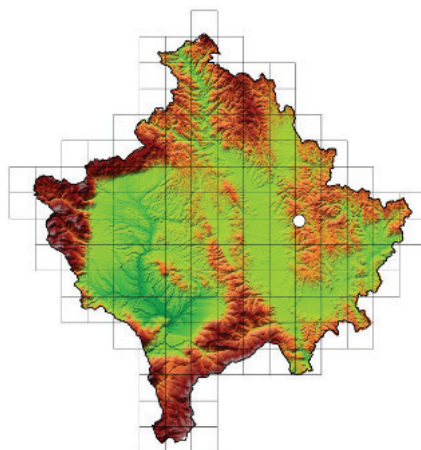
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet dhe llojet e tjera prezente.

Referencat

Kottelat and Freyhoff 2006

Pachychilon pictum [Heckel & Kner, 1858]

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae
Larëza, Skorta shqiptare

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ushqehet kryesisht me organizma të planktonit, si dhe me larva të insekteve e pjesëtarë të tjerë të makrozoobentosit. Mund të ushqehet gjithashtu me lloje të tjera të peshqve, por edhe me perifiton. Shumohet në pranverë, në periudhën kur temperatura e ujit ngritet mbi 12 °C. Madhësia e trupit arrinë deri në 20 cm dhe peshja deri në 70 gr [Frayhof 2006; Marič 1995].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla].

Ky lloj jeton në ujëra të ëmbla me shpejtësi të vogël ose mesatare, por mund të haset edhe në liqene.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit, por si i introduktuar haset edhe në Francë, Itali dhe disa vende të tjera të Evropës.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Pejës, Drini i Bardhë, Ereniku, Lumbardhi i Prizrenit, Lumbardhi i Deçanit.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Popullata e këtij lloji ka një shtrirje relativisht të gjerë në të gjitha ujërat që i takojnë pellgut të detit Adriatik. Megjithatë, viteve të fundit në disa prej lokaliteteve është vërejtur tendencë e degradimit të habitatit.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Numri momental i njohur i lokaliteteve [9] e kualifikon këtë lloj për kategoritë e zhdukjes, megjithatë, presim që lloji të jetë më shumë i përhapur në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj kanë të bëjnë me ndërtimin e pendave, modifikimet e ndryshme të ekosistemeve, ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe me thatësinë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

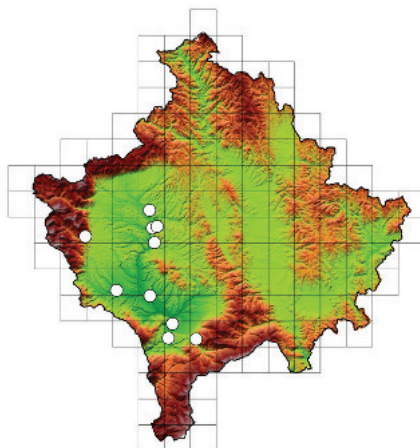
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet dhe llojet e tjera prezente.

Referencat

Frayhof 2006; Marič 1995

Rhodeus amarus

(Bloch, 1782)

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae
Idhtaku

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj, shumimin e fillon menjëherë pas vitit të parë të jetës. Madhësia e individëve të rritur mund të mbërrijë deri në 30-35 cm. Ky lloj jeton deri në 5 vjet, por shumica e individëve nuk e mbijetojnë vitin e riprodhimit të parë të tyre, kështu që madhësia e popullatave ndryshon dukshëm përgjatë viteve [Freyhoff and Kottelat 2008]. Shumohet gjatë muajve prill dhe gusht. Ushqehet kryesisht me bimë, por në masë më të vogël edhe me krimba, gaforre dhe larva insektesh. Është karakteristik për vendosjen e vezëve të tij në kavitetin e guacave *Unio*.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetat, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla]. Kryesisht haset në ato mjedise ku rrjedhja e ujit është e ngadalshme, por edhe në ujëra të ndenjura, shpesh herë me fund të pasur me baltë. Haset shpesh në mjedise të pasura me vegjetacion.

Përhapja e përgjithshme

Evropë dhe më gjerë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Drenica në Çikatovë, Lumi Drenica në Grabovc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Të dhënat për përhapjen e tij dhe trendet e popullatës janë akoma të pamjaftueshme, por është vërejtur se popullata e tij ka luhajtje të madhe, pasi që shumica e individëve nuk e mbijetojnë vitin e parë të shumimit.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të rëndësisë dhe rrallësisë së llojit në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve, të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë.

Numri momental i njohur i lokacioneve [2] dhe zona e pranishme ZP = 8 km² e kualifikojnë këtë lloj për kategoritë e zhdukjes, megjithatë, presim që ai të jetë më shumë i përhapur në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.1 Llojet invazive jonative/të huaja/sëmundjet]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj kanë të bëjnë me sëmundjet që mund të vijnë nga llojet e huaja dhe/apo joautoktone, pastaj ndotja urbane dhe nga amvisëritë, ndotja me mbeturina të ngurta dhe të tjera si dhe thatësira.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

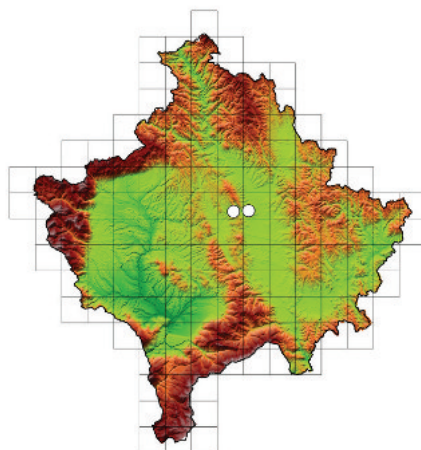
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lokalitetin ku gjendet dhe llojet e tjera prezente.

Referencat

Freyhoff and Kottelat 2008

5.6 REPTILIA

Ablepharus kitaibelii Bibron & Bory St. Vincent, 1833

Reptilia: Squamata: Scincidae
Hardhuca këmbëshkurtër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka gjatësi trupore prej 10 deri në 11 cm. Koka e vogël kalon në qafë pa ndonjë kufi të qartë. Trupi përfundon me bisht të hollë e të gjatë. Ngjyra e trupit është mjaft variabile dhe mund të jetë e përhimët, ngjyrë ulliri, ngjyrë kafe ose e bronzte, kurse nga ana barkore është më e ndritshme. Ushqehet me lloje të ndryshme të merimangave, dipterëve, krafortëve, fluturave dhe me lloje të tjera të pakurizorëve. Është lloj ovipar. Femra, e cila piqet seksualisht në moshën dyvjeçare, prodhon 2 deri në 5 vezë në fund të majit ose në fillim të qershorit, ndërsa prej tyre dalin të vegjlit me madhësi deri në 4 mm në fund të korrikut ose në fillim të gushtit [Bohme *et al.* 2009].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.
Ky lloj zakonisht haset në vende të thata me gjethe e bimësi të vogël.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Hungari, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Rumani, Serbi, Sllovaki, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Prizren, Novo Bërdë, Radavc, Gazimestan, Zatra.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Trendi i popullatave në nivel global është i qëndrueshëm. Në Kosovë, në bazë të të dhënave të deritanishme, nënpopullatat janë të fragmentuara dhe jostabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji është në rënie në Kosovë. Megjithatë, numri i nënpopullatave pritet të jetë shumë më i madh sesa dihen tani. Aktualisht, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese për këtë lloj, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin e habitatit si rezultat i zhvillimit të bujqësisë intensive, ndërrimin e destinacionit të kulturave bujqësore dhe krijimin e sipërfaqeve të reja, të cilat kërkojnë infrastrukturë të re. Faktorë potencial kërcënues janë po ashtu: keqmenaxhimi i mjedisve pyjore, zjarrvëniet e arave, fushave, kullosave e pyjeve, ndërtime urbanistike pa plan, si dhe hapja e rrugëve të reja me infrastrukturën përcjellëse. Zhvillimi i popullatave të këtij lloji varet edhe nga dinamika e zhvillimit të disa pakurizorëve me të cilët ushqehet lloji, por edhe nga dinamika e zhvillimit të disa shpendëve dhe gjitarëve të tjerë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

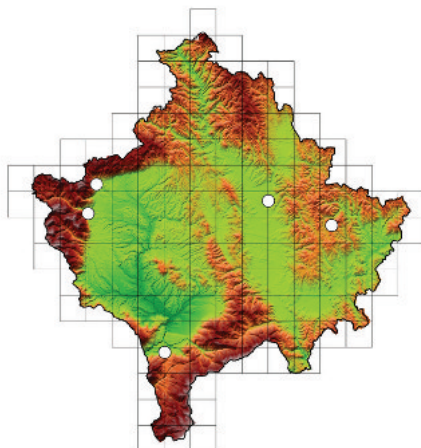
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bohme *et al.* 2009

Coronella austriaca

Laurenti, 1768

Reptilia: Squamata: Colubridae

Gjarpri i butë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është gjarpër johelmues dhe shumë i ngathët. Gjatësia e trupit është 80 – 90 cm. Trupi është i mbuluar me lëfore të lëmuara me shkëlqim. Mashkulli, në anën shpinore karakterizohet me ngjyrë hiri të errët ose të verdhë në të kuqërreme, kurse te femra dominon ngjyra e hirit. Ky lloj ushqehet me reptile të tjera dhe gjitarë të imtë. Është ovovivipar. Në muajin shtator zakonisht femrat i lindin 5 – 8 të vegjël, e rrallë ndonjëherë edhe deri në 15.

Habitati

Mund të haset kryesisht në viset kodrinore shkëmbore të thata, afër pyjeve, por edhe në vise të larta malore deri në 2000 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Armeni, Austri, Azerbajxhan, Bjellorusi, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Estoni, Finlandë, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Greqi, Iran, Itali, Kazakistan, Kosovë, Kroaci, Letoni, Lituan, Luksemburg, Maqedoni, Mbretëri e Bashkuar, Moldavi, Mali i Zi, Holandë, Norvegji, Poloni, Portugali, Ruman, Rusi, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Shqipëri, Zvicër, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Muzhevinë, Osojan, Matiqan, Caralevë, Rapçe, Kërstec, Dobërdol, Gërmi, Nerodime e Epërme, Maja e Zezë, Zatra, Leposaviq, Shutman.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Trendi i popullatave në nivel global është në rënie e sipër. Në Kosovë, gjithashtu, nënpopullatat e këtij lloji kanë trend negativ.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji është në rënie në Kosovë. Megjithatë, numri i nënpopullatave është akoma i madh, me disa të tjera që pritet të gjenden nga hulumtime të tjera.

Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për tri kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese për këtë lloj, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jo drusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikime të tjera të ekosistemit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me degradimin dhe fragmentimin e habitatit nëpërmjet keqmenaxhimit të sipërfaqeve pyjore, djegjes së pyjeve, shkurreve dhe bimësisë, por edhe nga intensifikimi i bujqësisë dhe ndërimi i destinacioneve të kulturave bujqësore, si dhe hapja e sipërfaqeve të reja për kultura të cilat kërkojnë kushte specifike klimatike.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

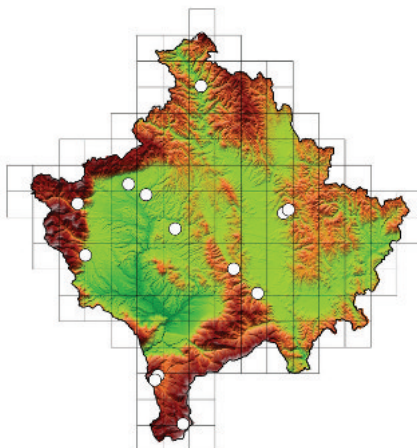
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Darevskia praticola (Eversmann, 1834)

Reptilia: Squamata: Lacertidae

Hardhuca e pyllit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Te ky lloj kemi një heterogjenitet të madh të lëforeve sa i përket numrit dhe madhësisë së tyre. Gjatësia trupore arrin midis 12 dhe 15 cm. Ana shpinore e trupit ka ngjyrë hiri, kafe apo ulliri. Ana barkore e trupit te meshkujt ka ngjyrë të gjelbër, kurse te femrat të verdhë. Është lloj ovipar. Femra prodhon 4 – 6 vezë në maj ose prill, prej të cilave dalin format e reja në korrik ose gusht. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 6 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj haset në zona kodrinore-malore të pasura me kullosa, shkurre, si dhe në trungjet e drunjve të vjetër. Përveç zonave të ulëta, mund të haset edhe në lartësi mbidetare deri në mbi 1700 m.

Përhapja e përgjithshme

Armeni, Azerbejxhan; Bullgari, Greqi, Gjeorgji, Iran, Kosovë, Rumani, Rusi, Serbi, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Osojan, Gërm, Banjskë, Breznicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Trendi i popullatave në nivel global është në rënie e sipër. Në Kosovë nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e popullatave të këtij lloji, por viteve të fundit është vërejtur me numër të vogël të individëve në disa lokalitete.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji në Kosovë nuk është tërësisht stabil, megjithëqë nuk njihet detajisht. Megjithatë, numri i nënpopullatave pritet të jetë shumë më i madh se sa dihen tani. Aktualisht, ky lloj nuk kualifikohet për tri kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese për këtë lloj, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitete rekreative; 6.2 Luftëra, trazira civile dhe ushtrime ushtarake].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin, humbjen dhe shkatërrimin e habitateve si rezultat i zhvillimit të infrastrukturës, turizmit dhe urbanizimit, pastaj kushtet klimatike ekstreme. Lufta e armatosur në Kosovë, përkatësisht lëvizja e automjeteve të rënda ushtarake duket se e ka dëmtuar dukshëm këtë lloj. Një faktor tjetër, që e rrezikon këtë lloj, është edhe aktiviteti rekreativ i njeriut.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

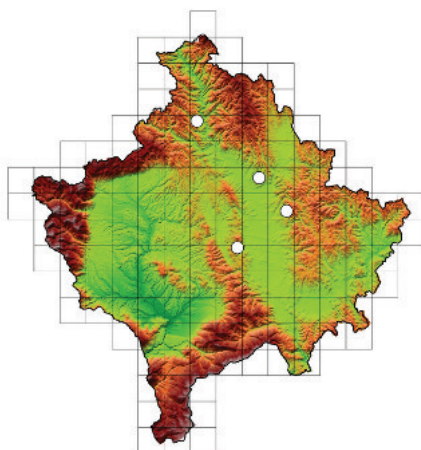
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Emys orbicularis (Linnaeus, 1758)

Reptilia: Testudines: Emydidae

Breshkujca

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia trupore e këtij lloji mund të jetë prej 20 deri në 30 cm [Arnold & Ovenden 2002]. Karapaksi ka ngjyrë të mbylltë me njolla të verdha në formë të një mozaiku. Gjatë ditës qëndron në ujë dhe pranë ujit, kurse natën largohet në një distancë të caktuar nga uji. Ushqehet me peshq, bretkosa dhe larva të tyre, pakurizorë e në disa raste edhe me bimë [Ficetola & De Bernardi 2006]. Fekondimi kryhet në ujë gjatë muajit maj dhe pas një muaji femra prodhon zakonisht 6 deri në 10 vezë e rrallë deri në 20, të cilat i vendos në një gropë afër ujit, të cilën e ka përgatitur më parë. Vezët dimërojnë në gropëz dhe pastaj në pranverë pas disa muajsh, nga to dalin format e reja.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale]; 15. Artificiale/ujore dhe detare. Ky lloj mund të gjendet kryesisht në ujëra të ndenjura ose në ujëra me rrjedhje të ngadalshme ku ka edhe vegjetacion ujqor.

Përhapja e përgjithshme

Evropë jugore, Evropë e mesme, nga lindja deri në detin Kaspik dhe Aral, Afrikë veriperëndimore.

Përhapja në Kosovë

Krushë e Vogël, Gjakovë, Krushë e Madhe, Komoran, Rruga Prizren-Dragash në afërsi të Drinit të Bardhë, Gjurakoc.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Trendi i popullatave në nivel global është në rënie. Në Kosovë, gjithashtu, gjendja e nënpopullatave të këtij lloji është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji është në rënie në Kosovë. Megjithatë, numri i nënpopullatave është akoma i madh, me disa të tjera që pritet të gjenden nga hulumtime të tjera. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për tri kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese për këtë lloj, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.2 Zonat tregtare dhe industriale 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Ujërat e zeza, 9.1.2 Shkarkimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe degradimin e habitatit. Meqenëse ky lloj jeton në ujëra të qeta dhe të lokalizuara afër tokave pjellore, ai është i kërcënuar nga ndryshimi i këtyre sipërfaqeve duke i tharë ato, qoftë nën ndikimin e temperaturave ekstreme ose duke e bërë kullimin e tyre nëpërmes kanaleve të ndryshme. Ky lloj shpeshherë rrezikohet edhe nga ndikimet në shtretërit e lumenjve për shkak të shfrytëzimit të rërës, pastaj nga ndotja e lumenjve, si dhe derdhja e ujërave të zeza të cilat përmbajnë pesticide.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

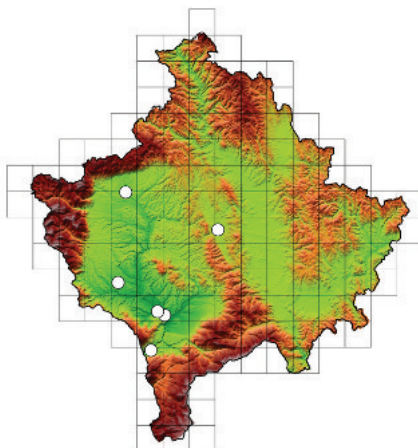
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Natrix natrix [Linnaeus, 1758]

Reptilia: Squamata: Colubridae
Gjarpri i barit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është gjarpër johelmues dhe i padëmshëm. Është shumë lehtë i identifikueshëm nga gjarpërinjtë e tjerë, për shkak të prezencës së dy njollave në formë gjysmëhëne me ngjyrë të bardhë ose të verdhë, të cilat janë të lokalizuara në të dy anët e pasme të kokës. Ngjyra e trupit është e ndryshme. Nga ana shpinore zakonisht mund të jetë e hirtë, e gjelbër, ngjyrë ulliri ose e spërkatur me njolla të zeza ose bojëkafë, kurse nga ana barkore është tërësisht e ndritshme dhe vetëm kah bishti me njolla të zeza. Ushqehet kryesisht me bretkosa, peshq dhe larva të tyre, si dhe me shtazë të tjera të imta. Është ovipar. Femra prodhon 15 – 20 vezë, e ato të moshuarat edhe deri në 35. Për një muaj e gjysmë ose dy dalin format e reja, të cilat ushqehen me larva të peshqve dhe ujëtokësorëve.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa 5. Vende ujore [kontinentale]; 14. Artificiale/tokësore; 15. Artificiale/ujore dhe detare

Mund të haset zakonisht në ujë ose pranë ujërave të qeta dhe të rrjedhshme, pastaj në kanale, pellgje të lumenjve, por edhe në vende të larta deri në 2000 m.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë veriore, Azi perëndimore.

Përhapja në Kosovë

Pogragjë, Tucep, Veriq, Mramor, Nerodime e Epërme, Drajkoc, Nedakocv, Mognë, Ujmirë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Në nivel global trendi i popullatave është në rënie. Në Kosovë, gjithashtu, është vërejtur rënie e popullatave të këtij lloji

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të numrit të vogël të lokaliteteve ku gjendet, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë.

Aktualisht ky lloj nuk kualifikohet për tri kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese për këtë lloj, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Ky lloj aktualisht është i njohur nga 9 lokacione, por mund të pritet edhe nga disa të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.3 Përndjekja/kontrolli].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë veprimtaritë antropogjene, që kanë të bëjnë me degradimin, fragmentimin, modifikimin apo humbjen e tërësishme të habitateve. Para së gjithash, faktorë kërcënues për këtë lloj janë zhvillimet që vijnë nëpërmjet urbanizimit, si ndërtimi i rrugëve dhe infrastrukturës rrugore, por edhe intensifikimi i bujqësisë. Një faktor tjetër, që e rrezikon llojin, është edhe përndjekja nga njeriu.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

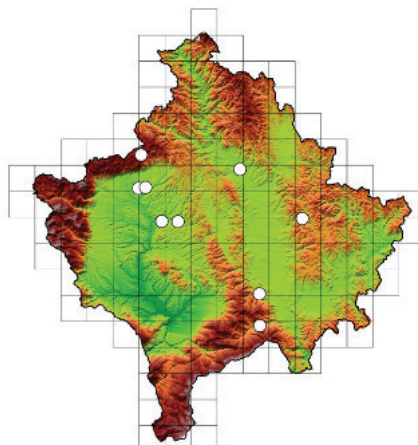
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet e tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Podarcis tauricus (Pallas, 1814)

Reptilia: Squamata: Lacertidae
Hardhuca e barit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj karakterizohet me trup të hollë dhe ngjyra të bukura, që e bën ndër hardhucat më tërheqëse. Koka e vogël kalon në trup pa ndonjë kufi të qartë. Gjatësia totale e trupit është 16 – 18 cm. Ana shpinore e trupit ka ngjyrë të gjelbër të spërkatur me njolla të zeza, të radhitura në tri vija në të dy anët e trupit dhe në mes tyre me dy vija të bardha. Te mashkulli, ana barkore e trupit ka ngjyrë të portokalltë ose kuqërremtë, kurse te femra të bardhë ose të gjelbër. Pjekurinë seksuale e arrijnë në moshën dyvjeçare [Chondropoulos & Lykakis 1983]. Femra prodhon 2 – 10 vezë dy herë brenda një viti, prej gjysmës së majit e deri në qershor dhe prej gjysmës së qershorit e deri në gjysmën e korrikut. Ushqehen me pakurrizorë të ndryshëm.

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.

Këtë lloj e hasim kryesisht në zona të hapura, livadhe, fusha dhe ara të punuara, si dhe në toka ranore. Po ashtu, shpesh mund të vrojtohen në vende të thata e të diellosura mirë, pastaj në vise kodrinore të ulëta dhe me vegjetacion të varfër. Mund të haset në lartësi mbidetare deri mbi 2000 m.

Përhapja e përgjithshme

Evropë juglindore nga Danubi e deri në Krimë dhe në jug deri në detin Mesdhe.

Përhapja në Kosovë

Kievë, Gllarevë, Gërmi, Mirushë, Zhur, Caralevë, Potok, Bozhevce.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Trendi i popullatave në nivel global është i qëndrueshëm. Në Kosovë në bazë të të dhënave të deritanishme nënpopullatat janë të fragmentuara dhe jostabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji është në rënie në Kosovë. Megjithatë, numri i nënpopullatave pritet të jetë shumë më i madh sesa është tani.

Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre]; 9 Ndotja.

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me degradimin, fragmentimin dhe humbjen e habitateve si rezultat i intensifikimit të bujqësisë, pastaj hapja e sipërfaqeve të reja, si dhe ndërrimi i destinacionit të kulturave bujqësore. Faktorë të tjerë kërcënues, janë edhe përdorimi i agrokemikaleve të ndryshme, pastaj zjarvëniet e qëllimshme të arave, fushave, kullosave dhe pyjeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

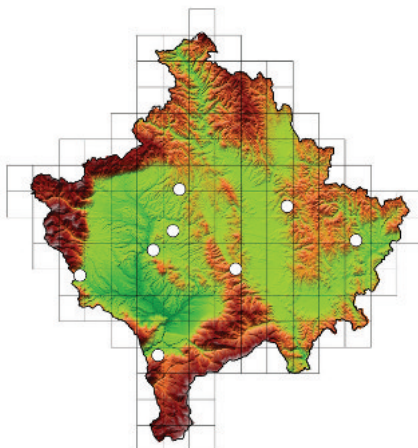
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Chondropoulos & Lykakis 1983

Testudo hermanni

Gmelin, 1789

Reptilia: Testudines: Testudinidae
Breshka e zakonshme

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj bimëngrënës, por nganjëherë ushqehet edhe me insekte. Gjatësia e trupit është midis 20 dhe 25 cm. Ngjyra e trupit nga ana shpinore është e verdhë me njolla të zeza. Femrat janë më të mëdha se meshkujt. Ato prodhojnë 6 – 8 vezë prej majit e deri në korrik, kurse koha e inkubimit është prej 60 deri në 90 ditë.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj mund të gjendet kryesisht në habitate të thata dhe shkëmbore, të mbuluara me bar dhe me shkurre, pastaj pranë rrugëve, arave dhe pemishteve në lartësi deri në 500 m. Në Ballkan, ky lloj, megjithatë mund të gjendet edhe në mbi 1300 m [Bertolero *et al.* 2011].

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Francë, Greqi, Itali, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Rumania, Serbi, Spanjë, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Potok, Batushë, Morinë, Firajë, Mramor, Marec, Qabiq, Gjurgjevik i Madh, Veriq, Osojan, Zhur, Krushë e Vogël, Malishevë, Tifek, Gajre, Rahovec, Nerodime e Epërme, Nerodime e Poshtme, Malishevë, Lipa, Zhazhë, Baks, Prejlep.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Trendi i popullatave në nivel global është në rënie. Në Kosovë, gjithashtu, gjendja e nënpopullatave të këtij lloji është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji është në rënie në Kosovë. Megjithatë, numri i nënpopullatave pritet të jetë më i madh. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.2 Efektet e padëshiruara [llojet që vlerësohen nuk janë të synuara], 5.1.3 Përndjekja/kontrol-li]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

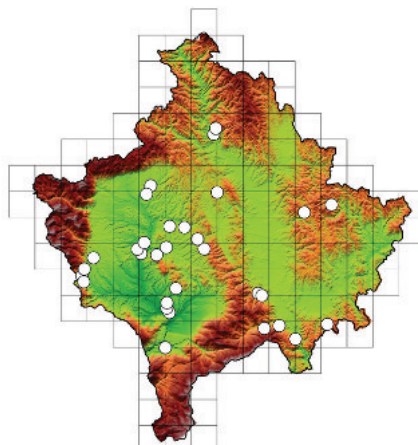
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për llojet tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Bertolero *et al.* 2011

Zootoca vivipara (Jacquin, 1787)

Reptilia: Squamata: Lacertidae
Hardhuca gjallëpjellëse

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Për nga pamja e jashtme, ky lloj i ngjason hardhucës së murit. Gjatësia trupore sillet prej 14 deri në 16 cm. Ngjyra e trupit nga ana shpinore është kafe e mbyllët ose e hirit, e spërkatur me njolla të zeza dhe pika të bardha. Ana barkore e trupit të meshkujt ka ngjyrë të verdhë në të portokalltë dhe me pika të zeza, kurse tek femrat ajo është ngjyrë hiri ose e gjelbër. Aktivizohet herët në pranverë. Fekondimi ndodh në maj, kurse femrat lindin në gusht, zakonisht 5 – 8 të vegjël. Përfaqësuesit e këtij lloji që jetojnë në viset veriore janë viviparë, kurse ata nga rajonet jugore janë oviparë [Mayer *et al.* 2000]. Meshkujt e arrijnë pjekurinë në moshën 2 vjeçare, kurse femrat më vonë. Të vegjlit pavarësohen menjëherë, një ditë pas lindjes. Jetëgjatësia mesatare është 5 – 6 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 5. Vende ujore [kontinentale]; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj mund të haset në vise të larta malore, prej 100 e deri më 3000 m lartësi mbidetare. Kryesisht është lloj i kufizuar në terrene të mbuluara me barë. Gjithashtu, gjendet shpesh përreth ekosistemeve të ujërave të ëmbla.

Përhapja e përgjithshme

Gati i tërë Palearktiku, nga jugu deri në Pirineje dhe në lindje në Mongoli dhe ishujt Sahalin.

Përhapja në Kosovë

Pllajnik, Peri Breg, Shtëpia e Stojkut.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Trendi i popullatave në nivel global është në rënie e sipër. Në Kosovë, gjithashtu, nënpopullatat e këtij lloji janë në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Trendi i popullatës së këtij lloji është në rënie në Kosovë. Megjithatë, numri i nënpopullatave pritet të jetë shumë më i madh se sa dihen tani.

Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm. Për këto arsye, lloji vlerësohet si: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zona turistike dhe rekreative]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative, 6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 11 Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.2 Thatësirat, 11.3 Ekstremet e temperaturës].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj kanë, të bëjnë me degradimin dhe shkatërrimin e habitateve për shkak të zhvillimit intensiv të bujqësisë, infrastrukturës, objekteve agroindustriale, kurse në viset e larta malore edhe për shkak të zhvillimit të turizmit dhe aktiviteteve rekreative. Lufta e armatosur në Kosovë, përkatësisht lëvizja e automjeteve të rënda ushtarake, duket se e ka dëmtuar dukshëm këtë lloj. Një faktor tjetër, që e rrezikon këtë lloj, është edhe aktiviteti rekreativ i njeriut.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

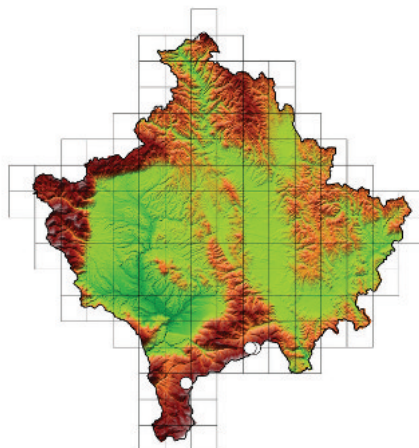
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njemendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Mayer *et al.* 2000

Acrocephalus palustris (Bechstein, 1798)

Aves: Passeriformes: Acrocephalidae
Bilbilthi i verdhemë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 13 cm, kurse pesha 10–13 g (mesatarja 11.9 g). Ky është një lloj shtegtar dhe ushqehet kryesisht me insekte, arahnidë, kërmij dhe fruta [BirdLife International 2016m].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (koninentale) [5.4. Moçale, kënetë, moçalishte].

Ky lloj parapëlqen bimësinë e grumbulluar, të dendur e të lartë, veçanërisht të gjinive *Urtica* dhe *Filipendula* apo *Rubus fruticosus*, shpesh në afërsi të shkurreve apo pemëve të ulëta. Gjithashtu, mund të gjendet në fusha misri dhe toka të tjera bujqësore, përreth të cilave ekziston shirit shkurrësh. Lloji mund të gjendet edhe në djerrina dhe vende me bar të lartë e shkurre të ulëta, pastaj në vegjetacion të gjatë barishtor përgjatë kanaleve, në bimësi të moçaleve në skajet e kënetave, në tokë të thatë e madje edhe në kopshte [BirdLife International 2016m].

Përhapja e përgjithshme

Angli jugore (lokalist), Skandinavi jugore, Francë veriore dhe lindore dhe Itali veriore në lindje drejt Kazakistanit veriperëndimor, në jug deri në Ballkanin verior, Turqinë lindore dhe Iranin veriperëndimor; dimëron në Afrikën juglindore.

Përhapja në Kosovë

Henc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj ka përhapje të kufizuar në Kosovë, në bazë të njohurive prezente dhe u është nënshtruar kërcënimeve, të cilat mund ta rrezikojnë në të ardhmen e afërt. Megjithatë, ky lloj nuk kualifikohet për kategori më të larta të rrezikshmërisë, sepse supozojmë se është më shumë i përhapur nga sa dihet tani. Për këtë arsye, e vlerësojmë në kategorinë: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore] 11 Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Ky lloj është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

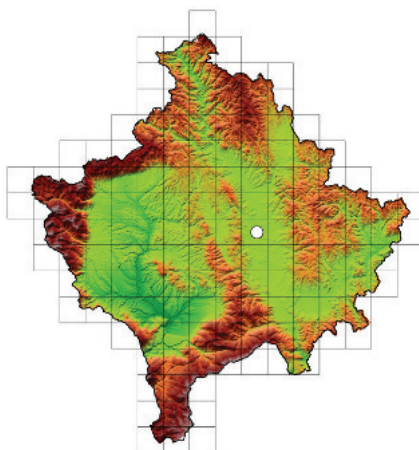
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

BirdLife International 2016m

Anas crecca

(Linnaeus, 1758)

Aves: Anseriformes: Anatidae

Rosa kërre

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 34–38 cm, mashkulli peshon 250–450 g, femra 200–400 g, kurse hapja e krahëve 58–64 cm. Në pjesën veriore të përhapjes është lloj shtegtar, kurse në vendet me klimë mesatare është më tepër lloj sedentar. Gjatë folezimit ushqehet kryesisht me ushqim me prejardhje shtazore, kurse gjatë dimrit me fara të bimëve ujore [BirdLife International 2016a].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]], 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla [mbi 8ha], 5.7 Moçale/basene të përhershme të ujërave të ëmbla [nën 8ha], 5.8 Moçale/basene të përkohshme/sezonale të ujërave të ëmbla [nën 8ha]]. Ky lloj parapëlqen ujërat e cekët të përhershme në sezonin e folezimit, sidomos ato në afërsi të pyjeve me mbulesë barishtore mjaft të dendur, në dispozicion të afërt për folezim. Liqenet dhe kënetat e vogla të ujërave të ëmbla me bimësi të bollshme emergjente parapëlqehen më shumë se trupat e vegjël ujorë, që formojnë pjesë të ligatinave më të mëdha. Habitatet e tjera të përshtatshme përfshijnë pellgje të vogla, pishina dhe rrjedha të ngadalta. Jashtë sezonit të folezimit ky lloj frekuenton habitate të ngjashme. Gjatë dimrit parapëlqen kënetat me fund me baltë [BirdLife International 2016a].

Përhapja e përgjithshme

Folezon në pjesën më të madhe të Palearktikut verior dhe qendror; dimëron në Eurazinë qendrore dhe jugore dhe Afrikë.

Përhapja në Kosovë

Henc, Obiliq.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj ka numër të kufizuar të individëve gjatë kohës së folezimit, si dhe habitatet e folezimit janë të rrezikuara. Sidoqoftë, konsiderojmë se këto të dhëna nuk janë të kompletuara dhe presim që lloji të jetë më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani. Duke marrë këtë parasysh, e vlerësojmë llojin në kategorinë: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jo drusore]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Ky lloj është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

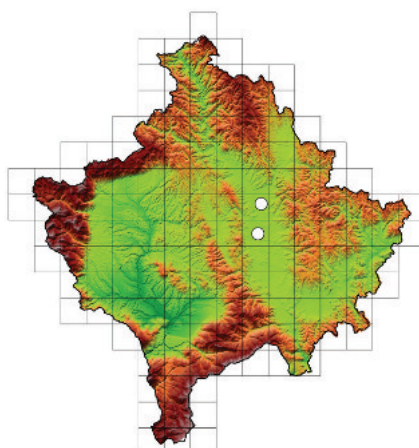
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Të ndërmerren veprime të menaxhimit të habitatit, të cilat sigurojnë ligatina të cekëta, të pasura me ushqim, sepse janë të dobishme për këtë lloj.

Referencat

BirdLife International 2016a

Picoides tridactylus (Brehm, 1831)

Aves: Piciformes: Picidae
Qukapiku tregishtar

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 20–24 cm [Eura-zi]. Ky lloj shpeshherë gjendet në ato vende ku shqetësimet si zjarri, për shembull, kanë shkaktuar shpërthim të insekteve [BirdLife International 2016j].

Habitati

Lloji i habitatit: Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj gjendet në pyje të rritura halore, veçanërisht në ato të *Picea* spp.

Përhapja e përgjithshme

Malet e Evropës qendrore, jugore dhe jug-lindore (përveç Karpateve perëndimore), Tien Shan, Kore verilindore dhe Japoni veriore [Hokkaido]

Përhapja në Kosovë

Kuqishtë, Junik, Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj ka përhapje të kufizuar në Kosovë dhe i është nënshtruar kërcënimeve, të cilat në të ardhmen e afërt mund ta rrezikojnë. Megjithatë, nuk kualifikohet për kategoritë më të larta të rrezikshmërisë, sepse supozojmë se është më shumë i përhapur nga se dihet tani. Për këtë arsye, e vlerësojmë në kategorinë: Gati i kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.4 Efektet e padëshiruara: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Ky lloj është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

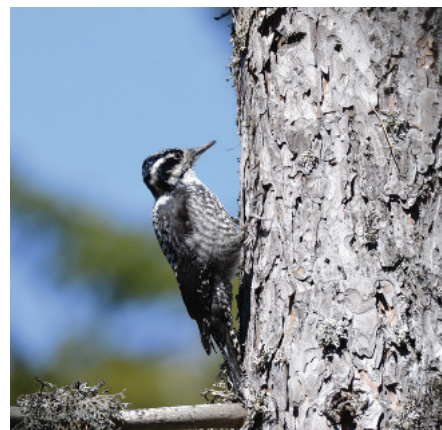
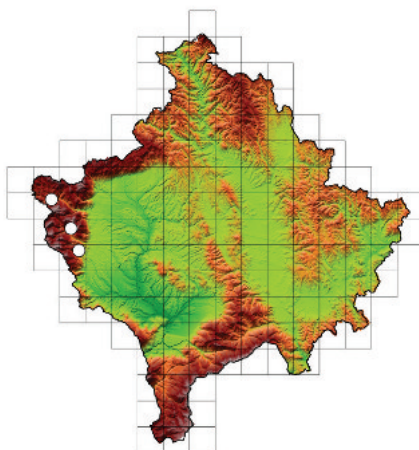
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Duhet të shmanget menaxhimi intensiv i habitateve të parapëlqyera të këtij lloji, si p.sh., pyjeve të vjetra të dominuara nga bredhi apo pisha me sasi të madhe të drunjve të vjetër brenda tyre. Në pyjet e menaxhuara në mënyrë intensive, drunjte e vdekur ose duke u shpërbërë, duhet të lihen të paprekur. Nëse nuk ka mjaftueshëm drunj të vdekur, atëherë preferohet prerja e drunjve të rritur rreth 10 metra dhe lënia e tyre për t'u shpërbërë, e kjo ofron vende të përshtatshme për fole për këtë lloj.

Referencat

BirdLife International 2016a

Tetrao urogallus (Linnaeus, 1758)

Aves: Galliformes: Phasianidae
Gjeli i egër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 80–115 cm, femra shumë më e vogël, 59–64 cm, mashkulli peshon 3300–4300 g (deri në 6500 g), femra 1440–2500 g. Ushqehet kryesisht me hala të pishës, gjethe, kërcëj dhe fruta, kurse të vegjlit mund të ushqehen edhe me insekte. Është lloj sedentar me lëvizje të vogla gjatë dimrit [BirdLife International 2016].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj gjendet në zona malore, kryesisht halore apo, të përziera halore dhe gjetherënëse. Preferon zona të gjera të pyjeve të vjetra me hije, shpesh me tokë të lagur dhe të ndërthurur me zona moçalore, zona të torfeve ose lëndinave, dhe me një shtresë të dendur të bimëve të familjes Ericacea, por me vegjetacion as shumë të hapur, as të mbyllur [BirdLife International 2016].

Përhapja e përgjithshme

Lloji ka përhapje të gjerë prej Evropës deri në veri të Azisë.

Përhapja në Kosovë

Junik, Mushtisht.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Habitatet folezuese të këtij lloji janë të rrezikuara nga prerja e pyjeve, ndërsa vetë lloji është i rrezikuar nga gjuetia ilegale. Edhe pse të dhënat e izoluar të pakompletuara sugjerojnë vendosjen e këtij lloji në kategoritë e rrezikimit, megjithatë, ne supozojmë se lloji është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth. Prandaj, këtë lloj e vlerësojmë në kategorinë: Gati i Kërcënuar.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm (lloji që vlerësohet është i synuar), 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e paqëllimshme: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël (lloji që vlerësohet nuk është i synuar)]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura). Një pjesë e vargut të përhapjes është përcaktuar si zonë e mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

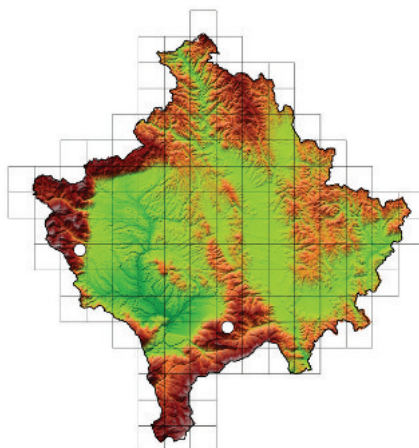
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Duhet përmirësuar njohuritë mbi efektet e gjuetisë në këtë lloj. Të zbatohen masa për të reduktuar braktisjen e aktiviteteve tradicionale agropastorale. Duhet përmirësuar legjislacioni dhe zbatimi i tij për të zvogëluar gjuetinë e paqëndrueshme dhe atë jolegale.

Referencat

BirdLife International 2016

5.8 MAMMALIA

Felis silvestris

Schreber, 1777

Mammalia: Carnivora: Felidae

Macja e egër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupi është i mbuluar me qime të dendura dhe të shkurtra me ngjyrë të ngjashme me atë të habitatit, e kjo e bën të vështirë dallimin. Ngjyra e trupit mund të jetë hiri ose kafe me njolla dhe lara ngjyrë të zezë, të cilat konvergjojnë në mes veti. Gjatësia e trupit është prej 51 – 71 cm, e bishtit prej 21 – 35 cm, kurse pesha trupore prej 2.7 – 7 kg. Është lloj karnivor dhe ushqehet me gjitarë të imët, shpendë dhe vezë të tyre, reptilë, amfibë dhe insekte. Është lloj mjaft i shkathët dhe me sukses ia arrin të mbrohet nga grabitqarët, të cilët janë edhe disa herë më të mëdhenj. Zakonisht e hasim natën në kërkim të ushqimit. Në ekosistem kanë pak ose aspak ndikim negativ për njeriun. Nuk migrojnë e as hibernojnë. Jetojnë 13 – 15 vjet [Weigle 2005].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre. Ky lloj mund të haset në një gamë të gjerë habitatesh, duke filluar nga zonat pyjore, shkurret e pasura me vegjetacion dhe zonat e hapura shkëmbore, por duke i shmangur zonat në të cilat janë të koncentruar njerëzit.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë.

Përhapja në Kosovë

Svilen, Junik Mountains, Kërstec, Stanaj, Rahovë, Kaçandoll, Mushtisht.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Trendi i popullatave është në rënie e sipër në nivel global. Gjithashtu, në Kosovë popullatat e këtij lloji janë të rrezikuara.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të numrit të vogël të lokaliteteve ku gjendet, trendit të popullatës, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë, që mund ta rrezikojnë, këtë lloj janë: humbja dhe fragmentimi i habitateve, degradimi i habitateve, hibridizimi me macet shtëpiake, pastaj gjuajtja për shkak të qëndrimit armiqësor dhe dëmtimit të shpendëve nga to etj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

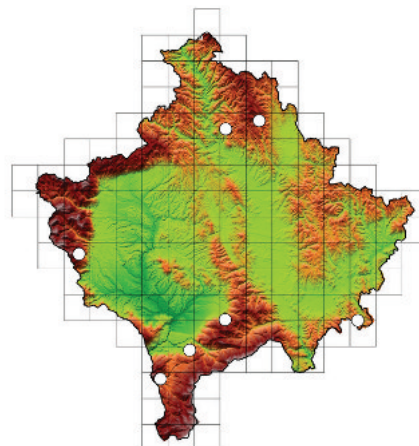
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Weigle 2005

Lutra lutra

[Linnaeus, 1758]

Mammalia: Carnivora: Mustelidae
Lundërza ose Vidra

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është gjitar gjysmëujor. Ka trup të mbuluar me gëzof ngjyrë kafe dhe me njolla të vogla të shndritshme, që shkëlqen dhe është rezistent ndaj ujit. Ka bisht të trashë dhe mjaft muskolor. Ka gjatësi trupore prej 57 – 95 cm dhe bisht prej 35 – 45 cm. Peshë trupore mund të jetë prej 7 – 24 kg. Mashkulli është zakonisht më i madh se femra. Është lloj mishngrënës dhe ushqehet me peshq, gaforre, bretkosa, kërmij, insekte, por edhe me gjitarë e shpendë të imët [Heggberget & Moseid 1994]. Zakonisht është aktiv natën, kurse ditën qëndron në fole të ndërtuara nga rrënjët e drunjve. Është pre e ujve, rrëqebullit, shpendëve grabitqarë dhe njeriut. Nuk migron dhe nuk bie në letargji. I pranishëm me disa nën-lloje.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 15. Artificiale/ujore dhe detare. Haset kryesisht në ujëra të pandotura, si lumenj, liqene, kënetat etj., të cilat janë të pasura me kafshë ujore dhe peshq.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë veriore.

Përhapja në Kosovë

Mjak, Samakovë, Kralan, Deçan, Broliq, Grabanicë, Istog.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të trendit të popullatës në rënie në nivel evropian dhe tendencës në ngritje të aktiviteteve që e rrezikojnë këtë lloj në Kosovë. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, pasi që, me gjasë, në Kosovë ka edhe nënpopullata të tjera, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm në të ardhmen.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale 1.3 Zonat turistike dhe rekreative]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.4 Akuakultura detare dhe e ujërave të ëmbla]; 3 Prodhimi dhe minierat e energjisë [3.1 Eksploatimi i naftës dhe gazit, 3.2 Miniera dhe gurore 3.3 Energjia e ripërtërishme]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat, 4.3 Korsitë transportuese]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjethia dhe mbledhja e kafshëve tokësore, 5.2 Mbledhja e bimëve tokësore, 5.4 Peshkimi dhe korra e burimeve ujore]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit]; 9 Ndotja.

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me aktivitetet e njeriut në sisteme ujore dhe përreth, si ndotja, prerja e pyjeve, pastrimi i bimëve përreth brigjeve të lumit, ndërtimi i digave, kullimi i ligatinave dhe tharja e kënetave, ndryshimi i habitateve, zgjerimi i vendbanimeve etj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

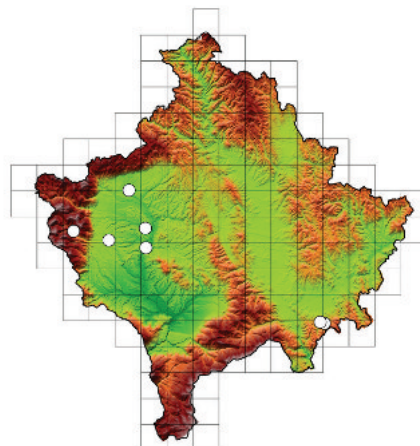
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Heggberget & Moseid 1994

Miniopterus schreibersii [Kuhl, 1817]

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e kërkon ushqimin në një shumëllojshmëri të habitateve natyrore dhe artificiale, të hapura dhe gjysmë të hapura, duke përfshirë zonat periferike. Ushqehet kryesisht me fluturata nate dhe herë pas here me miza. Ky është një lloj kolonial, që strofullon kryesisht në shpella dhe miniera [megjithëse, mund të gjendet edhe në tunele, gërmadha dhe ndërtesa të tjera], shpesh në koloni të mëdha të përziera me specie të tjera të lakuriqëve që banojnë në shpellë. Gjatë dimrit, hibernon në vende nëntokësore [zakonisht shpella të mëdha me një mikroklimë të vazhdueshme]. Është lloj migrant, i cili i ndërron strofujt disa herë gjatë vitit. Lëvizjet në distanca të gjata ndodhin herë pas here [Hutterer et al. 2005; Hutson et al. 2007h].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre, 4. Kullosa 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [jougore], 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Ostrovicë, Shpella e Banuar, Shpella e Dushit, Shpella e Radavcit, Grykë e Rugovës, Lumbardhi i Pejës në Pejë, Shpella e Kusarit, Shpella e Kishnarekës [Paunović 2016; Presetnik et al. 2018].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të trendit të popullatave në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 6. Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore; 9. Ndotja.

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

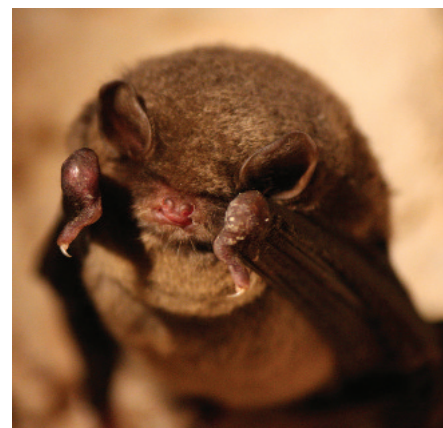
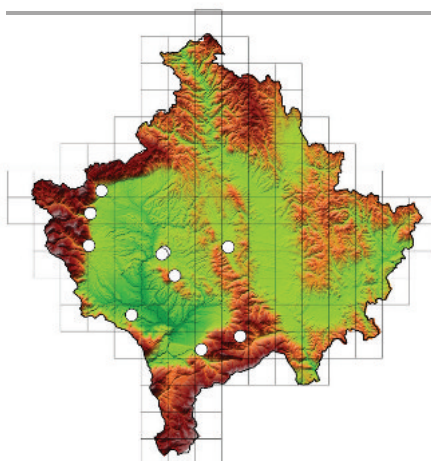
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Paunović 2016; Presetnik et al. 2018; Hutson et al. 2007h

Myotis blythii (Tomes, 1857)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate veshmiu i vogël

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj relativisht i madh, 62-70 mm i gjatë dhe me peshë 16-26 gramë. Gjendet kryesisht në shpella, ndërtesa të vjetra por edhe në miniera. Është një lloj që hibernon gjatë dimrit dhe një migrant i herëpashershëm. E kërkon ushqimin në mjedise si zonat me vegjetacion të pakët, livadhet, duke përfshirë tokat bujqësore dhe kopshtet. Ndotja, ndryshimi i menaxhimit të tokës dhe veçanërisht ndotja e zhurmës ka reduktuar ndjeshëm popullatat e këtij lloji në disa zona në Evropë, gjatë viteve të fundit [Hutson *et al.* 2007e].

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa; 3. Shkurre, 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore], 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Dushit, Shpella e Banuar, Mirushë, Ura e Terzive, Shpella e Kusarit, Shpella e Radavcit, Shpella e Kishnarekës [Dundarova 2017; Presetnik *et al.* 2018].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të trendit të popullatave në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Ky lloj, me gjasë, është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani. Aktualisht, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 2. Bujqësia dhe akuakultura; 5. Përdorimi i burimeve biologjike; 6. Ndërrhyrje dhe shqetësime njerëzore; 9. Ndotja. Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

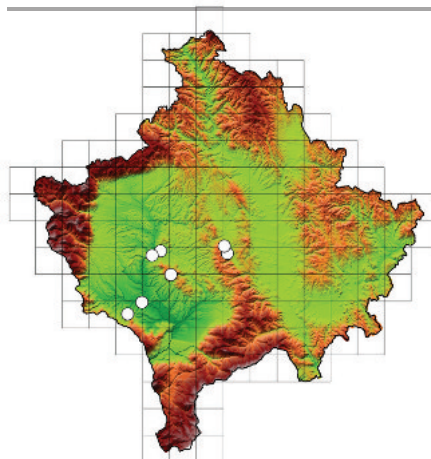
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Dundarova 2017; Hutson *et al.* 2007e; Presetnik *et al.* 2018

Myotis myotis [Borkhausen, 1797]

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate, veshmiu i madh

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj peshon deri në 45 g. Kërkon ushqim përgjatë skajeve të pyjeve gjethegjërë, tokave të hapura brenda pyjeve gjethegjërë dhe kullasave. Ushqehet me artropodë të mëdhenj të tokës si brumbuj, pastaj lloje të ndryshme të Ortoptera-ve dhe merimangave, duke i mbledhur ato nga toka dhe jo duke i kapur përmes ekolokacionit. Në pjesën më të madhe të zonës së tij të distribuimit, strofullon në vende nëntokësore gjatë gjithë vitit, ndërsa në pjesët veriore të gamës së distribuimit përdor edhe ndërtesa [hapësira nënkulmesh] gjatë verës. Herë pas here formon koloni të vogla në pemë. Është një migrant i rastit; lëvizja më e gjatë e regjistruar është 436 km [Hutson *et al.* 2007d; Simon *et al.* 2004].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre, 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore], 14. Artificiale tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Prizrenit në Prizren, Shpella e Banuar, Shpella e Dushit, Shpella e Radavcit, Mirushë, Ura e Terzive, Shpella e Kusarit, Shpella e Peshterit, Shpella e Kishnarekës [Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Trendet e popullatave në nivel evropian janë të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Ky lloj, me gjasë, është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjëra dhe tokave bujqësore, si dhe humbjen e popullatave të insektoreve si rezultat i përdorimit të pesticideve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

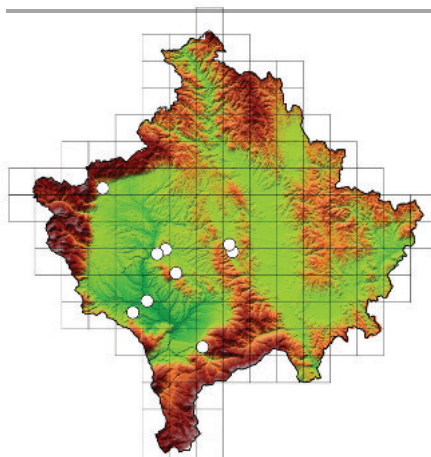
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Hutson *et al.* 2007d; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018; Simon *et al.* 2004

Rhinolophus euryale

Blasius, 1853

Mammalia: Chiroptera: Rhinolophidae
Lakuriq nate, hundëpatkua i Mesdheut

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Koka dhe trupi i këtij lloji zakonisht janë midis 43 dhe 58 mm, bishti ndërmjet 22-30 mm dhe shtrirja e krahëve midis 300 dhe 320 mm. Ushqehet me flutura nate dhe insekte të tjera. Nuk ka informacion të mjaftueshëm për ciklin riprodhues të këtij lloji. Është i njohur më shumë si lloj sedentar me distancën më të gjatë të njohur të udhëtimit prej rreth 130 km [Heymer 1964 në Hutterer *et al.* 2005]. Në dimër hibernon në vende nëntokësore të tilla si shpella [Hutson *et al.* 2007a].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurra, 4. Kullosa, 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore), 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi

Përhapja në Kosovë

Prizren, Grykë e Rugovës, Shpella e Banuar, Shpella e Radavcit, Shpella e Qiriut, Shpella e Peshterit [Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e nënpopullatave në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të trendit të popullatave në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Aktualisht, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike; 6. Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore; 9. Ndotja.

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

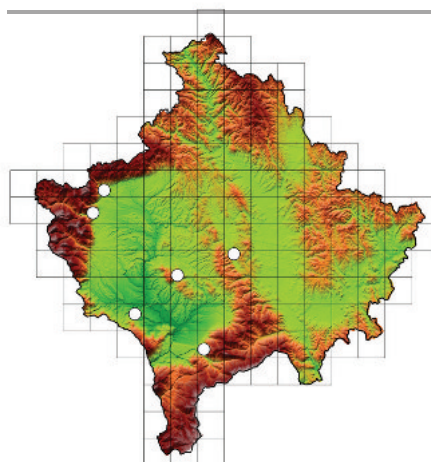
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Hutterer *et al.* 2005; Hutson *et al.* 2007a; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018

Rhinolophus ferrumequinum (Schreber, 1774)

Mammalia: Chiroptera: Rhinolophidae
Lakuriq nate hundëpatkua i madh

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky është lloji më i madh nga lakuriqët hundëpatkua në Evropë. Është midis 57-71 mm i gjatë, me një bisht prej 35-43 mm dhe shtrirje krahësh prej 350-400 mm. Ushqehet me flutura nate dhe brumbuj, por edhe me insekte të tjera. Kolonitë mbarështuese verore janë të vendosura në vende të ngrohta natyrore dhe artificiale nëntokësore, kurse në disa vende në nënkulme. Mund të përdorin shpella gjatë gjithë vitit, por në disa zona përdorin ndërtesa për kolonitë verore. Në dimër hibernon në vende të ftohta nëntokësore, kryesisht në shpella (Hutson *et al.* 2007). Femrat e këtij lloji piqen seksualisht në moshën trevjeçare dhe meshkujt në moshën dyvjeçare. Të rinjtë lindin gjatë periudhës qershor-korrik (Hutson *et al.* 2007).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre, 4. Kullosa, 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore), 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi

Përhapja në Kosovë

Istog, Novosellë, Lubinje e Epërme, Shpella e Banuar, Shpella e Dushit, Klinë, Shpella e Radavcit; Cërmjan, Shpella e Kusarit, Shpella e Qiriut, Shpella e Peshterit (Budinski *et al.* 2015; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e nënpopullatave në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të trendit të popullatave në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Tash për tash, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore; 8. Lloje invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet; 9. Ndotja. Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

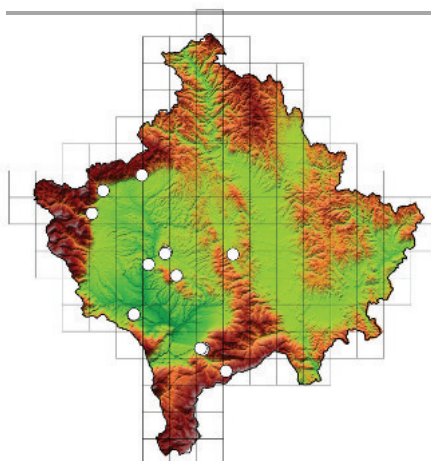
1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenet.

Referencat

Budinski *et al.* 2015; Hutson *et al.* 2007; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018

Rhinolophus hipposideros (Bechstein, 1800)

Mammalia: Chiroptera: Rhinolophidae
Lakuriq nate hundpatkua i vogël

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është një nga llojet më të vogla të lakuriqëve, peshon 5 deri në 9 g, me një gjerësi krahësh prej 192-254 mm dhe një gjatësi trupi prej 35-45 mm. Lloji i preferuar i presë janë grupe të ndryshme të insekteve, si fluturat e natës dhe Diptera të familjes Tipulidae. [Lino *et al.* 2014; Zahn *et al.* 2008]. Çiftëzimi ndodh në vjeshtë, kurse femrat lindin gjatë periudhës qershor-korrik. Kolonitë mbarështuese gjenden në vende nëntokësore natyrore dhe artificiale, si dhe në nënkulme dhe ndërtesa. Hibernojnë gjatë dimrit në vende nëntokësore [Taylor 2016].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre, 4. Kullosa 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore], 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi

Përhapja në Kosovë

Disa lokalitete në: Malishevë, Istog, Prizren, Rahovec, Drenas, Pejë, Lipjan [Dundarova 2017; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendet e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Trendi i popullatave në Evropë është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të trendit të popullatave në nivel evropian, si dhe tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Aktualisht, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore; 8. Specie invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet; 9. Ndotja.

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

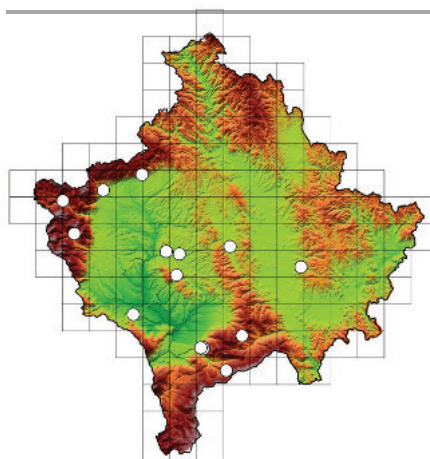
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendte të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjendet.

Referencat

Dundarova 2017; Lino *et al.* 2014; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018; Taylor 2016; Zahn *et al.* 2008

Ursus arctos

Linnaeus, 1758

Mammalia: Carnivora: Ursidae

Ariu i murrmë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Gati i Kërcënuar, NT

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë të mbuluar me gëzof ngjyrë kafe apo të kuqërremtë në të verdhë. Gjatësia dhe dendësia e qimeve ndryshon në stinë të ndryshme dhe në varshmëri nga pozita gjeografike ku jetojnë. Gjatësia trupore sillet prej 1.4 deri në 2.8 m, lartësia trupore rreth 1.5 m, bishti është relativisht i shkurtër 10 – 22 cm, kurse pesha trupore prej 150 – 250 kg, por mund të jetë edhe më e madhe [Jakubiec 1999]. Është kafshë aktive edhe ditën edhe natën. Ariu i murrmë në përgjithësi është kafshë josoiale, por ndonjëherë edhe mund të hasen në grupe, sidomos kur hasin në burime të mëdha të ushqimit. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 25 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 5. Vende ujore [kontinentale]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore.

Haset në zonat malore të pasura me pyje dhe shkurre, në vende gjysmë të hapura dhe të mbyllura ku vegjetacioni bimor ju mundëson mbrojtje dhe ju siguron ushqim.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Amerikë, Afrikë.

Përhapja në Kosovë

Kusendin, Svilen, Bjeshkët e Junikut, Debëlldeh, Malet e Jezercit, Stançiq, Hakanishte, Radishevë, Bjeshkët e Isniqit; Mushtisht, Shtërcë, Reka e Allagës, Drelaj, Budakovë.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rënie
Nënpopullatat e këtij lloji në Kosovë tregojnë rënie të konsiderueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Gati i Kërcënuar, për shkak të tendencës në rritje të aktiviteteve të cilat mund ta çojnë këtë lloj drejt zhdukjes në Kosovë. Aktualisht, ky lloj nuk kualifikohet për kategoritë e rrezikshmërisë, pasi që numri i madh i nënpopullatave siguron qëndrueshmëri,

por në qoftë se intensifikohen aktivitetet kërcënuese, atëherë mund të rrezikohet ndjeshëm në të ardhmen.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale 1.3 Zonat turistike dhe rekreative]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore, 2.3 Blegtoria dhe fermat]; 3 Prodhimi dhe minierat e energjisë [3.1 Eksploatimi i naftës dhe gazit, 3.2 Miniera dhe gurore 3.3 Energjia e ripërtërishe]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat, 4.2 Linjat e shërbimit dhe shërbimet]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative, 6.2 Luftëra, trazira civile dhe stërvitje ushtarake, 6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarri dhe luftimi i tij, 7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit]; 9 Ndotja [9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Kërcënimet kryesore për këtë lloj janë: gjuetia ilegale, prerja e pyjeve si dhe degradimi i habitatit. Gjithashtu urbanizimi dhe zgjerimi i vendbanimeve njerëzore është një nga rreziqet.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

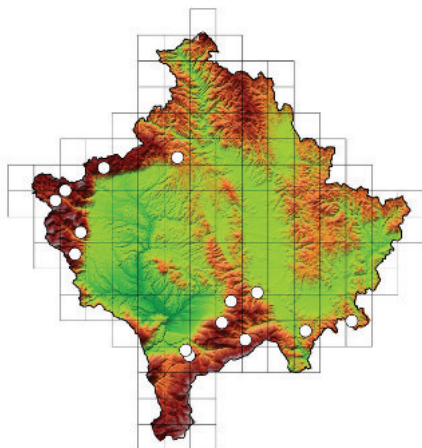
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Prania e këtij lloji është tregues i cilësisë së njëmendtë të habitatit dhe mbrojtja eventuale e llojit siguron efekt mbrojtës për lloje të tjera dhe lokalitetin/lokalitetet ku gjenden.

Referencat

Jakubiec 1999

**LLOJET ME
SHQETËSIMIN
MË TË VOGËL
(LC)**

6.1 OLIGOCHAETA

Allolobophora chlorotica

[Savigny, 1826]

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj endogjen, që ushqehet në dhe, ndërsa bën gropime horizontale deri në 20 cm në sipërfaqe. Është skrrajë me madhësi mesatare, që te të rriturit shkon deri në 50 mm. Të rriturit kanë një unazë të verdhëm të afër kokës, që është unike në atë se i ka tri palë disqe në formë ventuzash në segmentet alternuese në pjesën e poshtme të klitelumit [Mršić 1991]. Var. kosovensis është përshkruar nga Šapkarev [1975], bazuar në vetëm një ekzemplar nga Kllokoti në afërsi të lumit Morava, në livadhe. Ky varietet dallon nga forma tipike kryesisht nga tubercula pubertatis dhe madhësia e trupit [106 mm, 2.5 mm diametër]. Sipas Mršić [1991], klitelumi është pozicionuar në segmentet 1/3 29 deri 37 dhe tubercula pubertatis në segmentet 31, 32, 33 dhe 35 [disqe të vogla në formë ventuzash].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare]; 14. Artificiale/tokësore [14.1 Toka të punueshme, 14.2 Kullosa]. Ky lloj haset në livadhe të luginave, biotope antropogjene, toka pyjore, toka të kultivuara, livadhe etj. [Šapkarev, 1980].

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, në veri të ultësirave të Himalajeve, Afrikë veriore dhe në pjesët veriore dhe qendrore të Gadishullit Arabik [Mršić 1991; Rota 2013].

Përhapja në Kosovë

Zhegër, Kllokot, Gërmi, Ferizaj, Pejë, Mitrovicë, Gjakovë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit të konsiderueshëm të lokaliteteve ku gjendet dhe nën-popullatave stabile.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 2. Bujqësia dhe akuakultura; 9. Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.3 Impiante bujqësore dhe pyjore].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

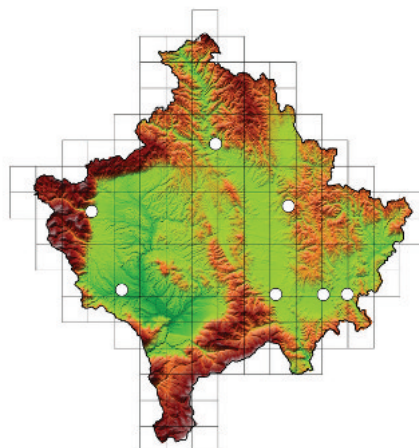
Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Për shkak të preferencave të habitatit, rekomandohet ruajtja e livadheve të lagështa dhe mbajtja e disa zonave pyjore me aktivtete pyjore jointensive.

Referencat

Mršić 1991; Rota 2013; Šapkarev 1975; Šapkarev 1980

Aporrectodea caliginosa (Savigny, 1826)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Fundi i përparmë i trupit është me ngjyrë me tri hije të dallueshme. Është lloj endogjen dhe të shumtën gjendet në toka të punueshme dhe kullosa me përbërje të ulët të materieve organike, por edhe në dheun e pyjeve. Madhësia tipike e adultit është rreth 6 cm, kur është në qetësi.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]; 14 Artificiale/tokësore [14.1 Toka të punueshme, 14.4 Kopshte rurale, 14.5 Zona urbane]. Jeton në korridore të përkohshme horizontale, në pjesën e epërme të dheut. Është gjetur në dhe të lagësht në livadhe dhe brigje lumenjsh, kurse rrallëherë gjendet në shtresën e gjetheve në tokë.

Përhapja e përgjithshme

Ky lloj është autokton në Palearkt, por si lloj i sjellur gjendet në tërë botën [Csuzdi & Zicsi 2003].

Përhapja në Kosovë

Zhegër, Kllokot, Gërmi, Ferizaj, Rahovec, Suharekë, Deçan, Gjakovë, Mitrovicë [Šap-karev 1975; Mršić 1991]

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj parapëlqen habitatet e lagështa, që mund të jenë nën aktivitete intensive të menaxhimit [bujqësia etj.]. Humbja e habitatit për shkak të urbanizimit, si dhe ndotja industriale mund të jenë kërcënime për këtë lloj në Kosovë. Megjithatë, është vlerësuar si: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit të konsiderueshëm të lokaliteteve ku është gjetur dhe nënpopullatave të qëndrueshme. Nga Kosova priten edhe më shumë nënpopullata.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura; 9. Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.3. Shkarkimet bujqësore dhe pyjore].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

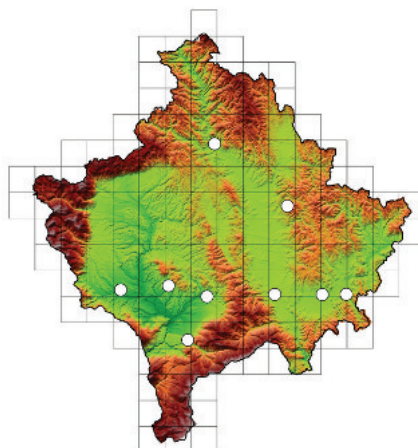
Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Të ruhen tokat e lagështa, të ketë aktivitete jointensive pyjore, të realizohet bujqësi e qëndrueshme, për të reduktuar burimet e ndotjes së tokës dhe ujit

Referencat

Csuzdi & Zicsi; A 2003; Mršić 1991; Šap-karev 1975

6.2 ARACHNIDA

Oxyopes lineatus

Latreille, 1806

Arachnida: Araneae: Oxyopidae

Merimanga rrëqebull

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Femra ka madhësi 6-8 mm, kurse mashkulli 4-5 mm. Kjo familje nuk ndërton rrjeta për të zënë prejë, mirëpo gjuajnë aktivisht insekte ose kafshë të tjera të imëta (Roberts 1996). Helmi i këtij lloji përmban peptidin toksik oxotoksin.

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa [4.5 Kullosa të thata të ultësirave], 14. Artificiale/tokësore [14.4 Kopshte rurale].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Bullgari, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Portugali, Rumani, Rusi, Serbi, Sllovakia, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Turqi, Ukrainë, Zvicër, Azi qendrore.

Përhapja në Kosovë

Junik, Istog, Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave në Kosovë dhe pranisë së tij në një numër të madh të lokaliteteve në vendet përreth. Duke pasur parasysh përhapjen e llojit në vendet përreth dhe habitatet e përshtatshme për llojin, mund të supozohet se në Kosovë është më i përhapur nga sa dihet aktualisht.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

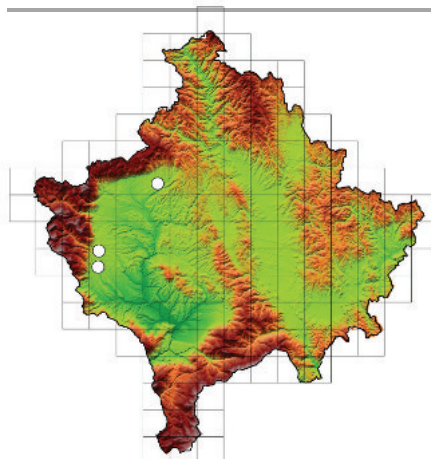
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Roberts 1996

Baetis alpinus

Pictet, 1843

Insecta: Ephemeroptera: Baetidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 7.5 – 11.5 mm. Larvat janë stenoterme të ftohta. Numri i gjeneratave për vit varet shumë nga temperatura e ujit dhe lartësia mbidetare (Bauernfeind & Soldan 2012).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) (5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla, 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza). Larvat gjenden kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të lumenjve dhe përroskave malore. Larvat kryesisht parapëlqejnë shpejtësi të madhe ose të paktën mesatare të rrjedhjes së ujit. Shpeshherë mund të gjenden edhe në liqene malore apo në përroska glaciale. Substrati i parapëlqyer është ai guror.

Përhapja e përgjithshme

Pjesa më e madhe e Evropës, Turqi, Izrael, Liban.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Prizrenit në Reçan, Lumi Nerodime në Nerodine të Epërme të Ferizajit, Prishtinë, Lumi Erenik në Junik, Përroskë në Lugun e Kopilaçës në Viti, Përroskë në Zhegër të Gjilanit, Përroskë në Blinajë, Lumi Drini i Bardhë në Radavc, Lumi Lepenc në Brod, Lumi Morava e Binçës në Binçë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, ky lloj karakterizohet me nënpopullata stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike (5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve); 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore (6.1 Aktivitetet rekreative); 7 Modifikimet e sistemeve natyrore (7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)); 9 Ndotja (9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet); 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër (11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit).

Masat ekzistuese mbrojtëse

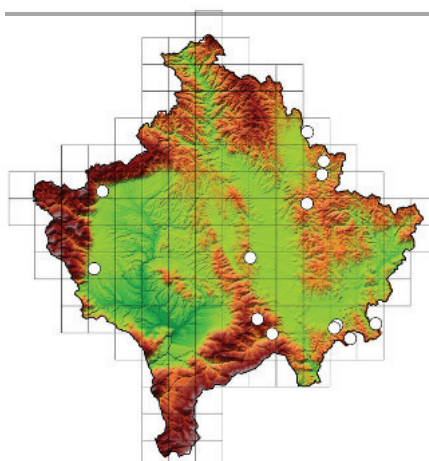
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse. Nënopullata në Blinajë është në kuadër të rezervatit të mbrojtur të gjuetisë.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi (1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia); 3. Monitorimi (3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit).

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Habroleptoides confusa

Sartori & Jacob, 1986

Insecta: Ephemeroptera: Leptophlebiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8 – 12 mm. Periudha e fluturimit është nga marsi deri në korrik edhe pse në disa raste mund të fillojë edhe më herët, për shembull në shkurt apo të zgjatet më vonë përgjatë verës (Bauernfeind & Soldan 2012).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Larvat gjenden kryesisht në zonat burimore deri në rrjedhat e mesme të lumenjve dhe përroskave në lartësi të ndryshme mbidetare prej 200 deri në 1400 m. Larvat parapëlqejnë substratin me zhavorr ku jetojnë midis kokërrzave të rërës.

Përhapja e përgjithshme

Pjesa më e madhe e Evropës, Azerbajxhan, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Rrjedha e epërme e lumit Erenik, Përroska të ndryshme në komunën e Prishtinës, Ferizaj.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Në të gjitha lokalitetet ku është gjetur në Kosovë, ky lloj karakterizohet me nënpopullata stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Aktualisht, nuk ka ndonjë kërcënim për popullatat e këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

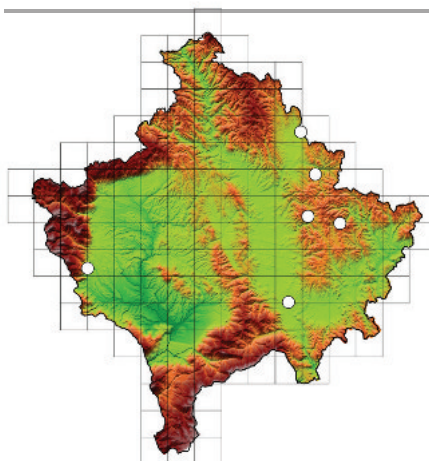
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Calopteryx splendens (Harris, 1782)

Insecta: Odonata: Calopterygidae
Bukurshja vezulluese

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj i madh i pilivesave me madhësi trupore deri në 48 mm. Stadi larvor zgjat dy vjet zakonisht. Larvat mund të tolerojnë nivel të konsiderueshëm të ndotjes së ujit. Dimrin e kalojnë thellë në substratin e ujit. Periudha e fluturimit të adultëve është prej prillit deri në tetor [Zhushi Etemi 2005].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Jeton në një numër të ndryshëm të habitateve dhe në veçanti në lumenj dhe përroska të hapura.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Liqeni i Badovcit, Ligatina e Hencit, Disa lokalitete në Lumin Sitnicë, Lumi Llap në Zhiti, Lumi Drenica në Grabovc, Morava e Binçës në Viti, Mollopolc, Rubovc.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.3 Mbeturinat bujqësore dhe pyjore]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

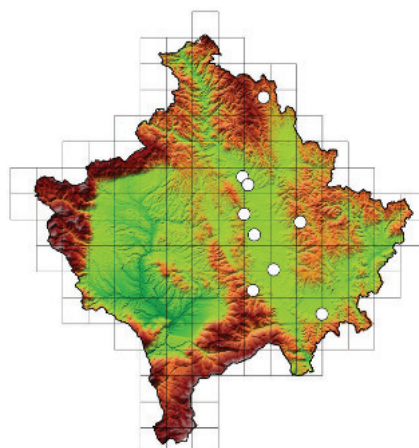
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Zhushi Etemi 2005

Carabus (Chaetocarabus) intricatus

Linnaeus, 1761

Insecta: Coleoptera: Carabidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi të konsiderueshme (24-35 mm), me një elitër të vrazhdë ngjyrë metalike vjollce ose blu. Është lloj nokturn mishngrënës, edhe si larvë edhe si adult, i përshtatur për t'u ushqyer me kërmij falë kokës dhe mandibulave të gjata. Krahët i ka të reduktuar dhe nuk fluturon. I nevojiten dy vjet për të përfunduar ciklin jetësor. Është lloj aktiv gjatë sezonit të vegjetacionit, përveç në një periudhë të zgjatur të thatësisë (kryesisht në gusht).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kulloza [4.4 Kulloza të klimës mesatare]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore] Të rriturit gjenden në lëvozhgën e drunjve të vdekur dhe në gurë. Parapëlqejnë pyjet gjetherënëse në toka gëlqerore, por mund të gjenden edhe në pyjet halore, si dhe në habitate të hapura në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Nënloji nominal është i përhapur në pjesën më të madhe të Evropës.

Përhapja në Kosovë

Kuqishtë, Lumbardhi i Deçanit, Brod, Kullë Rozhajë, Vataj, Prevallë, Luboten, Neregoste, Prizren.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit të konsiderueshëm të lokaliteteve ku gjenden dhe qëndrueshmërisë së popullatës. Numri i lokaliteteve të këtij lloji në Kosovë pritet të jetë akoma më i madh pas hulumtimeve të reja.

Kërcënimet

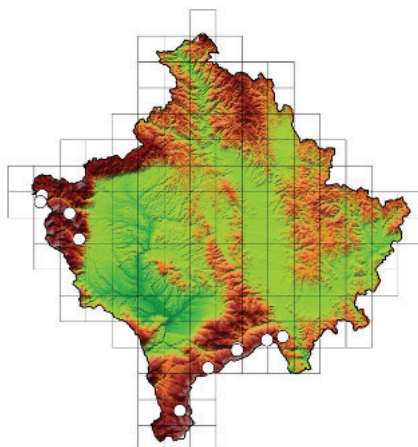
Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Lucanus cervus

Linnaeus, 1758

Insecta: Coleoptera: Lucanidae

Kaçadreni

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj me madhësi shumë të madhe, që mund të jetë prej 25 deri në 75 mm. Ky lloj karakterizohet me një dimorfizëm të shquar seksual. Meshkujt kanë mandibula më të gjata dhe janë më të mëdhenj se femrat. Edhe pse mandibulat e meshkujve duken të frikshme, ato, megjithatë, janë shumë të dobëta për të qenë të dëmshme. Mandibulat përdoren zakonisht në beteja midis meshkujve gjatë garës për kopulim me femrat. Është një lloj i obligueshëm saproksilik, larvat e të cilit zhvillohen në drunj që kalben të llojeve të ndryshme gjethegjera, dhe veçanërisht të lisit – Quercus. Larvat kalojnë nëpër disa faza dhe iu nevojiten prej 4 deri në 6 vjet për t'u zhvilluar deri në fazën e pupës. Të rriturit, për shkak të modifikimit të mandibulave të tyre, ushqehen duke e lëpirë lëngun që del nga pjesët e lënduara të drunjve të gjallë, para së gjithash të lisit.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]. Gjendet në pyje gjethegjera me dominim ose prani të llojeve të ndryshme të lisit.

Përhapja e përgjithshme

I përhapur në Evropë.

Përhapja në Kosovë

Gërmi, Zhleb, Koprivnik, Pejë, Gjakovë, Brezovicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është kategorizuar si: Shqetësim më i Vogël, në Listën e Kuqe të Koleopterëve Saproksilikë të Evropës [Nieto and Alexander 2010]. Edhe në Kosovë është vlerësuar si: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit të konsiderueshëm të lokaliteteve dhe nënpopullatave stabile. Me gjasë, lloji është i pranishëm në shumë më tepër lokalitete në vend.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

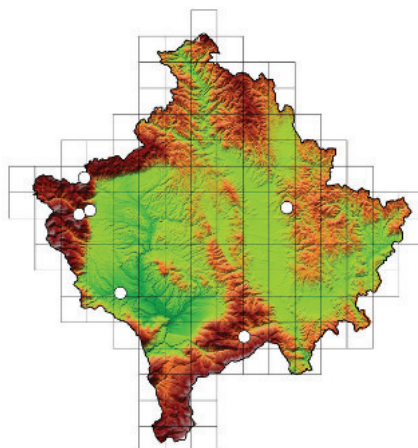
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nieto dhe Alexander 2010

Morimus funereus

Mulsant, 1862

Insecta: Coleoptera: Cerambycidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka madhësi të ndryshme trupore prej 15 deri 40 mm. Adultët nuk fluturojnë dhe, krahasuar me lloje të tjera, ka aftësi shumë të vogël përhapjeje. Është lloj i obligueshëm saproksilik. Adultët paraqiten nga mesi i majit deri në gusht. Ky lloj bën një jetë sekrete dhe është aktiv kryesisht gjatë muzgut dhe natës. Zhvillim i larvës ndodh në rrënjë, qafë rrënjësh dhe në pjesët e poshtme të trungjeve të vjetra të drunjve ose atyre që janë dobësuar ose duke vdekur. Larvat janë polifage. Zhvillimi i larvës ndodh në lloje të ndryshme gjethegjera dhe halore. Ky zhvillim në kushte natyrore zgjat tri deri në katër vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në pyje gjetherënëse dhe të përzieria deri në 1200 m.

Përhapja e përgjithshme

Kryesisht në Evropën juglindore, në veri deri në disa pjesë të Evropës perëndimore, të mesme dhe lindore, deri në Ukrainën jugperëndimore.

Përhapja në Kosovë

Runik [Csiki, 1940], Zhleb [Csiki, 1940], Pejë [Csiki, 1940], Gjakovë [Csiki, 1940], Luboten, [Apfelbeck 1907], Brezovicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar si: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit të konsiderueshëm të lokaliteteve ku është gjetur dhe nënpopullatave stabile në Kosovë. Lloji me gjasë ka përhapje akoma më të gjerë në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

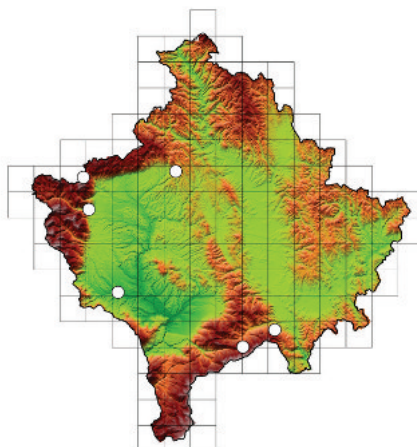
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]

Referencat

Apfelbeck 1907; Csiki 1940

Protaetia (Potosia)

fiiberi

Kraatz, 1880

Insecta: Coleoptera: Scarabaeidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj saproksilik me madhësi mesatare (20-23 mm). Larvat zhvillohen në të çarat e trungjeve dhe cungjeve, që janë duke u kalbur. Të rriturit shihen në grupe gjatë motit të ngrrohtë e me diell, më së shumti përreth kurorës gjethore të lisit.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjenden në pyje termofile gjetherënëse të dominuara nga gjinia *Quercus*.

Përhapja e përgjithshme

E përhapur kryesisht në Evropën jugore dhe lindore, kurse lokalist në atë qendrore.

Përhapja në Kosovë

Gërmi, Shtërpçë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të nën-popullatave stabile dhe mospranisë së ndonjë kërcënimi direkt për llojin. Ky lloj, me gjasë, është shumë më i përhapur në Kosovë nga se dihet aktualisht.

Kërcënimet

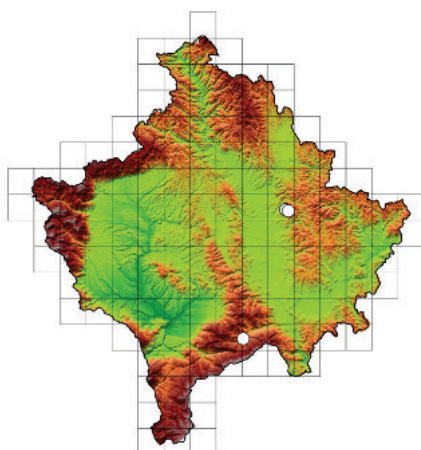
Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Rhyacophila tristis

Pictet, 1834

Insecta: Trichoptera: Rhyacophilidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8 deri në 10 mm. Ngjyra e krahëve është kafe e mbyllët. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Larvat ushqehen kryesisht në mënyrë predatore. Faza larvare është treguese e ujërave të pastra. Faza adulte paraqitet prej prillit deri në tetor. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zonat burimore dhe në rrjedhat e epërme të përroskave malore. Substrati i parapëlqyer i larvave të këtij lloji përbëhet nga: zhavorri i trashë, gurët e madhësive të ndryshme dhe shtrati guror i lumit. Mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kosovë, Korsikë, Kroaci, Luksemburg, Mali i Zi, Maqedoni, Poloni, Portugali, Rumania, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Zvicër, Serbi, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Gjithandej Kosovës.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Aktualisht, nuk ka ndonjë kërcënim të drejtpërdrejtë për popullatën e këtij lloji në Kosovë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

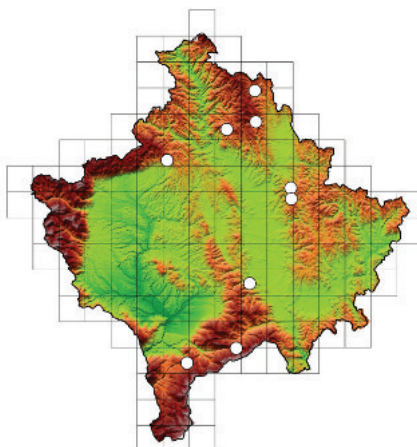
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1985

Carcharodus alceae (Esper, 1780)

Insecta: Lepidoptera: Hesperidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi.

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 28 deri në 32 mm. Adultët fluturojnë nga prilli deri në gusht. Në disa vende ky lloj mund të ketë dy a më shumë gjenerata gjatë një viti.

Habitati

Lloji i habitatit: 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14 Artificiale/tokësore [14.1. Toka të punueshme, 14.4. Kopshte rurale]. Ky është një lloj i rëndomtë, që parapëlqen zona gurore të thata dhe të ngrohta. Haset shpesh edhe në zona të ngrohta ruderalet dhe kopshte deri në rreth 1100 m.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë jugore.

Përhapja në Kosovë

Tri lokalitete në Malishevë, Lloqan, Kalaja e Prizrenit, Brezovicë [Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Ky lloj ka nënpopullata të vogla por stabile në Kosovë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave. Nga Kosova priten edhe nënpopullata të tjera, duke pasur parasysh habitatet e përshtatshme potenciale për llojin dhe duke e njohur përhapjen nga vendet fqinje.

Kërcënimet

Nuk është konstatuar ndonjë kërcënim për popullatat e këtij lloji në Kosovë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

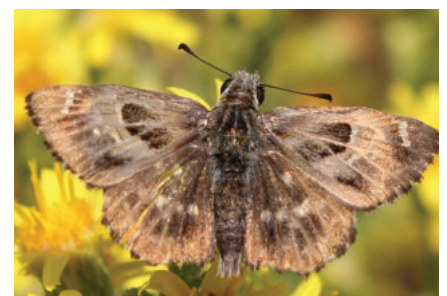
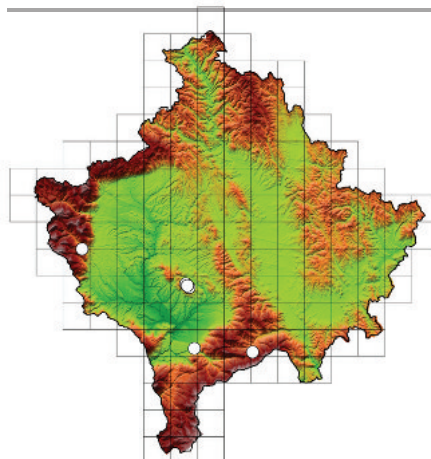
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić 2003; Jakšić and Živić 1995-1998

Erebia euryale

[Esper, 1805]

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 20 deri në 23 mm. Në pjesën e sipërme të krahëve të përparmë dominon ngjyra kafe e errët, me një shirit të ngjyrës së portokalltë në të kuqe. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Dimëron vitin e parë si vezë dhe pastaj në vitin e dytë si vemje. Adultët shfaqen në periudhën qershor – shtator.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa.

Habitat i parapëlqyer i këtij lloji janë hapësirat e hapura brenda pyjeve, shpatet, kullosat, kullosat e lagështa në lartësi mbidetare prej 500 – 2600 m.

Përhapja e përgjithshme

Alpe, Kantabrie, Pirineje, Karpate, Ballkan, Evropë veriore nga Finlanda deri në Urale dhe Alltai.

Përhapja në Kosovë

Bogë, Lloqan, Grykë e Rugovës, Kurvallë, Sharr, Luboten, Istog [Jakšić 2003].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe pritshmërisë së prezencës së tij në Kosovë në më shumë lokalitete nga sa dihet aktualisht.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

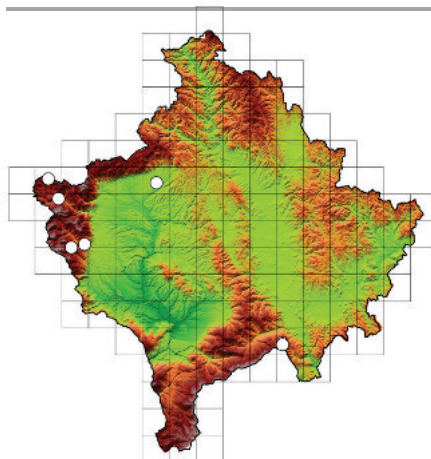
Habitatet e këtij lloji në parqet kombëtare Bjeshkët e Nemuna dhe Sharri janë të mbrojtura ligjërisht.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić 2003

Hesperia comma (Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Hesperidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi.

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 29 deri në 37 mm. Zakonisht femrat janë më të mëdha se meshkujt. Ky lloj karakterizohet me njolla të dallueshme të bardha në anën e poshtme të krahëve të pasmë, prej nga e ka marrë edhe emrin. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit dhe adultët fluturojnë prej qershorit deri në shtator.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 14 Artificiale/tokësore [14.2. Kullosa].

Ky lloj jeton kryesisht në zona të hapura të diellzuara, përfshirë zonat e hapura brenda pyjeve, skajet e pyjeve, kullosat etj.

Përhapja e përgjithshme

Holarktik.

Përhapja në Kosovë

Shtërpcë, Brezovicë, Bogë, Qyqavicë, Vushtrri, Pashtrik, Lloqan, Sredskë, Radavc, Luboten [Jakšić 1988; Jakšić 2003; Rebel and Zerny 1931].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Ky lloj ka nënpopullata të vogla por stabile në Kosovë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave. Nga Kosova priten edhe nënpopullata të tjera, duke pasur parasysh habitatet e përshtatshme potenciale për llojin dhe duke e njohur përhapjen nga vendet fqinje.

Kërcënimet

Nuk është konstatuar ndonjë kërcënim për popullatat e këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

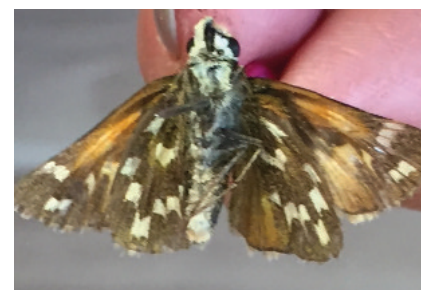
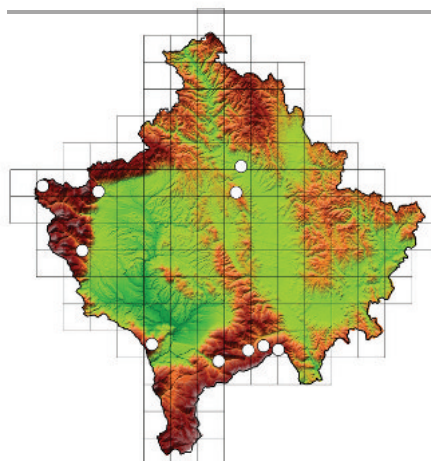
Disa nga nënpopullatat e konstatuara janë në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić 1988; Jakšić 2003; Rebel and Zerny 1931

Ochlodes sylvanus

[Esper, 1777]

Insecta: Lepidoptera: Hesperiiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 29 deri në 36 mm. Adultët paraqiten kryesisht në pranverë. Në disa vende në Evropë e ka vetëm një gjeneratë në vit, por në disa vende të tjera po në Evropë, mund të ketë edhe më shumë gjenerata.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kulloza; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte [përgjithësisht mbi 8ha]].

Ky lloj jeton kryesisht në zonat e diellzuara, në skaje të pyjeve, dhe shumica e habitateve ku haset janë të lagështa dhe shpesh përmbajnë një bollëk të fiernave.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi, pjesa e Azisë deri në Kinë dhe Japoni.

Përhapja në Kosovë

Bollosicë, Nerodime, Samakovë, Bjeshkët e Sharrit, Mali i Shkozës, Stermnicë, Mrasor, Prizren [Jakšić 2003].

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave. Nga Kosova priten edhe nënpopullata të tjera, duke pasur parasysh habitatet e përshtatshme potenciale për llojin dhe duke e njohur përhapjen nga vendet fqinje.

Kërcënimet

Nuk është konstatuar ndonjë kërcënim për popullatat e këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

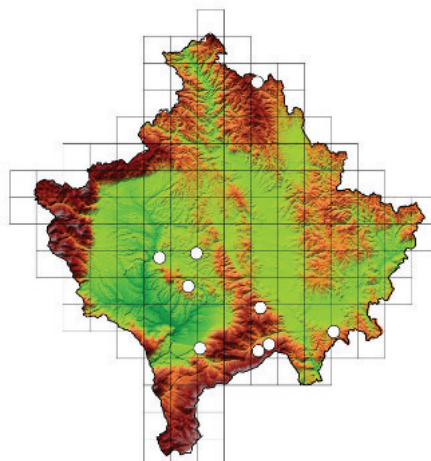
Disa nga nënpopullatat janë në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić 2003

Spialia orbifer (Hübner, 1823)

Insecta: Lepidoptera: Hesperidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi, Pajtim Bytyqi.

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 19 deri në 26 mm. Kanë një fluturim të shpejtë afër tokës. Vezët vendosen mbi lule të vogla të *Sanguisorba minor* dhe, në Evropën lindore, ndoshta edhe në *S. officinalis*. Ka dy breza në vit dhe hibernon në stadin e vëmjes.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa; 14 Artificiale/tokësore; [14.1. Toka të punueshme].

Ky lloj mund të gjendet në tokat e thata të pasura me lule buzë rrugëve, në skajet e pyjeve, në toka bujqësore të braktisura, në shpatet shkëmbore dhe përgjatë shtretërve të tharë të lumenjve.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Llapqevë, Hulaj, Mrasor, Radavc, Bjeshkët e Strellcit, Kalaja e Prizrenit, Gryka e Rugovës, Sredskë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave. Më shumë nënpopullata të këtij lloji priten nga Kosova, bazuar në praninë e habitateve potenciale dhe në njohuritë nga vendet fqinje.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2.3. Blegtoria dhe fermat; 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3. Modifikime të tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

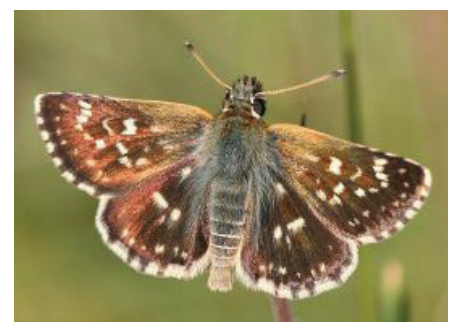
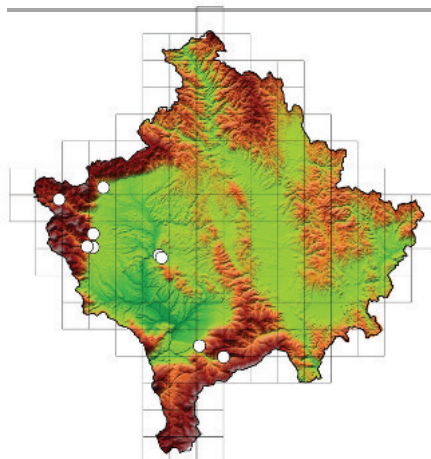
Disa nga nënpopullatat janë në kuadër të zonave të mbrojtura.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić and Živić 1995-1998

6.4 ACTINOPTERYGII

Barbus balcanicus

Kotlík, Tsigenopoulos, Ráb & Berrebi, 2002

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae
Mrena e Ballkanit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Qenan Maxhuni, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj nga ana morfologjike shumë vështirë dallohet nga llojet e tjera të mustakut. Ushqehet kryesisht me makrozoobentos, por edhe me alga. Shmohet nga muaji maj deri në korrik. Ky lloj e arrin madhësinë deri në 17.5 cm [Kottelat and Freyhof 2007].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] (5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla). Ky lloj jeton në ujëra rrjedhëse me shpejtësi mesatare ose të shpejtë dhe me substrat ranor. Haset në lumenj të vegjël, por edhe në përroska malore.

Përhapja e përgjithshme

Ballkan dhe disa vende Evropiane.

Përhapja në Kosovë

Tri lokalitete në Lumin Drenica, Katër lokalitete në Lumin Ibër.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Aty ku ndodhet popullatat janë mjaft abundante.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe moskzistimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë. Ky lloj pritet të gjendet edhe në më shumë lokalitete në pellgjet e lumenjve Drenica dhe Ibër.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat për banim dhe komerciale]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësirat].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndotjen nga ujërat e zeza, ndotjen nga mbeturinat e ngurta dhe të tjera, si dhe me thatësirën.

Masat ekzistuese mbrojtëse

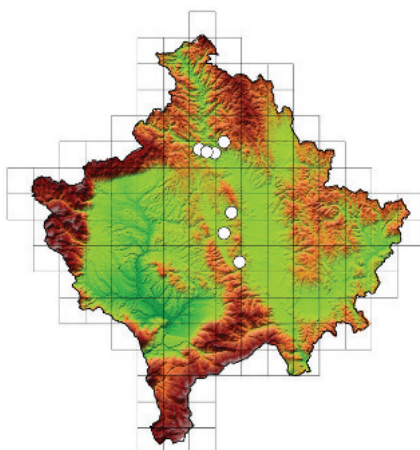
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Kottelat and Freyhof 2007

Scardinius erythrophthalmus [Linnaeus, 1758]

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae
Lloska pendëkuqe

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ushqehet kryesisht me plankton, insekte që fluturojnë dhe me bimësi. Vezët i lëshon kryesisht në ato vende ku ka bimësi, si për shembull, rrënjë të drunjve etj. Ka aftësi të madhe të adaptimit në ndryshimin e kushteve jetësore. Mund të arrijë gjatësinë deri në 61.7 cm dhe të jetojë deri në 19 vjet [Freyhoff and Kottelat 2008].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përhershme të ujërave të ëmbla].

Ky lloj mund të haset në ujëra të ëmbla bentopelagjike dhe me migrim potamodrom. Paraqitet zakonisht në ujëra të qeta ose me rrjedhje të ngadalshme dhe në ujëra të pasura me vegjetacion bimor.

Përhapja e përgjithshme

Eurazi.

Përhapja në Kosovë

Liqeni i Badovcit, Liqeni i Batllavës, Liqeni i Radoniqit, Lumi Llap, Lumi Ibër, Lumi Drenica, Lumi Drini i Bardhë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Nënpopullatat e këtij lloji në lokalitetet e vrojtuar në Kosovë janë të fragmentura por të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe mosekzistimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti aktualisht këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

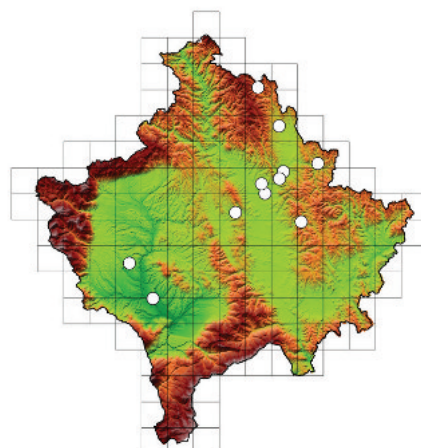
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Freyhoff and Kottelat 2008

6.5 AMPHIBIA

Bombina variegata (Linnaeus, 1758)

Amphibia: Anura: Bombinatoridae
Barkverdhha

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia trupore është 28-56 mm, kurse peshon ndërmjet 2.3 dhe 12 g. Në bazë të kësaj karakteristike, këto bretkosa janë vendosur në mesin e anëtarëve më të vegjël të familjes Bombinatoridae. Në anën shpinore të trupit lëkura ka ngjyrë të murrmë në bojëkafe, shpesh me pika të ndritshme. Femrat prodhojnë deri në 300 vezë në një vit. Pasi që ky lloj i bretkosës nuk ka fshikëza vokale, atëherë gjatë periudhës së shumimit meshkujt lëshojnë një zë të qetë, në mënyrë që t'i joshin femrat për çiftëzim. Për shkak të lëvizjes së shpejtë të formave juvenile, shpesh zgjerohen në hapësira të mëdha.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.1 Pyje boreale, 1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.3 Shkurre boreale, 3.4. Shkurre të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.2 Lumenj, përrenj, përroska periodike/të përkohshme/të parregullta, 5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret]; 15 Artificiale - ujore [15.3. Basene të akuakulturës, 15.7. Toka të ujitura [përfshirë kanalet ujitëse]].

Zakonisht jetojnë përgjatë lumenjve dhe përroskave ujore, por i gjejmë dhe në gropa argjile dhe zhavorresh. Mund të hasen në mjedise të ndryshme të lartësive mbidetare, prej 100 deri në 2100 m.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Holandë, Itali, Kosovë, Kroaci, Lihtenshtajn, Luksemburg, Maqedoni, Mali i Zi, Poloni, Rumania, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Shqipëri, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Klinë, Gjakovë, Prizren, Drenas, Prishtinë, Podujevë, Kamenicë, Kaçanik, Viti, Ferizaj.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të stabilitetit të nënpopullatave dhe parashikimit se është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet fqinje.

Kërcënimet

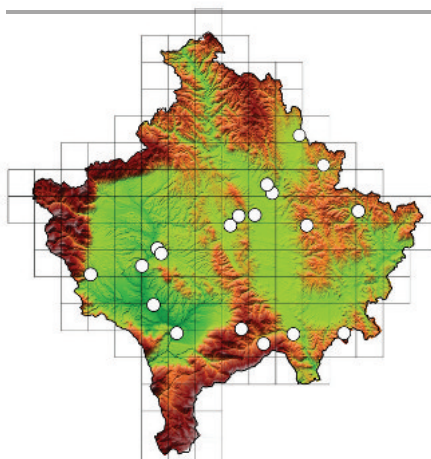
Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë / në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Pelophylax ridibundus (Pallas, 1771)

Amphibia: Anura: Ranidae
Bretkosa e kënetës

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj mund të arrijë një gjatësi maksimale të trupit prej 17 centimetrash, por meshkujt mbeten gjithnjë me trup më të vogël (rreth 12 cm). Koka është proporcionale e madhe dhe këmbët e prapme janë të gjata, e kjo u jep atyre aftësi të shkëlqyera të hedhjes. Ekziston një ndryshim i madh në ngjyrën e trupit, duke filluar nga jeshile e errët deri në bojëkafe ose gri, ndonjëherë me disa vija të lehta të gjelbra. Ushqimi i tyre përbëhet nga pllivesat dhe insekte të tjera, merimangat dhe krimbat e tokës. Bretkosat e rritura ushqehen edhe me brejtës të vegjël dhe nganjëherë me amfibë dhe peshq të vegjël [Pasuljević 1968].

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre (3.3 Shkurre boreale, 3.4. Shkurre të klimës mesatare); 5 Vende ujore (kontinentale) [5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret]; 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore]; 14. Artificiale/tokësore [14.4. Kopshte rurale]. Ky lloj kryesisht haset në ujëra të ndenjura.

Përhapja e përgjithshme

Afganistan, Arabi Saudite, Armeni, Austri, Azerbajxhan, Bahrein, Bjellorusi, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Greqi, Holandë, Hungari, Iran, Irak, Kazakistan, Kosovë, Kinë, Kroaci, Kirgizistan, Letoni, Lituani, Maqedoni, Moldavi, Mali i Zi, Poloni, Rumania, Rusi, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Takhikistan, Turqi, Turkmenistan, Ukrainë, Uzbekistan.

Përhapja në Kosovë

Podujevë, Zubin Potok, Skënderaj, Istog, Drenas, Ferizaj, Dragash, Shtërpçë, Kaçanik, Viti, Malishevë, Gjakovë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe mosekzistimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

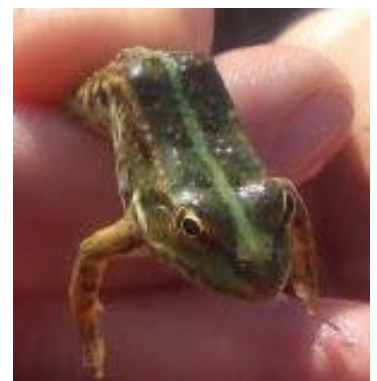
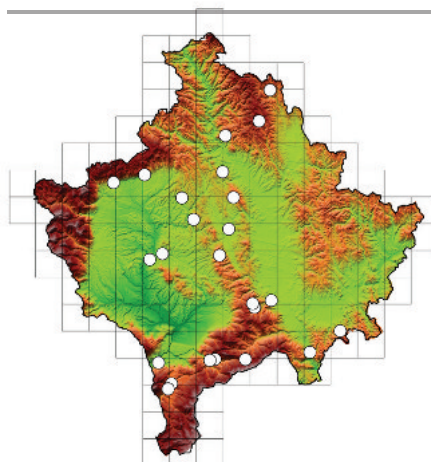
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Pasuljević 1968

Triturus vulgaris (Linnaeus, 1758)

Amphibia: Caudata: Salamandridae
Tritoni i rëndomtë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka aftësi të mëdha për përshtatje, prandaj edhe gjendet në mjedise të shumta ujore si ligatina, kanale për ujitje etj. Madhësia e trupit është mesatarisht deri në 10 cm. Në periudhën e shumimit meshkujt marrin ngjyrë më të errët sesa femrat [Atlas of Amphibians 1997].

Habitati

Lloji i habitatit: 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.2 Lumenj, përrenj, përroska periodike/të përkohshme/të parregullta, 5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret].

Ky është një lloj i përhapur kryesisht në mjedise ujore. Gjendet në lartësi të ndryshme mbidetare deri në rreth 2150 m.

Përhapja e përgjithshme

Armeni, Austri, Azerbajxhan, Bjellorusi, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Greqi, Holandë, Hungari, Irlandë, Itali, Kazakistan, Kosovë, Kroaci, Letoni, Luksemburg, Maqedoni, Mbretëri e Bashkuar, Moldavi, Mali i Zi, Norvegji, Poloni, Rumani, Rusi, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Suedi, Shqipëri, Zvicër, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Velat e Livadhit të Madh në Gjakovë, Lumi Krena në Gjakovë, Disa lokalitete në Prizren, Gurra e Gjatë në Deçan, Gryka e Deçanit.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Në nivel evropian, gjendja e popullatës së këtij lloji është stabile. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave në Kosovë, por bazuar në aftësitë përshtatëse të llojit dhe përhapjen e gjerë, mund të konkludohet se gjendja e popullatës në Kosovë është e qëndrueshme, gjithashtu.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave, si dhe parashikimit se lloji është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 1.1. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

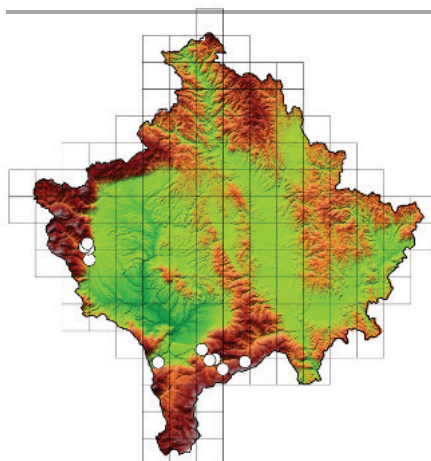
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Atlas of Amphibians 1997

Algyroides nigropunctatus (Duméril & Bibron, 1839)

Reptilia: Squamata: Lacertidae
Hardhuca e shkëmbinjve

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit është midis 14 dhe 18 cm. Trupin e ka të mbuluar me lëfore në formë rombi dhe të pajisur me nga një trashje gjatësore, kurse lëforet laterale janë shumë më të imta. Ana shpinore e trupit ka ngjyrë hiri në të mbyllët ose të kuqërreme kafe apo edhe tërësisht të zezë te format e reja. Ana barkore dominohet nga ngjyra e kuqërreme. Te femrat ana barkore ka ngjyrë të verdhë ose ulliri. Ushqehet kryesisht me insekte dhe merimanga. Është ovipare. Femra prodhon 2 – 3 vezë, madje jo vetëm në pranverë, por edhe në vjeshtën e hershme (Bressi 2004).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 6. Zona shkëmbore (p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore); 14. Artificiale/tokësore. Ky lloj mund të haset në vende shkëmbore me klimë të butë mediterane dhe submediterane. Shpeshherë haset në zona me vegjetacion të pakët, por me klimë të butë, pastaj në zona malore të degraduara, shkurre dhe plantacione. Po ashtu, e hasim shpesh pranë luginave të lumenjve, por edhe në lartësi deri mbi 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Greqi, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Mali i Zi, Serbi, Slloveni, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Ana e djathtë e Lumbardhit të Prizrenit në Prizren, Radavc, Ura e Shenjtë, Vërmicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e popullatave në nivel global. Nënpopullatat e këtij lloji në Kosovë janë të fragmentuara por stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 6 Ndërrhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: degradimi, fragmentimi dhe humbja e habitateve si rezultat i urbanizimit dhe zhvillimit të infrastrukturës, ndërtimi i objekteve turistike dhe rekreative në zona të lartësive të mëdha, por edhe pranë lumenjve, si dhe zjarrvëniet e qëllimshme të kullosave dhe pyjeve. Ky lloj kërcënohet edhe nga predatorët si gjarpërinjtë, shpendët dhe disa gjitarë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

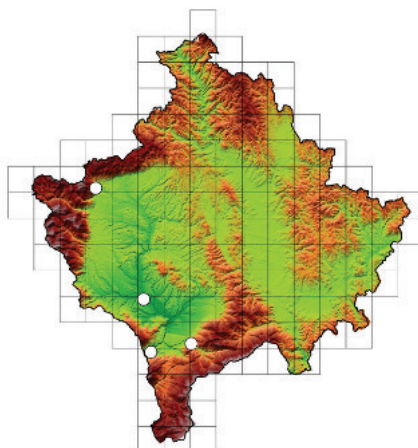
Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Bressi 2004

Anguis fragilis

Linnaeus, 1758

Reptilia: Squamata: Anguidae
Kagezogëza

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj, nga pamja e jashtme, duket si gjarpër, me trupin cilindrik dhe të zgjatur, të cilit i mungojnë plotësisht gjymtyrët. Gjatë jetës ngjyra e këtij lloji ndryshon, por ajo që dominon është metalike e hirtë ose e argjendtë, me nuanca të shkëlqyeshme, ku anash trupit ka nga një vijë të zezë. Ana barkore e trupit është njëngjyrëshe e ndritshme, e spërkatur me pika të kaltra në të zezë. Në mungesë të gjymtyrëve, lëvizë duke rrëshqitur. Ushqehet me shtazë pasive, si krimbat e shiut, kërmijtë etj. Akvizitohet vonë në pranverë. Është lloj ovovivipar. Femra pas tre muaj fekondimi lind 5 – 26 të vegjël, të cilët kanë ngjyrë ari ose të kuqërremtë dhe një vijë të zezë përgjatë shpinës dhe anash trupit. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri 30 vjet.

Habitati

Haset kryesisht në vende të pasura me vegjetacion bimor si livadhe, fusha me shkurre, në ultësira dhe në vise kodrinore-malore, deri në 2400 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Pjesa më e madhe e Evropës, Azia e Vogël, Afrikë: Algjeri, Tunizi.

Përhapja në Kosovë

Rapçe, Brezovicë, Kosh, Gërmi, Kukli Beg, Nerodime e Epërme, Zatra.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Trendi i popullatave në nivel global është i qëndrueshëm. Në Kosovë, në bazë të të dhënave të deritanishme, trendi i nënpopullatave është i qëndrueshëm, gjithashtu.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe parashikimit se do të gjenden më shumë nënpopullata të këtij lloji, bazuar në habitatet potenciale të llojit dhe duke e ditur përhapjen e tij në vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre]; 11 Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.4 Stuhitë dhe përmblytjet].

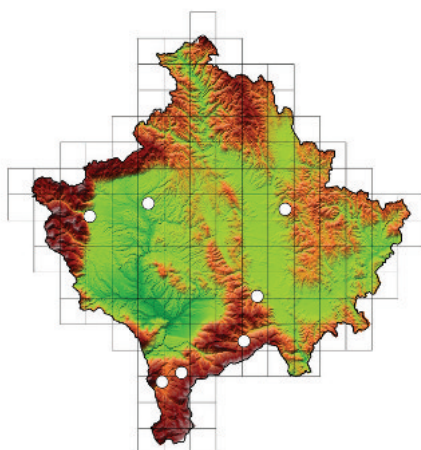
Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë të ndërlidhur me intensifikimin e bujqësisë, fragmentimin, izolimin dhe humbjen e habitateve, shkatërrimin e vendeve të hibernimit, si rezultat i ndryshimit të praktikave bujqësore dhe zhvillimit të infrastrukturës urbane. Si ndikim tjetër indirekt kërcënues për këtë lloj është edhe sulmi, që i bëhet nga të rinjtë ose edhe fermerët për shkak të keqinformimit dhe perceptimit të gabueshëm të llojit si gjarpër, pastaj zjarvëniet, vërshimet etj. Ky lloj është edhe pre e gjitarëve të tjerë, shpendëve, por edhe e kafshëve shtëpiake.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloj i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Lacerta viridis (Laurenti, 1768)

Reptilia: Squamata: Lacertidae
Hardhuca e gjelbër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj shumë aktiv, me trup të hollë cilindrik, të gjatë deri në 30 – 40 cm. Ngjyra e trupit zakonisht është e gjelbër, prej nga e ka marrë edhe emrin. Koka ka ngjyrë ulliri të gjelbër të mbyllët, të spërkatur me njolla të verdha. Te femra, ana shpinore e trupit është e pajisur me njolla me pika të errëta ose të zeza dhe me vija gjatësore të verdha e të ndritshme. Ushqehen me insekte, por edhe me të vegjlit e hardhucave të tjera apo gjarpinjve. Është lloj ovipar. Femra në muajin qershor prodhon 13 vezë e rrallëherë deri në 25, të cilat i vendos në një gropë dhe pastaj i mbulon me dhe e gjethe, prej të cilave në muajin gusht dalin format e reja. Pjekuria seksuale arrihet në moshën 2 vjeçare. Jetëgjatësia e këtij lloji mund të arrijë deri në 15 vjet [Arnold *et al.* 2002].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj zakonisht haset në vende të thata dhe të diellosura e të pasura me vegjetacion të ulët bimor, si: fusha dhe shkurre, pyje të hapura, trungje drunjesh, përskaaj rrugëve, si dhe në zona me kultura bujqësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë jugore, Evropë qendrore, nga perëndimi e përfshinë Azinë deri në Persi, nga jugu Gadishullin Ballkanik, Gadishullin Pirinej dhe Apenin.

Përhapja në Kosovë

Gërmi, Badovc, Shën Jovan në Kamenicë, Brezovicë, Llukavc i Thatë, Osojan, Qafë Duhël, Tuneli i Parë, Rapçe, Zabërxhë, Cabër.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Trendi i popullatave në nivel global është në rënie e sipër. Në Kosovë, në bazë të të dhënave të deritanishme ky lloj ka nënpopullata stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj, është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe parashikimit se në Kosovë do të gjenden nënpopullata të tjera, bazuar në habitatet potenciale të llojit dhe duke e ditur përhapjen e tij në vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë, 2.1.2 Ferma të vogla]; 6 Ndërrhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 9 Ndotja.

Kërcënim kryesor i këtij lloji është humbja e habitatit dhe njëherësh rënia e popullatave si rezultat i aktivitetëve intensive bujqësore. Ky lloj, gjithashtu, kërcënohet nga aktivitetet e tjera antropogjene, si djegia e arave dhe zonave me vegjetacion të ulët bimor, si dhe përdorimi i pesticideve dhe agrokemikateve në bujqësi dhe blegtori. Ky lloj mund të rrezikohet po ashtu nga aktivitetet rekreative të njeriut në natyrë.

Masat ekzistuese mbrojtëse

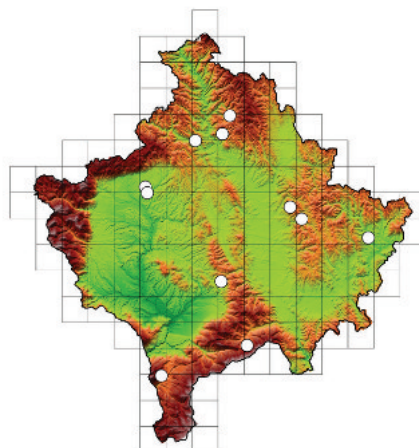
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Arnold *et al.* 2002

Natrix tessellata [Laurenti, 1768]

Reptilia: Squamata: Colubridae
Gjarpri i ujit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj helmues. Te ky lloj mungojnë njollat e verdha ose të bardha në të dy anët, në pjesën e pasme të kokës. Trupi është i mbuluar me lëfore, të cilat në anën shpinore janë të pajisura me nga një të ngritur në formë kreshte, të cilat në regjionin e bishtit janë mjaft të theksuara. Gjatësia e trupit është mesatarisht 1 deri në 1.20 cm, ku bishtit i takon një e pesta e gjatësisë trupore. Femra është më e madhe se mashkulli. Ngjyra e trupit është konstante. Ana shpinore ngjyrë ulliri në të gjelbër ose e murrme e çelët, kurse anash me disa njolla të verdha të spërkatura me pika të mbyllta. Ushqehet kryesisht me peshq, bretkosa, larva insektesh dhe shtazë të tjera të imta të ujit. Femrat kah fundi i qershorit dhe fillimi i korrikut i prodhojnë 5 - 25 vezë në një grup të cekët ku pas dhjetë javësh dalin format e reja.

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa; 5. Vende ujore [kontinentale]]; 14. Artificiale/tokësore; 15. Artificiale/ujore dhe detare.

Ky lloj jeton pranë ujërave me rrjedhje të shpejtë. Në disa raste haset edhe pranë liqeneve, pellgjet e të cilave janë të pasura me peshq.

Përhapja e përgjithshme

Evropë e mesme, Evropë jugore, Egjipt, Azi perëndimore.

Përhapja në Kosovë

Sllatinë e Ibrit, Leposaviq, Vërmicë, Pograxhë, Radavc, Dumnicë e Poshtme, Lumi Drenica në Drenas, Krushevë, Jezerc, Viti, Doganaj, Rakovinë, Rahovec, Prizren.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Në nivel global trendi i popullatave është në rënie. Në Kosovë, gjithashtu, është vërejtur rënie e lehtë e disa nënpopullatave të këtij lloji, por akoma ato janë të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.11 Digat (madhësia e panjohur), 7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Ujërat e zeza, 9.1.2 Rrjedhjet].

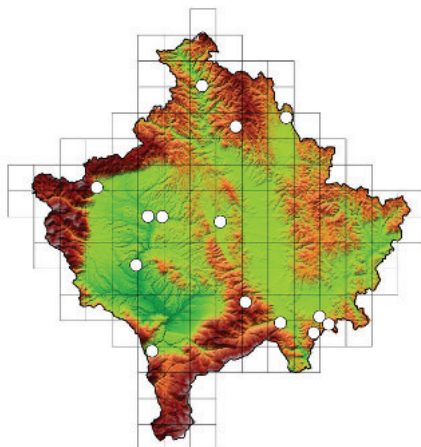
Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë të ndërlidhur me veprimtaritë të cilat e pengojnë lëshimin e vezëve, dimërimin e llojit, vendin e rrezatimit, gjuetisë, si dhe lëvizjet në kohën e çiftëzimit. Në këtë kontekst, faktorë kryesorë janë: ndërtime dhe kanaleve, digave, infrastrukturës, ndotja nga shkarkimet urbane dhe ato bujqësore.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Podarcis muralis (Laurenti, 1768)

Reptilia: Squamata: Lacertidae
Hardhuca e mureve

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit të këtij lloji mund të jetë rreth 16 – 18 cm. Bishti është më i gjatë se trupi. Ky lloj aktivizohet herët në pranverë dhe vazhdon aktivitetin deri vonë në vjeshtë, kur pastaj fillon gjumin dimëror. Është lloj insektengrënës. Femra prodhon 5 deri 8 vezë në qershor ose korrik, prej të cilave në muajin gusht dalin format e reja. Jetëgjatësia maksimale e regjistruar është deri në 10 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj zakonisht mund të haset në terrene të thata shkëmbore kodrinore-malore, pranë rrugëve dhe vendeve të banuara, si dhe shtëpive të braktisura. Përveç ultësirave, mund të haset edhe në lartësi të mëdha mbidetare deri mbi 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Kroaci, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kosovë, Lihtenshtajn, Luksemburg, Maqedoni, Mali i Zi, Mbretëri e Bashkuar, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Zvicër, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Gllarevë, Kijevë, Zabërxhë, Mitrovicë, Veriq, Badovc, Leskoc, Suhadoll, Radavc, Carralevë, Jabllanicë, Prizren, Gornje Sello, Prizren, Gërmi, Mirushë, Rapçe, Bishtazhin, Gerqinë, Gjakovë, Letnicë, Drejkoc, Lëbushë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Trendi i popullatave në nivel global është i qëndrueshëm. Në Kosovë, gjithashtu, është vërejtur që ky lloj ka nënpopullata stabile.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.1 Speciet jonative invazive / llojet e huaja / sëmundjet]; 11 Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.3 Temperatura ekstreme].

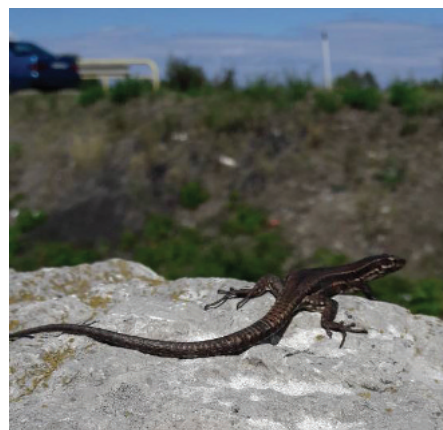
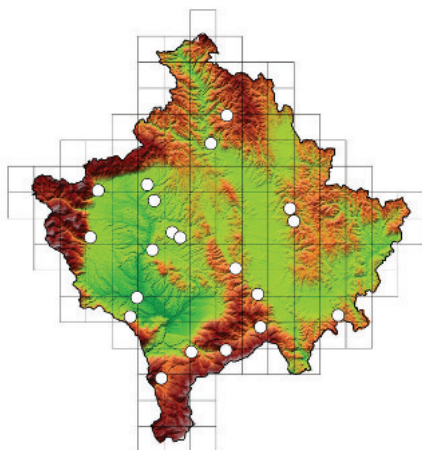
Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndikimin antropogjen në shkatërrimin ose degradimin e habitatit, nëpërmjet veprimtarive nga fusha e agroindustriës dhe ekonomisë, pastaj ndikimet nga llojet invazive, si dhe efektet natyrore, që vijnë nga temperaturat ekstreme, zjarret dhe përmbytjet.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Vipera ammodytes (Linnaeus, 1758)

Reptilia: Squamata: Viperidae
Nepërka ose hundraku

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj dallohet lehtë prej llojeve të tjera të përtafërta, për shkak të prezencës së brithit që e ka në buzën e sipërme. Ky brith është i ndërtuar prej lëforeve të imta. Zakonisht e arrin gjatësinë trupore prej 60 deri në 80 cm e ndonjëherë edhe deri në 90 cm (Arnold & Ovenden 2002). Te ky lloj ekziston dimorfizmi seksual. Ngjyra e trupit mund të jetë e ndryshme, si psh., e përhimët apo e murrme në të gjelbër, kurse në anën shpinore e posedojnë një larë zigzage me ngjyrë të mbyllët ose tërësisht të zezë të mashkullit. Ushqehet kryesisht me gjitarë të imët, pastaj hardhuca, shpezë etj. Është lloj ovovivipar. Femra lind kryesisht 4 deri në 20 të vegjël. Mund të jeton deri në 22 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.4 Shkurre të klimës mesatare, 3.8 Vegjetacion shkurre i tipit mesdhetar]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja mallore]; 14. Artificiale/tokësore [14.1 Toka të punueshme, 14.2 Kulloja, 14.3 Plantacione, 14.4 Kopshte rurale].

Haset kryesisht në vende të thata shkëmbore dhe të diellosura, skaj rrugëve, mureve dhe në kodra malore. Haset në lartësi të ndryshme mbidetare, që nga niveli i detit deri në 2500 m.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Greqi, Itali, Kaukaz, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Serbi, Siri, Slloveni, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Bollosicë, Zupç, Çabër, Koshtovë, Klinë, Istog, Skënderaj, Drenas, Prizren, Dragash, Ferizaj, Kaçanik, Viti, Gjakovë, Mirushë, Krilevë, Kamenicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Në nivel global trendi i popullatave është në rënie [Agasyan *et al.* 2009] kurse në Kosovë në të gjitha lokalitetet ku është vëzhguar ka nënpopullata të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane]; 3 Prodhi dhe minierat e energjisë [3.2 Miniera dhe gurorë]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1.3 Përndjekja/kontrolli]

Meqenëse në të shumtën e rasteve këtë lloj e hasim në viset kserotorme, atëherë faktorët kryesorë, që e rrezikojnë, kanë të bëjnë me veprime antropogjene si: hapja e rrugëve të reja, kanalizimeve, hapja e gurorëve dhe infrastruktura përcjellëse, ndërtimi i objekteve turistike, por në masë më të vogël edhe aktivitetet në sferën agroindustriale. Rreziku vjen edhe nga grabitqarët e tjerë, por edhe nga njeriu, për shkak të qëndrimit armiqësor ndaj këtij lloji si shtazë helmuese.

Masat ekzistuese mbrojtëse

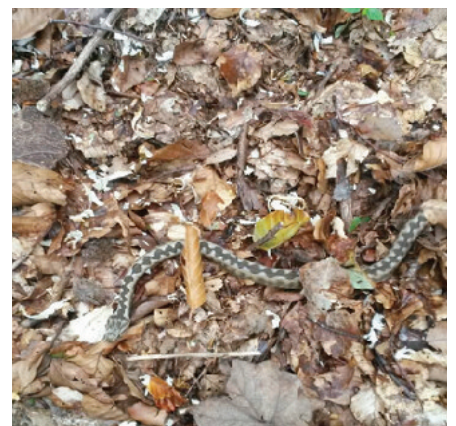
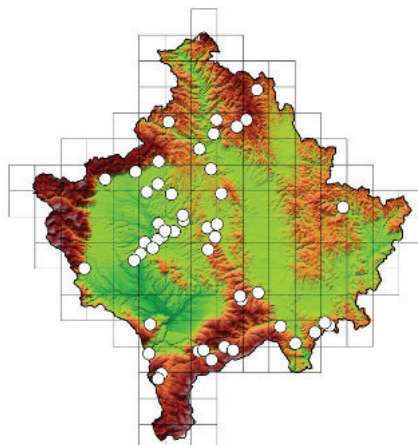
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Agasyan *et al.* 2009; Arnold & Ovenden 2002

Vipera berus

(Linnaeus, 1758)

Reptilia: Squamata: Viperidae
Nepërka e malit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Te ky lloj mungon brithi në buzën e sipërme. E ka trupin e trashë e të shtypur. Gjatësia e trupit arrin deri në 60 cm [Arnold & Ovenden 2002]. Është aktiv në mbrëmje kur gjuan gjitarë të imët, shpezë të imta, vezë, hardhuca, bretkosa e në disa raste ushqehet edhe me pakurrizorë. Mashkulli zakonisht është më i vogël se femra dhe ngjyra e trupit nga ana shpinore rëndom është e përhimët dhe e spërkatur me nuanca ngjyrë kafe të errët, duke ndërtuar lara me pozitë zigzage, kurse ana barkore e trupit ka ngjyrë të ndritshme në të verdhë. Te ky lloj është e shpeshtë dukuria e melanizmit [Nilson *et al.* 2005]. Ky lloj është vivipar. Femra lind 3 deri në 18 të vegjël, në varshmëri nga moshja, sezoni dhe të ushqyerit. Mashkulli e arrin pjekurinë seksuale në moshën 3 deri në 4 vjet, kurse femra në moshën 4 deri 5 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.4 Shkurre të klimës mesatare, 3.8 Shkurre - Vegjetacion shkurror i tipit mesdhetar]; 4. Kullosa [4.4. Kullosa të klimës mesatare]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Ky lloj e ka një areal heterogjen dhe ndodhet në zona shkëmbore, shkurre, pyje, kullosa dhe vende të lagështa. Mund të haset deri në 3000 m lartësi mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Është i përhapur gati në tërë Evropën, duke filluar nga ana perëndimore me Britaninë e Madhe dhe Francën, nga lindja deri në ishujt Sahalin të Azisë e deri te Koreja e Veriut dhe Japonia, dhe nga veriu deri në Greqi, kurse nga ana jugore deri te Koreja.

Përhapja në Kosovë

Dragash, Prevallë, Beroc, Shtërpçë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Në nivel global, por edhe në Ballkan, trendi i popullatave është në rënie. Në Kosovë, gjithashtu, është vërejtur rënie e lehtë e disa nëpopullatave të këtij lloji, por akoma në suaza të qëndrueshmërisë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zona turistike dhe rekreative]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.3 Persekutimi/kontrolli].

Areali i ngushtë dhe i fragmentuar përfaqëson faktorin kryesor potencial kërcënues për ekzistencën e këtij lloji. Në viset malore është i kërcënuar, para së gjithash, nga faktori njeri nëpërmjet ndërtimit të objekteve hoteliere dhe infrastrukturës përcjellëse turistike, ndërsa në viset e ulëta kërcënohet nga aktivitetet bujqësore si, p.sh., ato në ngritjen e sipërfaqeve të reja, në bashkimin e parcelave, e me këtë rast bëhet shkatërrimi dhe izolimi direkt i vendbanimeve të këtij lloji. Rrezik të konsiderueshëm paraqesin edhe grabitqarët e këtij lloji, por edhe vetë njeriu, për shkak të qëndrimit të tij armiqësor si shtazë helmuese.

Masat ekzistuese mbrojtëse

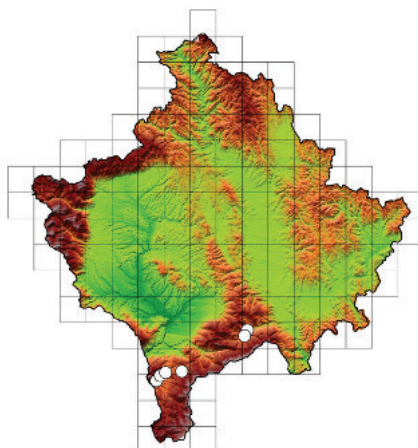
Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Arnold & Ovenden 2002; Nilson *et al.* 2005

Zamenis longissimus (Laurenti, 1768)

Reptilia: Squamata: Colubridae
Bolla e shtëpisë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është gjarpër johelmues, me muskulaturë shumë të fuqishme. Gjatësia e trupit ar- rin deri në 2 metra. Lëforet kanë shkëlqim metalik. Ngjyra e trupit është e ndryshme, por zakonisht ngjyrë kafe e mbyllët, kurse ana barkore e bardhë në të verdhë, me njolla të errëta. Te ky lloj haset edhe dukuria e albinizmit. Ushqehen me brejtës të imët, hardhuca, shpezë dhe me vezët e tyre, si dhe me artropode të ndryshme. Zakonisht, femra prodhon 5 deri në 10 vezë me formë cilindrike ose të zgjatur, të cilat i vendos në vende ku ndodhë dekompozimi organik. Afërsisht pas 8 javësh, nga vezët dalin format e reja. Ky lloj jeton 25 deri në 30 vjet (Pasuljević 1968).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj mund të haset në pyje gjetherënëse, zona të pasura me livadhe e kullosa të rrethuara me shkurre, pastaj rreth mureve të shtëpive dhe kasolleve të braktisura, pranë ekonomive bujqësore, por edhe në vise të larta deri në 2000 m.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Kroaci, Çeki, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Moldavi, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Zvicër, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Istog, Zllatar, Gërm, Sredskë, Banjskë, Brezovicë, Rugovë, Llokvicë, Zubin Potok.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Trendi i popullatave në nivel global nuk është mirë i njohur, edhe pse në shumë shtete popullatat e këtij lloji janë të fragmentuara. Në Kosovë gjendja e nënpopullatave është e qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së popullatave. Edhe disa nënpopullata të tjera priten që të gjenden, duke e konsideruar habitatin potencial për llojin dhe duke e ditur përhapjen e tij në vendet përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jo drusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë]; 4 Korridoret e transportit dhe shërbimit [4.1 Rrugët dhe hekurudhat]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e ndotura nga amvisëria dhe urbane: 9.1.1 Ujërat e zeza, 9.1.2 Shkarkimi].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me degradimin dhe fragmentimin e habitatit që vjen si rezultat i veprimeve antropogjene, si: intensifikimi i bujqësisë, ndërrimi i destinacionit të kulturave bujqësore, hapja e sipërfaqeve të reja, ndërtimi i rrugëve të reja dhe infrastrukturës përcjellëse, pastaj ndotja nga përdorimi i kemikateve në bujqësi, dëmtimi i vezëve dhe formave juvenile etj. Një faktor, që e rrezikon këtë lloj po ashtu, është sulmi i qëllimshëm apo i paqëllimshëm nga njeriu, veçmas në kohën e çiftëzimit.

Masat ekzistuese mbrojtëse

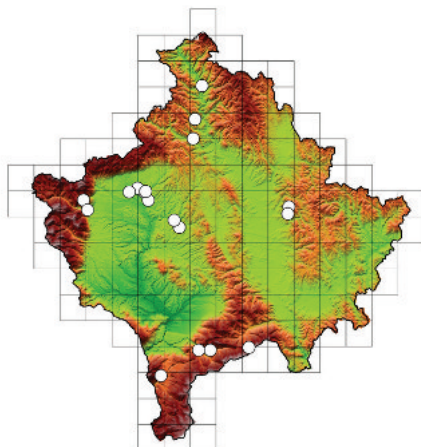
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Pasuljević 1968

6.7 MAMMALIA

Apodemus flavicollis (Melchior, 1834)

Mammalia: Rodentia: Muridae

Miu gushëvevdhë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit sillet prej 8.8 – 13 cm dhe ajo e bishtit 9.2 – 13.4 cm, kurse pesha e trupit e meshkujve deri në 50 gr dhe e femrave deri në 44 gr. Ushqehet kryesisht me fara dhe fruta, bimë të gjelbra dhe insekte. Është pre e disa shpendëve grabitqarë, dhelprave, nuselalave dhe karnivorëve të tjerë si dhe reptilëve. Është aktiv kryesisht natën, por mund ta hasim edhe në muzg dhe herët në mëngjes. Është mjaft i shkathët, me lehtësi kërcen dhe ngjitet nëpër drunj ku mund ta hasim deri në 23 m lartësi me ç'rast shfrytëzon foletë e shpendëve dhe zgavrat e drurëve. Gjatë dimrit strehohet edhe në hapësira të mbyllura, stalla, kanale nëntokësore dhe në mure. Jetëgjatësia e këtij lloji është 2 – 4 vjet [Wilson & Reeder 2005].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje.

Ky lloji i parapëlqen pyjet dhe parqet. Kryesisht mund të haset në pyje gjetherënëse dhe në ato të përziera ku përbërja fitocenologjike siguron një prodhim të lartë të farave dhe frutave për ushqim.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Nën Kala, Duhël, Shalë, Lipjan, Korbliq, Rekë, Pouskë, Zhur, Batushë, Ujmir.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloji është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe moskëzimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloji apo habitatin e tij në Kosovë. Numri i nënpopullatave në Kosovë me gjasë është më i madh.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë, që mund ta rrezikojnë këtë lloji, janë: degradimi dhe humbja e habitateve si dhe përdorimi i kemikateve në bujqësi.

Masat ekzistuese mbrojtëse

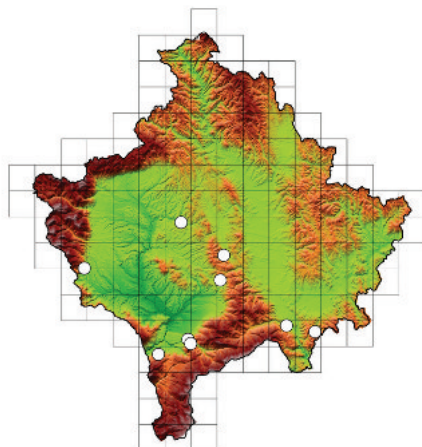
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Wilson & Reeder 2005

Apodemus sylvaticus (Linnaeus, 1758)

Mammalia: Rodentia: Muridae
Miu bishtgjatë i pyllit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është një mi i vogël, me vesh e sy të mëdhenj dhe me bisht të gjatë e të hollë. Shqisat e të parit, dëgjuarit dhe nuhatjes, i kanë mjaft mirë të zhvilluara. Trupi është i mbuluar me qime të buta të cilat nga ana shpinore kanë ngjyrë kafe në të verdhë ose të kuqërreme, kurse nga ana barkore kanë ngjyrë të bardhë ose të lehtë hiri. Ushqehet kryesisht me fara, fruta, lëvore druri, bimë dhe insekte. Është aktiv natën e rrallëherë ditën. Është pre e dhelprave, shpendëve, maceve, nuselalave etj. Folenë e përgatit në zgavrat e trungjeve ose në tokë, por i shfrytëzon edhe ato të shpendëve të tjerë. Hap tunele nëntokësore prej 3 cm dhe me thellësi prej afërsisht 20 cm. Nuk migron e as bie në letargji. Jetëgjatësia e këtij lloji është 1 – 2 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj haset në habitate të ndryshme, si: pyje, shkurre, kullosa, zona bujqësore të kultivuara apo edhe djerrina dhe zona të banuara.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë veriore.

Përhapja në Kosovë

Reçan, Dobërdolan, Debëlldeh, Pllanjan, Zhur, Pobergjë, Radishevë, Dersnik, Sinejë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe mosekzistimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë. Numri i nënpopullatave nga Kosova me gjasë është më i madh.

Kërcënimet

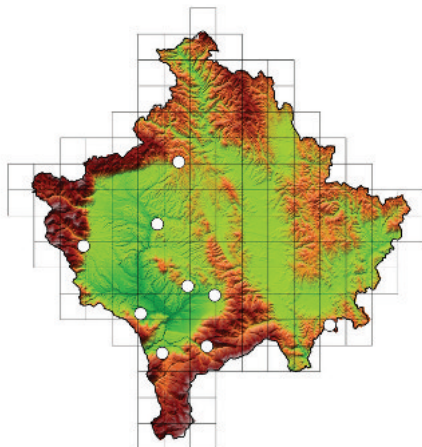
Faktorët kryesorë, që mund ta rrezikojnë këtë lloj janë degradimi dhe humbja e habitateve, si dhe përdorimi i kemikateve në bujqësi.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Canis aureus

Linnaeus, 1758

Mammalia: Carnivora: Canidae

Çakalli

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është i ngjashëm me ujkun dhe dhelpërën. Trupin e ka të mbuluar me qime jo të gjata dhe të trasha ngjyrë hiri, të verdhë të kuqërreme ose gështenje, me njolla të errëta. Ana barkore e trupit ka ngjyrë më të ndritshme. Gjatësia trupore e meshkujve sillet prej 71 – 85 cm dhe e femrave prej 69 – 73 cm, lartësia trupore prej 45 – 50 cm, kurse pesha e trupit prej 6 – 14 kg. Është lloj omnivor dhe ushqehet me kërkma, shpendë dhe vezë të tyre, brejtës, reptilë, amfibë, peshq, insekte dhe fruta. Ushqimin e tepërt e deponojnë në gropa, të cilat i mbulojnë me dhe. Lëviz zakonisht natën larg syve të njeriut, por mund ta hasim edhe ditën. Nuk bie në letargji dhe nuk migron. Kryesisht janë kafshë monogame. Maturimi ndodh pas vitit të parë. Jetëgjatësia është rreth 13 vjet, por në disa raste edhe deri në 18 [Jhala & Moelan 2004].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale]; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj kryesisht haset përreth fshatrave dhe zonave të banuara, në zonat koordinore-malore të pasura me kullosa etj.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë.

Përhapja në Kosovë

Gremnik, Berishë, Mushtisht, Debëlldeh, Rapçe, Grykë, Jezerc, Belle, Kotorr, Maxherre, Bajgorë, Uçe, Tunaj.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Trendi i popullatave është në rritje në nivel global. Në Evropë dhe në Kosovë popullatat janë të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe mosekzistimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.3 Bujqësia agroindustriale].

Faktorët kryesorë, që mund ta rrezikojnë këtë lloj, janë: zhvillimi i bujqësisë intensive, industrializimi, urbanizimi dhe infrastruktura.

Masat ekzistuese mbrojtëse

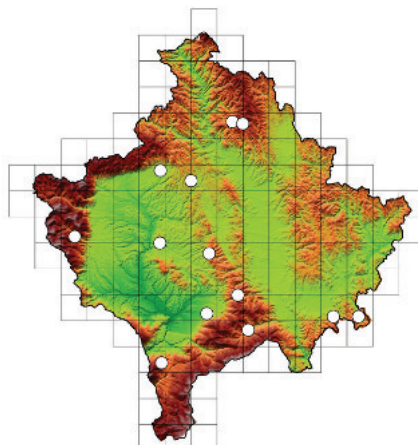
Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jhala & Moelan 2004

Canis lupus

Linnaeus, 1758

Mammalia: Carnivora: Canidae

Ujku

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ka një gjatësi trupore prej 105 – 160 cm, lartësi prej 80 – 85 cm, bishtin prej 29 – 50 cm dhe peshën trupore prej 12 – 80 kg [Foresman 2012]. Te femrat, këto përmasa janë më të vogla. Është kafshë sociale dhe rrallë mund të haset e vetmuar, madje kryesisht gjatë verës. Anëtarët e shoqërisë zakonisht sillen prej 5 deri në 40. Jetojnë në grupe sociale, të udhëhequra nga mashkulli alfa me femrën. Është kafshë e shpejtë dhe mjaft e fuqishme. Zhvillon luftë të ashpër për territor, saqë vdekshmëria e tyre nëpër beteja sillet prej 14 – 65 %. Ushqim kryesor i kanë ungunatet me peshë 20 – 100 kg. Jetëgjatësia arrin deri në 16 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 5. Vende ujore [kontinentale]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj mund të haset në habitate të ndryshme. Gjatë dimrit kryesisht haset në vise të ulëta, por mund të haset edhe në vise të larta malore, fusha të hapura, kullosa etj.

Përhapja e përgjithshme

Lloji më i përhapur në botë i gjitarëve. Haset përgjatë hemisferës veriore në veri të gjatësisë 15° në Amerikën Veriore dhe 12° N në Indi.

Përhapja në Kosovë

Pouska, Bjeshkët e Junikut, Gajre, Nerodime e Ulët, Sedenicë, Sukë, Tunaj, Sukë e Prapë, Novobërdë, Tërpezë, Malishevë, Dërsnik, Klinë, Qyqavicë, Potok, Qabiq, Zijaq, Zhiti, Sinejë, Koritnik, Llanisht.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Nënpopullatat e këtij lloji janë stabile në Kosovë, por edhe në vendet fqinje.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së nënpopullatave. Me gjasë, numri i nënpopullatave është më i madh në Kosovë.

Kërcënimet

Aktualisht në Kosovë nuk ka ndonjë kërcënim për këtë lloj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

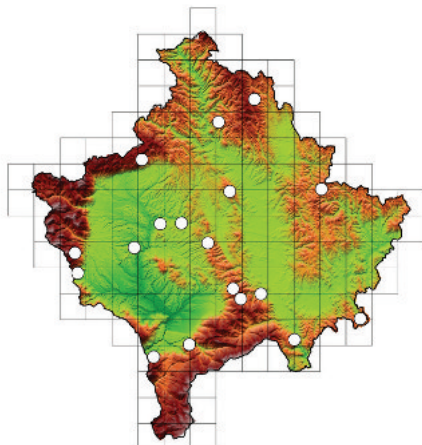
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Foresman 2012

Erinaceus roumanicus Barrett-Hamilton, 1900

Mammalia: Eulipotyphla: Erinaceinae
Iriqi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë shpatuk, të mbuluar me gjemba, pjesa bazale e të cilëve është me ngjyrë të bardhë, pjesa e mesme ngjyrë kafe e errët, kurse maja e çelët. Dallohet nga iriçi evropian për nga ngjyra më e çelët dhe gjoksi me ngjyrë të bardhë qumështi. Është lloj omnivor, i parapëlqen insektet, por ushqehet edhe me kërmij, gjarpërinj, hardhuca, bretkosa, zogj e vezë të shpendëve, brejtës të imët, fruta e fara. Është lloj vetmitar, kurse shoqërohet vetëm gjatë kohës së çiftëzimit. Koha e letargjisë fillon në tetor dhe zgjat deri në prill. Nuk migron dhe shumohet një apo dy herë në vit. Jetojnë deri në 10 vite [Jones et al. 2005].

Habitati

Është lloj i përhapur në habitate të ndryshme, si: pyje të hapura, fusha, shkurre, zona të kultivuara, mjedise periferike të banuara, kopshte, parqe e rrallë herë në zona të lagështa dhe zona të larta të pyjeve halorë.

Përhapja e përgjithshme

Evropë juglindore, Azi.

Përhapja në Kosovë

Gllamnik, Qabër, Runikë, Ujmirë, Drenoc, Tërpezë, Nerodime e Ulët, Ostrozub, Reshtan, Kralan, Potok, Strellc, Vataj, Smirë, Grabanicë, Rakovinë, Fortesë, Kruhë e Madhe, Berishë, Gremnikë, Turjakë, Veriq, Demjan.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe moskëzimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë, që mund t'a rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me transformimin e fushave dhe kullosave në toka bujqësore, përdorimin e kemikateve, të cilat e dëmtojnë prenjë e tij, pastaj infrastruktura rrugore, e cila e shkakton fragmentimin e habitatit, rreziqet nga trafiku [sidomos për të vegjllit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

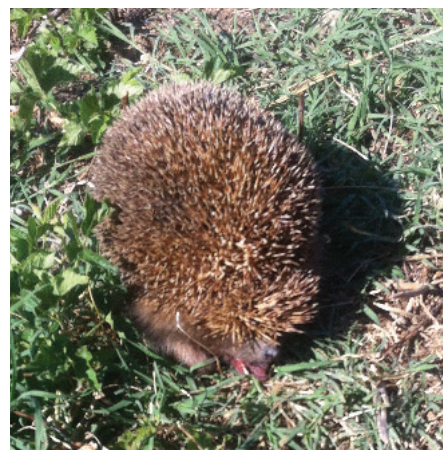
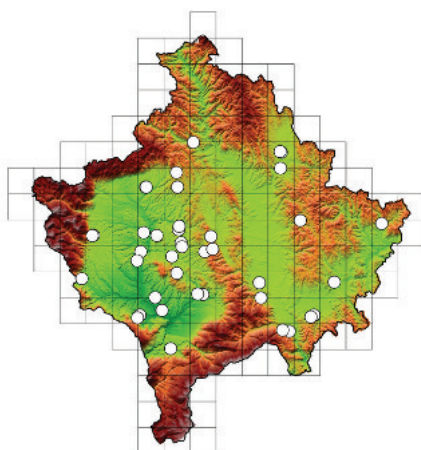
Lloj i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egër të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jones et al. 2005

Glis glis

[Linnaeus, 1766]

Mammalia: Rodentia: Gliridae

Gjeri ose Gjumashi i majmë i pyllit

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Për nga pamja është i ngjashëm me ketrin për shkak të bishtit xhufkor, me qime të dendura dhe të gjata, por është më i vogël për nga madhësia trupore. Trupin e ka të mbuluar me qime të buta dhe të trasha. Ana shpinore e trupit ka ngjyrë të përhimë ose të errët kafe, kurse ana barkore ngjyrë të bardhë. Gjatësia trupore prej 130 – 190 mm, kurse bishti deri në 168 mm. Ushqehet me fara dhe fruta, vezë, zogj të shpendëve, insekte etj. Nuk migron, por bie në letargji prej vjeshtës e deri në pranverë. Gjatë kësaj kohe të hibernimit zgjohen disa herë për të konsumuar ushqimin, që e kanë deponuar më herët. Lëviz kryesisht gjatë natës. Jetojnë deri në 12 vjet [Krystufek 2007].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 14. Artificiale/tokësore.

Është lloj arboreal, i cili banon kryesisht në pyjet gjetherënëse dhe të përziera. Mund të haset edhe në zonat e ulëta, si: kopshte, plantacione, shkurre dhe zona shkëmbore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Hoqë, Mushtisht, Maqitevë, Mjak, Plavë, Voksh.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur.

Arsyetime i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të mosekzistimit të ndonjë faktori që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë. Nga Kosova priten edhe nën-popullata të tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i buri-meve biologjike [5.1. Gjuetia dhe zënia në kurthe e kafshëve tokësore, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Faktorët kryesorë, që mund ta rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndryshimin, humbjen dhe fragmentimin e habitatit, pastaj me gjuetinë etj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

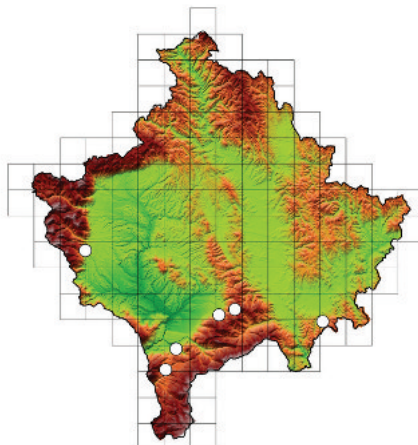
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Krystufek 2007

Lepus europaeus Pallas, 1778

Mammalia: Lagomorpha: Leporidae
Lepuri

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë të mbuluar me gëzof ngjyrë kafe ose të kuqërremtë nga ana shpinore, kurse nga ana barkore kanë ngjyrë të bardhë. Ngjyrat trupore gjatë stinës së dimrit në përgjithësi janë më të errëta. Kanë gjatësi trupore prej 52 – 68 cm, bisht prej 8 – 12 cm dhe peshë trupore prej 2.5 – 7 kg. Ushqehen me një numër të madh të llojeve barishtore dhe kulturave bujqësore. Kryesisht lëvizin natën, por edhe ditën, mirëpo shkalla e lëvizjes në zona të caktuara është shumë e kufizuar. Nuk migrojnë dhe nuk bien në letargji. Është lloj vetmitar, por mund të grumbullohen në kohë të aktivitetit seksual rreth një partneri ose rreth ushqimit. Është pre e dhelprave, ujkut, çakallit, shpendëve grabitqarë, maces së egër dhe po ashtu i përndjekur nga njeriu.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore. E hasim në një gamë të gjerë habitatesh, duke filluar nga tokat bujqësore, kullosat, zonat malore me vegjetacion të ulët dhe të lartë dhe atë kryesisht në zona të hapura. Mund të takohet edhe në zonat e larta malore deri në 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Palearktiki.

Përhapja në Kosovë

Kuçicë, Koshtovë, Zhazhe, Majac, Mramor, Osojan, Pograxhë, Vrellë, Kuzhnin, Bjeshkët e Junikut, Ivajë, Nerodime e Epërme, Stanaj, Prishtinë, Përqevë, Klinë, Zabërxhe, Dërsnik, Turjakë, Zatriq, Glloboqicë, Qyqavicë, Krojmir.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Trendi i popullatave në nivel global është në rënie e sipër. Edhe në Evropë, në dhjetëvjetëshin e fundit, është vërejtur një rënie. Në Kosovë nënpopullatat e këtij lloji janë të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe numrit të madh të lokaliteteve ku është gjetur.

Kërcënimet

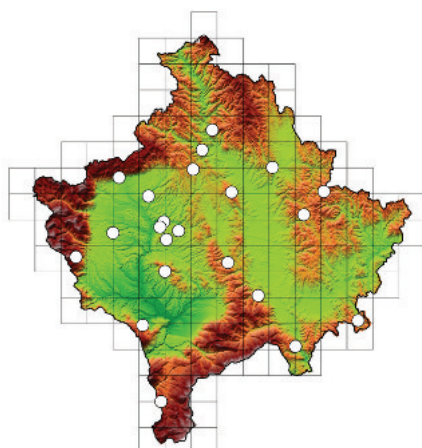
Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturaturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 8 Llojet invazive dhe të tjera problematike, gjenet dhe sëmundjet [8.2 Llojet/sëmundjet vendore problematike]; 9 Ndotja [9.3. Shkarkimet bujqësore dhe pyjore]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, vijnë si rezultat i intensifikimit të bujqësisë, aplikimit të plehrave kimike, pesticideve dhe mekanizmave bujqësorë si dhe gjuetisë. Një faktor tjetër i rrezikimit të këtij lloji viteve të fundit është i ashtuquajtur i sindromi i lepurit evropian.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Martes foina (Erleben, 1777)

Mammalia: Carnivora: Mustelidae
Shqarshi ose Kunadhja gushëbardhë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e ka të mbuluar me qime ngjyrë kafe të errët, kurse te format e reja ngjyrë të çelët të përhimë. Gusha ka ngjyrë të bardhë. Gjatësia e trupit sillet prej 4– 55 cm dhe pesha trupore prej 1 – 2.3 kg. Kanë gjymtyrë dhe bisht të gjatë. Është lloj omnivor dhe ushqehet me pakurrizorë dhe kurrizorë të imët dhe të shumëllojshëm, kurse gjatë verës dhe vjeshtës edhe me produkte bimore. Është pre e dhelprës dhe e shpendëve grabitqarë. Kryesisht janë kafshë të vetmuara. Gjatë kohës së çiftëzimit i hasim nëpër drunj e rrallë në tokë. Nuk bie në letargji dhe nuk migron. Jetëgjatësia sillet prej 3 – 8 vjet [Grizimek 1990].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore.

Haset kryesisht në pyje gjetherënëse, por edhe në zona kodrinore shkëmbore të hapura dhe në periferi të zonave të banuara.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Guri i Hajdarit, Korbiliq, Kërstec, Vllahi, Belle, Ratishë, Llanisht, Drelaj, Lubozhdë, Stanqiq, Pleqe.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe numrit relativisht të madh të lokacioneve ku është gjetur. Nga Kosova priten edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë persekutimi nga ana e njeriut me metoda të ndryshme për shkak të gëzofit dhe lëkurës së tij si dhe për shkak të bindjes se është dëmtues.

Masat ekzistuese mbrojtëse

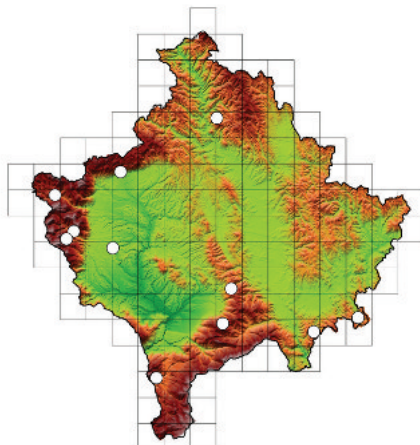
Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Grizimek 1990

Martes martes

[Linnaeus, 1758]

Mammalia: Carnivora: Mustelidae
Zardafi ose Kunadhja gushëverdhë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë të mbuluar me qime ngjyrë kafe të çelët gjatë verës, kurse në dimër me qime të gjata ngjyrë kafe të mbyllët. Gusha ka ngjyrë të verdhë portokalli. Gjatësia trupore sillet prej 45 – 58 cm, ajo e bishtit 16 – 28 cm, kurse pesha e trupit prej 0.8 – 2.4 kg. Zakonisht meshkujt janë më të mëdhenj se femrat. Ushqehen me brejtës të imët, shpendë dhe vezë të tyre, insekte, kërmij, reptile, si dhe me fara dhe frute gjatë stinës së verës. Është pre e dhelprës dhe shpendëve grabitqarë. Nuk bie në letargji dhe nuk migron. Çojnë jetë vetmitare, kurse foletë i ndërtojnë, por edhe mund t'i shfrytëzojnë ato të kafshëve të tjera nëpër drunj. Janë aktive në agim dhe muzg.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre.
Mund të haset kryesisht në pyjet halore ose në ato të përziera, të pasura me drunj të vjetër, si dhe në zona shkëmbore të hapura edhe jashtë pyjeve me vegjetacion të dendur [Overskaug *et al.* 1994].

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Llabjan, Pograxhë, Bjeshkët e Junikut, Nerodime e Epërme, Sukë, Dushkajë, Tunaj, Rahovë, Pleqe, Pllamjan, Mushtisht, Busovat, Guri i Hajdarit.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe numrit relativisht të madh të lokacioneve ku është gjetur. Nga Kosova priten edhe nënpopullata të tjera.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore: 5. Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: përndjekja nga ana e njeriut me metoda të ndryshme për shkak të gëzofit dhe lëkurës, pastaj humbja dhe fragmentimi i habitatit si dhe rritja e dendësisë së grabitqarëve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

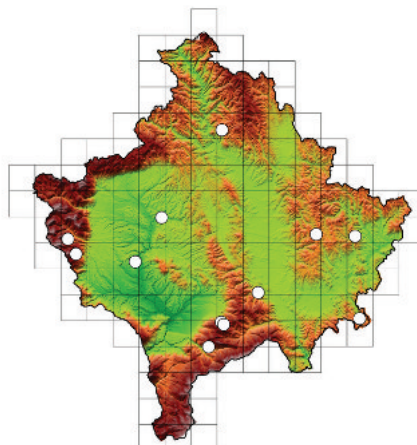
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Overskaug *et al.* 1994

Meles meles

[Linnaeus, 1758]

Mammalia: Carnivora: Mustelidae

Vjedulla ose Baldosa

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupi i këtij lloji është i mbuluar me qime të gjata me ngjyrë gri ose të argjendtë nga ana shpinore, kurse nga ana barkore qimet janë të shkurtra, të buta dhe të dendura me ngjyrë të bardhë. Gjatësia trupore është prej 56 – 90 cm, bishti prej 12 – 24 cm dhe pesha trupore prej 8 – 17 kg. Ushqim i parapëlqyer i këtij lloji janë: krimbat e tokës, pastaj farat, frutat, zhardhokët, drithërat, arrat, kërpudhat, vezët e shpendëve, iriqët, ketrat, lëpujt etj. [Delahay *et al.* 2008]. Nuk kanë grabitqarë të vërtetë natyrorë, përveç njeriut, por, megjithatë, rrëqebulli, ujku, qeni dhe ariu paraqesin rrezik për të. Lëvizë zakonisht në muzg, natën, por, edhe ditën. Vjedullat janë mjaft miqësore, duke jetuar në grupe prej 2 – 23 individësh, por, në mungesë të ushqimit, bëjnë jetë vetmitare. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 18 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 14. Artificiale/tokësore.

Haset në zona malore gjetherënëse ose gjethembajtëse, me vegjetacion të dendur, por edhe në zona të hapura, kullosa dhe në zona të mbjella me kultura bujqësore, si: drithëra, perime dhe pemishte.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Junikut, Viti, Jezerc, Bistricë, Dushkajë, Rapçe, Stanaj, Maxherre, Hakanishtë, Kabash, Bjeshkët e Deçanit, Novosellë, Kuqishtë, Mushtisht.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Trendi i nënpopullatave është i qëndrueshëm në nivel evropian dhe në Kosovë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe mosekzistimit të ndonjë faktori, që e rrezikon drejtpërsëdrejti këtë lloj apo habitatin e tij në Kosovë.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë potencialë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë ata të lidhur me veprimtaritë antropogjene si reduktimi dhe humbja e habitatit, gjuajtja dhe persekutimi për qëllime komerciale ose veprimtaritë armiqësore për shkak të dëmtimit të kulturave bujqësore, pemishteve dhe drithërave nga ky lloj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

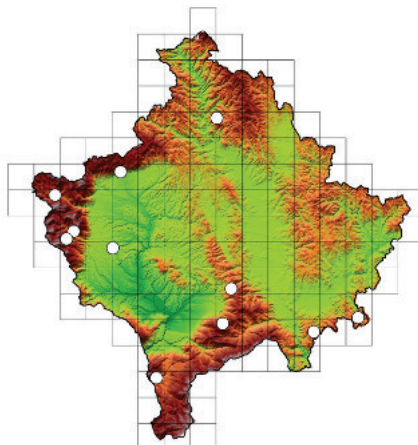
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Delahay *et al.* 2008

Mustela erminea

Linnaeus, 1758

Mammalia: Carnivora: Mustelidae
Nuselala e borës

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka trup të zgjatur dhe këmbë të shkurtra. Kokën e ka në formë trekëndëshi, qafën e gjatë, sytë të ndritshëm dhe mustaqet e gjata. Nga ana shpinore gëzofi është me ngjyrë të kuqërreme, kurse ana barkore është tërësisht me ngjyrë të bardhë. Bishti i gjatë 4.5 – 10 cm, në majë përfundon me ngjyrë të zezë. Gjatësia trupore sillet prej 17 – 30 cm dhe pesha trupore prej 340 – 400 gr. Meshkujt janë rëndom më të mëdhenj se femrat. Ushqehen me minj, lepuj, pastaj vezë të shpendëve, pak-urrizorë, ujëtokësorë, gjarpërinj dhe hardhuca. Janë në gjendje ta mbysin viktimën edhe disa herë më të madhe se vetë dhe ushqimin pastaj e deponojnë në strofull. Janë pre e dhelprave, maceve, shpendëve grabitqarë etj. Nuk bien në letargji dhe nuk migrojnë. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 7 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 5. Vende ujore [kontinentale]; 14. Artificiale/tokësore.

Mund të haset në një gamë të gjerë habitatesh, si: pyje halore dhe të përziara, shkurre, kullosa, buzë rrugëve, brigjeve të lumenjve, pastaj kopshte si dhe në zona të populluara. E hasim në ultësira, por edhe në lartësi deri në mbi 4000.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Amerikë veriore.

Përhapja në Kosovë

Zhur, Budakovë, Gaçkë, Pozhoran, Përlepnicë, Novobërdë, Vllahi, Koshtovë, Klinë e Epërme, Turiqevc, Shushicë, Maxhunaj, Pobergjë, Osdrim, Krushevë, Zabergjë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Trendi i popullatave është i qëndrueshëm në nivel evropian dhe në Kosovë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe numrit relativisht të madh të lokacioneve.

Kërcënimet

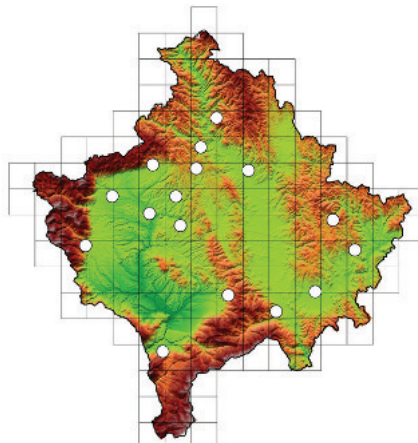
Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: humbja dhe fragmentimi i habitatit si rezultat i intensifikimit të bujqësisë dhe urbanizmit, pastaj djegia e kullosave dhe pyjeve, persekutimi nga ana e njeriut për shkak të gëzofit dhe qëndrimit armiqësor ndaj tij.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Mustela nivalis

Linnaeus, 1766

Mammalia: Carnivora: Mustelidae

Nuselala

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë të gjatë dhe të hollë e të mbuluar me gëzof ngjyrë kafe të çeltë nga ana shpinore, kurse nga ana barkore është tërësisht i bardhë. Gjatësia trupore e meshkujve sillet prej 13 – 26 cm, kurse e femrave prej 11 – 20 cm. Peshat trupore e meshkujve është prej 26 – 250 gr, kurse e femrave prej 29 – 117 gr. Është lloj i specializuar në gjuajtjen e brejtësve të vegjël, por, në mungesë të tyre ushqehet me vezë të shpendëve, insekte, hardhuca, gjarpërinj, lepuj të vegjël etj. [King & Powell 2007]. Është pre e dhelprave, shpendëve grabitqarë etj. Folenë e ndërtojnë në tokë, të cilën e shfrytëzojnë për pushim, rritjen e të vegjëlve dhe deponim të ushqimit. Nuk bien në letargji dhe nuk migrojnë. Aktiviteti i tyre është natën dhe ditën. Jetëgjatësia e tyre është 7 – 8 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.

Mund të haset në habitate të ndryshme si: fusha, pyje të hapura, shkurre, parqe dhe zona të banuara.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Amerikë veriore, Afrikë veriore, Zelandë e Re, Azor, Kretë, Maltë.

Përhapja në Kosovë

Korbiliq, Kërstec, Celinë, Skivjan, Zabërxhë, Krushevë, Nabërgjan, Llaushë, Bellopojë, Baballoq, Smolicë, Pleshinë, Zhegër, Maxhunaj, Miresh, Busovatë, Novobërdë, Prapashticë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Trendi i popullatave në nivel evropian nuk është i njohur mirë, por edhe në Kosovë nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e popullatës.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit të madh të nënpopullatave. Me gjasë ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i buri-meve biologjike [5.1 Gjuetia dhe zënia e kafshëve tokësore: 5.1.2 Efektet e paqël-limshme [lloji nuk është i synuar]]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me aplikimin e kemikateve të ndryshme në bujqësi, transformimin e zonave bujqësore ekstensive në intensive, si dhe me ndryshimin e praktikave bujqësore, të cilat kanë qenë të preferueshme si habitat për këtë lloj. Megjithatë, nuk ka interes për t'u gjuajtur në përgjithësi.

Masat ekzistuese mbrojtëse

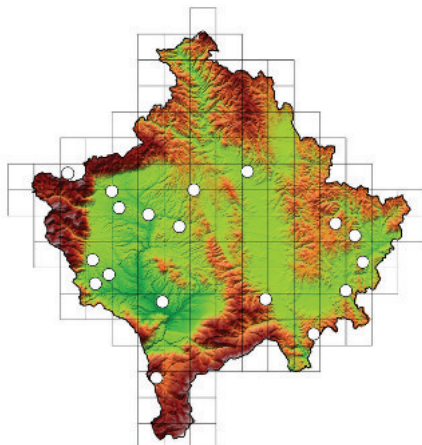
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

King & Powell 2007

Mustela putorius

Linnaeus, 1758

Mammalia: Carnivora: Mustelidae
Qelbësi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ka trup të hollë dhe të zgjatur, kokë të gjerë dhe gjymtyrë të shkurtra. Meshkujt janë më të mëdhenj se femrat. Gjatësia trupore e meshkujve sillet prej 35 – 46 dhe e bishtit prej 11.5 – 17 cm, kurse e femrave 29 – 40 dhe e bishtit prej 8.4 – 15 cm. Pesha trupore është midis 1 – 2.5 kg. Gjah i parapëlqyer i këtij lloji janë: brejtësit, shpendët, vezët dhe zogjtë e tyre, lepujt, amfibet, insektet, skrrajat e shiut etj. Qelbësi është pre e dhelprave, qenit, maceve të egra dhe atyre shtëpiake. Janë kafshë të vetmuara dhe janë aktive natën ose herët në agim. Territorin e mbrojnë edhe nga individët e të njëjtës gjini duke e markuar me një aromë shumë të rëndë të sekretuar nga gjëndrat anale. Nuk migron dhe nuk bie në letargji. Jeton deri në 6 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 5. Vende ujore (kontinentale); 14. Artificiale/tokësore.

Mund të haset kryesisht në zona të ulëta pyjore, kullosa, sipërfaqe me kultura bujqësore, zona të banuara dhe përreth tyre, por edhe pranë brigjeve të lumenjve dhe kënetave.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi perëndimore.

Përhapja në Kosovë

Korbiliq, Nerodime e Epërme, Kqiq i Madh, Çabër, Uçe, Veriq, Dobrushë, Strelc, Patok, Demjan, Zabërzhë, Turjakë, Studençan, Krojmir, Tërstenik, Vërban, Firajë, Pograxhë, Rahovë, Tërpezë, Përqevë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Trendi global i popullatave është në rënie. Në bazë të vrojtimeve në Kosovë, vlerësohet se nënpopullatat e këtij lloji janë të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe numrit relativisht të madh të lokacioneve ku është gjetur.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore: 5. Përdorimi i resurseve biologjike [5.1 Gjuetia dhe zënia e kafshëve tokësore: 5.1.2 Efektet e paqëlqimshme (lloji nuk është i synuar)]; 8. Specie, gjene dhe sëmundje invazive dhe të tjera problematike [8.1 Llojet e paidentifikuara/speciet e huaja/llojet e huaja: 8.1.2 Speciet e emërtuara, 8.2 Llojet/sëmundjet vendase problematike: 8.2.1 Lloje të paspecifikuara].

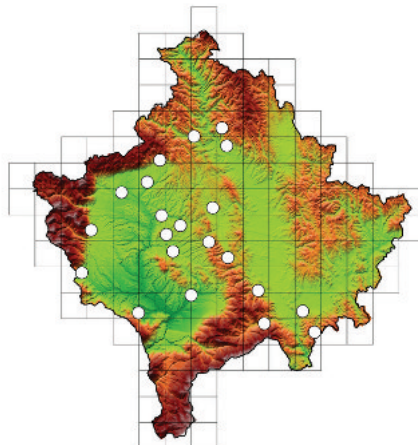
Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: modifikimi dhe shkatërrimi i habitatit, aplikimi i bujqësisë intensive dhe përdorimi i kemikateve në bujqësi, zhvillimi i infrastrukturës afër vendeve të banuara, si dhe persekutimi nga njeriu, për shkak të ndjenjës armiqësore ose edhe për qëllime komerciale.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sciurus vulgaris

Linnaeus, 1758

Mammalia: Carnivora: Mustelidae
Ketri

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Janë kafshë të shkathëta dhe vigjilente. Ngjyra e trupit varion në stinë të ndryshme, gjatë verës gëzofi është i kuqërremtë, gri ose kafe, kurse gjatë dimrit dominojnë ngjyrat e errëta. Ana barkore ka ngjyrë të bardhë. Gjatësia e trupit është prej 18 – 24 cm, bishti prej 14 – 20 cm, kurse pesha trupore prej 220 – 435 gr. Ushqehen kryesisht me fara dhe fruta drunjsh, si dhe me kërpudha, por ndonjëherë edhe me vezë shpendësh. Janë aktivë gjatë ditës, herët në agim dhe në muzg. Kohën më të madhe qëndrojnë në drunj. Jetojnë mesatarisht prej 2 – 7 vjet [Gumell & Wanters 1999].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 14. Artificiale/tokësore.

Haset në zonat malore të përziera dhe hallore por edhe në zonat periferike të kopshteve dhe parqeve.

Përhapja e përgjithshme

Palearktik.

Përhapja në Kosovë

Svilen, Korbiliq, Nerodime e Epërme, Hakanisht, Kozmaq, Bjeshkët e Sharrit, Shkrel, Shtupeq i Vogël, Zhazhe, Qyqavicë, Shtërpçë, Mushtisht, Isniq.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm

Trendi i popullatave në nivel global është në rritje. Edhe në Kosovë trendi i nënpopullatave të këtij lloji është stabil.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së nënpopullatave dhe numrit relativisht të madh të lokacioneve. Numri i nënpopullatave nga Kosova është, me gjasë, më i madh nga sa dihet tani.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: shkatërrimi dhe degradimi i habitatëve, sëmundjet virusale dhe konkurrenca ndërlojore. Në disa raste, edhe gjuetia mund të jetë faktor rrezikues.

Masat ekzistuese mbrojtëse

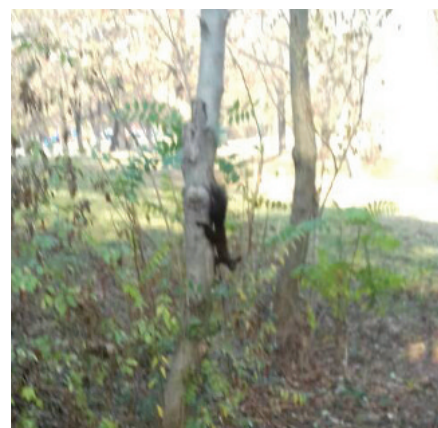
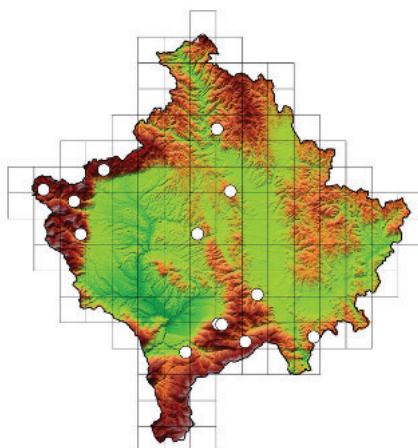
Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Gumell & Wanters 1999

Sus scrofa

Linnaeus, 1758

Mammalia: Artiodactyla: Suidae

Derri i egër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi{t}

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë të mbuluar me qime të trasha me ngjyrë të zezë, kuqërreme ose të hirtë në të bardhë, me një kreshtë përgjatë shpinës. Gjatësia trupore është prej 153 – 240 cm, lartësia deri në 0.9 m, kurse pesha trupore prej 66 – 350 kg. Meshkujt janë zakonisht më të mëdhenj se femrat. Ushqehen me fara, fruta, zhardhokë bimësh, insekte dhe kurrizorë të imët, si: reptilë, shpendë dhe gjitarë. Është pre e ujqve dhe rrëqebullit në vendin tonë, kurse në vende të tjera edhe e luanit, leopardit, krokodilit, pitonit etj. Lëviz kryesisht natën dhe herët në agim, por edhe gjatë ditës. Jetojnë në grupe prej 6 – 20 individësh ose edhe më shumë. Për të vegjlit përkujdesen vetëm femrat. Jetojnë deri në 20 vjet (Graves 1984).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 14. Artificiale/tokësore.

Gjendet në një gamë të gjerë habitatesh, si zona pyjore të ulëta dhe të larta të cilat nuk përballen me temperatura ekstreme dhe të cilat janë të pasura me vegjetacion të dendur dhe shkurre. Gjithashtu, haset në toka bujqësore të mbjella me drithëra.

Përhapja e përgjithshme

Në të gjitha kontinentet, me përjashtim të Antarktikut.

Përhapja në Kosovë

Papaz, Svilen, Bjeshkët e Junikut, Stane Du, Prroni i Azemit, Kërstec, Stanaj, Duhël, Debëlldeh, Gremnik, Berishë, Koshutan, Radishevë, Strelc, Bjeshkët e Isniqit, Mushtisht, Uglare.

Popullata

Trendi i popullatës: Në rritje

Trendi i popullatave është i qëndrueshëm dhe në rritje, në nivel evropian dhe në Kosovë.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur.

Kërcënimet

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: degradimi dhe shkatërrimi i habitateve, persekutimi nga ana e njeriut për qëllime komerciale, pastaj konkurrenca ndërllojore si dhe sëmundjet virale, të cilat me lehtësi barten te njeriu dhe kafshët e tjera.

Masat ekzistuese mbrojtëse

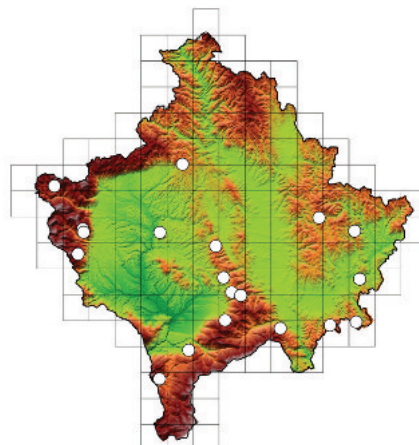
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Graves 1984

Talpa caeca

Savi, 1822

Mammalia: Eulipotyphla: Talpidae
Urithi i verbër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Trupin e kanë të mbuluar me qime të buta, të dendura dhe me shkëlqim. Trupi i tyre ka ngjyrë gri të errët në të zezë, kurse shputat e kuqërreme. Është i ngjashëm me urithët e tjerë, vetëm se te ky lloj sytë janë të mbuluar me një membranë të përherëshme, që bën që kafsha të jetë plotësisht e verbër. Gjymtyrët i ka të fuqishme, të cilat përfundojnë me kthetra të përshtatshme për rrëmihje. Ushqehet kryesisht me pakurizorë, si: krimba të tokës të cilët e përbëjnë rreth 90 % të menysë, pastaj me larva të insekteve, kërmij etj. Jetëgjatësia është rreth 5 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj mund të haset në livadhe, kullosa, kopshte, pastaj në zona kodrinore-malore e më rrallë në zona subalpine dhe alpine deri në 2000 m.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Evropës, por është hasur edhe në Turqi.

Përhapja në Kosovë

Zabërxhë, Bubavec, Peçan, Poslisht, Demjan, Strelc, Veriq, Plemetin, Llapushnik, Koshare, Biçec, Smirë, Cërnicë, Hogosht, Gllamnik, Bellopojë, Mramor, Klodernicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Trendi i nënpopullatave të këtij lloji është i qëndrueshëm, edhe pse në disa lokalitete pamjaftueshëm i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të qëndrueshmërisë së popullatave dhe numrit relativisht të madh të lokaliteteve.

Kërcënimet

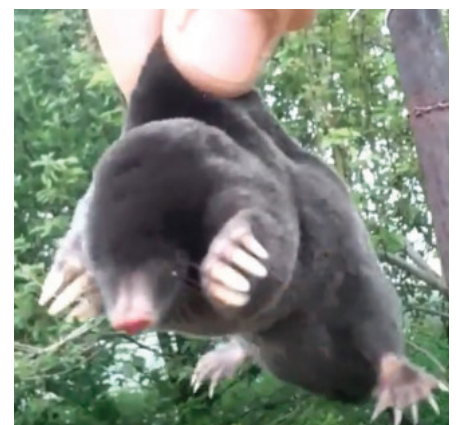
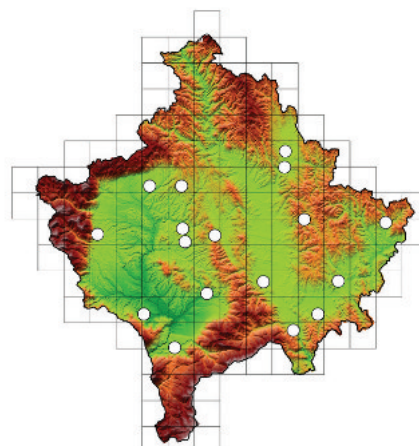
Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me luftimin që i bëhet këtij lloji në tokat bujqësore, duke përdorur kurthe apo helme të ndryshme, edhe pse supozohet se kjo nuk përfaqëson kërcënim serioz për popullatën.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Vulpes vulpes (Linnaeus, 1758)

Mammalia: Carnivora: Canidae
Dhelpra

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Shqetësim më i Vogël, LC

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi{t}

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj karakterizohet me trup të zgjatur, bisht të gjatë dhe gjymtyrë të shkurtra. Trupi është i mbuluar me gëzof prej qimeve të buta dhe të dendura. Ngjyra e trupit është e kuqërreme, kafe ose në të verdhë, ndërsa maja e bishtit dhe pjesa ventrale e kokës dhe qafës janë me ngjyrë të bardhë, kurse gjymtyrët, putrat dhe pjesët e jashtme të veshëve kanë ngjyrë të zezë. Gjatësia trupore është prej 50 – 90 cm, bishti prej 30 – 60 cm dhe pesha trupore prej 3 – 14 kg. Zakonisht, meshkujt janë më të mëdhenj se femrat. Janë omnivorë dhe ushqehen me brejtës, lepuj, insekte dhe fruta. Është lloj i specializuar në gjuajtjen e minjve. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 10 vjet [Jones & Theberge 1982; Mc Donald 2001; Mc Donald & Reynolds 2005].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 5. Vende ujore [kontinentale]; 14. Artificiale/tokësore.

Haset në mjedise të ndryshme si pyje, shkurre, zona bujqësore, afër vendeve të banuara etj.

Përhapja e përgjithshme

Është i përfaqësuar me një numër të madh të nënlojeve dhe haset në Evropë, Afrikë veriore, Azi, Amerikë veriore, Australi, Kanada, Meksikë etj.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Sharrit, Malishevë, Qabiq, Dolle, Vllahi, Rahovë, Qyqavicë, Debëllde, Svilen, Pouska, Bjeshkët e Junikut, Stanedub, Nerodime e Poshtme, Shushicë, Dushkajë, Nishevc.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Nënpopullatat e këtij lloji janë stabile në Kosovë, por edhe në vendet fqinje.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Shqetësim më i Vogël, për shkak të numrit relativisht të madh të lokaliteteve ku është gjetur dhe qëndrueshmërisë së popullatave.

Kërcënimet

Aktualisht në Kosovë nuk ka ndonjë kërcënim për këtë lloj.

Masat ekzistuese mbrojtëse

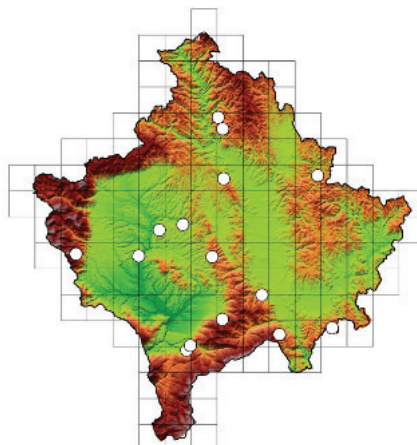
Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jones & Theberge 1982; Mc Donald 2001; Mc Donald & Reynolds 2005

LLOJET ME TË
DHËNA TË
PAMJAFTUESHME
(DD)

7.1 OLIGOCHAETA

Allolobophora leoni

Michaelsen, 1891

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj me përhapje trans-egjeike. Trupi përbëhet nga 149 deri 180 segmente, kurse gjatësia nga 88 deri në 149 mm. Prostomiumi është proepilob. Aventura mashkullore me një atrium të vogël gjëndëror gjendet në segmentin e 15-të. Klitelumi shtrihet nga segmenti i 26-të deri te ai i 34-të; turberkulat janë në segmentet 30 – 32, me dy palë të xhungave në formë pllakash [Csuzdi & Zicsi 2003; Mršić 1991].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa; 14 Artificiale/tokësore [14.1 Toka punuese, 14.5 Zona urbane]. Gjendet në pyje të ahut dhe të lisit, si dhe në livadhe të lagështa [Stojanović et al. 2018].

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Moldavi, Rumani, Sllovaki [Rota 2013].

Përhapja në Kosovë

Ferizaj, Prishtinë [Šapkarev 1975].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Duke qenë se të dhënat për këtë lloj janë nga livadhe të lagështa në zonat urbane dhe preferencat e llojit për habitatin janë të lidhura me pyje të ahut e lisit, si dhe me livadhe të lagështa që mund të jenë nën aktivitetet e menaxhimit, humbja e habitateve për shkak të urbanizimit, menaxhimi intensiv i pyjeve, ndotja industriale dhe ngrohja globale, mund të paraqesin kërcënime ndaj këtij lloji në Kosovë. Për shkak të mungesës së të dhënave për vlerësim të drejtpërdrejtë ose të tërthortë për Kosovën, ne sugjerojmë studime të mëtejshme dhe e klasifikojmë llojin në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

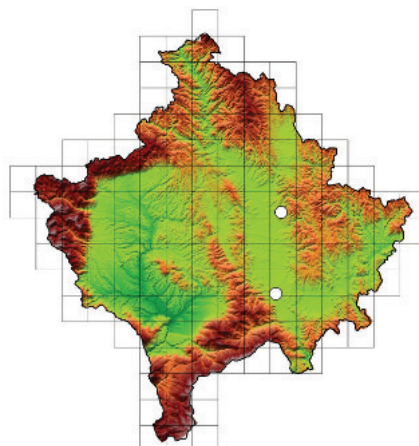
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]. Mirëmbajtja e livadheve të lagështa; aktivitetet jo intensive pyjore.

Referencat

Csuzdi & Zicsi 2003; Mršić 1991; Rota 2013; Šapkarev 1975; Stojanović et al. 2018

Aporrectodea georgii (Michaelsen, 1890)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj atlanto-mesdhetar, endogjen, që gjendet në shtresën minerale të dheut, i banon pyjet e ahut dhe lisit, livadhet e ultësirave në dhera të lagështa dhe brigjet e lumenjve [Csuzdi & Zicsi 2003]. Trupi ka ngjyrë të zbehtë, të papigmentuar, me gjatësi 38 deri në 80 mm, diametri 2 – 4 mm dhe përbëhet nga 98 deri 150 segmente. Klitelumi shtrihet prej segmentit të 28-të dhe 29-të deri në atë të 35-të, ½ e atij të 36-të, kurse dy palë turberkula në formë ventuzash janë të pranishme në segmentet 31 dhe 33 [Mršić 1991].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]; 14 Artificiale/tokësore [14.1 Toka të punueshme, 14.2 Kullosa, 14.4 Kopshte Rurale, 14.5 Zona urbane]; 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [jajore].

Ky lloj haset në kullosa, shpella, pyje ahu dhe lisi, dhera të kultivuara dhe livadhe [Šapkarev 1980; Stojanović *et al.* 2018].

Përhapja e përgjithshme

Evropë [përveç Evropës veriore], Siri, Palestinë.

Përhapja në Kosovë

Prishtinë [Šapkarev 1975].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Për shkak të mungesës së të dhënave për vlerësim direkt apo indirekt [përhapja dhe dendësia, të dhënat e vjetra për praninë e saj në mjediset urbane në Prishtinë, qytet ky që është nën presion të vazhdueshëm antropogjen (ndërtimet, turizmi etj.)], këtë lloj e klasifikojmë në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Për shkak të statusit të këtij lloji si: I Cenuar, në Serbinë fqinje, sugjerojmë studime të mëtejme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.2 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi komercial), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Ujërat e zeza].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

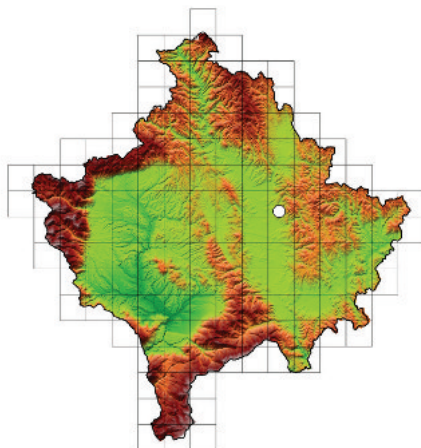
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Csuzdi & Zicsi 2003; Mršić 1991; Šapkarev 1975; Šapkarev 1980; Stojanović *et al.* 2018

Aporrectodea jassyensis (Michaelsen, 1891)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj transegjeik. Është skrrajë endogjene, që jeton dhe ushqehet në shtresën minerale të dheut. Trupi është i zbehtë pa pigmentim, 60 – 100 mm i gjatë, 2 – 4 mm në diametër, i përbërë nga 100 – 140 segmente. Koka është epilobe. Klitelumi është në formë të shalës dhe shtrihet në segmentet: 28, 29-35. Tuberkula pubertatis është në formë të një shiriti në segmentet 31, 32 – 34 dhe 35. Pori mashkullor gjendet në segmentin e 15-të me një papillë të madhe gjëndërore, që i mbulon pjesërisht edhe segmentet fqinje [Mršić 1991].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kulloza [4.4 Kulloza të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]; 14 Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Transegjeik [nga Zvicra drejt Evropës juglindore dhe Lindjes së Mesme] [Rota 2013].

Përhapja në Kosovë

Prishtinë, Prizren, Suharekë [Mršić 1991; Šapkarev 1975, 1972; Zicsi 1968].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Për shkak të mungesës së të dhënave dhe vjetërsisë së regjistrimeve ekzistuese (disa nga to në zona urbane dhe përgjatë brigjeve të lumenjve, që të dy këto habitate nën ndikim të madh antropogjen), sugjerojmë studime të mëtejme, kurse tash për tash e klasifikojmë këtë lloj në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.2 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi komercial), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Ujërat e zeza].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

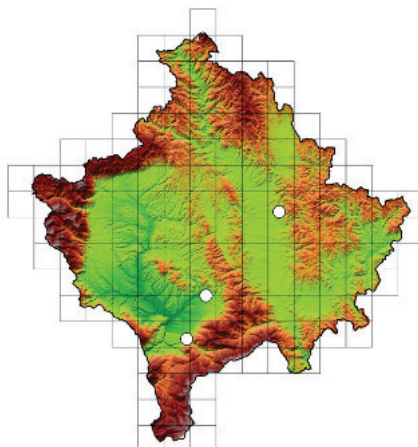
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Të ruhen tokat e lagështa, të ketë aktivitete jointensive pyjore, të realizohet bujqësi e qëndrueshme, për të reduktuar burimet e ndotjes së tokës dhe ujit

Referencat

Mršić 1991; Rota 2013; Šapkarev 1972; Šapkarev 1975; Zicsi 1968

Dendrobaena serbica

Karaman, 1973

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Trupi i këtij lloji ka ngjyrë vjollce të mbyllët, i gjatë prej 12 deri në 21 mm, i përbërë nga 58 deri 81 segmente. Prostomiumi është prolob. Klitelumi shtrihet nga segmentet 29 deri 33, 34, kurse tuberkula pubertatis mungon [Mršić 1991].

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 14 Artificiale/tokësore [14.2 Kullosa].

Haset në livadhe dhe kullosa [Karaman 1973; Šapkarev 1980; Stojanović *et al.* 2018; Trakić *et al.* 2016].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Serbi.

Përhapja në Kosovë

Çakorr [Karaman 1973; Mršić 1991].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik i Ballkanit. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth përhapjes apo trendit të popullatës për të bërë vlerësim të caktuar për kategoritë përkatëse të rrezikshmërisë. Prandaj, e kemi klasifikuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoaria dhe Fermat]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 11. Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

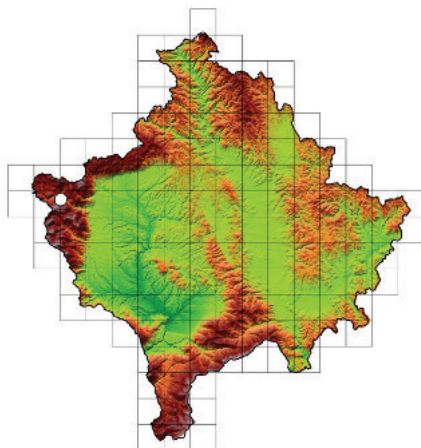
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Karaman 1973; Mršić 1991; Šapkarev 1980; Stojanović *et al.* 2018; Trakić *et al.* 2016

Dendrobaena zicsi

Karaman, 1973

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj me gjatësi prej 130 – 160 mm dhe diametër prej 6-7 mm me ngjyrë hiri të çelët kah e kafta. Është lloj endemik i Ballkanit me përhapje të kufizuar dhe i njohur vetëm nga lokaliteti tipor.

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kulloza [4.4 Kulloza të klimës mesatare]; 14 Artificiale/tokësore [14.2 Kulloza].

Është regjistruar në kulloza në pyje [Karaman 1973].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Rahovec, Çakorr [Kerovec & Mršić 1981; Šapkarev 1975].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj endemik me përhapje të kufizuar. Edhe pse zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km², të dhënat për përhapjen e llojit dhe trendin e popullatës janë të pamjaftueshme për të bërë një vlerësim për kategorinë e kërcënueshmërisë. Prandaj, tash për tash lloji klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 11. Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Njëra nga nënpopullatat është në kuadër të zonës së mbrojtur.

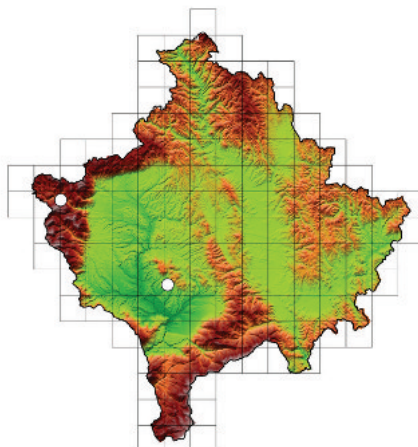
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 3. Monitorimi [3.1. Menaxhimi ex-situ].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Karaman 1973; Kerovec & Mršić 1981; Šapkarev 1975

Eisenia lucens (Waga, 1857)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj i Evropës qendrore. Është lloj epigjeik me ngjyrë të errët vjollce, me shirita alternues të segmenteve të errëta, me zona të verdha ndërsegmentore. Koka është epilobe. Gjendet kryesisht në pyje ahu, ku mund të gjendet nën lëvozhgën e cungjeve të dekompozuar ose nën gjetet e rëna, në pyje të lartësive të mëdha mbidetare. Kur irritohet e gjuan lëngun celomik bioluminueshëm me ngjyrë të gjelbër nëpërmjet poreve në murin e trupit. Gjatësia trupore është 45 – 180 mm, diametri 4 – 6 mm dhe i ka 60 – 130 segmente. Klitelumi është në formë të shalës dhe shtrihet në segmentet [24], 25, 26, 27–33, 34. Tuberkulat janë zakonisht në segmentet 28, 29–31, 1/2 32, 33 [Mršić 1991].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në pyje gjetherënëse dhe jeton kryesisht në shtresën organike të dheut të drunjve që janë duke u dekompozuar.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Luboten [Šapkarrev 1975].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky është një lloj me përhapje të kufizuar. Edhe pse zona e pranisë ZP është më e vogël se 20 km², të dhënat për përhapjen e llojit dhe trendin e popullatës janë të pamjaftueshme për të bërë një vlerësim për kategorinë e kërcënueshmërisë. Prandaj, tash për tash lloji klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zona turistike dhe rekreative]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat, 11.3 Ekstremet e temperaturës].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

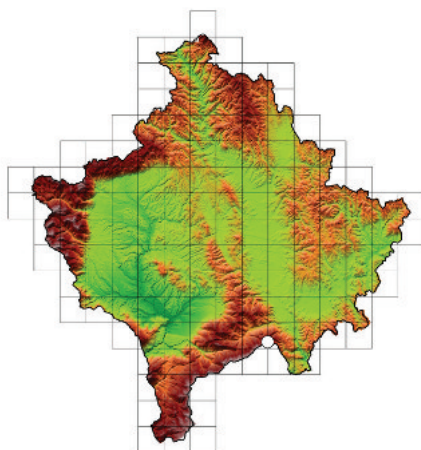
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Është i nevojshëm konservimi i pyjeve nëpërmjet menaxhimit të orientuar të pyjeve, duke siguruar drunj të vdekur, si dhe konservimi i përrenjve dhe liqeneve malore të cilat e mirëmbajnë lagështinë e dheut.

Referencat

Mršić 1991; Šapkarrev 1975

Proctodrilus tuberculatus (Černosvitov, 1935)

Oligochaeta: Opisthophora: Lumbricidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj i Evropës qendrore. I takon grupit endogjen, që jeton dhe ushqehet në shtresën minerale të dheut. Parapëlqen dhera të lagështa, por toleranca e këtij lloji ndaj thatësisë është më e madhe sesa te lloji *P. antipai*. Gjatësia e trupit është 45 deri 60 mm, me diametër 1-2.5 mm dhe 89 – 130 segmente me ngjyrë të zbehtë pa pigmentim. Klitelumi shtrihet përgjatë segmenteve 25 [26] - 33. Dy palë të tuberkulave në formë ventuze janë ndërsegmentale, në segmentet 30/31 dhe 31/32. Poret mashkullore janë në segmentin e 15-të dhe i mbulojnë edhe segmentet fqinje [Mršić 1991].

Habitati

Lloji i habitatit: 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 14 Artificiale/tokësore [14.1 Toka të punueshme].

Ky lloj haset në kullosa dhe toka të kultivuara.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Mitrovicë, Prishtinë [Šapkarev 1975].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është klasifikuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të informatave ekzistuese joadekuata, që e pamundësojnë vlerësimin për kategoritë e rrezikshmërisë bazuar në përhapjen dhe statusin e popullatës. Ka nevojë për më shumë informata për këtë lloj sa i përket përhapjes dhe trendit të popullatës në Kosovë për të përcaktuar saktësisht statusin e kërcënueshmërisë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoria dhe fermat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

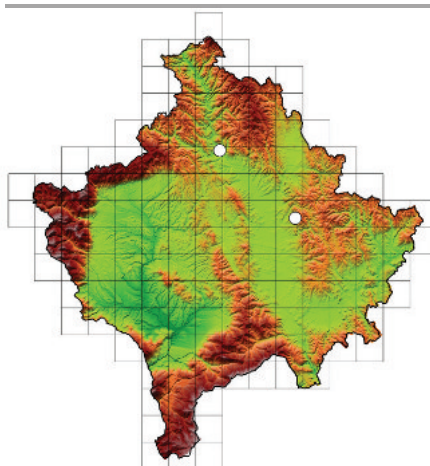
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Mršić 1991; Šapkarev 1975

7.2 CLITELLATA

Dina prokletijaca

Grosser & Pešić 2016

Clitellata: Arhynchobdellida: Erpobdellidae

Ushunjëza e Bjeshkëve të Nemuna

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim, Astrit Bilalli

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit të këtij lloji është 23 mm, kurse gjerësia 4,5 mm. Ana barkore është e ndritshme, me dy gjurmë të errëta gjatësore. Jetojnë në pjesët burimore të rrjedhave ujore, kryesisht në zona pyjore të dominuara nga ahu (*Fagus sylvatica* L.) [Grosser *et al.* 2016].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme (përfshirë ujëvarat)], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Ky lloj gjendet në zonat burimore në lartësi mbidetare nga 659 m deri 1599 m mbi nivelin e detit.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Bjeshkët e Nemuna.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është mirë e njohur. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Dëgat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

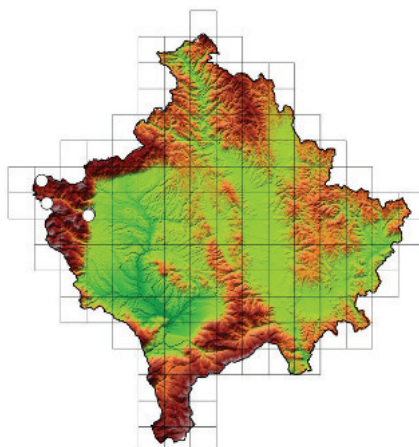
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Grosser *et al.* 2016

Glossiphonia balcanica

Grosser & Pešić 2016

Clitellata: Rhynchobdellida: Glossiphoniidae
Ushunjëza ballkanike

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Astrit Bilalli

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit është deri në 10 mm, kurse gjerësia deri në 8 mm. Trupi në anën shpinoro-barkore është i rrafshët, forma është ovale dhe koka në formë të bulbit. Sipërfaqja barkore në ekzemplarët e gjallë është ngjyrë kafe e ndritshme (ngjyrë qelbëri) [Grosser *et al.* 2016].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Ky lloj gjendet në ujëra të niveleve të ndryshme [të vogla, të mesme dhe të mëdha] [Utevsky *et al.* 2013].

Përhapja e përgjithshme

Endemik i Ballkanit. Aktualisht, i njohur vetëm nga Kosova dhe Mali i Zi.

Përhapja në Kosovë

Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë kjo vjen si rezultat i njohurive të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

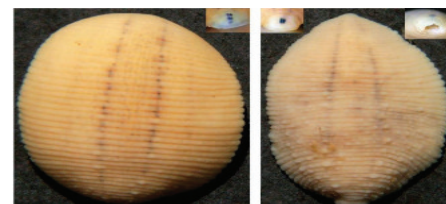
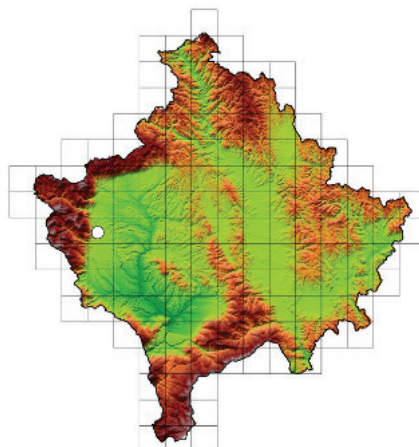
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Grosser *et al.* 2016; Utevsky *et al.* 2013

7.3 ARACHNIDA

Asagena meridionalis Kulczyński, 1894

Arachnida: Araneae: Theridiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Mashkulli ka madhësi 4-6 mm, kurse femra 4.9-5.6 mm. Pedipalpet tek mashkulli janë me një zgjatim të embolusit. Prozooma me ngjyrë të zezë të theksuar. Këmbët me ngjyrë të shndritshme. Mashkulli haset në pranverë dhe vjeshtë [Nentwig *et al.* 2018].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]

Pyje të hapura të bungut dhe të pishës.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Çeki, Greqi, Gjeorgji, Hungari, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Serbi, Sllovaki, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Parku Karagaç.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

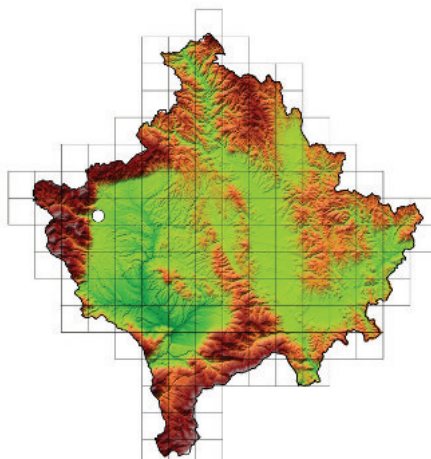
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nentwig *et al.* 2018

Callilepis cretica (Roewer, 1928)

Arachnida: Araneae: Gnaphosidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Mashkulli ka prozomë me ngjyrë gështenje me qime të bardha. Prozoma ka madhësi 1.4 mm. Sternumi është ngjyrë kafe. Këmbët janë me ngjyrë të zezë si kafe, përveç tarzusit, i cili ka ngjyrë të verdhë në të kuqe. Opistozoma e zezë. Femra është e ngjashme me mashkullin (Nentwig *et al.* 2018).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare].

Habitat i parapëlqyer i këtij lloji janë pyjet e bungut edhe të pishës.

Përhapja e përgjithshme

Algjeri, Bullgari, Greqi, Kosovë, Maqedoni, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Gërmi.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

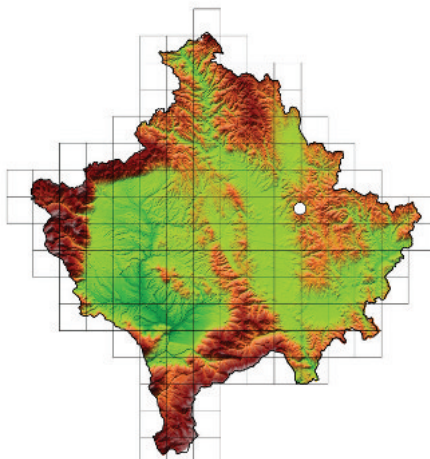
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nentwig *et al.* 2018

Lycosa tarantula (Linnaeus, 1758)

Arachnida: Araneae: Lycosidae

Tarantulla

Statuasi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statuasi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Është lloji më i madh i familjes Lycosidae. Femra ka madhësi rreth 30 mm, ndërsa mashkulli 25 mm. Ngjyra bazike të mashkulli është e bardhë në të hirtë, ndërsa të femra e verdhë ose portokalli. Ky lloj nuk ndërton rrjeta për të gjuajtur prentë, sikurse bëjnë shumica e përfaqësuesve të kësaj familjeje, por tunele në tokë. Sikurse edhe të llojet e tjera të kësaj familjeje, numri i vezëve në mbështjellësin e tyre sillet rreth 100. Femrat jetojnë 4 ose më shumë vite, ndërsa meshkujt më pak, e njëra nga arsye të është kanibalizmi nga femrat. Dimrin e kalojnë në gjumë në tunelet e hapura gjatë verës (Bellmann 2016).

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja mallore].

Gjendet kryesisht në vende shkëmbore të ekspozuara me diell.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Krevenikë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

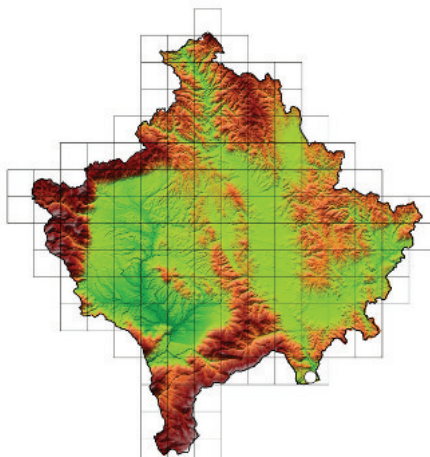
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Bellmann 2016

Nemesia pannonica

Herman, 1879

Arachnida: Araneae: Nemesidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Te mashkulli prozoma ka gjatësi 5 mm. Opistozoma është ngjyrë kafe dhe me struktura të parregullta. Te femra prozoma është ngjyrë kafe në të kuqe, me gjatësi 6.2 mm, kurse opistozoma ngjyrë kafe. Ky lloj ndërton tunele të thella deri në 30 cm [Nentwig *et al.* 2018]. Mashkulli dhe femra paraqiten nga marsi deri në maj. Janë organizma nokturnë.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3.Shkurre [3.4 Shkurre të klimës mesatare].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Hungari, Itali, Kroaci, Kosovë, Mali i Zi, Rumani, Serbi, Slloveni, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Ozdrim.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

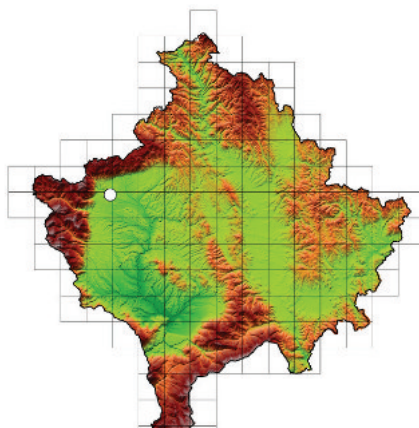
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nentwig *et al.* 2018

Steatoda paykulliana (Walckenaer, 1806)

Arachnida: Araneae: Theridiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Mashkulli ka prozomë ngjyrë kafe të mbylltë deri në të zezë. Këmbët janë me ngjyrë të verdhë në të kaftë. Madhësia e trupit 4.5-8.4 mm. Te femra prozoma është ngjyrë kafe në të zezë, kurse sternumi është i kaftë i mbylltë. Këmbët janë po ashtu të kafta. Madhësia është nga 8-13 mm [Nentwig *et al.* 2018].

Habitati

Lloji i habitatit: 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Azerbejxhan, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Portugali, Ruman, Rusi, Serbi, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Livadhi i Madh në Junik, Prilep.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

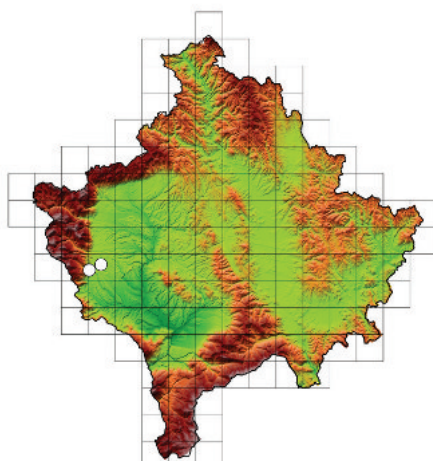
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nentwig *et al.* 2018

Uroctea durandi (Latreille, 1809)

Arachnida: Araneae: Decobiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Te femra prozoma është e zezë ose e kuqe si ngjyrë kafe, mirëpo e errët. Prozoma ka madhësi 4.1 mm. Sytë e mesëm të përparmë janë shumë të mëdhenj, kurse ata të mesëm të pasmë janë më të larguar nga njëri-tjetri. Opistozoma ka ngjyrë të zezë me 5 pika të verdha. Madhësia e trupit: 15 mm. Mashkulli është i ngjashëm me femrën por më i vogël, 6-10 mm. Sa i përket fenologjisë, femra mund të shihet gjatë gjithë vitit, ndërsa mashkulli vetëm në pranverë, vjeshtë dhe dimër (Nentwig et al. 2018).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bullgari, Francë, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Portugali, Spanjë, Shqipëri, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Krevenikë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë, për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

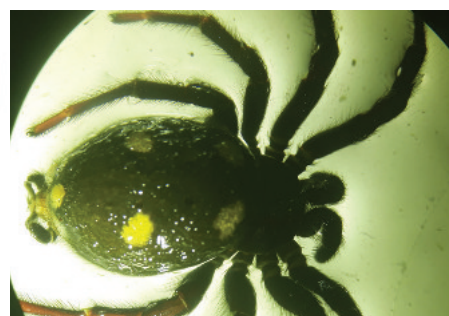
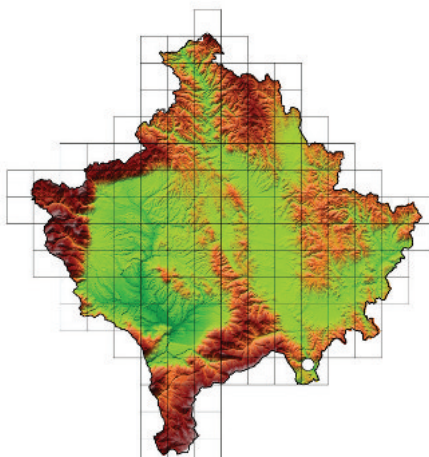
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nentwig et al. 2018

Zygiella keyserlingi [Ausserer, 1871]

Arachnida: Araneae: Araneidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Donard Geci

Të dhëna të përgjithshme

Femra ka madhësi 6-8 mm. Prozoma ka ngjyrë kafe të çelët. Opistozoma ka ngjyrë të argjendtë me nuanca ngjyrë kafe, në anën barkore me nga një vijë në secilin skaj. Këmbët kanë ngjyrë të njëjtë. Mashkulli ka ngjyrë të njëjtë sikurse femra, mirëpo është më i vogël, rreth 6 mm [Nentwig *et al.* 2018].

Habitati

Lloji i habitatit: 4.Kulloza [4.4 Kulloza të klimës mesatare].

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Maqedoni, Portugali, Serbi, Slloveni, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Junik, Pejë [gjetja në Pejë duhet konfirmuar [Deltshev *et al.* 2003]].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë për shkak të hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarret dhe luftimi i tyre].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

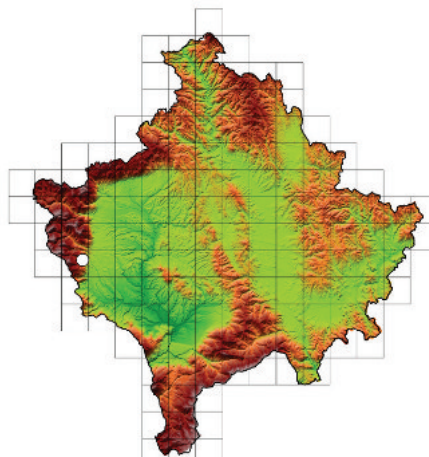
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Deltshev *et al.* 2003; Nentwig *et al.* 2018

Zercon kosovina Kontschán 2006

Arachnida: Mesostigmata: Zerconidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Lloj endemik, lokaliteti tipor i të cilit gjendet në Kosovë. Femra është e gjatë 410–415 µm dhe e gjerë 365–370 µm [n = 3] [Kontschán 2006].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].
Gjendet në pyje të ahut, kryesisht në shtresën e detritusit.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë

Përhapja në Kosovë

Bjelluhë, Çakorr [Kontschán 2006].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat, 11.3 Ekstremet e temperaturës].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur [Parku Kombëtar i Bjeshkëve të Nemuna], ku janë në funksion disa masa mbrojtëse.

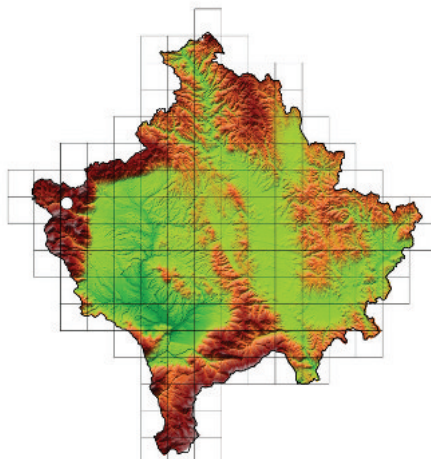
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Kontschán 2006

7.4 MALACOSTRACA

Microcharon profundalis Karaman, 1940

Malacostraca: Isopoda: Microparasellidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj gjendet kryesisht në habitatet nëntokësore të lagështa dhe mund të gjendet nëpër bunarë. Në Kosovë është i pranishëm nënllaji *Microcharon profundalis kosovensis* Karaman, 1940. Nënllaji karakterizohet me formë të dallueshme të majës së pleopodit të parë të mashkullit. Stanko Karaman [1940] e ka emërtuar këtë lloj në bazë të fushës së Kosovës, si nënllaj *kosovensis* [Karaman 1940].

Habitati

Gjendet në habitate nëntokësore të lagështa [puse].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni [Boxshall 2013].

Përhapja në Kosovë

Mitrovicë [Karaman 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Strehimi dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2. Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.2 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi komercial), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9. Ndotja [9.1 Ujërat shtëpiake dhe urbane, 9.2. Efluentët industrialë dhe ushtarakë, 9.3 Shkarkimet bujqësore dhe pyjore, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

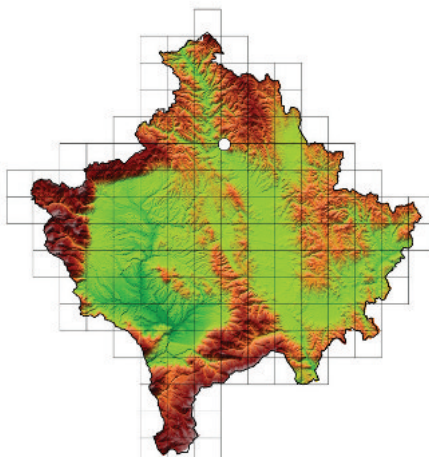
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Boxshall 2013; Karaman 1940

7.5 DIPLOPODA

Dyocerasoma drimicum

Mrsic, 1985

Diplopoda: Chordeumatida: Craspedosomatidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Trupi i këtij lloji është ngjyrë kafe, rreth 15 mm i gjatë. Trupi përbëhet nga 30 segmente. Koka e rrafshët, lehtas e lakuar. Sytë në formë trekëndëshi. Përshkrimi i detajuar është dhënë nga Mršić [1985]. Lloji është i njohur vetëm nga lokaliteti tipor nga Drini i Bardhë në Kosovë [Makarov *et al.* 2004].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj kryesisht ndodhet në pyje, në afërsi të burimeve.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Drini i Bardhë [Mršić 1985].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuade për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.3 Eksploatimi i ujërave sipërfaqësore [përdorimi komercial].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

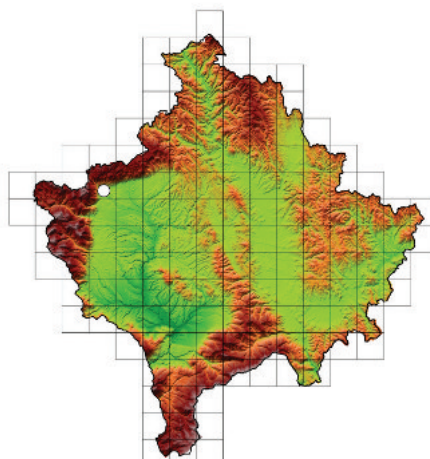
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2. Mbrojtja e burimeve dhe habitatit]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Aktivitete jointensive pyjore.

Referencat

Makarov *et al.* 2004; Mršić 1985

Leptoiulus macedonicus [Attems, 1927]

Diplopoda: Julida: Julidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj endemik i Ballkanit, që parapëlqen lartësi të mëdha mbidetare [Beron 2008; Makarov *et al.* 2004].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj ndodhet kryesisht në pyjet alpine, kryesisht të ahut, në shtresën e detritusit apo nën gurë [Attems 1929; Kime & Eng-hoff 2017].

Përhapja e përgjithshme

Greqi, Kosovë, Maqedoni, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Luboten [Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Mršić 1987, 1988].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6. Ndërrhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur [Parku Kombëtar i Bjeshkëve të Sharrit], ku janë në funksion disa masa mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

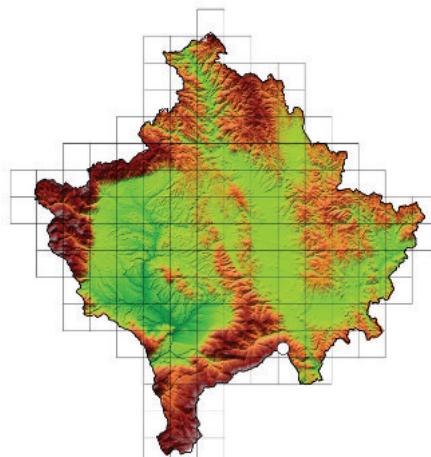
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2. Mbrojtja e burimeve dhe habitatit]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Aktivitete jointensive pyjore.

Referencat

Attems 1929; Beron 2008; Kime and Eng-hoff 2017; Makarov *et al.* 2004; Mršić 1987, 1988

Megaphyllum crassum [Attems, 1929]

Diplopoda: Julida: Julidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj i takon gjinisë *Megaphyllum* Verhoeff, 1894, që është gjini euro-pon-to-mediterane dhe një nga gjinitë më të llojllojshme dhe taksonomikisht më komplekse të familjes Julidae [Lazányi *et al.* 2017].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj ndodhet kryesisht në zona pyjore.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Maqedoni.

Përhapja në Kosovë

Luboten, Kaçanik [Attems 1929; Kime & Enghoff 2017; Makarov *et al.* 2004; Strasser 1971].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa gjetje të këtij lloji janë në kuadër të zonës së mbrojtur (Parku Kombëtar i Bjeshkëve të Sharrit), ku janë në funksion disa masa mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

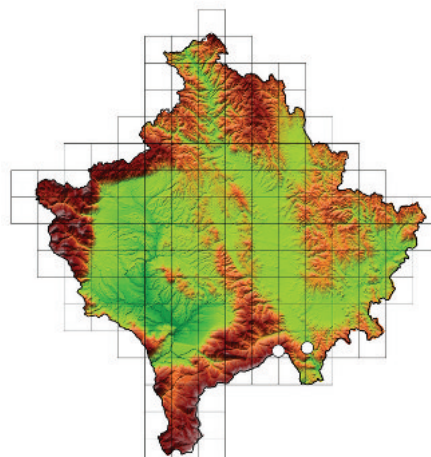
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2. Mbrojtja e burimeve dhe habitatit]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Aktivitete jointensive pyjore.

Referencat

Attems 1929; Kime and Enghoff 2017; Lazanyi *et al.* 2012; Makarov *et al.* 2004; Strasser 1971

Onychoglomeris herzogowinensis [Verhoeff, 1898]

Diplopoda: Glomerida: Glomeridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e trupit të këtij lloji sillet prej 13-24 mm, kurse gjerësia prej 7-11 mm. Femrat janë rëndom më të mëdha se meshkujt. Tergitet trupore janë të zeza, me skaje anësore dhe kaudale më të zbehta, vetëm rrallëherë me ngjyrë të zbehtë të kuqe-verdhemtë-kafe [Attems 1929].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj epigjeik ndodhet kryesisht në pyje, kryesisht në detritus apo nën gurë [Mauries *et al.* 1997].

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Greqi, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Deçan [Čurčić *et al.* 1999 në Makarov *et al.* 2004].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa gjetje të këtij lloji janë në kuadër të zonës së mbrojtur (Parku Kombëtar i Bjeshkëve të Nemuna), ku janë në funksion disa masa mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

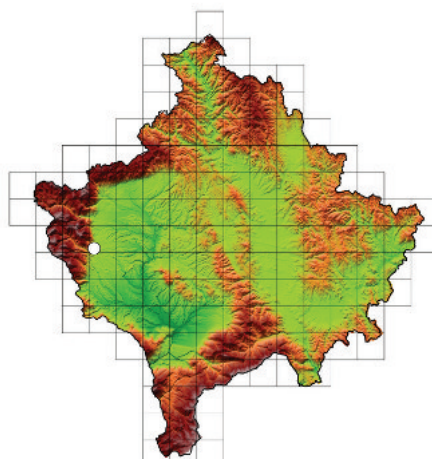
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e burimeve dhe habitatit]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Aktivitete jointensive pyjore.

Referencat

Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Mauries *et al.* 1997

Typhloglomeris ljubetensis [Attems, 1929]

Diplopoda: Glomerida: Glomeridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj epigjeik me ngjyra të ndryshme. Guaska e kokës e ka bazën ngjyrë kafe të mbyllët, me nuanca kah e verdhë e çelët [Attems 1929].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ndodhet kryesisht në pyje [zakonisht të ahut], në detritus apo nën gurë [Attems 1929].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Maqedoni.

Përhapja në Kosovë

Luboten [Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Strasser 1971].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6. Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

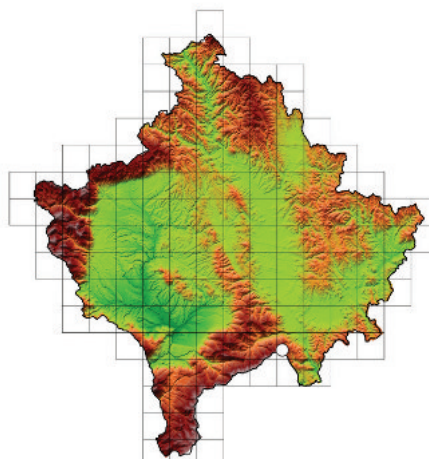
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2. Mbrojtja e burimeve dhe habitatit]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Aktivitete jointensive pyjore.

Referencat

Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Strasser 1971

Typhloiulus albanicus

Attems, 1929

Diplopoda: Julida: Julidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Lucija Šerić Jelaska

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj kavernikol, që jeton mbi tokë. Labrumi është i përbërë nga një rend prej 16 setash. Këmbët e mashkullit në pjesën e përparme të trupit e kanë një jastëk ngjithës të vogël, por shumë të theksuar në tibia; ky jastëk mungon në femur [Vagalinski *et al.* 2015].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [joujore] [7.1 Shpella, 7.2 Habitatat të tjera nëntokësore].

Ky lloj ndodhet kryesisht në pyje ahu dhe në shpella e habitate të tjera nëntokësore [Attems 1929].

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Maqedoni.

Përhapja në Kosovë

Luboten, Kaçanik [Attems 1929; Makarov *et al.* 2004].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për arsye se të dhënat e tanishme janë joadekuate për të vlerësuar drejtpërsëdrejti apo tërthorazi rrezikun e zhdukjes së llojit, bazuar në përhapjen e tij dhe/apo statusin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6. Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Disa gjetje të këtij lloji janë në kuadër të zonës së mbrojtur (Parku Kombëtar i Bjeshkëve të Sharrit) ku janë në funksion disa masa mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

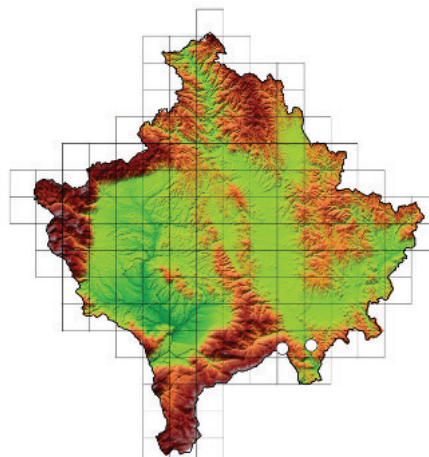
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2. Mbrojtja e burimeve dhe habitatit]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Aktivitete jointensive pyjore.

Referencat

Attems 1929; Makarov *et al.* 2004; Vagalinski *et al.* 2015

Baetis nexus

Navàs, 1918

Insecta: Ephemeroptera: Baetidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 8 – 11.6 mm. Është lloj bivoltin dimëror. Periudha e fluturimit të adultëve është nga maji deri në gusht [Bauernfeind & Soldan 2012; Sartori 2006].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]; 15 Artificiale - ujore [15.9 Kanale dhe drenazha, gropa].

Larvat gjenden zakonisht në ekosisteme ujore të lartësive të ulëta mbidetare, kryesisht në lumenj, por mund të hasen edhe në kanale artificiale ujore me shpejtësi shumë të ulët të ujit. Parapëlqejnë vendet me vegjetacion të zhytur ujqor.

Përhapja e përgjithshme

Pjesa më e madhe e Evropës, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Slivovë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji në Kosovë është e panjohur si rezultat i njohurive të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka pasur mundësi të vlerësohet për kategoritë e tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

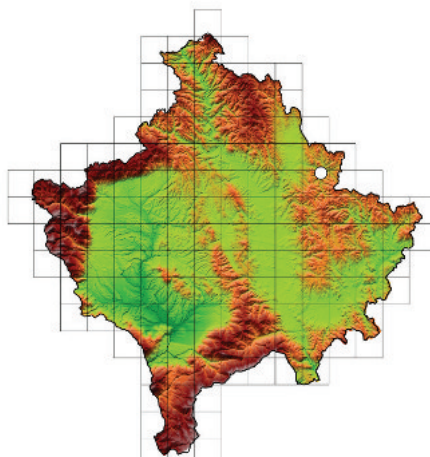
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012; Sartori 2006

Habrophlebia eldae

Jacob & Sartori, 1984

Insecta: Ephemeroptera: Leptophlebiidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Agim Gashi, Bardh Xërxa

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 5.5 deri 8 mm. Aspektet biologjike dhe ekologjike të këtij lloji akoma nuk janë të njohura mirë. Periudha e fluturimit është nga maji deri në korrik. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit dhe gjatë dimrit i nënshtrohet diapauzës në formë larve [Bauernfeind & Soldan 2012].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Larvat parapëlqejnë lumenj dhe përroska me substrat me gurë, zhavorr dhe rërë. Ky lloj mund të gjendet në lartësi të ndryshme mbidetare, prej 20 deri në 1200 m.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Francë, Itali, Kosovë, Spanjë.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Blinajë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji është e panjohur si rezultat i njohurive të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka pasur mundësi të vlerësohet për kategoritë e tjera.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

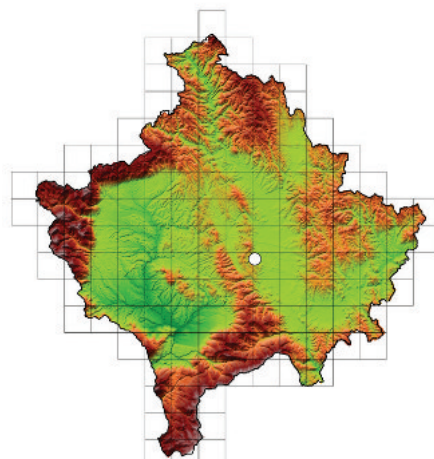
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Bauernfeind & Soldan 2012

Caliaeschna microstigma Schneider, 1845

Insecta: Odonata: Aeshnidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është një përfaqësues i vogël i familjes Aeshnidae, me madhësi totale të trupit prej 50 – 60 mm.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Larvat e këtij lloji jetojnë në përroska me rrjedhje të shpejtë, që janë pjesërisht të hijezuara.

Përhapja e përgjithshme

Lloj mediterano-lindor, që shtrihet nga Ballkani deri në Azinë e Vogël, Levant dhe Iran, Turkmenistan.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në afërsi të Liqenit të Vërmicës, Lumi Mirusha.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.3 Mbeturinat bujqësore dhe pyjore].

Masat ekzistuese mbrojtëse

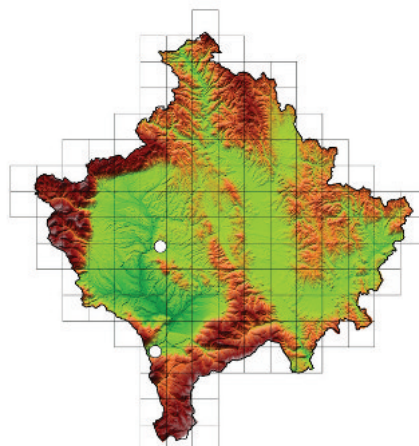
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Coenagrion ornatum

Selys, 1850

Insecta: Odonata: Coenagrionidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka madhësi tipike të trupit prej 30-31 mm. Periudha e fluturimit është prej majit deri në gusht.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Ky lloj është i lidhur me burime të vogla, shpeshherë të diellëzuara mirë, pastaj përroska me fund me baltë dhe materie organike, si dhe me vegjetacion të dendur higrofil barishtor.

Përhapja e përgjithshme

Ky lloj është i përhapur nga Europa perëndimore, veri-perëndimore dhe qendrore, deri në Evropën lindore dhe juglindore, si dhe deri në Azinë e vogël dhe vendet e Kaukazit.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në afërsi të Liqenit të Badovcit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për popullatat e këtij lloji. Është gjetur me vetëm tre individë në një lokalitet të vetëm [Zhushi Etemi 2005].

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij.

Kërcënimet

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për kërcënimet ndaj këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

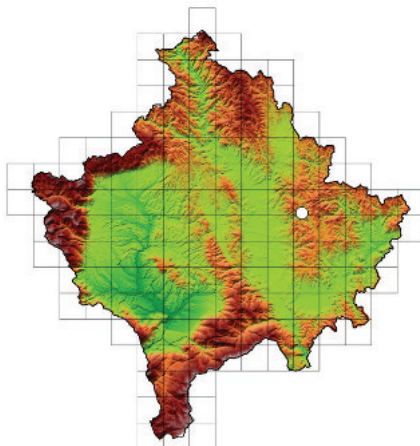
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Zhushi Etemi 2005

Erythromma viridulum (Charpentier, 1840)

Insecta: Odonata: Coenagrionidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj i madh i pilivesave me madhësi trupore deri në 29 mm. Stadi larvor zgjat një vit. Periudha e fluturimit të adultëve është prej majit deri në shtator.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4. Këneta, moçale, moçalishte, 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]; 15 Artificiale - ujore [15.9 Kanale dhe drenazha, kanale, gropa].

Jeton në një numër të konsiderueshëm të habitateve, si këneta, moçale, kanale apo lumenj me substrat të mjaftueshëm balte.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Sitnica në Vragoli.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për popullatat e këtij lloji. Është gjetur me numër të vogël individësh (Zhushi Etemi 2005).

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij.

Kërcënimet

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për kërcënimet ndaj këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

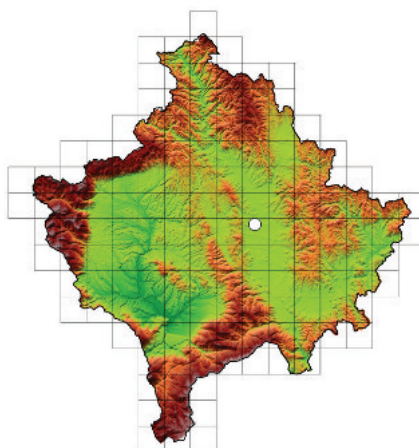
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Zhushi Etemi 2005

Orthetrum brunneum (Fonscolombe, 1837)

Insecta: Odonata: Libellulidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e adultëve mbërrin deri në 45 mm dhe paraqiten nga qershori deri në gusht. Larvat e këtij lloji janë predatore. Përmbushja e ciklit jetësor zgjat dy deri në tre vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska të përhershme [përfshirë ujëvarat]]; 15 Artificiale - ujore [15.9 Kanale dhe drenazha, kanale, grova].

Ky lloj parapëlqen përrenj të vegjël dhe kanale me ujë të ngrohtë dhe të shpejtë.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë Veriore.

Përhapja në Kosovë

Ligatina e Hencit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 9 Ndotja [9.3 Shkarkimet bujqësore dhe pyjore: 9.3.1 Ngarkesat me nutrienat].

Ky lloj është vëzhguar se ndikohet nga përdorimi i plehrave.

Masat ekzistuese mbrojtëse

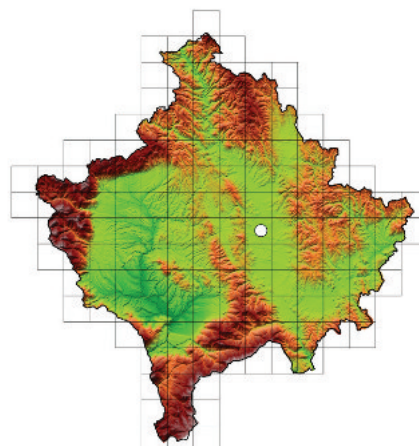
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Pyrrhosoma nymphula (Sulzer, 1776)

Insecta: Odonata: Coenagrionidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj i madh i pilivesave me madhësi trupore deri në 36 mm. Stadi larvor zgjat dy vjet. Periudha e fluturimit të adultëve është prej prillit deri në shtator dhe zakonisht është ndër llojet e para të pilivesave që paraqitet herët në pranverë.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] (5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte).

Jeton në moçale dhe kënetë të vogla dhe në disa raste edhe në lumenj me rrjedhje të ngadaltë. Zakonisht, nuk gjenden në ujëra me rrjedhje të shpejtë.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi, Afrikë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Sitnica në Vragoli.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për popullatat e këtij lloji. Është gjetur me numër të vogël të individëve [Zhushi Etemi 2005].

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij.

Kërcënimet

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për kërcënimet ndaj këtij lloji.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

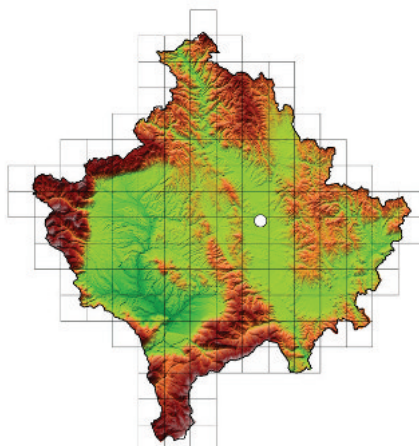
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Zhushi Etemi 2005

Somatochlora meridionalis

Nielsen, 1935

Insecta: Odonata: Corduliidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e trupit të këtij lloji është 50 deri 55 cm. Adultët paraqiten nga qershori deri në gusht.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Larvat e këtij lloji jetojnë kryesisht në përroska të hijezuara mirë, edhe pse në disa ekosisteme ujore të lartësive më të mëdha mbidetare jeton edhe në zona të hapura me diell.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Blinajë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

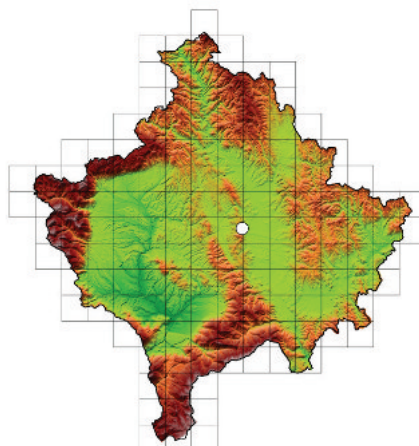
Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të rezervatit të mbrojtur të gjuetisë.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Sympetrum depressiusculum [Selys, 1841]

Insecta: Odonata: Libellulidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky është ndër llojet më të lokalizuara dhe me aftësinë më të vogël të përhapjes nga gjinia *Sympetrum*. Madhësia e trupit është prej 29-34 mm. Periudha e fluturimit është nga maji deri në gusht.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]; 15 Artificiale - ujore [15.9 Kanale dhe drenazha, gropa].

Ky lloj kryesisht gjendet në ujëra të cekëta dhe të ngrohta që nuk janë të hijezuara.

Përhapja e përgjithshme

Nga Europa deri në brigjet e Pacifikut në Azi.

Përhapja në Kosovë

Drini i Bardhë te Ura e Shenjtë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Popullata e këtij lloji është e vogël.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 7. Modifikimet e sistemeve natyrore [ndryshimet në menaxhimin e ujit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Ndryshimi dhe modifikimi i habitatit].

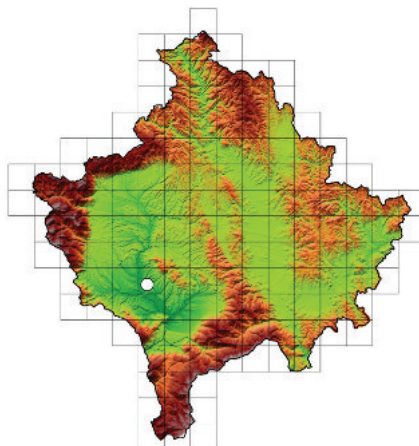
Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës / ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Ampedus (Ampedus) aethiops

Lacordaire, 1835

Insecta: Coleoptera: Elateridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj saproksilik me madhësi mesatare [9.5-11.5 mm]. Ky lloj biologjikisht është i lidhur me drunj të vdekur halorë. Larvat mund të gjenden në trungje dhe degë të rëna në tokë, kryesisht bredh, dhe më rrallë në pisha, duke u ushqyer me drurin e vdekur. Gjenerata zgjat 3-4 vjet. Adultët paraqiten prej gjysmës së majit deri në korrik. Zakonisht, mund të gjenden nën lëvozhgë, në çarjet e drunjve të kalbur ose në degët e poshtme të drunjve halorë, kurse gjatë fluturimit në skajet e pyjeve dhe mes të pyjeve.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]. Gjendet kryesisht në mjedise të ftohta dhe të lagështa të pyjeve halore.

Përhapja e përgjithshme

Europa qendrore, Europa juglindore, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Koprivnik [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Prezenca e llojit në Kosovë është e bazuar në të dhëna historike nga viti 1917. Nevojiten të dhëna të mëtejme për vlerësim të llojit. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

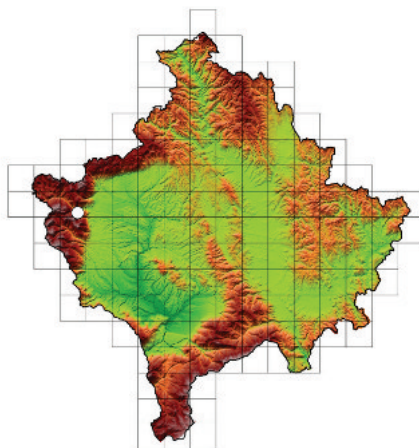
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Ampedus (Ampedus) nigroflavus Goeze, 1777

Insecta: Coleoptera: Elateridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesarosh

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj saproksilik me madhësi mesatare të trupit [9-13 mm]. Larvat ushqehen me pjesë të kalbura me ngjyrë të bardhë, të verdhë ose kafe të drunjve të gjallë [por më rrallë në pjesë të vdekura të trungjeve të rrëzuara] të gjinive: *Populus*, *Salix*, *Tila*, *Ulmus*, *Betula*, *Alnus*, *Fagus*, *Quercus*, *Carpinus* dhe *Prunus*.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në pyje të ndryshme gjetherënëse.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë Veriore, Azi.

Përhapja në Kosovë

Deçan [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca e llojit në Kosovë është e bazuar në të dhëna historike nga viti 1917. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për të vlerësuar llojin. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

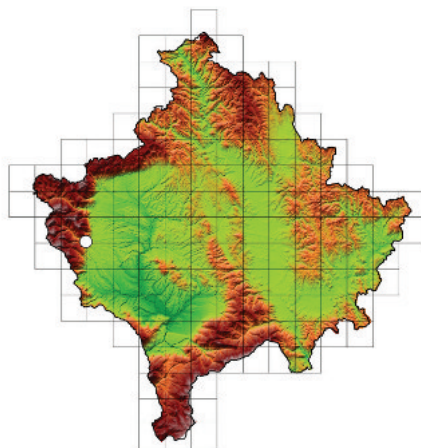
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Ampedus (Ampedus) sanguineus

Linnaeus, 1758

Insecta: Coleoptera: Elateridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi mesatare (13-17.5 mm), me elitra me ngjyrë të kuqe të çelët. Larvat gjenden në trungje të drunjve të prerë apo të rënë nga të gjitha llojet e halorëve, veçanërisht në cungjet që gjenden në vende me diell. Femrat i lëshojnë vezët në korridore dhe tunele të koleopterëve saproksilikë, ku larva jeton si predator dhe saprofage. Gjenerata në kushte të favorshme zgjat deri në 4 apo edhe deri në 5-6 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]. Ky lloj gjendet në zonat malore të pyjeve halorë.

Përhapja e përgjithshme

Palearktik.

Përhapja në Kosovë

Kuqishtë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca e llojit në Kosovë bazohet në vetëm një gjetje në vitin 2018. Të dhëna të mëtejme janë të nevojshme për vlerësim të llojit. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

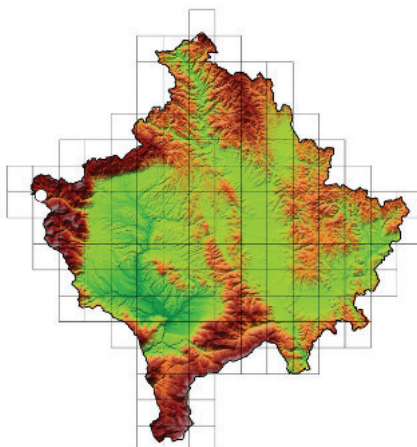
Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Ampedus (Ampedus) sanguinolentus Schrank, 1776

Insecta: Coleoptera: Elateridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj saproksilik me madhësi mesatare (9-11.5 mm), me elitra me ngjyrë të kuqe të çelët, me dekorime karakteristike longitudinale të zeza në mes. Larvat jetojnë në pjesë të buta të drurit, në trungje të drunjve në kalbje e sipër, trupa të rënë dhe rrënjë të vdekura të drunjve gjetherënëse. Kohëzgjatja e gjeneratës ndryshon dhe zgjat afërsisht deri në 4 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në lloje të ndryshme gjethegjera të pyjeve gjetherënëse.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Runik [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca e këtij lloji në Kosovë është e bazuar në të dhëna historike nga viti 1917 [Csiki 1940]. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për vlerësim të llojit, prandaj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

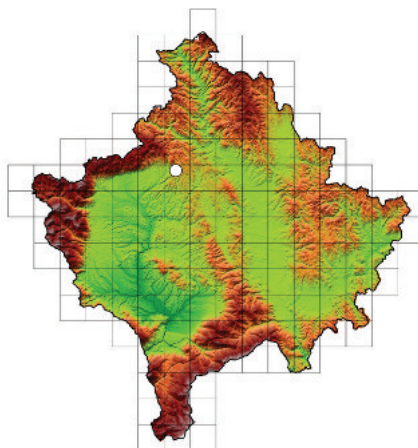
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Cerambyx [Cerambyx] miles Bonelli, 1823

Insecta: Coleoptera: Cerambycidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj me madhësi të madhe trupore (41 – 55 mm), shumë i ngjashëm me llojin *Cerambyx cerdo*, me të cilin edhe haset shpesh së bashku dhe nga i cili dallon vetëm në pak karakteristika. Është shumë më i rrallë se ai. Zhvillimi i larvës ndodh në drunjt të gjallë të pyjeve gjethegjera, me preferencë për ato të gjinisë *Quercus*, por gjithashtu edhe *Amygdalus*, *Prunus*, *Malus*, *Pyrus*, *Crataegus*, *Carpinus* dhe *Vitis*. Zhvillimi i tërësishëm i larvës zgjat përgjatë 3 – 5 vjetësh dhe kjo varet nga pozita, kushtet klimatike dhe cilësia e drurit.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet kryesisht në kodra të pyllëzuara në lartësi të ulëta mbidetare, të shumtën në pyje lisi.

Përhapja e përgjithshme

Azerbejxhan, Armeni, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Francë, Greqi, Gjeorgji, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Poloni, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Shqipëri, Zvicër, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Skivjan [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Prania e këtij lloji në Kosovë bazohet në të dhëna historike nga viti 1917. Hulumtime të mëtejme janë të nevojshme për të bërë vlerësimin adekuat të këtij lloji dhe prandaj, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

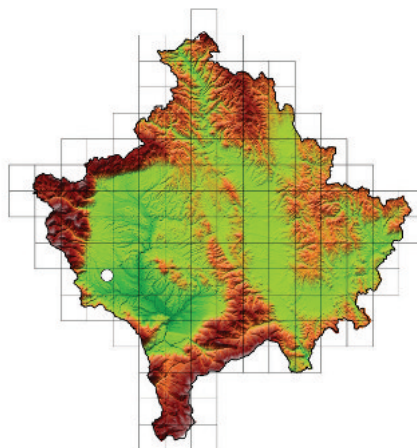
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Kontrolli i zhvillimit dhe ndërtimit të infrastrukturës turistike.

Referencat

Csiki 1940

Isorhipis melasoides Laporte, 1835

Insecta: Coleoptera: Eucnemidae

Statuasi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statuasi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj saproksilik me madhësi mesatare të trupit [6.5-11 mm]. Larvat ushqehen në pjesët e forta të drunjve në vendet e dëmtuara të trungjeve të drunjve të gjallë apo të atyre që sapo janë rrëzuar, të shumtën në ah, shkozë, bli e më pak në lis. Kulmi i aktivitetit të fazës së rritur është në periudhën qershor – korrik, kur mund të shihet në degë ose shkurre në afërsi të drunjve amvisë.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në lloje të ndryshme të pyjeve gjetërenëse.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Gjermani, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Poloni, Rumani, Serbi, Sllovaki, Suedi, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Gërmi.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është i përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca e llojit në Kosovë është e bazuar në një gjetje të vetme të vitit 2018. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për të vlerësuar llojin. Në mungesë të të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

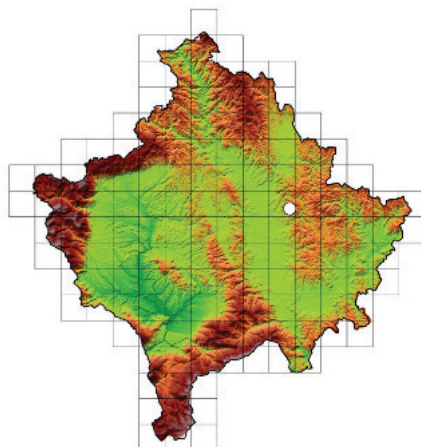
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Lichenophanes varius Illiger, 1801

Insecta: Coleoptera: Bostrichidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj me madhësi mesatare 8-12 mm. Imagot shfaqen në maj dhe qershor dhe mbajnë një mënyrë të fshehtë të jetës gjatë ditës, duke u fshehur në çarje të pemëve, nën lëvoren e drunjve ose në kanalet e koleopterëve të tjerë. Larvat e tyre saproksilofage zhvillohen në drunj të vdekur të llojeve të ndryshme. Femrat vendosin vezët në çarjet e drunjve të vdekur, kryesisht të pyjeve gjethembajtëse. Larvat ushqehen në dru të fortë dhe të kalbur, duke shpuar kanale në drejtime të ndryshme, deri në një thellësi prej 2 cm. Pas dimërimit, ato pupojnë në fund të prillit dhe në maj. Faza e pupës zgjat dy javë.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare].

Jetojnë në pyje gjethegjera të vjetra ose të paktën të mbrojtura mirë.

Përhapja e përgjithshme

I përhapur në pjesën më të madhe të Evropës, Afrikë veriore, Azi.

Përhapja në Kosovë

Gjakovë [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të mungesës së të dhënave për përhapjen në Kosovë apo trendin e popullatës. Ekziston vetëm një regjistrim i vjetër nga afërsia e Gjakovës në bazë të materialit të mbledhur gjatë vitit 1917, kurse nuk është gjetur viteve të fundit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zona turistike dhe rekreative] 5 Përdorimi i resurseve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

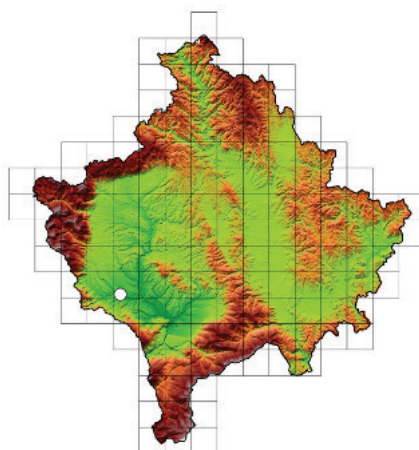
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]. Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Molorchus (Molorchus) kiesenwetteri

Mulsant & Rey, 1861

Insecta: Coleoptera: Cerambycidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi të vogël [5-7 mm]. Është lloj saproksilik, larvat e të cilit zhvillohen në degë të holla. Adultët janë aktivë nga maji deri në korrik në degë të pyjeve gjetherënëse dhe halore por gjithashtu edhe në lulet e Umbelliferae-ve.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet brenda pyjeve gjetherënëse dhe halore prej ultësirave deri në 1800 m.

Përhapja e përgjithshme

Europa qendrore, Europa juglindore, në lindje deri në Uralet jugore dhe Azia qendrore.

Përhapja në Kosovë

Mitrovicë [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Lloji përfshihet në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës nën kategorinë Të Dhëna të Pamjaftueshme [Nieto dhe Alexander 2010]. Prania në Kosovë bazohet në të dhënat historike të vitit 1917. Nevojiten të dhëna të mëtejshme për vlerësimin e këtij lloji, prandaj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

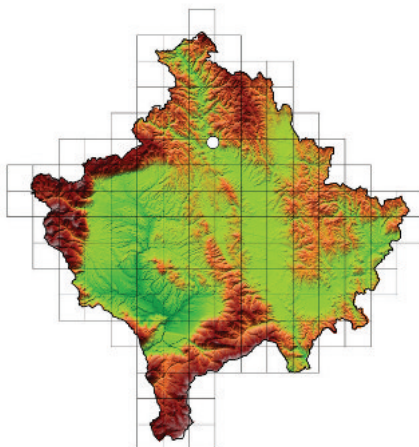
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940; Nieto and Alexander 2010

Mycetophagus (Ulolendus) atomarius Fabricius, 1787

Insecta: Coleoptera: Mycetophagidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj me madhësi të vogël (4-4.5 mm). Imagot mund të gjenden në pjesën frutore të kërpudhave arboreale (*Daldinia concentrica*, *Kretzschmaria deusta*, *Ganoderma applanatum*, *Pluteus cervinus* etj.), të cilat rriten në trungje të vdekura apo cungje të drunjve gjetherënës ose halorë.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Banon zonat malore të pyjeve gjetherënëse dhe halore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Zhleb [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, pasi që prezenca e llojit në Kosovë është e bazuar në të dhëna historike nga viti 1917. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për vlerësim të llojit.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

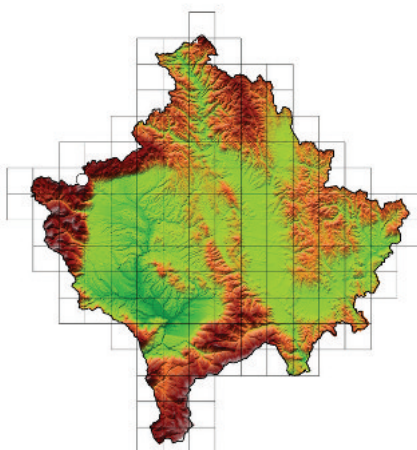
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Osmoderma barnabita Motschulsky, 1845

Insecta: Coleoptera: Scarabaeidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Gati i kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj relativisht i madh (28-32 mm), i detyrueshëm saproksilik. Prania e tij është e kufizuar në pjesën e brendshme të drunjve, që janë duke u shpërbërë, te llojet e ndryshme gjetherënëse (nga gjinitë Quercus, Salix, Fagus, Malus, Prunus Pyrus, dhe Tilia) dhe në vende pyjore të hapura me drunj të vjetër, por edhe në peizazhe tradicionale kulturore. Ky lloj ka një kapacitet të përhapjes shumë të vogël, duke qenë edhe fluturues i dobët, prandaj veçoritë lineare të habitatit janë të rëndësishme për të mbajtur ndërlidhjen dhe vijimësinë e popullatave. Larvat zhvillohen përgjatë një periudhe deri në dy vjet ose edhe më gjatë, kur kushtet nuk janë optimale për zhvillim.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje (1.4. Pyje të klimës mesatare).

Gjendet në drunj të vjetër të llojeve gjetherënëse të cilat kanë zona boshe brenda tyre, kryesisht në pyje ahu.

Përhapja e përgjithshme

E përhapur gjithandej në Evropë.

Përhapja në Kosovë

Pejë (Mikšič 1955).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky vlerësim është i bazuar në vetëm një gjetje nga viti 1950. Gjatë hulumtimit në teren në vitin 2018, nuk është gjetur, por janë vëzhguar disa drunj me zona boshe brenda tyre në Bjeshkët e Nemuna dhe Sharr. Ky lloj i habitatit në Kosovë është nën presion, prandaj është e nevojshme që në të ardhmen ti kushtohet rëndësi këtij lloji. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

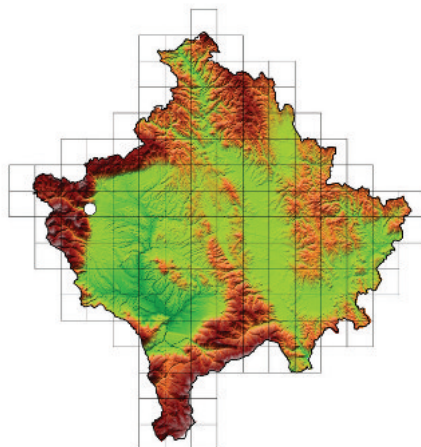
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit (1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve); 2. Menaxhimi i tokës/ujit (2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës).

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi (1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia); 3. Monitorimi (3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit).

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Mikšič 1955

Peltis grossa

Linnaeus, 1758

Insecta: Coleoptera: Trogossitidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj i madh [11-19 mm], me ngjyrë kafe të errët drejt të zezës. Larvat jetojnë në pjesën e butë, në kalbje e sipër të drunjve gjetherënëse apo halorë, të infektuar me kërpudha, si p.sh., në pjesët e poshtme të drunjve të vjetër apo në cungjet e tyre. Zhvillimi i këtij lloji zgjat 2-3 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në habitate të ndryshme të pyjeve (gjetherënëse, të përziera dhe halore), të cilat kanë numër të madh të drunjve që kalben.

Përhapja e përgjithshme

Lloj evropian i përhapur prej Spanjës deri në Siberinë perëndimore dhe nga Skandinavia deri në Turqi dhe Transkaukazi.

Përhapja në Kosovë

Luboten [Procházka *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Prezenca e këtij lloji në Kosovë bazohet në të dhëna historike nga viti 1930. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për të vlerësuar llojin, prandaj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

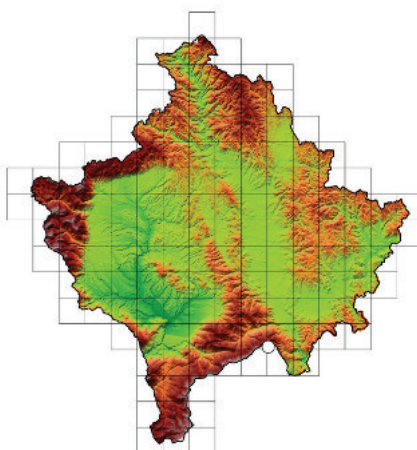
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Procházka *et al.* 2017

Penichroa fasciata Stephens, 1831

Insecta: Coleoptera: Cerambycidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi të vogël të trupit (6-15 mm). Është lloj saproksilik. Larvat zhvillohen në degët e një numri të madh të llojeve gjetherënëse (*Juglans*, *Ficus*, *Populus*, *Prunus*, *Castanea*, *Ceratonia*, *Quercus*). Gjenerata zgjat 2 deri në 3 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Kryesisht gjendet në pyjet gjetherënëse dhe të përziera termofile.

Përhapja e përgjithshme

I përhapur gjerësisht në Palearktikon perëndimor.

Përhapja në Kosovë

Pejë [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës, në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca në Kosovë është e bazuar në të dhëna historike nga viti 1917. Të dhëna të tjera janë të nevojshme për vlerësim adekuat të llojit, prandaj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

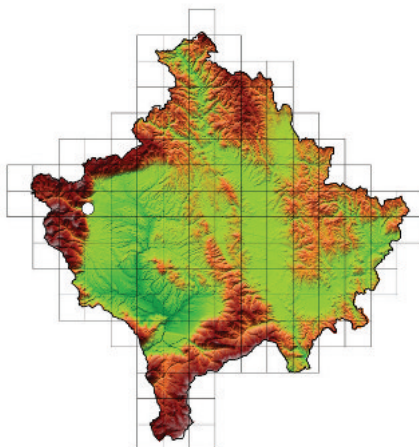
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Protamaurops serbicus

Karaman, 1961

Insecta: Coleoptera: Staphylinidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj shumë i vogël [krejt pak më shumë se 2 mm]. Aspektet ekologjike të llojit nuk janë të njohura.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Jeton në shtresën në shpërbërje e sipër të gjetheve në pyjet e ahut.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë.

Përhapja në Kosovë

Kaçanik [Karaman 1961].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është gjetur dhe zbuluar në grykën e Kaçanikut në vitin 1961 dhe më nuk është gjetur asnjëherë. Në katalogë trajtohet si lloj stenoendemik i Kosovës. Nevojiten të dhëna të tjera për të vlerësuar këtë lloj. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

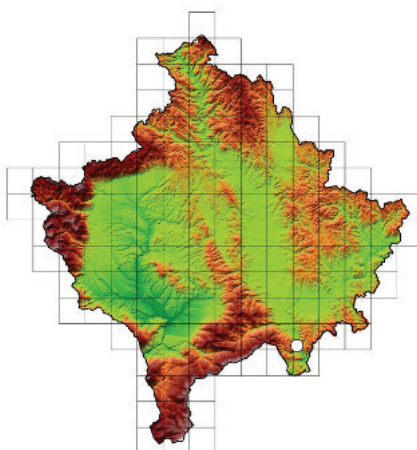
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Karaman 1961

Rosalia (Rosalia) alpina

Linnaeus, 1758

Insecta: Coleoptera: Cerambycidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj i madh (18-38 mm), me ngjyra të bukura dhe haset kryesisht në pyje të vjetra të ahut. Është lloj i detyrueshëm saproksilik. Është shumë i përhapur, por i rrallë dhe me dendësi të vogël. Cikli i zhvillimit të larvës, që ndodh në drunj të vdekur dhe pjesë të kalbura të drunjve të vjetër ose të gjallë të gjinisë Fagus, zgjat të paktën tre vjet. Të rriturit shfaqen në mot të ngrrohtë dhe me diell, nga mesi i Qershorit dhe deri në fillim të Shtatorit, me intensitetin më të lartë në Korrik dhe Gusht, kur ato mund të shihen gjatë fluturimit. Larvat ushqehen në drunj të vdekur në shpërbërje e sipër.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Haset në pyje ahu në lartësi deri në 1500 m.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë Veriore, Azi.

Përhapja në Kosovë

Koprivnik, Brezovicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ka disa të dhëna të viteve të fundit nga Kosova për këtë lloj, por janë të nevojshme të dhëna më të shumta për një vlerësim adekuat, prandaj tash për tash vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

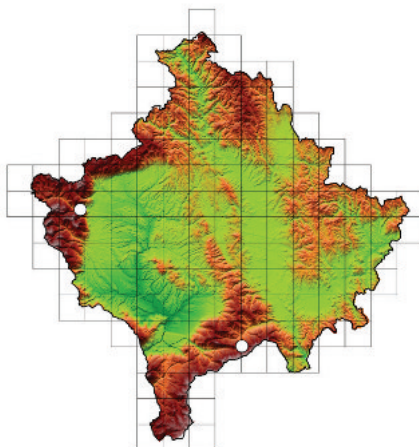
Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës / ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës / ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit / zonës]

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit]

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Triplax aenea

Schaller, 1783

Insecta: Coleoptera: Erotylidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj me madhësi të vogël (3.3-4.3 mm). Format larvare, por edhe ato të rritura, jetojnë në kërpudha (p.sh., *Pleurotus corticatus*, *Fomes fomentarius*), të cilat zhvillohen në lëvozhgën e trungjeve dhe në degët e disa drunjve. Nganjëherë gjenden edhe në kërpudha, të cilat i sulmojnë pyjet halore.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Ky lloj gjendet në zonat malore të pyjeve gjetherënëse dhe të përziëra.

Përhapja e përgjithshme

Palearktik.

Përhapja në Kosovë

Zhleb [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca e këtij lloji në Kosovë bazohet në të dhëna historike nga viti 1917. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për vlerësim të llojit, prandaj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

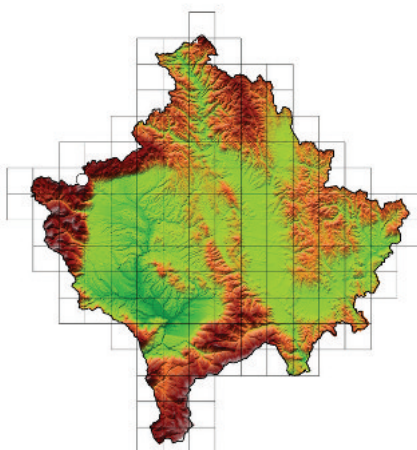
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Triplax scutellaris Charpentier, 1825

Insecta: Coleoptera: Erotylidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Është një lloj me madhësi të vogël (4.5-5.5 mm). Gjendet në trupin e kërpudhave parazite, të cilat rriten në drunj të vjetër të ahut, panjës dhe thuprës.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Haset në pyje të ndryshme gjetherënëse të llojeve gjethegjera.

Përhapja e përgjithshme

Palearktik.

Përhapja në Kosovë

Gërmi.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës në kategorinë: Shqetësim më i Vogël. Prezenca e llojit në Kosovë është e bazuar në një gjetje të vetme në vitin 2018. Të dhëna të mëtejme janë të nevojshme për të bërë vlerësimin e llojit. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

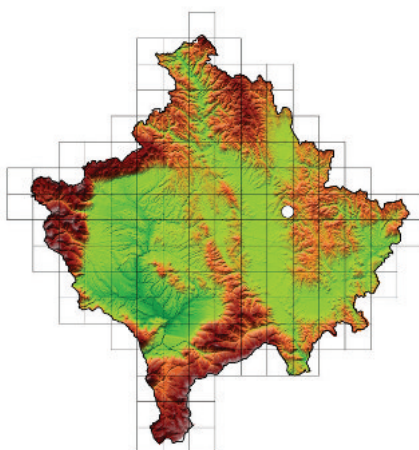
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Xylotrechus [Xylotrechus] arvicola Olivier, 1795

Insecta: Coleoptera: Cerambycidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Gabor Mesaroš

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e formave të rritura varet shumë nga kushtet e zhvillimit të larvës dhe mund të jetë prej 8 – 20 mm. Është lloj saproksilik. Larvat zhvillohen në trungje dhe degë të dëmtuara ose drunj me sëmundje. Si drunj amvisë mund të jenë ata të gjinive: *Quercus*, *Fagus*, *Ulmus*, *Tilia*, *Populus*, *Carpinus*, *Pirus*, *Castanea* dhe *Crataegus*. Gjenerata zgjat 2 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Gjendet në pyje të ndryshme gjetherënëse.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi, Afrikë veriore.

Përhapja në Kosovë

Koprivnik [Csiki 1940].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është përfshirë në Listën e Kuqe të Koleopterave Saproksilike të Evropës si: Shqetësim më i Vogël. Prezenca në Kosovë është e bazuar në të dhëna historike nga viti 1917. Të dhëna të mëtejme janë të domosdoshme për të bërë vlerësimin e llojit, prandaj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lokaliteti ku është gjetur ky lloj është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

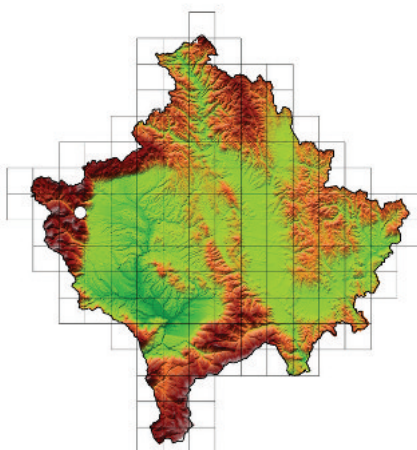
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]; 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Promovimi i përdorimit të praktikave menaxhuese në pyje të orientuara kah konservimi, me reduktim të praktikës së prerjeve të tërësishme dhe sigurim të pranisë së drunjve të vdekur.

Referencat

Csiki 1940

Boreus westwoodi

Hagen, 1866

Insecta: Mecoptera: Boreidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi{t}

Halil Ibrahim, Astrit Bilalli

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj i takon familjes së vogël të Mecoptera-ve, që shquhen për aktivitetin e tyre gjatë muajve të dimrit në lartësi të mëdha mbidetare në hemisferën veriore. Krahët i kanë të vegjël ose mungojnë. Ushqehen me myshqe gjatë fazës larvare dhe adulte (Ibrahimi *et al.* 2016).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Çeki, Finlandë, Gjermani, Itali, Lituani, Rusi, Kosovë, Kroaci, Norvegji, Poloni, Sllovaki, Slloveni, Suedi.

Përhapja në Kosovë

Brezovicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet me 2 individë.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur mirë. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

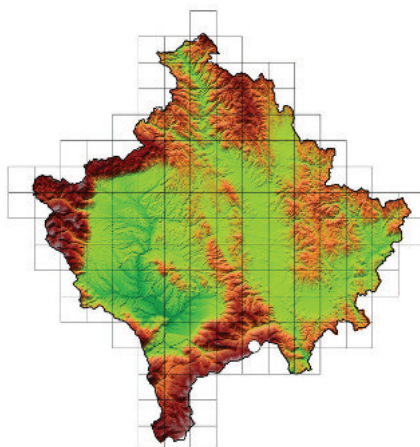
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Ibrahimi *et al.* 2016

Rhypholophus bifurcatus

Goetghebuer, 1920

Insecta: Diptera: Limoniidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Agim Gashi, Astrit Bilalli, Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Larvat zhvillohen në drunj të kalbur, në tokë me lagështi përgjatë rrjedhave ujore dhe nën mbeturina të gjetheve. Format adulte hasen nga fundi i verës dhe përgjatë vjeshtës, në vegetacion përgjatë rrjedhave ujore. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth biologjisë së tyre. Është lloj i rrallë dhe ka përhapje të kufizuar [Oosterbroek & Dek 2013].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Britani, Bullgari, Çeki, Francë, Greqi, Gjermani, Hungari, Holandë, Itali, Kosovë, Lituani, Rusi, Sllovaki, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Stanqiq, Gajre.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur
Në Kosovë është konstatuar në vetëm disa lokalitete me numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë kjo vjen si rezultat i njohurive të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, ky lloj është i përhapur në Kosovë më shumë se sa dihet tani.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhurjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Dëgat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

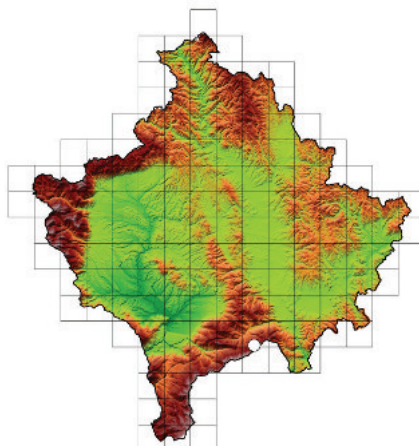
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Oosterbroek & Dek 2013

Tipula (Savtshenkia) benesignata

Mannheims, 1954

Insecta: Diptera: Tipulidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Agim Gashi, Astrit Bilalli, Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka krahë me ngjyrë ari dhe me ekstremite të gjata. Ngjyra e trupit është kafe e çelët. Format larvare ushqehen me myshqe, që jetojnë nën mbulesën e pyllit, ndërsa format adulte jetojnë në pyje me lagështi (Savchenko 1964).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Gjendet kryesisht në zona pyjore me lagështi dhe vegjetacion përgjatë rrjedhave ujore.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Çeki, Finlandë, Francë, Kroaci, Greqi, Gjermani, Hungari, Itali, Kosovë, Luksemburg, Norvegji, Mali i Zi, Rumani, Rusi, Sllovaki, Slloveni, Serbi, Suedi, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Dërmjak, Përroskë në Gajre.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në Kosovë është konstatuar në vetëm disa lokalitete me një numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë kjo vjen si rezultat i njohurive të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj klasifikohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, ky lloj është i përhapur në Kosovë më shumë se sa dihet tani.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

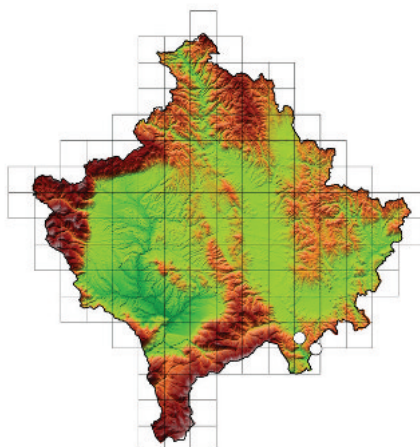
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Savchenko 1964

Agrypnia varia Fabricius, 1793

Insecta: Trichoptera: Phrygaenidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriteve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 12 deri në 19 mm. Është ndër llojet me madhësinë më të madhe nga llojet e Trichopterave në Ballkan. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Ka valencë të gjerë ekologjike. Ushqehet si gërryes, copëtues dhe predator. Faza adulte paraqitet në periudhën pranverore. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të ujit [Graf et al. 2008; Kumanski 1985]. Është lloji i vetëm i familjes Phrygaenidae, që gjendet në Kosovë.

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza]. Është limnobiont dhe haset në ujëra të rrjedhshme dhe të ndenjura. Substrat i preferuar i larvave të këtij lloji është zhavorri i madhësive të ndryshme, balta, grimcat e materieve organike etj.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Bullgari, Bosnjë-Hercegovinë, Britani e Madhe, Rusi, Çeki, Danimarkë, Estoni, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Irlandë, Itali, Iran, Kosovë, Kroaci, Letoni, Lihtenshtajn, Lituani, Luksemburg, Maqedoni, Moldavi, Norvegji Poloni, Portugali, Rumani, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Holandë, Serbi, Turqi, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Lumi Ibër në Koshtovë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është mjaft e njohur. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, ky lloj është i përhapur në Kosovë më shumë se sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digtat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në amvisëri), 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor (përdorimi në bujqësi)]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, shpyllëzimi, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

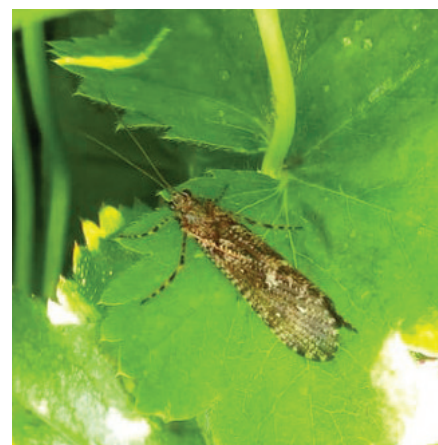
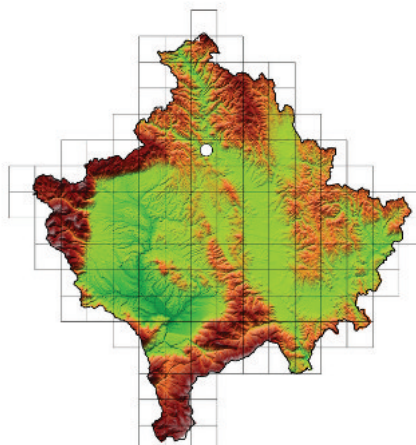
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Graf et al. 2008; Kumanski 1985

Beraea pullata (Curtis, 1834)

Insecta: Trichoptera: Beraeidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Ky lloj nuk është vlerësuar nga IUCN.

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Halil Ibrahim

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e krahëve të përparmë të këtij lloji është prej 5 deri në 6 mm. Në fazën larvare jeton në ujë përgjatë një viti. Në aspektin e të ushqyerit, larvat e këtij lloji kryesisht ushqehen si gërryes. Faza adulte paraqitet në periudhën maj - gusht. Si adult jeton për disa ditë deri në disa javë, në afërsi të brigjeve të përroskës apo lumit [Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.9 Burime të ujërave të ëmbla dhe oaza].

Gjendet kryesisht në përroska të vogla malore. Substrat i preferuar i larvave të këtij lloji janë skajet e trupave ujorë dhe mjediset e lagështa afër tyre. Zakonisht gjendet në lartësi të mëdha mbidetare.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bullgari, Bjellorusi, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Kroaci, Çeki, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Irlandë, Itali, Kosovë, Mali i Zi, Holandë, Letoni, Lituani, Luksemburg, Poloni, Portugali, Rusi, Norvegji, Rumani, Sllovakia, Slloveni, Spanjë, Suedi, Shqipëri, Zvicër.

Përhapja në Kosovë

Përroskë në Bjeshkën e Lloqanit

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet me një numër të vogël të individëve.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e këtij lloji nuk është e njohur, por me gjasë ky është rezultat i hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Si rezultat i mungesës së të dhënave, ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, lloji është i përhapur në Kosovë më shumë nga sa dihet deri tani, bazuar edhe në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi i ujit/përdorimi: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri], 7.2.3 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në bujqësi]]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane: 9.1.1 Kanalizimet]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Zhvendosja dhe ndryshimi i habitatit]. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, janë: humbja dhe degradimi i habitateve, ndotja e ujërave dhe menaxhimi i paqëndrueshëm i tyre, aktivitetet rekreative dhe turistike të menaxhuara në mënyrë të paqëndrueshme, si dhe përhapja e kufizuar dhe densiteti i ulët.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

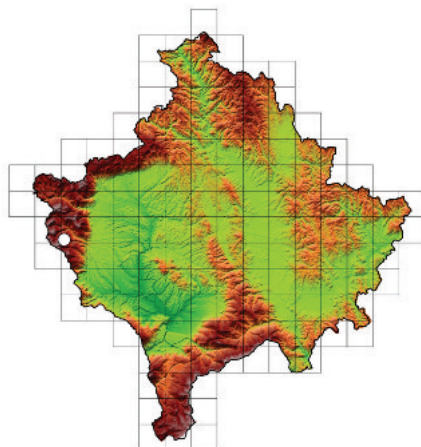
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Graf *et al.* 2008; Kumanski 1988

Brenthis ino

[Rottemburg, 1775]

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Flatrargjenda vjollce

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj bën pjesë në grupin e llojeve me madhësi mesatare. E ka gjerësinë e krahëve prej 34 deri në 42 mm. Pjesa e sipërme e krahëve të përparmë është e dominuar nga ngjyra e portokalltë. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë në periudhën qershor-korrik. Larvat ushqehen me bimët që u takojnë gjinive: *Filipendula*, *Rubus*, *Aruncus* dhe *Sanguisorba*.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kullosa; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte [përgjithësisht mbi 8ha]].

Ky lloj mund të haset në lartësi të ndryshme mbidetare, prej nivelit të detit e deri në mbi 2000 metra. Në Kosovë haset në vende të hijezuara në prani të lumenjve.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Bogë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për popullatat e këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të bollshme për përhapjen e tij në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura; Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Ky lloj është vëzhguar të jetë i ndjeshëm ndaj braktisjes së tokave bujqësore dhe fragmentimit të habitatit.

Masat ekzistuese mbrojtëse

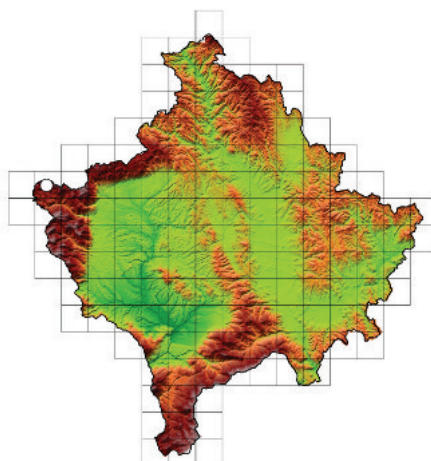
Habitatat e këtij lloji në Bjeshkët e Nemuna janë të mbrojtura ligjërisht.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Limenitis populi (Linnaeus, 1758)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Është një flutur relativisht e madhe. E ka gjerësinë e krahëve prej 57 deri në 90 mm. Sikur shumica e llojeve të gjinisë Limenitis, edhe ky lloj i ka krahët e përparmë me ngjyrë të zezë dhe me njolla të bardha. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët fluturojnë prej majit deri në qershor. Larvat ushqehen me bimët që i takojnë gjinisë *Populus*. Larvat dimërojnë në hibernukulum.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Përhapja e përgjithshme

Evropë, pjesërisht Azi.

Përhapja në Kosovë

Grykë e Kaçanikut, Milishevc (Jakšić 1998; Jakšić 2003).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për popullatat e këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet deri tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura [2.3. Blegtoria dhe fermat; 2.3.2 Kullotja e vogël, fermat apo bujqësi]; 5. Përdorimi i burimeve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 11. Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit, 11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

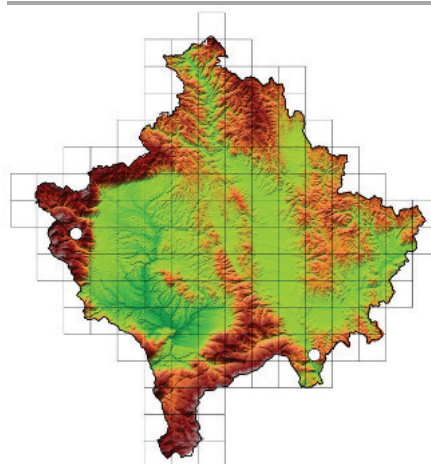
Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Habitatet e këtij lloji janë të mbrojtura në parqet kombëtare Bjeshkët e Nemuna dhe Sharri.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4.2 Niveli kombëtar]. **Hulumtimi i nevojshëm:** 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić 1998; Jakšić 2003

Melitaea aurelia

Nickerl, 1850

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Gati i Kërcënuar, NT

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e krahëve të meshkujve nga baza deri në maje është 14 deri në 16 mm. Pjesa e sipërme e krahëve të përparmë është ngjyrë kafe e errët, me nuanca të zeza dhe të bardha. Ky lloj e ka një gjeneratë në vit. Adultët paraqiten në periudhën qershor-korrik. Bimë ushqyese e larvave të këtij lloji është *Plantago lanceolata*.

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 4. Kullosa. Në Kosovë haset shpesh në lëndina të hapura dhe të pasura me lule.

Përhapja e përgjithshme

Evropë qendrore dhe lindore, Turqi, Transkaukaz, Urale jugore, Kazakistan verior, Siberi perëndimore deri në Tian Shan.

Përhapja në Kosovë

Mirushë, Gërmë [Jakšić 1998; Jakšić 2003; Zhushi *et al.* 2017].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur. Është hasur në nënpopullata me kampione individuale.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoaria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e shkallës së vogël, fermat ose bujqësia]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Ky lloj është vëzhguar të jetë i ndikuar nga praktika e braktisjes së tokave dhe kositja.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

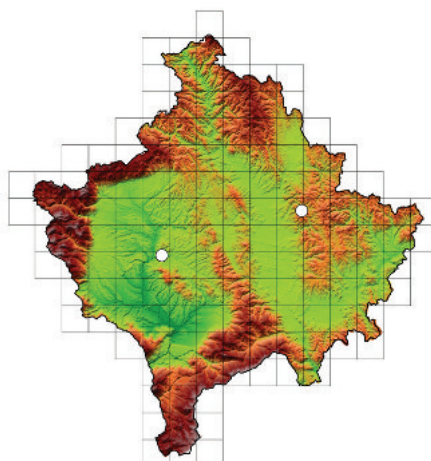
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Jakšić 1998; Jakšić 2003; Zhushi *et al.* 2017

Neptis sappho (Pallas, 1771)

Insecta: Lepidoptera: Nymphalidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi{t}

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj e ka gjerësinë e krahëve prej 44 deri në 48 mm. Ky lloj ka midis 2 dhe 4 gjenerata për vit. Zhvillimi ndodh shumë shpejt gjatë verës. Të rriturit paraqiten në periudhën prill – shtator.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Në Kosovë është hasur shpesh në zona me pyje gjetherënëse, sidomos kur janë në afërsi të ekosistemeve të ujërave të ëmbla.

Përhapja e përgjithshme

Evropë lindore: nga Italia verilindore dhe jugu i Austrisë në lindje deri në Rumani dhe lokalisht në jug të Ballkanit dhe veri të Greqisë.

Përhapja në Kosovë

Malet e Drenicës, Grykë e Rugovës.

Popullata

Trendi i popullatës: I qëndrueshëm
Është hasur në nënpopullata të vogla, por relativisht të qëndrueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të bollshme për përhapjen e tij në Kosovë. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet deri tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5. Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3. Prerja dhe vjelja e pyjeve]; 6. Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.1 Zjarrfikësit dhe zjarrfikësit]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.1 Modifikimi dhe ndryshimi i habitatit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

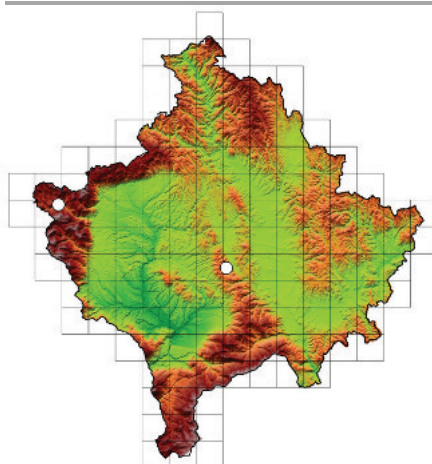
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

7.7 ACTINOPTERYGII

Gobio bulgaricus

Drensky, 1926

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi{t}

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është zbuluar fillimisht nga Bullgaria, prej nga e ka marrë edhe emrin. Më vonë është konstatuar edhe në mjedise të tjera në kontinentin evropian dhe më gjerë. Rritet deri në 9 cm [Freyhoff and Kottelat 2008].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Ky lloj haset kryesisht në ujëra me rrjedhje të ngadaltë dhe me substrat ranor.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi.

Përhapja në Kosovë

Lumi Nerodime tek bifurkacioni.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e pa-kompletuar si rezultat i hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, këtë lloj e klasifikojmë në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturit nat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

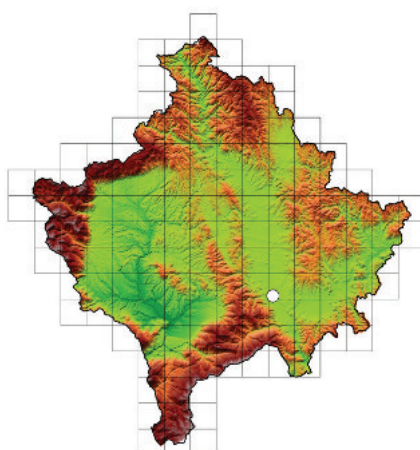
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Freyhoff and Kottelat 2008

Leucaspilus delineatus (Heckel, 1843)

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae

Gjuca

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Ferdije Zhushi Etemi

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka trup të zgjatur dhe pak të shtypur dorzoventralisht. Buzët i ka karakteristike sepse janë mjaft të fryra. Ka ngjyrë të argjendtë të trupit dhe rritet deri në 12 cm. Ushqehet me material me origjinë bimorë, por edhe me larva të insekteve dhe gaforrëza. Është relativisht tolerant ndaj ndryshimeve të temperaturës dhe mungesës së oksigjenit. Shumohet gjatë muajve qershor dhe korrik. Jeton deri në 2 vjet [Kottelat and Freyhof 2007].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Kënetë, moçale, moçalishte, 5.5 Liqene të përherëshme të ujërave të ëmbla]. Gjendet kryesisht në rrjedhat e poshtme të lumenjve dhe në ujërat liqenore aty ku ka mjaft vegjetacion bimor. Është i shpeshtë në kënetë, liqene të pjerrëta dhe trupa të vogla ujore, që nuk janë të lidhura me lumenj.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Drenica në Drenas, Lumi Drenica në Çikatovë, Lumi Drenica në Grabovc, Lumi Drenica në Vragoli, Liqeni i Badovcit, Liqeni i Batllavës, Liqeni i Radoniqit, Lumi Llap në Murgull, Lumi Llap në Bajqinë, Lumi Llap në Lupq, Lumi Llap në Barilevë, Lumi Llap në Milloshevë, Lumi Llap në Lummadh.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e ditur e këtij lloji është e pa-kompletuar si rezultat i hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, këtë lloj e klasifikojmë në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat për banim dhe komerciale]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

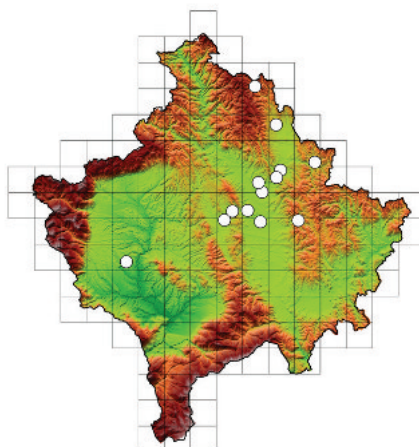
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Kottelat and Freyhof 2007

Rhodeus meridionalis

Karaman, 1924

Actinopterygii: Cypriniformes: Cyprinidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është karakteristik për ujëra të ëmbla dhe haset kryesisht në lumenj të mëdhenj ose mesatarë. Është lloj relativisht konfuz pasi që karakteristikat morfologjike janë shumë të përafërta me *R. amarus* dhe *R. seratus*, dhe për këtë arsye ka nevojë që të bëhen analiza gjenetike. Dallohet nga lloji *R. amarus* sepse e ka kapakun rostral të dhëmbit terminal, i cili e mbulon pjesën e epërme të buzëve të epërme. Madhësia e adultit deri në 9.5 cm (Freyhoff and Kottelat 2008).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Moçale, kënetë, moçalishte, 5.5 Liqene të përherëshme të ujërave të ëmbla].

Ky lloj gjendet kryesisht në lumenj të madhësive të ndryshme, prej atyre të mëdhenj deri në mesatare, por mund të haset edhe në ujëra të ndenjura, si: liqene, kënetë, moçale dhe kanale. Në lumenj i parapëlqen ato pjesë me rrjedhje të ngadalshme. Mund të gjendet shpesh herë në ato ujëra ku jetojnë edhe llojet e guacave të gjinisë *Anadonta* dhe *Unio*.

Përhapja e përgjithshme

Lloj endemik i Ballkanit.

Përhapja në Kosovë

Lumi Erenik në Gjakovë (Wanke 2018).

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në Kosovë është konstatuar në vetëm 1 lokalitet, por të dhënat për përhapjen e tij dhe trendet e nënpopullatave janë akoma të pamjaftueshme.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e ditur e këtij lloji është e paplotuar, si rezultat i hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, këtë lloj e klasifikojmë në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturitë dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

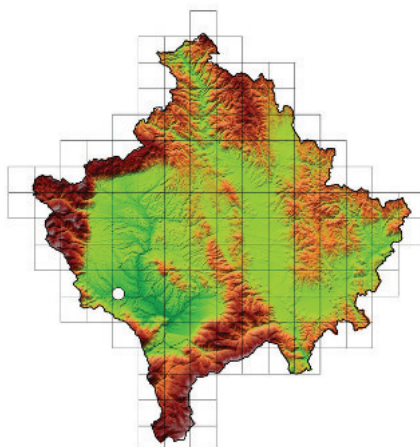
Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Freyhoff and Kottelat 2008; Wanke 2018

Sabanejewia balcanica (Karaman, 1922)

Actinopterygii: Cypriniformes: Cobitidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori.

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj shumohet në pranverë. Adultët shpeshherë mund të vërehen gjatë ditës, duke gërmuar në rërë apo edhe në substratin me guralecë në përroskat e pjerrëta kodrinore dhe duke bërë këshu strofulla. Distribucioni i tij dhe veçoritë ekologjike në Ballkan akoma nuk janë të njohura mirë. Adultët mund të arrijnë gjatësinë deri në 9 cm. Është lloj mjaft i ndryshëm ndaj ndryshimit të habitatit [Freyhoff and Kottelat 2008].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]]. Ky lloj i parapëlqen ujërat me temperaturë konstante dhe të pastra kodrinore. Mund të haset edhe ujëra me rrjedhje më të ngadaltë me pak bimë, në thellësi uji prej 1.5 m. Janë vëzhguar edhe në lumenj të mëdhenj.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Lumi Erenik në Retushë [Wanke 2018].

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e papërcaktuar si rezultat i hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, këtë lloj e klasifikojmë në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat për banim dhe komerciale]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitirat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

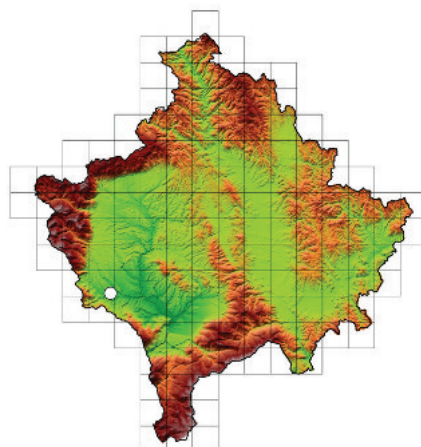
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Freyhoff and Kottelat 2008; Wanke 2018

Salmo macedonicus (Karaman, 1924)

Actinopterygii: Salmoniformes: Salmonidae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj mund të arrijë gjatësinë deri në 40 cm. Nuk ka të dhëna të mjaftueshme rreth aspekteve ekologjike për këtë lloj (Maric et al. 2010).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale) [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat]].

Ky lloj i parapëlqen ujërat e ëmbla me rrjedhje të shpejtë, sidomos segmentet ku krijohen ujëvara të vogla.

Përhapja e përgjithshme

Kosovë, Maqedoni.

Përhapja në Kosovë

Lumi Lepenc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e pakompletuar si rezultat i hulumtimeve të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, këtë lloj e klasifikojmë në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Zonat për banim dhe komerciale]; 9 Ndotja [9.1 Ujërat e zeza shtëpiake dhe urbane, 9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër [11.2 Thatësitrat].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

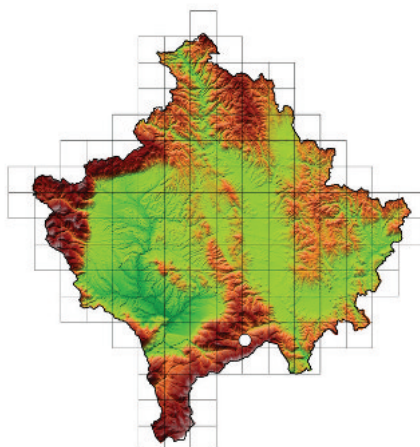
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Maric et al. 2010

7.8 AMPHIBIA

Bufo bufo

(Linnaeus, 1758)

Amphibia: Anura: Bufonidae

Thithëlopa

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj që përshtrahet lehtë në mjedise të ndryshme. Madhësia e trupit është deri në 15 cm. Zakonisht e gjejmë në zonat e lagështa me bimësi të dendur, kurse në përgjithësi u shmangen hapësirave të mëdha dhe zonave të hapura. Zakonisht, qëndrojnë të fshehura gjatë ditës dhe bëhen aktive në muzg dhe gjatë natës, kur edhe fillojnë të gjuajnë invertebrorë të ndryshëm me të cilët ushqehen. Ky lloj bën jetë vetmitare, kurse në sezonin e shumimit një numër i madh i individëve kalojnë në pellgje të caktuara ujore, ku meshkujt i joshin femrat për fekundim. Zhvillimi është kryesisht me metamorfozë. Pas disa muajve të rritjes dhe zhvillimit, të miturit dalin nga uji dhe mbeten kryesisht organizma tokësorë për pjesën tjetër të jetës së tyre.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.3 Shkurre boreale, 3.4 Shkurre të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.2 Lumenj, përrenj, përroska periodike / të përkohshme / të parregullta, 5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret]; 14 Artificiale/tokësore [14.4 Kopshte rurale, 14.5 Zona urbane].

Përhapja e përgjithshme

Algjeri, Andorrë, Austri, Bjellorusi, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Francë, Gjermani, Gibraltari, Greqi, Hungari, Itali, Kazakistan, Kosovë, Kroaci, Letoni, Liban, Lihtenshtajn, Lituani, Luksemburg, Maqedoni, Mbretëri e Bashkuar, Moldavi, Monako, Mali i Zi, Marok, Holandë, Norvegji, Poloni, Portugali, Rumani, Rusi, San Marino, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Zvicër, Siri, Tunizi, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Liqeni i Badovcit, Liqeni i Batllavës, Kromir, Komoran, Lumi Erenik në Gjakovë, Gllaviçicë, Grabanicë.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetime i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo është si rezultat i të dhënave të pamjaftueshme. Trendi i nënpopullatave është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, lloji është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 1.1. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

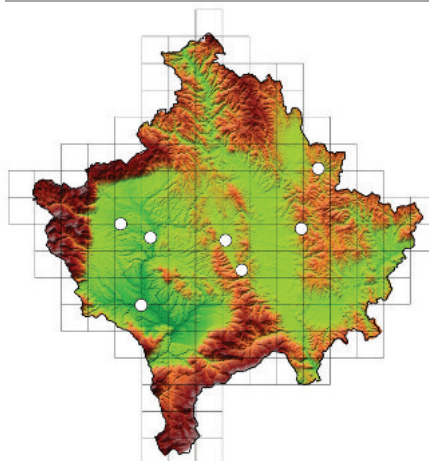
Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Bufotes viridis (Laurenti, 1768)

Amphibia: Anura: Bufonidae

Bretkosa e gjelbër

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori.

Të dhëna të përgjithshme

Ka madhësi të trupit nga 4.5 deri në 12 cm. Karakteristikë e veçantë e këtij lloji është se i ka gjëndrat parotide-pasveshore shumë të theksuara, të vendosura menjëherë pas syve. Lëkura e trupit nga ana dorzale është e pajisur me gungëza gjëndërorë ngjyrë të gjelbër ulliri, si dhe disa pika të kuqërremta në pjesët anësore të ekstremiteteve. Ana ventrale e trupit ka ngjyrë të hirit të ndritshme. Gjatë periudhës së shumimit, femrat marrin ngjyrë të gjelbër më të theksuar. Sa i përket përhapjes, konsiderohet si lloj me përhapje shumë të gjerë që nga lartësitë e mëdha mbidetare e deri te pjesët me të ulëta.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.3 Shkurre boreale, 3.4. Shkurre të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret]; 14 Artificiale/tokësore [14.4 Kopshte rurale, 14.5 Zona urbane]; 15 Artificiale Ujore [15.3. Basene të akuakulturës].

Ky lloj mund të jetojë në pyje, stepa pyjore, stepa, gjysmëshkretëtira dhe shkretëtira. Mund të gjendet edhe në vende të lagështa, por edhe në vende të thata.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bjellorusi, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Estonia, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kazakistan, Kosovë, Kroaci, Letoni, Lituani, Moldavi, Mali i Zi, Poloni, Rumani, Rusi, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Podujevë, Pejë, Klinë, Prizren, Gjakovë, Istog, Ferizaj, Deçan.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo është si rezultat i të dhënave të pamjaftueshme. Trendi i nënpopullatave është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

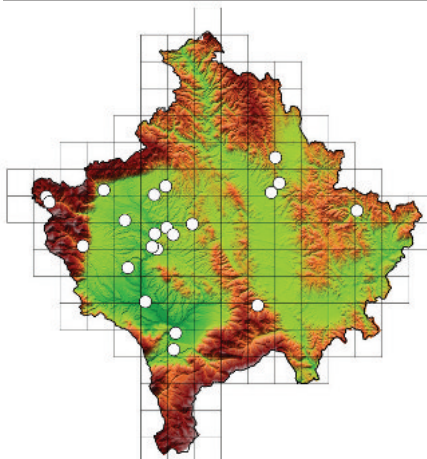
Aktualisht, nuk ekziston ndonjë masë mbrojtëse.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim:

1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Hyla arborea (Linnaeus, 1758)

Amphibia: Anura: Hylidae

Bretkosa e pemëve

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi relativisht të vogël trupore. Te meshkujt madhësia trupore sillet midis 3 dhe 4 cm, ndërsa te femrat, 4 deri në 5 cm. Kanë trup të hollë dhe këmbë të gjata. Në anën shpinore të trupit kanë lëkurë të butë, ndërsa në anën barkore ajo është më e vrazhdë. Ngjyra e lëkurës nga ana shpinore mund të jetë e gjelbër ose hirtë, varësisht nga temperatura e mjedisit dhe sasia e lagështisë, ndërsa nga ana barkore lëkura ka ngjyrë të bardhë. Në majë të gishtave kane disqe të veçanta me ane të cilave ngjiten në pemë dhe drunj të ndryshëm [Pasuljevič 1968].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.3 Shkurre boreale, 3.4. Shkurre të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret]; 14 Artificiale/tokësore [14.4 Kopshte rurale, 14.5 Zona urbane]; 15 Artificiale ujore [15.3. Basene të akuakulturës].

Është lloj kryesisht i lartësive të vogla mbi-detare, edhe pse është hasur edhe deri në 2300 m. Ky lloj shoqërohet përgjithësisht me pyje, shkurre, livadhe, kopshte, vreshta, pemishte, parqe, liqene dhe vegjetacion të ulët bregor të hapur, të ndriçuar mirë. Pyjet e errëta dhe të dendura shmangen. Mund të tolerojnë periudhat e thatësisë dhe mund të hasen edhe në habitate të thata.

Përhapja e përgjithshme

Armeni, Austri, Azerbajxhan, Bjellorusi, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Francë, Gjeorgji, Gjermani, Greqi, Holandë, Hungari, Itali, Kosovë, Kroaci, Lihtenshtajn, Lituani, Luksemburg, Maqedoni, Mali i Zi, Moldavi, Poloni, Portugali, Rumani, Rusi, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Shqipëri, Zvicër, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Radavc, Gërmi.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Në shumë vende evropianepopullatat e këtij lloji janë të fragmentuara dhe në rënie. Nga Kosova nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendin e popullatave të këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo është si rezultat i të dhënave të pamjaftueshme. Trendi i nënpopullatave është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, lloji është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti ekstrem.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

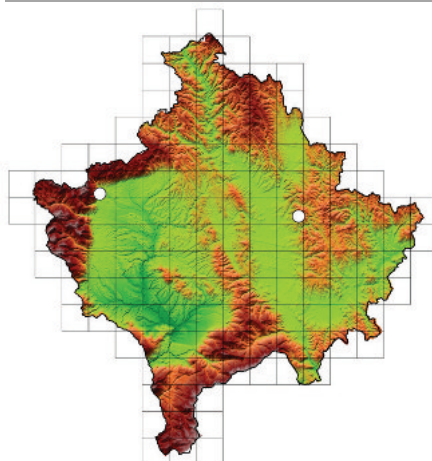
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Pasuljevič 1968

Rana dalmatina Bonaparte, 1840

Amphibia: Anura: Ranidae

Bretkosa e shkathtë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori.

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj karakterizohet me trup të hollë dhe me ekstremitete të gjata. Në kokë ka një lloj feçke të butë. Meshkujt arrijnë madhësi të trupit deri në 6.5 cm, ndërsa femrat deri në 8 cm. Ngjyra e trupit është kryesisht kafe ose kafe në të kuqërremtë në anën shpinore, kurse në anën barkore më e ndritshme dhe pa njolla të dukshme. Këmbët e pasme janë jashtëzakonisht të gjata, të cilat i mundësojnë që të kërcëjë më shumë se bretkosa të tjera të ngjashme – është e njohur se ato mund të hidhen në largësi deri në dy metra. Periudha e shumimit është në 20 ditët e muajit mars por ajo mund të vonohet varësisht nga kushtet klimatike [Kaya *et al.* 2009].

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret, 5.1.1. Vende ujore alpine [përfshirë ujërat e përkohshme nga shkrirja e borës]; 15 Artificiale Ujore [15.3. Basene të akuakulturës].

Mund të haset deri në 1700 m lartësi mbi detare. Ky lloj haset në pyje me gjethe, kryesisht prej lisi dhe / ose ahu, shkoze, etj. Këto pyje shpesh përmbajnë një shtresë të trashë të mbeturinave të gjetheve.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Francë, Gjermani, Greqi, Hungari, Itali, Kroaci, Kosovë, Luksemburg, Maqedoni, Mali i Zi, Mbretëria e Bashkuar, Rumani, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Shqipëri, Zvicër, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Patok, Lëbush, Badovc.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo është si rezultat i të dhënave të pamjaftueshme. Trendi i nënpopullatave është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, lloji, është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1. Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

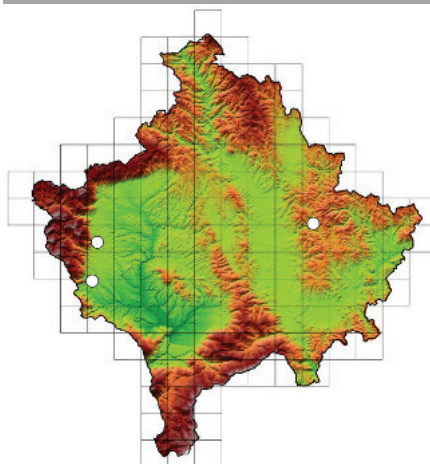
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Kaya *et al.* 2009

Rana graeca

Boulenger, 1891

Amphibia: Anura: Ranidae

Bretkosa greke

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Bretkosa greke është një bretkosë me ngjyre kafe dhe ka një madhësi të trupit prej 5 deri në 8 cm. Këmbët i ka të gjata dhe ka një hundë të shkurtër. Pjesa shpinore e trupit është e lëmuar dhe ka ngjyrë kafe. Nuk ka njolla në trup, por shpesh mund të shfaqen disa pika të ndritshme të ngjashme me mykun. Pjesa barkore është e ndritshme, ndërsa në regjionin e fytit ngjyra bëhet më e murrme. Meshkujt kane xhepa te brendshëm vokalë dhe gjatë periudhës së shumimit lëshojnë zë. Riprodhimi bëhet nga shkurti deri në prill, duke depozituar në shtratin guror të ujërave të rrjedhshme grumbuj xhelatinozë prej 200-2000 vezësh.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kulloso [4.4 Kulloso të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1. Lumenj, përrenj, përroska, të përherëshme [përfshirë ujëvarat], 5.11. Vende ujore alpine [përfshirë ujërat e përkohshme nga shkrirja e borës]; 14 Artificiale/tokësore.

Në të shumtën e rasteve është i lidhur për habitate të lumenjve të vegjël dhe të ftohtë. Gjithashtu, shpesh gjendet edhe përreth përroskave dhe burimeve, të cilat gjenden në pyje të përziera. Po ashtu, është hasur përreth liqeneve glaciale.

Përhapja e përgjithshme

Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Greqi, Kosovë, Mali i Zi, Maqedoni, Serbi, Shqipëri.

Përhapja në Kosovë

Burimi i Lumbardhit të Prizrenit, Prizren, Brod, Gryka e Deçanit, Prelep.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo është si rezultat i të dhënave të pamjaftueshme. Trendi i nënpopullatave është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, lloji është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

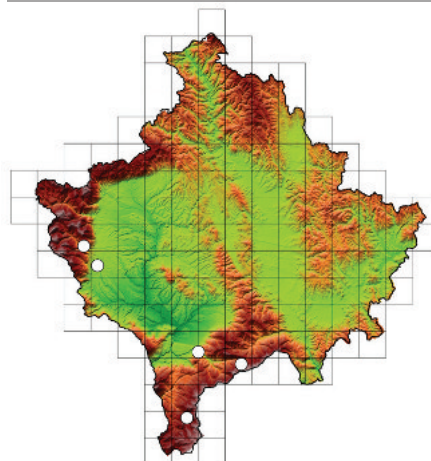
Masat ekzistuese mbrojtëse

Të paktën një nga nënpopullatat është në kuadër të zonës së mbrojtur.

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Rana temporaria

Linnaeus, 1758

Amphibia: Anura: Ranidae

Bretkosa e zakonshme

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kriterëve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori.

Të dhëna të përgjithshme

Është lloj me madhësi mesatare të trupit prej 6 deri në 9 cm. Regjioni shpinor dhe ai i ekstremiteteve ka ngjyrë të gjelbër ulliri, mirëpo tonet e ngjyrës mund të ndryshojnë, varësisht nga mjedisi se ku ndodhen. Nga përfaqësuesit e këtij lloji ka edhe forma albino. Gjatë periudhës së shumimit, bretkosa e gjinisë mashkullore ka tendencë të kthejë ngjyrën e trupit në të errët-blu. Kanë këmbë të pasme të gjata që iu mundësojnë mënyrën e lëvizjes me kërcim. Këto shtazë janë aktive gjatë gjithë vitit. Shumohen kryesisht në ujëra të cekëta dhe të pastra, ku periudhën e shumimit e kanë që nga muaji mars e deri në fund të qershorit.

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.4 Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.3 Shkurre boreale, 3.4. Shkurre të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret, 5.11. Vende ujore alpine [përfshirë ujërat e përkohshme nga shkrija e borës]; 14 Artificiale/tokësore [14.4 Kopshte Rurale, 14.5 Zona urbane]; 15 Artificiale Ujore [15.3. Basene të akuakulturës].

Mund të haset në lartësi të ndryshme mbi-detare, deri në 2700 m. Ky lloj haset në habitate të ndryshme, si pyje gjetherënëse, halore dhe të përziera, ku mund të jetojë në zona të thata por edhe të lagështa.

Përhapja e përgjithshme

Austri, Bjellorusi, Belgjikë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Estoni, Finlandë, France, Gjermani, Hungari, Irlandë, Itali, Kosovë, Letoni, Lihtenshtajn, Lituani, Luksemburg, Maqedoni, Mbretëri e Bashkuar, Mali i Zi, Holandë, Norvegji, Poloni, Ruman, Rusi, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Suedi, Zvicër, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Liqeni i Leqinatit, Brod, Prevallë, Gurra e Gjatë, Gryka e Deçanit, Liqeni i Shutmanit, Liqeni i Badovcit.

Popullata

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo është si rezultat i të dhënave të pamjaftueshme. Trendi i nënpopullatave është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave, lloji vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme. Me gjasë, lloji është më i përhapur në Kosovë nga sa dihet tani, bazuar edhe në të dhënat nga vendet përreth.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

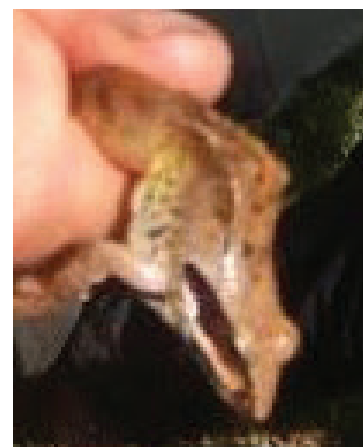
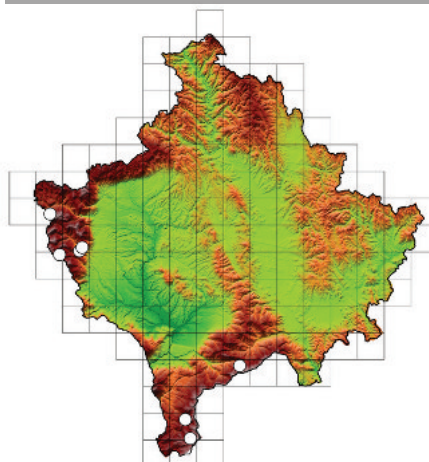
Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Salamandra salamandra (Linnaeus, 1758)

Amphibia: Caudata: Salamandridae

E bukura e dheut

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi(t)

Daut Rexhepaj, Linda Grapci Kotori

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është mjaft i përhapur. Madhësia e trupit arrin nga 250 deri 300 mm. Femrat janë zakonisht më të mëdha se meshkujt, por karakterizohen me ekstremitete më të shkurtra. Karakterizohet me prezencën e bishtit, që është më i shkurtër se trupi. Në anën shpinore dhe në pjesët anësore të trupit ka ngjyrë të zezë, me njolla të verdha. Ana barkore ka kryesisht ngjyrë të zezë. Ka aftësi të përshtatet në ndryshimet e mjedisit jetësor (Gasc *et al.* 1997).

Habitati

Lloji i habitatit: 1 Pyje [1.1 Pyje boreale, 1.4 Pyje të klimës mesatare]; 4 Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 5 Vende ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.2 Lumenj, përrenj, përroska periodike/të përkohshme/të parregullta, 5.3. Ligatina të dominuara nga shkurret]. Jeton kryesisht në mjedise ligatinore dhe pyje. Mund të gjendet gjithashtu në lëndina, lumenj dhe liqene. Ky lloj parapëlqen mikrohabitata të mbuluara me gjethe të dendura dhe myshk. Mund të haset prej nivelit të detit deri në 2500 m.

Përhapja e përgjithshme

Andorrë, Austri, Belgjikë, Bosnjë-Hercegovinë, Bullgari, Çeki, Francë, Gjermani, Greqi Holandë,, Hungari, Itali, Lihtenshtajn, Luksemburg, Kosovë, Kroaci, Mali i Zi, Maqedoni, Poloni, Portugali, Rumania, San-Marino, Serbi, Sllovaki, Slloveni, Spanjë, Shqipëri, Zvicër, Ukrainë

Përhapja në Kosovë

Deçan, Bjeshkët e Sharrit, Zupç, Koshtovë, Këpuz, Gurrat e Bardha, Dubovë, Bjeshkët e Nemuna.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Deri vonë popullatat e këtij lloji kanë qenë të qëndrueshme, por në vitet e fundit, për shkak të degradimit të pyjeve dhe erozionit të rrjedhës së lumenjve, është vërejtur një rënie e lehtë në madhësinë e popullatës. Ekziston nevoja për një hulumtim më të hollësishëm për të përcaktuar prirjen e kësaj rënieje.

Arsyetimi i vlerësimit

Përhapja e njohur e këtij lloji është e shkëputur, por, me gjasë, kjo vjen si rezultat i njohurive të pamjaftueshme. Trendi i popullatës është i panjohur. Për shkak të mungesës së të dhënave ky lloj vlerësohet në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.3 Zonat e turizmit dhe rekreacionit]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.1 Përdorimi i qëllimshëm: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet është i synuar] [vjelja]; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

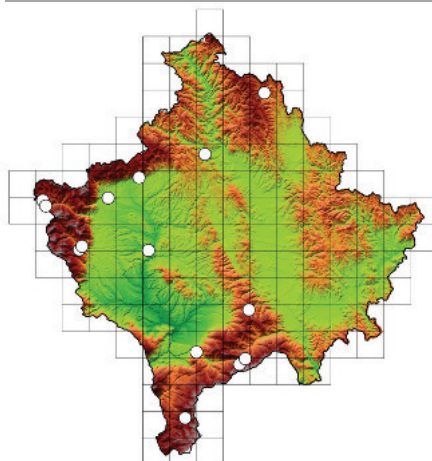
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Gasc *et al.* 1997

7.9 REPTILIA

Dolichophis caspius

[Gmelin, 1789]

Reptilia: Squamata: Colubridae

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Është gjarpër johelmues, tokësor dhe mjaft i fuqishëm, i shpejtë dhe agresiv. Ka një gjatësi trupore deri në 2.5 m. Trupi është i mbuluar me lëfore të mëdha dhe të lëmuara, renditja e të cilave nuk u përngjan tjegullave në pullaz. Ana shpinore e trupit është e murrme, kah ngjyra e hirit ose tërësisht e murrme, ndërsa ana barkore e ndritshme, e verdhë në të portokalltë. Mashkulli është më i madh se femra. Ushqehet me kurrizorë të imët si gjitarë, shpezë e reptile [Kreiner 2007]. Gjatë lëvizjes është shumë i shpejtë, e mban kokën lart mbi substrat, e kjo shkakton panik të madh. Është lloj ovipar. Kah gjysma e qershorit dhe fillimi i korrikut femra prodhon 6 deri në 18 vezë, prej të cilave dalin format e reja në fillim të shtatorit. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 10 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 6. Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore]; 14. Artificiale/tokësore.

E hasim në viset kodrinore-malore të pasura me bar dhe shkurre, pastaj pranë vendeve të banuara, rrugëve, kopshteve dhe sipërfaqeve të mbjella me kultura bujqësore. Ky lloj mund të haset edhe në rajonet me bimë të përziera në lartësi mbi-detare deri në 1000 m.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Gjeorgji, Hungari, Kazakistan, Kosovë, Kroaci, Maqedoni, Moldavi, Mali i Zi, Rumani, Rusi, Serbi, Shqipëri, Turqi, Ukrainë.

Përhapja në Kosovë

Bardhaniq, Gërnqar, Leposaviq, Vërbicë, Zhur, Banjskë, Berivojcë.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Trendi i popullatave në Evropë për shumë vende është stabil, me përjashtim të vendeve veriperëndimore, të cilat karakterizohen me popullata të fragmentuara dhe trend negativ.

Në vendin tonë sipas të dhënave të derivuara është lloj mjaft i rrallë, por nuk ka të dhëna të mjaftueshme për qëndrueshmërinë e popullatave.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane, 1.2 Hapësirat komerciale dhe industriale]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.3 Persekutimi/kontrolli]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore.

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me humbjen dhe degradimin e habitatit, para së gjithash, nëpërmjet ndërrimit të destinimit të kulturave bujqësore dhe kalimi nga ato ekstensive në ato intensive, pastaj zhvillimi i industrisë, urbanizimi, infrastruktura etj. Shpeshherë, ky lloj është cak i sulmit nga njeriu, për shkak të lëvizjes së tij të shpejtë, duke shkaktuar kështu panik.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

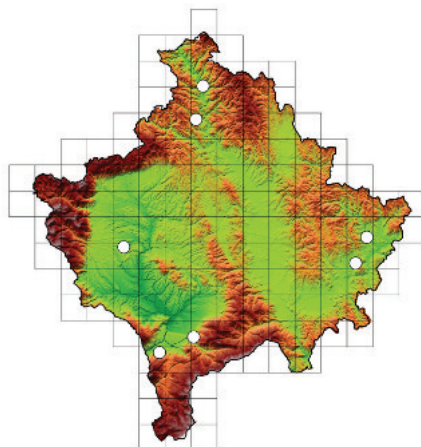
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Kreiner 2007

Lacerta agilis Linnaeus, 1758

Reptilia: Squamata: Lacertidae

Hardhuca e shpejtë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është një hardhucë jashtëzakonisht pasive, kështu që lehtë mund të kapet edhe me dorë. Ka gjymtyrë të shkurtra dhe bisht të gjatë sa 1.5 herë gjatësia e trupit. Te mashkulli ana shpinore ka ngjyrë të gjelbër të spërkatur me pika të bardha, kurse te femra ngjyrë hiri të mbyllët dhe me njolla të errëta. Ana barkore e trupit te mashkulli ka ngjyrë të gjelbër në të portokalltë, kurse te femra ngjyra është më e ndritshme. Intensiteti i ngjyrave është shumë më i shprehur gjatë aktivitetit seksual. Ushqehet me pakurrizorë të llojlojshëm, duke përfshirë insektet, merimangat dhe karkalecat. Fekondimi ndodh kah gjysma e prillit dhe fillimi i majit, ku meshkujt shquhen me një agresivitet të madh. Në qershor ose në fillim të korrikut femra prodhon 4 - 14 vezë, prej të cilave në gusht dalin format e reja. Jetëgjatësia e këtij lloji është deri në 12 vjet.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 14. Artificiale/tokësore. E hasim në vendet kodrinore-malore të thata, në toka poroze, livadhe, lugina të lumenjve me vegetacion të pasur bimor (Nemes *et al.* 2006).

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Siberi, Azi e mesme.

Përhapja në Kosovë

Gjakovë, Prizren.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Trendi i popullatave në nivel global është në rënie e sipër. Në Kosovë nuk është vëzhguar viteve të fundit prandaj, nuk ka të dhëna të mjaftueshme për trendet e popullatës. Nevojiten hulumtime më të detajuara për këtë lloj.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.1 Banimi dhe zonat urbane]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe mbledhja e kafshëve tokësore: 5.1.3 Përndjekja / kontrolli]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore; 9 Ndotja [9.4 Mbeturinat dhe mbetjet e ngurta].

Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me degradimin e habitatit nëpërmjet urbanizimit, pastaj ndotja dhe grumbullimi i mbeturinave, lëvizja e njerëzve dhe kafshëve në vendbanimet e llojit, fragmentimi i habitatit nëpërmjet ndërtimit të rrugëve dhe kanaleve, të cilat bëhen barrierë efektive në shpërndarjen dhe komunikimin e llojit, intensifikimi i bujqësisë, hapja e plantacioneve të reja, zhvillimi i qendrave turistike dhe rekreative.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

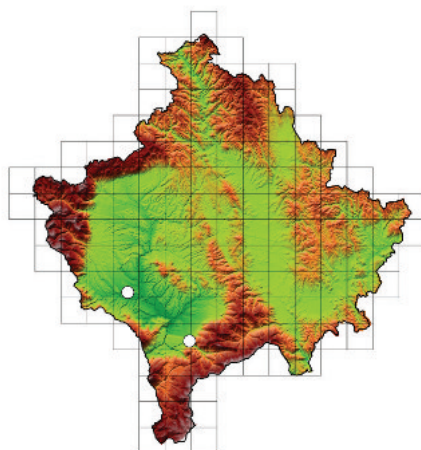
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Nemes *et al.* 2006

Podarcis erhardii (Bedriaga, 1876)

Reptilia: Squamata: Lacertidae

Hardhuca e gurëve

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2017

Vlerësuesi[t]

Daut Rexhepaj

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia totale e trupit të këtij lloji arrin deri në 20 cm. Ngjyra e trupit nga ana shpinore është e përhime në të gjelbër dhe e përshkuar nga dy shirita me njolla të zeza, ku përgjatë vijës mediale shtrihet një zonë e ndritshme dhe në të dy anët e trupit nën këtë shirit të zi po ashtu shtrihet zona e ndritshme. Ana barkore e trupit është njëngjyrëshe dhe mund të jetë e bardhë, e verdhë ose portokalli. Është lloj ovipar. Femra prodhon 1 -5 vezë, prej të cilave nga mesi i korrikut dhe i shtatorit dalin format e reja. Pjekurinë seksuale e arrijnë në moshën 1.5 deri 2 vjeçare. Ushqehen kryesisht me insekte. Jetëgjatësia e tyre arrin deri në 5 vjet [Arnold & Oveden 2002; Valakos 1990].

Habitati

Lloji i habitatit: 3. Shkurre; 6. Zona shkëmbore (p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore); 14. Artificiale/tokësore.

Ky lloj haset kryesisht në vende të thata gurore dhe ranore të pasura me vegjetacion të ulët bimor, përkaj rrugëve dhe mureve të vendbanimeve.

Përhapja e përgjithshme

Bullgari, Greqi, Maqedoni, Kosovë, Serbi.

Përhapja në Kosovë

Mirushë, Gërmi, Blinajë.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Trendi i popullatave në nivel global është stabil. Në Kosovë nuk ka të dhëna të mjaftueshme për nënpopullatat e këtij lloji.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 6 Ndërhyrjet dhe shqetësimet njerëzore [6.1 Aktivitetet rekreative]; 11 Ndryshimi i klimës dhe moti i ashpër. Faktorët kryesorë, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me degradimin, fragmentimin dhe shkatërrimin e habitateve nga veprimtaritë antropogjene, si: urbanizimi, infrastruktura, turizmi dhe rekreacioni. Ky lloj është po ashtu shumë i ndjeshëm ndaj ndryshimeve klimatike. Një faktor kufizues për llojin është dhe prodhimi i numrit të vogël të vezëve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

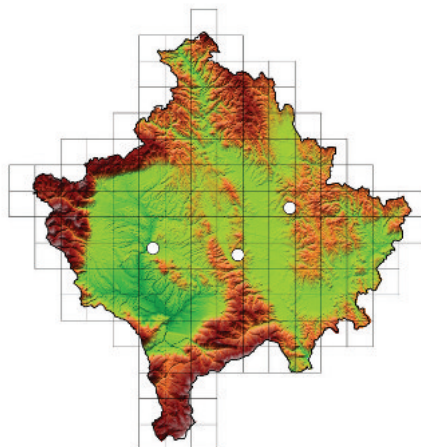
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Arnold & Ovenden 2002; Valakos 1990

Aquila fasciata (Vieillot, 1822)

Aves: Accipitriformes: Accipitridae

Shqiponja bishtvizuar

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 55–67 cm, mashkulli peshon 1 400–2 240 g, femra 2 100–3 025 g, kurse hapja e krahëve është 143–176 cm. Të rriturit janë zakonisht rezidentë, kurse të vegjlit shtegtojnë në distanca jo fort të largëta. Ushqehen me shpendë, gjitarë, reptile, insekte etj. [BirdLife International 2016g].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 4. Kulloza [4.4 Kulloza të klimës mesatare]; 5. Vende ujore [kontinentale] [5.4 Moçale, kënetë, moçalishte, 5.5 Liqenet e përhershme të ujërave të ëmbla [mbi 8ha)]; 6 Zona shkëmbore [p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore] Ky lloj gjendet në habitate pyjore, shkëmbore, të thata deri në gjysmë të lagështa, nga niveli i detit deri në 1500 m, por edhe deri në 3000 m në Afrikë dhe 3750 m në kodrinat e Himalajeve. Përgjithësisht gjendet në zona të hapura, por edhe në pyje. Të vegjlit shpesh mund të hasen në afërsi të trupave të mëdhenj ujqorë.

Përhapja e përgjithshme

Veriperëndim i Afrikës dhe Gadishulli Iberik në lindje nëpërmjet Mesdheut, Lindjes së Afërt deri në Afganistan, Pakistan dhe Indi dhe pastaj nëpërmjet Indokinës veriore deri në Kinën juglindore; vizitor dimri i Afrikës veriperëndimore dhe jugore deri në Senegalin verior.

Përhapja në Kosovë

Junik, Dragash.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të mungesës së informatave rreth përhapjes dhe trendit të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.2 Plantacionet e drurit dhe pulpës]; 3 Prodhimi dhe minierat energjetike [3.3 Energjia e ripërtërishme]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar], 5.1.3 Persekutimi/kontrolli, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e paqëllimita: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar]; 12 Opsione të tjera [12.1 Kërcënime tjetër (helmim)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]

Masat e nevojshme mbrojtëse

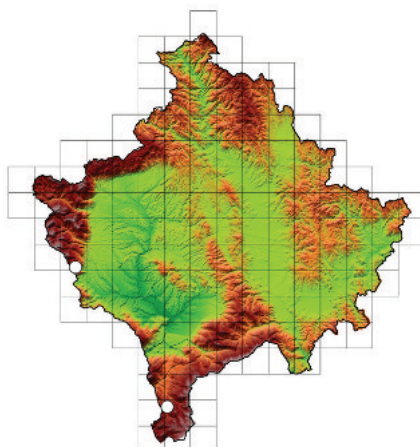
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 4 Edukimi dhe ndërgjegjësimi; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Parandalimi dhe kontrolli i përpjekjeve helmuese. Shtyllat e rrezikshme të energjisë elektrike duhet të modifikohen ose të futen nën dhe. Kulturat e bimëve duhet të përdoren për të rritur popullsitë e gjahut për këtë lloj, duhet të mirëmbahet bujqësia e gjerë baritore dhe të mbrohen gardhet/kufizimet e fushave. Organizimi i fushatave të edukimit, me përfshirjen aktive të shoqatave të gjuetisë dhe vazhdimi i kërkimit dhe monitorimit, do të ndihmonte në ruajtjen e këtij lloji.

Referencat

BirdLife International 2016g

Buteo rufinus

[Cretzschmar, 1827]

Aves: Accipitriformes: Accipitridae

Huta bishtbardhë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 43–62 cm, mashkulli peshon 590–1 281 g, femra 945–1 760 g, dhe hapja e krahëve është 112–160 cm. Në Afrikë janë rezidentë, kurse në Eurazi shtegtojnë. Ushqehen kryesisht me gjitarë të vegjël [BirdLife International 2017e].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare]; 3. Shkurre [3.8. Vegjetacion shkurror i tipit mesdhetar]; 4. Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 14. Artificiale/tokësore [14.1. Tokë e punueshme]. Ky lloj parapëlqen kryesisht zonat e hapura, veçanërisht stepat dhe gjysmë-shkretëtirat dhe është regjistruar deri në 3500 m [BirdLife International 2017e].

Përhapja e përgjithshme

Evropë juglindore, Turqi dhe Izrael lindor, Transkaukaz, Iran, Afganistan dhe Azi qendrore deri në Kinën veriperëndimore, dhe Pakistanin jugor dhe verior dhe Indinë veriperëndimore; dimëron në Afrikën verilindore, Lindjen e Afërt, Pakistan dhe në Indinë veriore deri në Bangladesh.

Përhapja në Kosovë

Prizren.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është shumë i rrallë në Kosovë, edhe pse brenda hapësirës së tij të përhapjes. E kemi vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse akoma nuk ka njohuri të mjaftueshme për përhapjen apo trendin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.3 Bujqësia agroindustriale; 2.3.2 Kullotja e përmasave të vogla, fermat apo bujqësia; 2.2 Plantacionet e drurit dhe pulpës: 2.2.2 Plantacionet agroindustriale; 3 Prodhi dhe minierat energjetike [3.2 Miniera dhe gurore, 3.3 Energjia e ripërtërishtme]; 5 Përdorimi i buri-meve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve - Efektet e paqëllimita: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Ky lloj është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

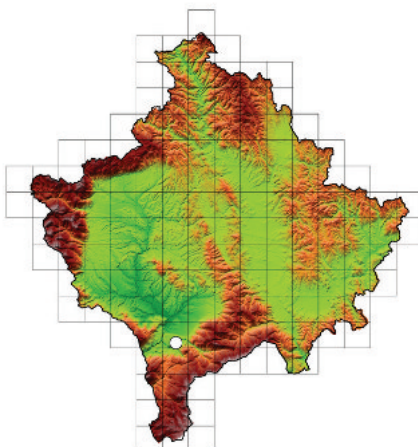
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

BirdLife International 2017e

Ciconia nigra

(Linnaeus, 1758)

Aves: Ciconiiformes: Ciconiidae

Lejleku i zi

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 95–100 cm, peshon mesatarisht 3 kg kurse hapja e krahëve është 144–155 cm. Mashkulli është mesatarisht më i madh. Është kryesisht lloj shtegtar, që shkon përgjatë rrugëve mirë të përcaktuara. Ushqehet kryesisht me peshq, por edhe me insekte, amfibë, gaforre, reptilë e edhe me shpendë të tjerë [BirdLife International 2017b].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vendet ujore [kontinentale] [5.1 Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4 Moçale, kënetat, moçalishte, 5.7 Moçale/basene të përhershme të ujërave të ëmbla [nën 8ha].

Lloji jeton në pyje të vjetra të hapura dhe të shqetësuara, nga niveli i detit deri në rajonet malore [p.sh., 2.000–2.500 m në lartësi]. Kërkojnë ushqimin në rrjedha të cekëta, pellgje, kënetat, moçalishte, livadhe të lagështa, fusha të përmytura, pishina në shtretërit e thatë të lumenjve dhe herë pas here në kullosa, sidomos aty ku ka kallamishte apo bar të gjatë. Në përgjithësi, lloji shmang trupat e mëdhenj ujorë dhe pyjet e dendura.

Përhapja e përgjithshme

Folezon përgjatë Palearktikut, të shumtën në gjerësi të 40°–60° N; gjithashtu në nënpopullata të shkapërderdhura gjendet prej Malavit dhe Namibisë deri në Afrikën veriore. Dimëron në verilindje, nën-Sahara dhe jug të Afrikës si dhe prej perëndimit të Indisë, në lindje nëpërmjet veriut të Indisë dhe veriut të Indkinës drejt Kinës juglindore dhe lindore, Tajvanit, Koresë Jugore; disa individë [disa qindra] janë rezidentë në Spanjën jugperëndimore.

Përhapja në Kosovë

Koretinë.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Është një lloj i fshehtë. Habitatet e folezimit janë nën presion antropogjen. Tash për tash, ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka informata të saktë rreth përhapjes apo madhësisë së nënpopullatave në Kosovë.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 5 Përdorimi i resurseve biologjike [5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e paqëllimshme: vjelje për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar]]; 6 Ndërhyrje dhe shqetësime njerëzore [6.3 Punë dhe aktivitete të tjera]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri]].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

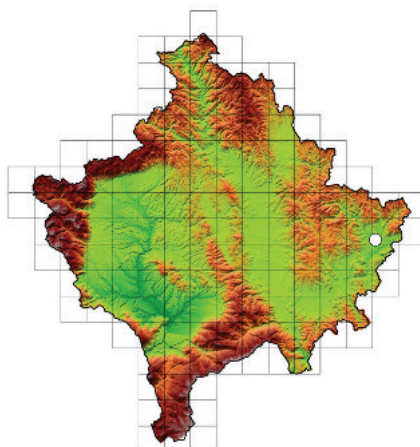
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Monitorim i folezimit, shtegtim, përbërjes moshore dhe ndryshimeve ekologjike në vendet kyçe. Menaxhim i qëndrueshëm i lumenjve dhe përrenjve të vegjël. Vendosja e zonave të mosndërhyrjes përreth lokaliteteve folezuese. Mbrojtja e drunjve folezues [gjithashtu në plantacione] dhe shkëmbinj. Futja nën dhe e kablllove të rrymës ose zëvendësimi i tyre me të tjera më të dukshme. Parandalimi i gjuetisë ilegale dhe mbipërdorimit të peshqve.

Referencat

BirdLife International 2017b

Falco cherrug (Gray, 1834)

Aves: Falconiformes: Falconidae
Skifteri i gjuetisë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

I Rrezikuar, EN

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 45–57 cm, mashkulli peshon 730–990 g, femra 970–1 300 g, dhe hapja e krahëve është 97–126 cm. Në varshmëri nga prania e ushqimit, mund të jenë sedentar, ose pjesërisht apo tërësisht shtegtar. Gjuajnë kryesisht brejtës tokësorë të madhësisë mesatare [BirdLife International 2017f].

Habitati

Lloji i habitatit: 4. Kullosa [4.4 Kullosa të klimës mesatare]; 14. Artificiale/tokësore [14.1. Tokat e punueshme, 14.2. Kullosat]. Ky lloj parapëlqen peizazhe të hapura me bar, të tilla si skaj shkretëtirash, gjysmë-shkretëtirash, stepa, zona bujqësore dhe zona të thata malore.

Përhapja e përgjithshme

Europa qendrore dhe lindore nëpërmjet Ukrainës dhe Rusisë jugperëndimore deri në Siberinë jugqendrore, Kazakistanin verior, Azia e Vogël dhe Irani; dimëron prej Evropës jugore deri në Afrikën veriore dhe lindore e deri në Azinë jugperëndimore.

Përhapja në Kosovë

Krushevë.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të mungesës së informatave rreth përhapjes së llojit dhe trendit të popullatës së tij.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Bimët vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore: 2.1.1 Zhvendosja e bujqësisë; 2.2 Plantacione druri dhe pulpë: 2.2.2 Plantacionet agroindustriale]; 3 Prodhimi dhe minierat e energjisë; [3.3 Energjia e ripërtërishme]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Ky lloj është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

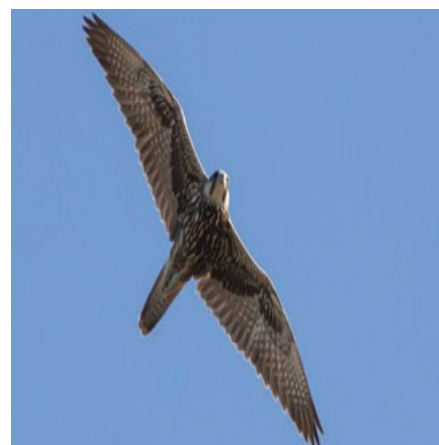
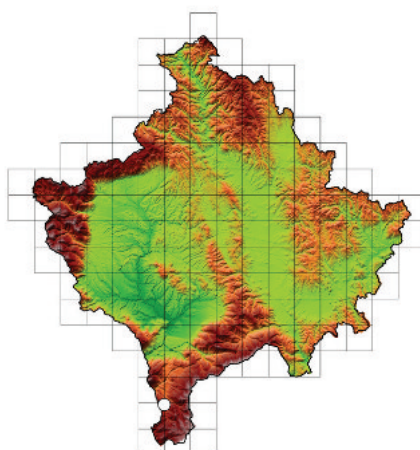
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Shtyllat elektrike të jenë të sigurta për llojin. Ngritja e vetëdijes midis palëve të interesit rreth rreziqeve nga shtyllat elektrike.

Referencat

BirdLife International 2017f

Hieraetus pennatus

[Gmelin, 1788]

Aves: Accipitriformes: Accipitridae

Shqiponja e vogël

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 42–51 cm, mashkulli peshon 510–770 g, femra 840–1 250 g, kurse hapja e krahëve është 113–138 cm. Ky është një lloj kryesisht shtegtar. Ushqehet të shumtën me shpendë të vegjël [BirdLife International 2016h].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje [1.4. Pyje të klimës mesatare].

Është lloj që parapëlqen zona të hapura pyjore sidomos të kombinuara me zona pyjore dhe mund të gjendet deri në 3000 m.

Përhapja e përgjithshme

Jugperëndim i Evropës dhe veriperëndim i Afrikës nëpërmjet Evropës lindore, Azisë së Vogël dhe Kaukazit deri në Azinë qendrore, në verilindje të Mongolisë, Liqenit Bajkall dhe Transbajkalisë [ndoshta në lindje të Kinës verilindore], dhe juglindje drejt veriut dhe Perëndimit të Pakistanit, Indisë veriore dhe Nepalit; gjithashtu jugu i Afrikës Jugore [Western Cape dhe Eastern Cape] dhe veriu i Namibisë. Dimëron kryesisht në Afrikë në jug të Saharasë dhe në jug të Azisë, kryesisht në nënkontinentin Indian.

Përhapja në Kosovë

Junik, Dragash.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të mungesës së informatave që kanë të bëjnë me përhapjen e llojit dhe trendin e popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.2 Plantacionet e drurit dhe pulpës]; 3 Prodhimi dhe minierat energjetike [3.3 Energjia e ripërtërishme]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar], 5.1.3 Persekutimi/kontrolli, 5.3 Prerja dhe vjelja e pyjeve: 5.3.3 Efektet e paqëllimita: vjelja për jetesë/në shkallë të vogël [lloji që vlerësohet nuk është i synuar]]; 12 Opsione të tjera [12.1 Kërcënim tjetër (helmimi)].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Ky lloj është i mbrojtur në Kosovë [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

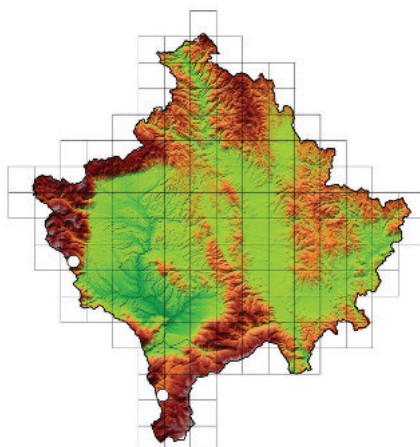
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 4 Edukimi dhe ndërgjegjësimi; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Parandalimi dhe kontrolli i përpjekjeve helmuese. Shtyllat e rrezikshme të energjisë elektrike duhet të modifikohen ose të futen nën dhe. Kulturat e bimëve duhet të përdoren për të rritur popullsitë e gjahut për këtë lloj, duhet të mirëmbahet bujqësia e gjerë baritore dhe të mbrohen gardhet/kufizimet e fushave. Organizimi i fushatave të edukimit, me përfshirjen aktive të shoqatave të gjuetisë dhe vazhdimi i kërkimit dhe monitorimit do të ndihmonte në ruajtjen e këtij lloji.

Referencat

BirdLife International 2017b

Monticola saxatilis (Linnaeus, 1766)

Aves: Passeriformes: Muscicapidae
Tusha bishtkuqe

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Taulant Bino, Qenan Maxhuni

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 16–19 cm, kurse pesha 40–65 g. Ky lloj ushqehet kryesisht me insekte dhe fruta. Është lloj shtegtar [BirdLife International 2017g].

Habitati

Lloji i habitatit: 6. Zonat shkëmbore (p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore) Ky lloj folezon në zonat malore shkëmbore dhe kodra të larta me shkurre të shpërndara dhe mbulesë sporadike të barit, skajet e gjera gëlqerore, rrjedhat e lavës, kanjonet e eroduara, shtigjet e lumenjve të hapur, grykat e shkurtra të lumenjve, livadhet alpine shkëmbore etj. [BirdLife International 2017g].

Përhapja e përgjithshme

Malet prej Evropës jugore dhe qendrore dhe Afrikës veriperëndimore dhe Lindore deri në Azinë jugperëndimore dhe qendrore (në Lindje deri në Liqenin Baikall, Mongolinë e brendshme dhe Kinën qendrore); dimëron në Afrikën nënsahariane.

Përhapja në Kosovë

Prizren, Bajgorë.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të përhapjes së kufizuar në Kosovë edhe pse ka mungesë të madhe të informatave ornitologjike.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1 Zhvillimi rezidencial dhe komercial [1.3 Zona turistike dhe rekreative]; 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.3 Blegtoria dhe fermat: 2.3.2 Kullotja e shkallës së vogël, fermat apo bujqësia] 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.3 Modifikimet e tjera të ekosistemit].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzim Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura]. Pjesë të hapësirës së përhapjes në Kosovë janë të caktuara si Zonë e Mbrojtur

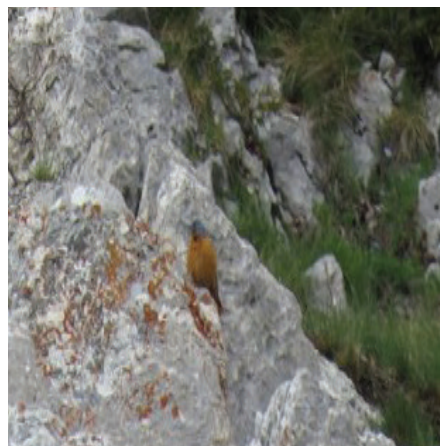
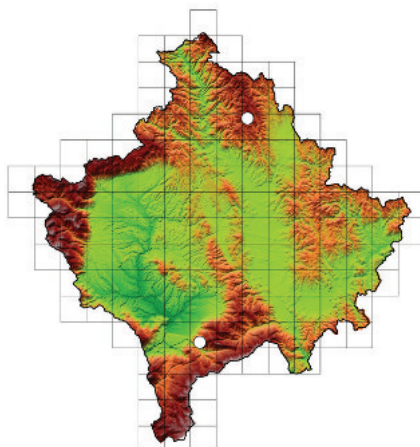
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

BirdLife International 2017g

Panurus biarmicus

[Linnaeus, 1758]

Aves: Passeriformes: Acrocephalidae

Trishtili me mustaqe

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Taulant Bino

Të dhëna të përgjithshme

Madhësia e këtij lloji është 14.5–17 cm, kurse pesha 11–20.8 g. Popullatat në Evropë janë kryesisht sedentare, por, gjatë dimrit nganjëherë me lëvizje. Ushqehen kryesisht me parruazorë dhe me perime gjatë dimrit [BirdLife International 2016].

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore [koninentale] (5.1. Lumenj, përrenj, përroska, të përhershme [përfshirë ujëvarat], 5.4. Moçale, kënetë, moçalishte [mbi 8ha]). Ky lloj gjendet në zona me Phragmites dhe shoqërohet me vegjetacion drunor në dhe, përreth ujërave të ëmbla dhe të njelmëta, ose menjëherë ngjitur me kënetë dhe moçale. Folezon në kallame, shqira apo vegjetacion tjetër të kënetave.

Përhapja e përgjithshme

Lokalisht nga Britania e Madhe, Franca dhe Spanja jugore dhe lindore në lindje deri në Norvegjinë jugore, Danimarkë, Suedi jugore, Finlandë jugore, Rusi jugperëndimore, Ballkan, Turqi perëndimore dhe jugore dhe mbase Azerbejxhan.

Përhapja në Kosovë

Henc.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Arsyetimi i vlerësimit

Lloji është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, për shkak të mungesës së njohurive rreth përhapjes dhe trendit të popullatës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2 Bujqësia dhe akuakultura [2.1 Kulturat vjetore dhe shumëvjeçare jodrusore]; 5 Përdorimi i burimeve biologjike [5.1 Gjuetia dhe grumbullimi i kafshëve tokësore: 5.1.1 Përdorimi i qëllimshëm [lloji që vlerësohet është i synuar]]; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore [7.2 Digat dhe menaxhimi/përdorimi i ujit: 7.2.1 Eksploatimi i ujit sipërfaqësor [përdorimi në amvisëri].

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji i mbrojtur në Kosovë [Udhëzim Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

Masat e nevojshme mbrojtëse

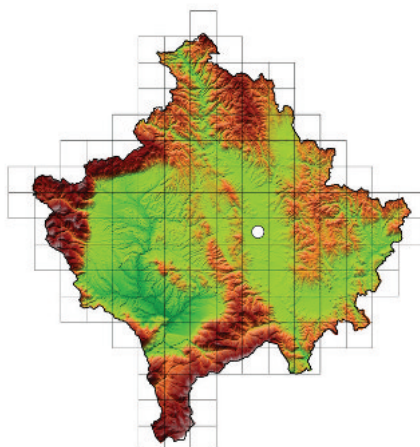
Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës, 1.2 Mbrojtja e resurseve dhe habitateve]. 2. Menaxhimi i tokës/ujit [2.1 Menaxhimi i lokalitetit/zonës]; 5 Ligji dhe politika [5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Monitorim më i mirë dhe ruajtje e kallamishteve. Ky lloj përdor edhe kutitë fole, në rastet kur ka mungesë të vendeve për fole. Mirëmbajtja e kallamishteve të madhësisë së mjaftueshme, që lejon mirëmbajtjen e popullatave të këtij lloji, është e domosdoshme. Në raste të caktuara, duhet të krijohen kallamishte të reja.

Referencat

BirdLife International 2016

7.11 MAMMALIA

Myotis capaccinii (Bonaparte, 1837)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate gishtgjatë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

I Cenuar, VU

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Gjatësia e këtij lloji është nga 47-53 mm dhe pesha deri në 7-13 gr. Këmbët e pasme mund të jenë midis 10-13 mm të gjata. Ushqehet me insekte, kryesisht insekte ujore, por edhe me peshq. Ky lloj varet nga habitatet ujore. Strofullat i bëjnë përgjithësisht në habitatet e nëndheshme. Në Ballkan është i kufizuar në zonat karsitike. Lëvizjet midis kolonive verore dhe dimërore janë kryesisht brenda një distance prej 50 km dhe maksimum prej 140 km (Hutterer *et al.* 2005; Paunović 2016a).

Habitati

Lloji i habitatit: 5. Vende ujore (kontinentale); 3. Shkurre; 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (jougjore).

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Dushit, Shpella e Radavcit, Mirushë (Dundarova 2017; Paunović 2016).

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur
Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rënie.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen në Kosovë apo për trendin e popullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 1. Zhvillimi rezidencial dhe komercial; 7 Modifikimet e sistemeve natyrore; 9. Ndotja.

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore, si dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

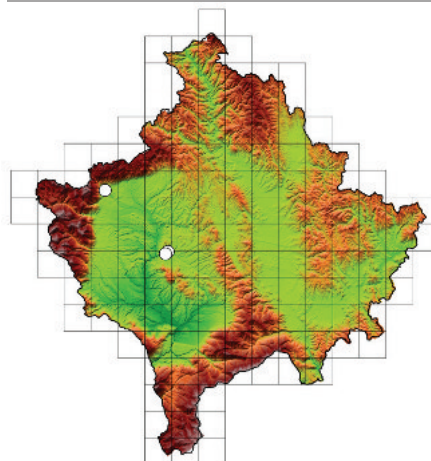
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit (1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës); 5. Ligji dhe politikat (5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit).

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi (1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia); 3. Monitorimi (3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit).

Referencat

Dundarova 2017; Hutterer *et al.* 2005; Paunović 2016; Paunović 2016a

Myotis daubentonii (Kuhl, 1817)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate i Daubenton-it

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është midis 45 dhe 55 mm i gjatë, me gjerësi krahësh prej 240 deri 275 mm dhe peshë ndërmjet 7 dhe 15 g. Ushqehet me insekte ujore, pastaj Lepidoptera, Diptera dhe Hemiptera. E kërkon ushqimin në trupat ujorë, natyrorë dhe artificialë (duke përfshirë fjordet), nganjëherë në pyje ose mjedise me vegjetacion të pakët. Dimëron në një gamë të gjerë të habitateve të nëndheshme. Distanca më e gjatë e regjistruar e lëvizjes gjatë lëvizjeve sezonale është 257 km. [Hutterer *et al.* 2005]. Çiftëzimi ndodh gjatë vjeshtës dhe fekondimi bëhet në pranverën e ardhshme [Hutson *et al.* 2007b].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre; 5. Vende ujore [kontinentale]; 6. Zona shkëmbore (p.sh., shkëmbinj kontinentale, maja malore), 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (jougjore), 14. Artificiale/tokësore; 15. Artificiale/ujore & Detare; 9. Detare neritike.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Sharr, Shpella e Radavcit, Lumbardhi i Pejës në Pejë, Mirushë [Paunović 2016].

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rritje.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore, si dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

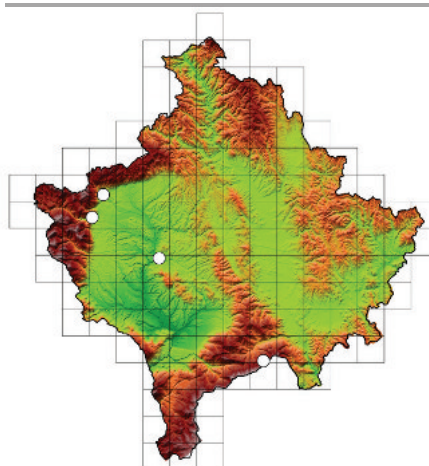
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Hutterer *et al.* 2005; Hutson *et al.* 2007b; Paunović 2016

Myotis mystacinus (Kuhl, 1817)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate me mustaqe

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është i zakonshëm në parqe, kopshte dhe fshatra. Është një migrant i kohëpas-kohshëm. Strofollon në koloni, duke jetuar në pemë, midis shkëmbinjve dhe në rrethoja blegtorale, por gjithashtu dihet që strofollon edhe në shpella, duke jetuar atje kryesisht gjatë gjithë vitit dhe duke u kthyer aty për të hibernuar gjatë dimrit [Dulamtseren *et al.* 1989] Kolonitë verore janë zakonisht të vendosura në pemë, në ndërtesa, dhe kuti të dedikuara për shpendë dhe lakuriqë. Hibernon në grupe të vogla në vende nëntokësore [shpella, miniera dhe bodrume]. Është një lloj nate që del për të gjuajtur për ushqim në perëndim të diellit, por herë pas here është parë ta bëjë këtë edhe gjatë orëve të ditës. Këtë e bën ekskluzivisht pranë trupave ujore por ushqen me insektet fluturuese jujore, të tilla si mushkonja. Të rinjtë lindin në qershor/korrik [Hutson *et al.* 2007c].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 3. Shkurre; 4. Kullosa; 7. Shpella dhe habitate nëntokësore [jujore]; 14. Artificiale/tokësore; 8. Shkretëtira.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Pejë [Paunović 2016].

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e popullatave të këtij lloji në Kosovë. Trendi i popullatave në nivel evropian gjithashtu nuk është mjaft i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, prishjen dhe humbjen e habitateve nëntokësore, si dhe nënkulmeve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

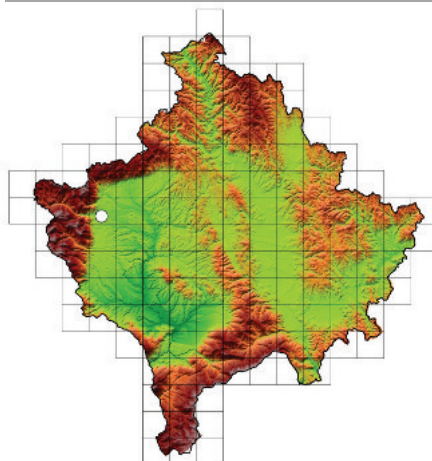
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Dulamtseren *et al.* 1989; Hutson *et al.* 2007c; Paunović 2016

Myotis nattereri (Kuhl, 1817)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate i Natterer-it

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj me madhësi mesatare dhe mbërrin një gjatësi të trupit prej 44 deri në 51 mm. Është lloj sedentar dhe insektivor. Kërkon ushqim në pyje (duke përfshirë pyjet mesdhetare të pishës dhe lisit: Amr 2000), shkurre dhe parqe, ndonjëherë mbi ujë, kullosa dhe pemë rruge. Gjetet në zona të lagështa, kurse në zona të thata varet nga trupat e ujit. Strofujt verorë janë në pemë të zbrazëta, ndërtesa, herë pas here edhe vende nëntokësore. Hibernon në habitatet nëntokësore.

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre, 4. Kullosa, 5. Vende ujore (kontinentale), 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (jougore); 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Prizren, Shpella e Banuar (Presetnik *et al.* 2018).

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian është në rritje.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, si dhe humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

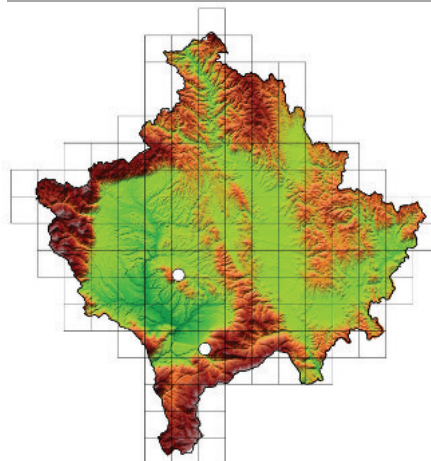
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Amr 2000; Hutson *et al.* 2008; Presetnik *et al.* 2018

Pipistrellus pipistrellus (Schreber, 1774)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae

Pipistrel i zakonshëm

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj relativisht i vogël, vetëm 3,5-5,2 cm i gjatë në diametrin midis kokës dhe trupit dhe me bishtin 2,3-3,6 cm. Masa e trupit është midis 3.5 dhe 8.5 gr. E kërkon ushqimin në zona të hapura pyjore dhe skaje pyjesh, shkurre mesdhetare, gjysmëshkretëtira, ferma bujqësore, kopshete rurale dhe në zona urbane. Zakonisht, ushqehet me insekte të vogla, kryesisht me flutura nate. Strofujt e verës gjenden kryesisht në ndërtesa dhe pemë. Shumica e strofujve të dimrit janë të vendosur në rrënojat e ndërtesave, edhe pse mund të përdoren edhe çarje në shkëmbinj dhe shpella dhe gropat potenciale në pemë. Zakonisht, nuk është lloj migrator [Hutson *et al.* 2007f].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyll; 3. Shkurre; 14. Ar-tificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Afrikë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Kuqishtë, Lumbardhi i Pejës, Prizren [Paunović 2016].

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian po ashtu nuk është mjaftueshëm i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe shqetësimin dhe humbjen e strofujve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

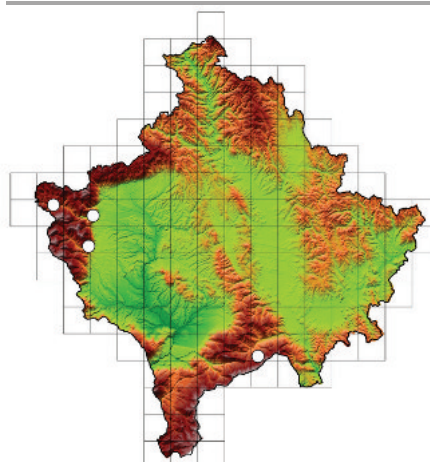
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Hutson *et al.* 2007f; Paunović 2016

Pipistrellus pygmaeus (Leach, 1825)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae

Pipistrel xhuxh

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kriterëve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj është ndarë taksonomikisht nga lloji *Pipistrellus pipistrellus* para disa vitesh, bazuar në thirrjet e ekolokacionit të frekuencave të ndryshme, por edhe në bazë të ndryshimeve morfologjike. E kërkon ushqimin përrreth zonave pyjore dhe tokave të lagështa dhe është më shumë i lidhur me ujin sesa lloji *P. pipistrellus*. Ushqehet me insekte, kryesisht me Diptera të ujit. Kolonitë e lindjes gjenden në hapësira drunjsh, zgavra shkëmbinjsh dhe ndërtesa. Nuk ka të dhëna specifike për vendet e stroullimit dimëror të këtij lloji, por, me gjasë, ato janë të ngjashme me ato të përdorura nga *P. pipistrellus* (Hutson *et al.* 2007g).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 5. Vende ujore (kontinentale), 14. Artificiale / tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Turqi, Iran.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Radavcit, Deçan.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian po ashtu nuk është mjaftueshëm i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e tij në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe shqetësimin dhe humbjen e stroufujve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

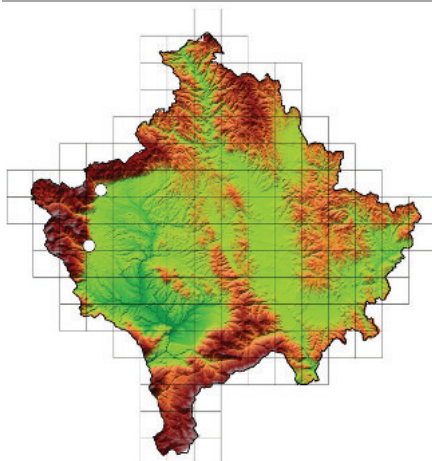
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Hutson *et al.* 2007g

Plecotus auritus (Linnaeus, 1758)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae
Lakuriq nate, veshgjatë i zakonshëm

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka veshë të veçantë, të gjatë dhe me një palesë të veçantë. Individit i rritur ka një gjatësi prej 4.5-4.8 cm, një bisht prej 4.1-4.6 cm, një gjatësi të ekstremiteteve të përparme 4-4.2 cm dhe veshë 3.3-3.9 cm në gjatësi. Ushqehet kryesisht me fluturata nate dhe miza. E kërkon ushqimin në afërsi të stroullit në pyje gjetherënëse dhe halore, përgjatë gardheve dhe në pemë të izoluara në parqe dhe kopshte. Në verë stroullon në koloni në ndërtesa (nënkulme, hambarë, kanale kullimi), vrima pemësh, dhe në kuti të dedikuara për lakuriqë. Individët e vetmuar, gjithashtu, stroullon në vende nëntokësore. Në dimër hibernon në shpella, miniera, ndërtesa dhe herë pas here në pemë. Ky është një lloj sedentar [Hutson *et al.* 2008a].

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje, 3. Shkurre, 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore); 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Dy lokalitete në Sharr [Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018].

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian po ashtu nuk është mjaftueshëm i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij. Me gjasë, ky lloj është i përhapur më shumë nga sa dihet tani, bazuar në të dhënat e vendeve përreth Kosovës.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, shqetësimin dhe humbjen e strofujve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur [Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura].

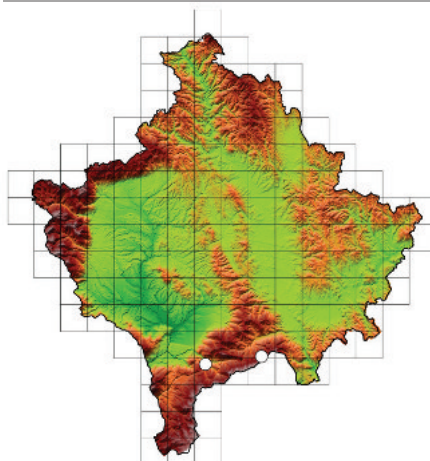
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Hutson *et al.* 2008a; Paunović 2016; Presetnik *et al.* 2018

Plecotus austriacus (Fischer, 1829)

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae

Lakuriq nate veshgjate i hirtë

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë (sipas IUCN)

Shqetësim më i Vogël, LC

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë (sipas kritereve të IUCN-së)

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi(t)

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky është një lloj relativisht i madh i lakuriqëve. E kërkon ushqimin në lugina dhe toka të hapura bujqësore, por edhe në habitate të tjera. Kryesisht ushqehet me flutura nate. Gjatë verës kryesisht strofullon në ndërtesa (nënkulme, zgavra, hapësira, ndërtesa të vjetra), edhe pse individët e vetmuar mund të strofullojnë në vende nëntokësore. Gjatë dimrit hibernon në ndërtesa, miniera dhe shpella. Kryesisht është një lloj sedentar (Juste *et al.* 2008).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje 3. Shkurre, 4. Kullosa 5. Vende ujore (kontinentale), 7. Shpella dhe habitatet nëntokësore (jo ujore), 8. Shkretëtira; 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë.

Përhapja në Kosovë

Lumbardhi i Prizrenit në Prizren (Presetnik *et al.* 2018).

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian po ashtu nuk është mjaftueshëm i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij.

Kërcënimet

Lista e kërcënimeve: 2. Bujqësia dhe akuakultura; 11. Ndryshimet klimatike dhe moti i ashpër.

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe shqetësimin dhe humbjen e strofujve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

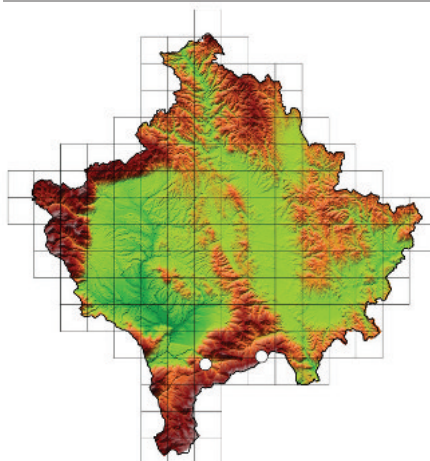
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit (1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës); 5. Ligji dhe politikat (5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtueshmëria dhe zbatimi i ligjit).

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi (1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia); 3. Monitorimi (3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit).

Referencat

Juste *et al.* 2008; Presetnik *et al.* 2018

Vespertilio murinus

Linnaeus, 1758

Mammalia: Chiroptera: Vespertilionidae

Lakuriq nate dyngjyrësh

Statusi i kërcënueshmërisë në Evropë [sipas IUCN]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Statusi i kërcënueshmërisë në Kosovë [sipas kritereve të IUCN-së]

Të Dhëna të Pamjaftueshme, DD

Viti i vlerësimit

2018

Vlerësuesi[t]

Philippe Théou

Të dhëna të përgjithshme

Ky lloj ka një madhësi trupore prej 4.8-6.4 cm, gjerësi krahësh prej 26-33 cm dhe një peshë prej 11-24 g. Emri i llojit vjen nga gëzofi i cili ka dy ngjyra. Ana shpinore është e kuqe në të kaftë, me qime të bardha me nuancë të argjendtë, kurse ana barkore është e bardhë ose gri. Zakonisht, ushqehet me flutura nate dhe insekte të tjera, të tilla si brumbuj. Është kryesisht lloj sedentar, por në disa raste janë regjistruar migracione. Ky lloj nate shfaqet vonë në mbrëmje, duke fjetur në të çara të ngushta gjatë ditës. Jeton në koloni të vogla dhe shpesh mund të vrojtohen edhe individët e vetmuar. Hibernon gjatë gjithë dimrit. Të rinjtë lindin në qershor/korrik (Coroiou 2016).

Habitati

Lloji i habitatit: 1. Pyje; 2. Shkurre; 4. Kullosa; 6. Zona shkëmbore (p.sh., shkëmbinj kontinentalë, maja malore); 7. Shpella dhe habitate nëntokësore (joujore), 8. Shkretëtira; 14. Artificiale/tokësore.

Përhapja e përgjithshme

Evropë, Azi.

Përhapja në Kosovë

Shpella e Radavcit.

Habitati

Trendi i popullatës: I panjohur

Nuk ka të dhëna të mjaftueshme për gjendjen e nënpopullatave të këtij lloji në Kosovë. Janë vëzhguar vetëm disa individë. Trendi i popullatave në nivel evropian po ashtu nuk është mjaftueshëm i njohur.

Arsyetimi i vlerësimit

Ky lloj është vlerësuar në kategorinë: Të Dhëna të Pamjaftueshme, sepse nuk ka të dhëna të mjaftueshme për përhapjen e këtij lloji në Kosovë apo për trendin e nënpopullatave të tij.

Kërcënimet

Kërcënimet kryesore, që e rrezikojnë këtë lloj, kanë të bëjnë me fragmentimin dhe izolimin e habitateve, ndryshimet në regjimin menaxhues të pyjeve gjethegjera dhe tokave bujqësore, humbjen e popullatave të insekteve si rezultat i përdorimit të pesticideve, si dhe shqetësimin dhe humbjen e strofujve.

Masat ekzistuese mbrojtëse

Lloji është i mbrojtur (Udhëzimi Administrativ Nr. 18/2012 Për Shpalljen e Llojeve të Egra të Mbrojtura dhe Strikt të Mbrojtura).

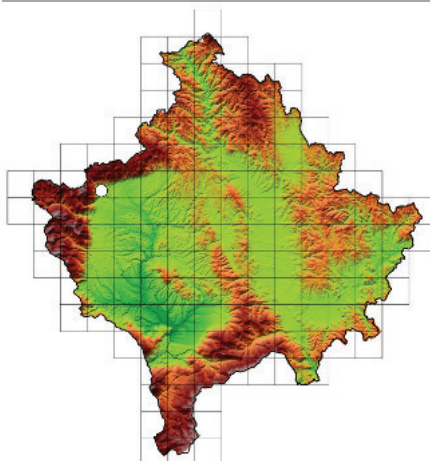
Masat e nevojshme mbrojtëse

Veprimet e nevojshme për konservim: 1. Mbrojtja e tokës/ujit [1.1 Mbrojtja e lokalitetit/zonës]; 5. Ligji dhe politikat [5.2 Politikat dhe rregulloret, 5.4 Pajtuueshmëria dhe zbatimi i ligjit].

Hulumtimi i nevojshëm: 1. Hulumtimi [1.2 Madhësia, përhapja dhe trendet e popullatës, 1.3 Historia e jetës dhe ekologjia]; 3. Monitorimi [3.1 Trendet e popullatës, 3.4 Trendet e habitatit].

Referencat

Coroiou 2016

REFERENCAT

- [1] Agasyan A., Avci A., Tuniyev B., Crnobrnja Isailovic J., Lymberakys P., Orlov N., Podloucky R., Tuniyev S., Kaya U., Sindaco R., Bohme W., Ajtic R., Tok V., Ugyrtas I. H., Sevinc M., Tomovic L., Crochet P. A., Haxhiu I., Joger U., Sterijovski B., Nilson G. & Jelic D. 2009. *Vipera ammodytes*. In: IUCN Red List of Threatened Species. Version 2013.2.
- [2] Akçakaya H. R. & Ferson S. 2001. RAMAS® Red List: Threatened Species Classifications under Uncertainty. Version 2.0. Applied Bio mathematics, New York.
- [3] Amr Z. S. 2000. Mammals of Jordan. United Nations Environment Programme, Amman.
- [4] Antić D. Ž., Ćurčić B. P. M., Mitić B. M., Tomić V. T., Lučić L. R., Dudić B. D., Stojanović D. Z. & Makarov S. E. 2013. A new cave diplopod of the genus *Brachydesmus* Heller, 1858 from southwest Serbia [Diplopoda: Polydesmida: Polydesmidae]. Archives of Biological Sciences 65 [2]: 745–750.
- [5] Apfelbeck V. 1907. Bericht über die im Jahre 1906 durchgeführte zoologische Reise nach Ost-Albanien in das Gebiet des Schar Dagh. Jahresbericht des naturwissenschaftlichen Orient-Vereines in Wien 12: 31–36.
- [6] Arnold E. N. & Ovenden D. 2002. A field guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe. Collins, London, pp. 288.
- [7] Arntzen J. W., Denoël M., Kuzmin S., Ishchenko V., Beja P., Andreone F., Jehle R., Nyström P., Miaud C., Anthony B., Schmidt B., Ogradowczyk A., Ogielska M., Bosch J., Vogrin M. & Tejedo M. 2009. *Ichthyosaura alpestris* [Alpine Newt]. The IUCN Red List of Endangered Species. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. Retrieved 27 February 2017.
- [8] Attems C. M. T. Graf von. 1929. Die Myriopodenfauna von Albanien und Jugoslawien. Zoologische Jahrbücher, Abteilung für Systematik, Ökologie und Geographie der Tiere 56: 269–356.
- [9] Bauernfeind E. & Soldán T. 2012. The mayflies of Europe [Ephemeroptera], Denmark: Apollo Books, Ollerup, pp.781.
- [10] Bellmann H. 2016. Der Kosmos Spinnenfuehrer. Stutgard: Franck-KosmHos Verlags- GmbH., pp. 180–181.
- [11] Beron P. 2008. High Altitude Isopoda, Arachnida and Myriapoda in the Old World. Pensoft & National Museum of Natural History, Sofia–Moscow: pp.556.
- [12] Bertolero A., Chelyan A. M., Hailey A., Livoreil B. & Willemssen R. E. 2011. *Testudo hermanni* Gmelin, 1789–Hermanns tortoise. In: Rhodin A. G. J., Pritchard, P. C. H., Saumure R. A., Buhlmann K.A., Iverson J. B., Mittermeier R. A. Conversation Biology of freshwater Turtles and Tortoises.
- [13] BirdLife International 2016d. *Ardea cinerea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [14] BirdLife International 2016g. *Aquila fasciata*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [15] BirdLife International 2016l. *Panurus biarmicus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [16] BirdLife International 2016m. *Acrocephalus palustris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [17] BirdLife International 2017. *Aythya ferina* [amended version of 2016 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [18] BirdLife International 2017a. *Aythya nyroca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [19] BirdLife International 2017b. *Ciconia nigra* [amended version of 2016 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [20] BirdLife International 2017c. *Vanellus vanellus* [amended version of 2016 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [21] BirdLife International 2017d. *Gyps fulvus* [amended version of 2016 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [22] BirdLife International 2017e. *Buteo rufinus* [amended version of 2017 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [23] BirdLife International 2017f. *Falco cherrug* [amended version of 2016 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [24] BirdLife International 2017g. *Monticola saxatilis* [amended version of 2016 assessment]. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: Downloaded on 25 November 2018.
- [25] BirdLife International 2018. *Alectoris graeca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22678684A131902869. Downloaded on 25 November 2018.
- [26] BirdLife International 2018a. *Accipiter brevipes*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22695499A131936047. Downloaded on 25 November 2018.
- [27] BirdLife International 2018b. *Tichodroma muraria*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22711234A132095740. Downloaded on 25 November 2018.
- [28] BirdLife International 2016. *Tetrao urogallus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [29] BirdLife International 2016b. *Anas crecca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [30] BirdLife International 2016c. *Botaurus stellaris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [31] BirdLife International 2016e. *Himantopus himantopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [32] BirdLife International 2016f. *Aquila chrysaetos*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [33] BirdLife International 2016h. *Hieraetus pennatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [34] BirdLife International 2016i. *Alcedo atthis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [35] BirdLife International 2016j. *Picoides tridactylus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [36] BirdLife International 2016k. *Falco biarmicus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: Downloaded on 25 November 2018.
- [37] Bohme W., Lymberakis P., Ajtic R., Tok V., Ugyrtas I. H., Sevinc M., Crochet P., Haxhiu I., Sterijovski B., Krecsak L., Crnobrnja-Isailovic J., Kaska Y., Avzi A. & Jelic D. 2009. *Ablepharus kitaibelii* IUCN Red List of Threatened Species. Version 2009. 2.
- [38] Boxshall G. 2013. Fauna Europaea: Isopoda. Fauna Europaea version 2017.06, <https://fauna-eu.org> [assessed 29_11_2018].
- [39] Breitenmoser Wursten C. & Obexer Ruff G. 2003. Population Genetic of two reintroduced Lynx [*Lynx lynx*] populations in Switzerland: A molecular evaluation 25 years after translocation. Progress report. Kora Bericht. Bern.
- [40] Bressi N. 2004. *Algyroides nigropunctatus nigropunctatus* in Italy: notes on ecology, habitat selection and conversation [Reptilia, Lacertidae]. Italian Journal of Zoology 71: 113–116. [25] BirdLife International 2018. *Alectoris graeca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22678684A131902869. Downloaded on 25 November 2018.

- [41] Budinski I., Jojić V., Jovanović V. M., Bjelić Cabrilo O., Paunović M. & Vujošević M. 2015. Cranial variation of the greater horseshoe bat *Rhinolophus ferrumequinum* [Chiroptera: Rhinolophidae] from the central Balkans. *Zoologischer Anzeiger* 254: 8–14.
- [42] Chivian E. & Bernstein A. (eds.) 2008. *Sustaining life: How human health depends on biodiversity*. Center for Health and the Global Environment. Oxford University Press, New York.
- [43] Chondropoulos B. P. & Lykakis J. J. 1983. Ecology of the Balkan Wall Lizard, *Podarcis taurica ionica* [Sauria: Lacertidae] from Greece. *Copeia* 1983(4): 991–1001.
- [44] Collar N. J. 1996. The Reasons for Red Data Books. *Oryx* 30(2): 121–130.
- [45] Coroiu I. 2016. *Vespertilio murinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22947A22071456. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-2.RLTS.T22947A22071456.en>. Downloaded on 01 November 2018.
- [46] Csiki E. 1940. Csiki Ernő állattani kutatásai Albaniában. *A Magyar Tudományos Akadémia Balkán-Kutatásainak Tudományos Eredményei*, 1(2): 208–288
- [47] Csuzdi Cs. & Zicsi A. 2003. Earthworms of Hungary [Annelida: Oligochaeta: Lumbricidae]. In: Csuzdi, C. & Mahunka, S. (Eds.), *Pedozoologica Hungarica 1*. Hungarian Natural History Museum, pp. 1–271.
- [48] Ćurčić B. P. M. & Decu V. 2008. Cave-dwelling invertebrates in Serbia. In: S. E. Makarov & R. N. Dimitrijević (Eds.) *Belgrade- Sofia, Monographs*, 12: 7–34.
- [49] Danilkin A. 1996. *Behavioural Ecology of Siberian and European Roe Deer*. London: Champan and Hall.
- [50] Dauti E. 1980. Faunističko ekološka istraživanja Plecoptera na području Kosova. *Doktorska disertacija, PMF Zagreb*: 3–60.
- [51] Dauti E.D. 1987. Seasonal and regional dynamics of the population density of *Perla marginata* and *Brachyptera seticornis* along the Nerodimka River [Yugoslavia]. *Acta. Biol. Med. Exp.* 12: 77–82.
- [52] de Jong Y., Verbeek M., Michelsen V., Bjørn PDP, Los W., Steeman F., Bailly N., Besire C., Chylarecki P., Stloukal E., Hagedorn G., Wetzell FT, Glöckler F., Kroupa A., Korb G., Hoffmann A., Häuser C., Kohlbecker A., Müller A., Güntsch A., Stoev P. & Penev L. 2014. *Fauna Europaea - all European animal species on the web*. *Biodiversity Data Journal* 2: e4034. doi: 10.3897/BDJ.2.e4034.
- [53] De Winter A. J. & Maassen W. J. M. 1992. Two new Hygromiidae from Crna Gora and Kosovo [Gastropoda Pulmonata], with a checklist of the hygromiid species described from western Balkan. *Basteria* 56: 173–192.
- [54] Dedov I. 2003. Contribution to the study of the gastropods [Mollusca, Gastropoda] on Shar Mountain, Republic of Macedonia. *Bulletin of the Biology Students' Research Society* 3: 39–43.
- [55] Dedov I. 2017a. *Macedonica frauenfeldi*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171055A1320612. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171055A1320612.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [56] Dedov I. 2017b. *Triloba sandrii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171505A1327333. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171505A1327333.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [57] Dek N. J. & Oosterbroek P. 2013. De steltmug *Rhypholophus bifurcatus* [Diptera, Limoniidae] nieuw voor Nederland. *Entomologische Berichten* 73(3): 87–90.
- [58] Delahay R., Wilson G., Haris S. & Donald D. Mc. 2008. *Badger Meles meles*. Pp – 425–436, in S. Harris, D. Jalden, eds. *Mammals of the British Isles: Handbook 4th Edition, vol.1, 4th Edition*. Southampton, UK: The Mammal Society.
- [59] Deltšev C, Ćurčić B. P. M. & Blagoev G. 2003. The spiders of Serbia. Committee for Karst and Speleology – Serbian Academy of Sciences and Arts; Institute of Zoology–Bulgarian Academy of Sciences; Institute of Zoology – Faculty of Biology – University of Belgrade; Institute for Biological Research “Siniša Stanković” [co-publishers], Belgrade – Sofia. pp 833.
- [60] Djorović Dj. 1974. Prilog poznavanju nekih vrsta defolijatora hrasta iz familije Arctiidae na Kosovu. *Šumarstvo* 10–12: 19–23.
- [61] Djorović Dj. 1975. Prilog poznavanju moljaca u hrastovim šumama na Kosovu. *Zaštita bilja* 26 [133]: 229–233.
- [62] Djorović Dj. 1992. Biocenotički kompleks gusenica hrasta. Priština: Udruženje “Nauka i društvo” AP Kosova i Metohije: pp. 1–191.
- [63] Dulamtseren S., Tsendjav D. & Avirmed D. 1989. *Mammals of Mongolia*. Publishing House of the Academy of Science, Ulaanbaatar.
- [64] Dundarova H. 2017. *Biospeleological Report*. In: Zhalov, A., [Ed.], *Kosovo project '2017. Speleological exploration of the Akovan mountain. Expedition report*. Bulgarian Caving Society, Sofia, Bulgaria: pp. 18–22.
- [65] Fehér Z. & Eröss Z. 2009. Checklist of the Albanian mollusc fauna. *Schriftenzur Malakozoologie* 25: 22–38.
- [66] Fehér Z. & Szekeres M. 2016. Taxonomic revision of the rock-dwelling door snail genus *Montenegrina* Boettger, 1877 [Mollusca: Gastropoda: Clausiliidae]. *ZooKeys* 599: 1–137.
- [67] Fehér Z. 2011a. *Helix dormitoris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T156360A4932872. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-1.RLTS.T156360A4932872.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [68] Fehér Z. 2011b. *Monachoides kosovoensis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T156315A4925932. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-1.RLTS.T156315A4925932.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [69] Fehér Z. 2017. *Montenegrina sporadica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T96306142A96306432. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T96306142A96306432.en>.
- [70] Ficetola G. F. & De Bernardi F. 2006. Is the European “pond” turtle *Emys orbicularis* strictly aquatic and carnivorous. *Amphibia-Reptilia* 27: 445–447.
- [71] Foresman K. R. 2012. *Mammals of Montana*. Second edition. Mountain Press Publishing, Missoula, Montana. pp 429.
- [72] Freyhof J. & Kottelat M. 2008b. *Eudontomyzon stankokaramani*. The IUCN Red List of Threatened Species 2008: e.T135530A4139291. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T135530A413-9291.en>. Downloaded on 26 August 2017.
- [73] Gasc J. P., Cabela A., Crnobrnja Isailovic J., Dolmen D., Grossenbacher K., Haffner P., Lescure J., Martens H., Martinez Rica J. P., Maurin H., Oliveira M. E., Sofianidou T. S., Vaith M. & Zuiderwijk A. 1997. *Atlas of Amphibians and Reptiles in Europe*. Societas Europaea Herpetologica and Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris.
- [74] Gashi A. & Ibrahim H. 2008. Spatial and temporal distribution of larvae of Trichoptera in the Mirusha River [Kosovo]. *Ferrantia* 55: 57 – 60.
- [75] Gashi A., Ibrahim H., Grapci Kotori L., Sejdiu N. & Bislimi K. 2015. New Records of *Drusus siveci* Malicky, 1981 [Trichoptera, Limnephilidae, Drusinae] from the Balkan Peninsula, with Ecological Notes. *Acta Zoologica Bulgarica* 67(2): 259–264.
- [76] Gashi A., Shabani E., Grapci Kotori L., Bislimi K., Maxhuni Q. & Ibrahim H. 2016. Contribution to the knowledge of fish fauna of Kosovo with special note on some invasive species. *Turkish Journal of Zoology* 40: 64–72.
- [77] Georgiev D. 2010. *Plagigeyeria gladilini*. The IUCN Red List of Threatened Species 2010: e.T156095A4893635. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2010-4.RLTS.T156095A4893635.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [78] Giachino P. M. 2006. *Bathyscidius comottiorum* n. sp. del Kosovo [Coleoptera, Cholevidae, Leptodirinae]. *Rivista del Museo Civico Scienze Naturali “Enrico Caffi” di Bergamo* 24: 11–15.

- [79] Glöer P. & Pešić V. 2014. Two new species of the genus *Bythinella* Moquin-Tandon, 1856 [Mollusca: Gastropoda: Hydrobiidae] from the Western Balkan Peninsula. *Ecologica Montenegrina* 1[4]: 249-255.
- [80] Gradojević M. 1931. Prilog lepidopterskoj fauni Jugoslavije. *Leptirovi Srbije-Diurna*. Glasnik Jugoslovenskog Entomološkog Društva V-VI [1-2]: 89-96.
- [81] Graf W., Murphy J., Dahl J., Zamora Muñoz C. & López Rodríguez J. M. 2008. Trichoptera. In: *Distribution and Ecological Preferences of European Freshwater Organisms*. Series Ed. Schmidt-Kloiber A. & Hering D. 1: 1-388.
- [82] Grapci Kotor L., Zhushi Etemi F., Sahiti H., Gashi A., Škrijelj R. & Ibrahim H. 2010. The ichthyofauna of Drini i Bardhë River (Kosovo). *Ribarstvo* 68 [4]: 149-158.
- [83] Graves H. 1984. Behavior and ecology of Wild and feral swine [*Sus scrofa*]. *Journal of animal science* 58: 482-492.
- [84] Grego J., Glöer P., Erőss Z. P. & Fehér Z. 2017. Six new subterranean freshwater gastropod species from northern Albania and some new records from Albania and Kosovo [Mollusca, Gastropoda, Moitessieriidae and Hydrobiidae]. *Subterranean Biology* 23: 85-107.
- [85] Grzimek B. 1990. *Martes foina*. Pp. 411-412, 416, 442 in B Grzimek, ed. *Grzimek's Encyclopedia of Mammals*, Vol. 3, 6th Edition. Boston, USA: McGraw-Hill.
- [86] Groenenberg D. S. J., Subai P. & Gittenberger E. 2016. Systematics of Ariantinae [Gastropoda, Pulmonata, Helicidae], a new approach to an old problem. *Contributions to Zoology* 85[1]: 37-65.
- [87] Grosser C., Pešić, V., Berljajli V. & Gligorović B. 2016. *Glossiphonia balcanica* n. sp. and *Dina prokletijaca* n. sp. [Hirudinida: Glossiphoniidae, Erpobdellidae] - two new leeches from Montenegro and Kosovo. *Ecologica Montenegrina* 8:17-26
- [88] Gurnell J. & Wanters L. 1999. *Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758. The atlas of European Mammals, T & A D. Poyer LTD @Academic Press, London & San Diego, 180-181.
- [89] Harl J., Páll Gergely B., Kirchner S., Sattmann H., Duda M., Kruckenhauser L. & Haring, E. 2014. Phylogeography of the land snail genus *Orcula* [Orculidae, Stylommatophora] with emphasis on the Eastern Alpine taxa: speciation, hybridization and morphological variation. *BMC Evolutionary Biology* 14, 223. doi:10.1186/s12862-014-0223-y.
- [90] Harl J., Sattmann H. & Schileyko A. 2011. Types of the extant taxa of the land snail genus *Orcula* Held 1837 [Gastropoda: Stylommatophora: Orculidae]. *Archiv für Molluskenkunde* 40:175-199.
- [91] Heggberget T. & Moseid K. 1994. Prey selection in coastal Eurasian otters *Lutra lutra*. *Ecography* 17: 331-338.
- [92] Holcik J. & Šoric V. 2004. Redescription of *Eudontomyzon stankokaramani* [Petromyzontes, Petromyzontidae] - A little known lamprey from the Drin River drainage, Adriatic Sea basin. *Folia Zoologica* 53 [4]: 399-410.
- [93] Hutson A. M., Aulagnier S. & Spitzenberger F. 2008. *Myotis nattereri*. The IUCN Red List of Threatened Species 2008: e.T14135A4405996. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T14135A4405996.en>. Downloaded on 31 October 2018.
- [94] Hutson A. M., Spitzenberger F., Aulagnier S., Coroiu I., Karataş A., Juste J., Paunovic M., Palmeirim J. & Benda P. 2008a. *Plecotus auritus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2008: e.T17596A7154745. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T17596A7154745.en>. Downloaded on 01 November 2018.
- [95] Hutson T., Aulagnier S. & Benda P. 2007h. *Myotis schreibersii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T13561A4161756. Downloaded on 01 November 2018.
- [96] Hutson T., Spitzenberger F., Aulagnier S. & Coroiu I. 2007f. *Pipistrellus pipistrellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T17317A6969409. Downloaded on 01 November 2018.
- [97] Hutson T., Spitzenberger F., Aulagnier S. & Nagy Z. 2007d. *Myotis myotis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T14133A4404450. Downloaded on 01 November 2018.
- [98] Hutson T., Spitzenberger F., Aulagnier S., & Coroiu I. 2007g. *Pipistrellus pygmaeus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T136649A4323188. Downloaded on 01 November 2018.
- [99] Hutson T., Spitzenberger F., Aulagnier S., & Coroiu I. 2007b. *Myotis daubentonii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T14128A4401701. Downloaded on 31 October 2018.
- [100] Hutson T., Spitzenberger F., Aulagnier S., & Coroiu I. 2007c. *Myotis mystacinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T14134A4405686. Downloaded on 31 October 2018.
- [101] Hutson T., Spitzenberger F., Juste J., Aulagnier S., Alcaldé J. T., Nagy Z. & Coroiu I. 2007e. *Myotis blythii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T14124A4397203. Downloaded on 01 November 2018.
- [102] Hutson T., Spitzenberger F., Juste J., Aulagnier S., Fernandes M., Alcaldé, J. T. 2007. *Rhinolophus ferrumequenum*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T19516A8947130. Downloaded on 31 October 2018.
- [103] Hutson T., Spitzenberger F., Juste J., Aulagnier S., Fernandes M. & Alcaldé, J. T. 2007a. *Rhinolophus euryale*. The IUCN Red List of Threatened Species 2007: e.T19516A8947130. Downloaded on 31 October 2018.
- [104] Hutterer R., Ivanova T., Meyer Cord Ch. & Rodrigues L. 2005. Bat Migrations in Europe. *Naturschutz und Biologische Vielfalt* 28: 162.
- [105] Ibrahim H., Devetak D., Pizzigalli C. & Hoxha L. 2018. First record of the genus *Boreus* Latreille, 1816 from the Republic of Kosovo [Mecoptera]. *Spixiana* 41[1]:12.
- [106] Ibrahim H., Gashi A., Bilalli A., Musliu M., Grapci Kotori L. & Etemi Zhushi F. 2014a. Three new country records from the genus *Limnephilus* Leach, 1815 [Trichoptera: Limnephilidae] from the Republic of Kosovo. *Biodiversity Data Journal* 2: e4140. doi: 10.3897/BDJ.2.e4140.
- [107] Ibrahim H., Gashi A., Grapci Kotori L. & Kućinić M. 2013. First records of the genus *Micropterna* Stein, 1873 [Insecta: Trichoptera] in Kosovo with distributional and ecological notes. *Natura Croatica* 22 [1]: 147:155.
- [108] Ibrahim H., Gashi A., Grapci Kotori L., Bilalli A., Musliu M. & Etemi Zhushi F. 2015a. First record of *Mesophylax aspersus* [Rambur, 1842] from the Republic of Kosovo [Trichoptera Limnephilidae]. *Biodiversity Journal* 6 [1]: 3-6.
- [109] Ibrahim H., Gashi A., Grapci Kotori L., Zhushi Etemi F., Bilalli A. & Musliu M. 2016a. New Distribution and Species Records of Caddisflies [Insecta: Trichoptera] from the Republic of Kosovo. *Entomological News* 125[4]: 229-238.
- [110] Ibrahim H., Gashi A., Grapci Kotori L., Zhushi Etemi F., Bilalli A. & Musliu M. 2016a. New Distribution and Species Records of Caddisflies [Insecta: Trichoptera] from the Republic of Kosovo. *Entomological News* 125 [4]: 229-238.
- [111] Ibrahim H., Kućinić M., Gashi A. & Grapci Kotori L. 2012a. The caddisfly fauna [Insecta, Trichoptera] of the rivers of the Black Sea basin in Kosovo with distributional data for some rare species. *Zookeys* 182: 71-85. doi: 10.3897/zookeys.182.2485.
- [112] Ibrahim H., Kućinić M., Gashi A. & Grapci Kotori L. 2014b. Trichoptera Biodiversity of the Aegean and Adriatic Sea basins in Kosovo. *Journal of Insect Science* 14 [209]: 1-8. DOI: 10.1093/jisesa/ieu071.
- [113] Ibrahim H., Kućinić M., Gashi A., Grapci Kotori L., Vučković I. & Cerjanec D. 2012b. The genus *Rhyacophila* Pictet, 1873 [Insecta: Trichoptera] in Kosovo. *Aquatic Insects: International Journal of Freshwater Entomology* 34 [1], 23-31. doi: 10.1080/01650424.2012.643021.

- [114] Ibrahim H., Kučinić M., Vitecek S., Graf W., Previšić A., Bálint M., Keresztes L. & Pauls S.U. 2015b. New records for the Kosovo caddisfly fauna with description of a new species, *Drusus dardanicus* sp. nov. [Trichoptera: Limnephilidae]. *Zootaxa* 4032: 551–568. doi: 10.11646/zootaxa.4032.5.5.
- [115] Ibrahim H., Previšić A., Vitecek S., Graf W., Kučinić M., Bálint M., Keresztes L. & Pauls S. U. 2016. *Drusus sharrensis* sp.n. [Trichoptera, Limnephilidae] a new species from Sharr National Park in Kosovo with molecular and ecological notes. *ZooKeys* 559: 107–124. doi: 10.3897/zookeys.559.6350.
- [116] Ikonov P. 1983. Nouvelles espèces de Plécoptères [Insecta, Plecoptera] de Macédoine. III. *Fragmenta Balcanica*, 11 [18], 175–183.
- [117] IUCN 2012. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. iv + 32pp.
- [118] IUCN 2012a. Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels: Version 4.0. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. iii + 41pp.
- [119] IUCN Standards and Petitions Subcommittee. 2017. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 13. Prepared by the Standards and Petitions Subcommittee, pp 108.
- [120] Jaekel S. sen. 1954. Zur Systematik und Faunistik der Mollusken der nördlichen Balkanhalbinsel. *Mitteilungen aus dem Zoologischen Museum in Berlin* 30: 54–95.
- [121] Jakšić P. & Živić N. 1995–98. The butterflies of the Kosovo and Metohija in South Serbia [Hesperioidea and Papilionoidea]. *Buletin of Natural History Museum Belgrade* B49–50: 201–218.
- [122] Jakšić P. 1987. Specifični elementi faune Lepidoptera nekih kosovskih klisura. *Priroda Kosova* 6: 93–107.
- [123] Jakšić P. 1988. Privremene karte rasprostranjenosti dnevnih leptira Jugoslavije [Lepidoptera, Rhopalocera] = Provisional distribution maps of the butterflies of Yugoslavia [Lepidoptera, Rhopalocera] Jugoslavensko entomološko društvo, Zagreb.
- [124] Jakšić P. 1998. Dnevni leptiri [Lepidoptera: Hesperioidea and Papilionoidea] Sharr planine *Zaštita prirode* 5: [229–252].
- [125] Jakšić P. 1998. Dnevni leptiri [Lepidoptera: Hesperioidea i Papilionoidea] Šar-planine. [The butterflies of Šar-planina Mt. [Lepidoptera: Hesperioidea & Papilionoidea]]. *Zaštita prirode* 50: 229–252.
- [126] Jakšić P. 1999. Distribution of butterfly communities [Lepidoptera: Hesperioidea and Papilionoidea] in plant communities over the Jažinačko jezero lake region on Šar-planina Mt. / Distribucija zajednica dnevnih leptira [Lepidoptera: Hesperioidea & Papilionoidea] u biljnim zajednicama na širem području Jažinačkih jezerana Šar-planini. *The University Thought, Nat. Sci.* 5[2]: 71.
- [127] Jakšić P. 2001. The distribution of *Erebia rhodopensis* Nicholl, 1900 [Lepidoptera: Nymphalidae, Satyrinae] on the Šar-Planina, Prokletije and Rila. *Entomologist's Gazette* 52:83–90.
- [128] Jakšić P. 2003. Fauna leptira [Lepidoptera: Zygaenidae, Hesperioidea i Papilionoidea] metohijskih Prokletija [in Prokletije of Metohija the Natural and Cultural heritage].
- [129] Jakšić P. 2003a. Red Data Book of Serbian Butterflies: Lepidoptera, Hesperioidea and Papilionoidea, Beograd. pp. 198.
- [130] Jakšić P. 2007. Contribution to knowledge of the butterflies of Mt. Pashtrik, Serbia. *Acta Entomologica Serbica* 12 [2]: 56 – 61.
- [131] Jakubiec Z. 1999. *Ursus arctos* Linnaeus, 1758. The Atlas of European Mammals. Academic Press, London at San Diego, 322–323.
- [132] Jhala Y. V. & Moelan P. D. 2004. Golden jackal [*Canis aureus*], pp.156–160. Status survey and conservation action plan. Switzerland.
- [133] Jones C., Moss K. & Sanders M. 2005. Diet of hedgehogs [*Erinaceus europeus*] in the upper Waitaki. Basin, New Zeland. *Journal of Ecology* 29: 29–35.
- [134] Juste J., Karataş A., Palmeirim J., Paunović M., Spitzenberger F. & Hutson, A. M. 2008. *Plecotus austriacus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2008: e.T17597A7158432. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T17597A7158432.en>. Downloaded on 01 November 2018.
- [135] Kalezić M., Tomović L. & Džukić G. 2015. Red Book of Fauna of Serbia: I Amphibians. Beograd, pp 208.
- [136] Karaman S. 1940. Die unterirdischen Isopoden Sudserbiens. *Glasn. Skops. nauč. Društ.* 22: 19–53. *Bulletin de la Societe Scientifique de Skopje* 22: 19–53.
- [137] Karaman S. 1959. Prilog poznavanju Amauropina Balkana. *Jahrbuch der Land-und Forstwirtschaftliche Fakultät der Universität in Skopje* 14: 149–169
- [138] Karaman S. 1968. Über eine neue Regenwurm Art aus Serbian, *Allolobophora kosowensis* n.sp. *Zoologischer Anzeiger* 181: 50–53.
- [139] Karaman S. 1973. Zweiter Beitrag zur Kenntnis der Lumbriciden Serbiens. *Zbornik radova PMF* 1: 177–182.
- [140] Kaya U., Kuzmin S., Sparreboom M., H. Ugurtas I. H., Tarkhnishvili D., Anderson S., Andreone F., Corti C., Nyström P., Schmidt B., Anthony B., Ogrodowczyk A., Ogielska M., Bosch J. & Tejado M. 2009. *Rana dalmatina*. The IUCN Red List of Threatened Species. IUCN. 2009: e.T58584A11790570. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2009.RLTS.T58584A11790570.en>. Downloaded on 15 December 2018.
- [141] Kerovec M. & Mršić N. 1981. *Catalogus Faunae Jugoslaviae. Oligochaeta III/1. Consilium Academicarum Scientiarum Rei Publicae Socialisticae Foederativae Jugoslaviae & Academia Scientiarum et Artium Slovenica, Ljubljana.* pp. 38.
- [142] Killeen I., Moorkens E. & Seddon M. 2012. *Vertigo moulinsiana*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T22939A128409258. Downloaded on 09 December 2018.
- [143] Kime R. D. & Enghoff H. 2017. Atlas of European millipedes 2: Order Julida [Class Diplopoda]. *European Journal of Taxonomy* 346: 1–299
- [144] King C. M. & Powell R. A. 2007. The natural history of weasels and stoats: ecology, behavior and management. 2nd edition. New York, Oxford University Press. pp. 446.
- [145] Knipper H. 1939. Systematische, anatomische, ökologische und tiergeographische Studien an südosteuropäischen Heliciden [Mollusca, Pulmonata]. - *Zeitschrift für Wissenschaftliche Zoologie, Abteilung B, Archiv für Naturgeschichte [Zeitschrift für Systematische Zoologie] [Neue Folge]* 8 [3/4]: 327–517.
- [146] Kocak A. O. 1989. On the butterflies of Yugoslavia [Lepidoptera]. *Priamus* 5 [1/2]:3–22.
- [147] Kotschán J. 2006. Some zirconid mites [Acari: Mesostigmata: Zirconidae] from Kosovo [Serbia-Montenegro] with description of *Zercon kosovina* sp. nov. *Zootaxa* 1276: 47–53.
- [148] Kottelat M. & Freyhof J. 2007. Handbook of European Freshwater Fishes. Publications Kottelat, Cornol, Switzerland.
- [149] Kreiner G. 2007. Snakes of Europe, all species from west of the Caucasus Mountains. *Chimaira, Frankfurt am Main*, pp. 317.
- [150] Krystufek B. 2007. Edible dormouse – characteristics and life, pp.43–89. *Ekoloski forum LDS. Ljubljana, Slovenia.*
- [151] Kumanski K. 1985. Trichoptera, Annulipalpia. *Fauna Bulgarica* 15. *Bulgarska Akademi na Naukite, Sofia.* pp. 243.
- [152] Kumanski K. 1988. Trichoptera, Integripalpia. *Fauna Bulgarica* 19. *Bulgarska Akademi na Naukite, Sofia.* pp.354.

- [153] Kuščer L. 1937. Zur Kenntnis der Molluskenfauna von Südserbien und Montenegro, I. Beitrag. – Glasnik Skopskog Nautshnog Drushtva [Buletin de la Société Scientifique de Skopje] 17: 101-104.
- [154] Lazányi E., Vagalinski B. & Korsos Z. 2012. The Millipede genus *Megaphyllum* Verhoeff, 1894 in the Balkan Peninsula, with description of new species [Myriapoda: Diplopoda: Julida: Julidae]. *Zootaxa* 3228: 1–47.
- [155] Lino A., Fonseca C., Goiti U. & Pereira M. J. R. 2014. Prey selection by *Rhinolophus hipposideros* [Chiroptera, Rhinolophidae] in a modified forest in Southwest Europe. *Acta Chiropterologica* 16[1]: 75-83.
- [156] Lopes Lima M., Kebapçı, U. & Van Damme D. 2014. *Unio crassus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2014: e.T22736A42465628. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2014-1.RLTS.T22736A42465628.en>. Downloaded on 11 November 2018.
- [157] Makarov S. E., Čurčić B. P. M., Tomić V. T. & Legakis A. 2004. The Diplopods of Serbia, Montenegro and the Republic of Macedonia. Institute of Zoology, University of Belgrade, Monographs.Vol.9. pp. 440.
- [158] Marić D. 1995. Endemic fish species of Montenegro. *Biological Conservation* 72: 187–194.
- [159] Marić S., Bajec S. S., Schöffmann J., Kostov V. & Snoj A. 2017. Phylogeography of stream-dwelling trout in the Republic of Macedonia and a molecular genetic basis for revision of the taxonomy proposed by S. Karaman. *Hydrobiologia* 785[1]: 249-260.
- [160] Mauries J. P., Golovatch, S. I. & Stoev P. 1997. The millipedes of Albania: recent data, new taxa; systematical, nomenclatural and faunistic review [Myriapoda, Diplopoda]. *Zoosystema* 19: 255-292.
- [161] Mayer W., Bohme W., Tiedemann F. & Bischoff W. 2000. On oviparous populations of *Zootoca vivipara* [Jacquin, 1787]. *Herpetozoa* 13: 59-69.
- [162] Mikšić R. 1955. Fauna insectorum Balcanica – Scarabaeidae. 15. Beitrag zur Kenntnis der Scarabaeiden. In: Godišnjak Biološkog instituta u Sarajevu, 1953. VI/1–2: 49–281.
- [163] Millaku F., Rexhepi F., Krasniqi E., Pajazitaj Q., Mala Xh. & Berisha N. 2013. Libri i Kuq i Florës Vaskulare të Republikës së Kosovës, MMPH, pp. 435.
- [164] Milutinović T., Milanović J. & Stojanović M. 2015. Threat status and distribution of the endemic species *Allolobophora kosowensis* Karaman, 1968 [Oligochaeta, Lumbricidae] in the Balkans. *Journal of Natural History* 49 [5–8]: 471–481.
- [165] Misja K. 2006. Libri i Kuq i Faunës Shqiptare. Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave. Tiranë, pp. 256.
- [166] Mršić N. 1985. *Dycerosoma* [Desultorosoma] drimicum subg. n., sp. n. [Diplopoda: Craspedosomatidae]. *Biol. vestn.* 33 [2]: 53-60.
- [167] Mršić N. 1987. *Attemsidae* [Diplopoda] of Yugoslavia in Razprave IV. Razreda SAZU 27: 101–168.
- [168] Mršić N. 1988. *Interleptoiulus cernagorans* g. n., sp. n. [Diplopoda: Julidae] and a Survey of the Tribus Leptoiulini in Yugoslavia. *Biol. vestn.* 36 [2]: 31–51.
- [169] Mršić N. 1991. Monograph on earthworms [Lumbricidae] of the Balkans I, II. Slovenska Akademija Znanosti in Umetnosti Razred za Naravoslovne Vede, Opera, 31, Ljubljana, pp. 757.
- [170] Murányi D. 2007. New and little – known stoneflies [Plecoptera] from Albania and the neighbouring countries. *Zootaxa* 1533[1533]:1-40. <https://doi.org/10.5281/zenodo.177757>.
- [171] Nentwig W., Blick T., Gloor D., Hänggi A. & Kropf C. 2018. Online at <https://www.araneae.nmbe.ch>, accessed on 07/10/2018. doi: 10.24436/1.
- [172] Neubert E. 2014. Revision of *Helix* Linnaeus, 1758 in its eastern Mediterranean distribution area, and reassignment of *Helix godetiana* Kobelt, 1878 to *Maltzanella* Hesse, 1917 [Gastropoda, Pulmonata, Helicidae]. *Contributions to Natural History* 26: 1–200.
- [173] Nieto A. & Alexander K.N.A. 2010. European Red List of Saproxyllic Beetles. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- [174] Nilson G. & Andren C. 1997. *Vipera berus* [Linnaeus, 1758] Pp.388–389. In: Gasc J. P., Cabela A., Crnobrnja - Isailovic J., Dolmen D., Grossenbacher K., Haffner P., Lescure J., Martens H., Martinez Rica J. P., Maurin H., Olivera M. E., Sofianidou T. S., Veith M. & Zuiderwijk A. (eds). Atlas of amphibians and reptiles in Europe. Societas Europea Herpetologica and museum National d' Histoire Naturelle, Paris.
- [175] Nordsieck H. 1971. Zur Anatomie und Systematik der Clausilien, IX. Dinarische Clausiliidae, III: Das Genus *Herilla*. *Archiv für Molluskenkunde* 101 [1/4]: 39-88.
- [176] Nordsieck H. 1972. Zur Anatomie und Systematik der Clausilien, XI. Neue Formen und taxonomische Revision einiger Gruppen der Alopiinae. *Archiv für Molluskenkunde* 102 [1/3]: 1-51, Taf. 1-5.
- [177] Nordsieck H. 1974. Zur Anatomie und Systematik der Clausilien, XV. Neue Clausilien der Balkan-Halbinsel [mittaxonomischer Revision einiger Gruppen der Alopiinae und Baleinae]. *Archiv für Molluskenkunde* 104 [4/6]: 123-170.
- [178] Novak R. 1999. *Walkers Mammals of the World*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- [179] Oláh J., Chvojka T. P., Coppa, G., Godunko R. J., Lodovici O., Majecka K., Majecki J., Szczesny, B., Urbanic G. & Valle M. 2015b. Limnephilid taxa revised by speciation traits: *Rhadicoleptus*, *Isogamus*, *Melampophylax* genera, *Chaetopteryx rugulosa*, *Psilopteryx psorosa* species groups, *Drusus bolivari*, *Annitella kosciuszki* species complexes [Trichoptera, Limnephilidae]. *Opuscula Zoologica Budapest* 46[1]: 3–117.
- [180] Oláh J., Ibrahim H. & Kovács T. 2013b. The genus *Chaetopteroides* [Trichoptera, Limnephilidae] revised by fine structure analysis of parameres. *Folia historico-naturalia Musei Matraensis* 37: 93–108.
- [181] Overskaug K., Broseth H. & Knutsen B. 1994. Area and habitat use of pine martens, *Martes martes*, in mid-Norway. *Lutra* 37: 81-88.
- [182] Páll Gergely B. 2011. *Orcula wagneri*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T156852A5007480. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-1.RLTS.T156852A5007480.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [183] Pasulević V. G. 1968. Prilog poznavanju herpetofaune Kosova i Metohije. *Buletini i punimeve shkencore të Fakultetit Filozofik* 5: 61 – 67.
- [184] Paunović M. 2016. Rasprostranjenje, ekologija i centri diverziteta slepih miševa [Mammalia, Chiroptera] u Srbiji. Doktorska disertacija. Biološki fakultet, Univerzitet u Beogradu. pp. 479.
- [185] Paunović M. 2016a. *Myotis capaccinii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T14126A22054131. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-2.RLTS.T14126A22054131.en>. Downloaded on 31 October 2018.
- [186] Pavićević D., Pavićević D. M. & Perreau M. [eds.] 2008. Advances in the studies of the fauna of the Balkan Peninsula. *Papers ded.*, Monograph 22: pp. vii+564.
- [187] Perreau M. 2008. *Pavicevicia* n. gen., a new genus with one new species of Bathyciotina from Kosovo [Coleoptera, Leiodidae, Cholevinae, Leptodirini]. *Advances in the studies of the fauna of the Balkan Peninsula. Papers dedicated to the memory of Guido Nonveiller* 177–182.
- [188] Pintér L. 1972. Die Gattung *Vitrea* Fitzinger, 1833 in den Balkanländern [Gastropoda: Zonitidae]. *Annales Zoologici* 29 [8]: 209-315.
- [189] Pljakić M. A. 1971. Contribution a la connaissance du genre *Macedoniscus* [Trichoniscidae] en Serbie - *Macedoniscus metohicus* sp. n. *Glasnik Prirodnjackog Muzeja Beograd* 25: 321–328.

- [190] Pongrácz S. 1923. Recésszárnyúak. Neuropteroiden. In: Csiki Erno Állattani Kutatásai Albániában. Explorationes zoologicae ab E. Csiki in Albania peractae. IX. A. – Magyar Tudományos Akadémia Balkán-Kutatásainak Tudományos Erdményei 1: 160-166.
- [191] Pop A. A., Pop, V. V. & Csuzdi Cs. 2007. An updated viewpoint on the earthworm communities with the *Dendrobaena alpina* species group [Oligochaeta, Lumbricidae] from the South-Eastern Carpathians. *European Journal of Soil Biology* 43: 53–56.
- [192] Presetnik P., Dundarova H., Fiedler W., Gashi F., Hoxha L., Pavlovic E. & Theou P. 2018. A start of Systematic Bat Survey of Kosovo. REGIONAL SYMPOSIUM "CONSERVATION STATUS OF BATS IN THE CENTRAL EUROPE AND WESTERN BALKAN" Sarajevo, 31. 5. – 1. 6. 2018.
- [193] Procházka J., Kment P., Németh T. & Kolibáč J. 2017. New data on the distribution of *Peltis grossa* and *P. gigantea* [Coleoptera: Trogossitidae]. *Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae* 102[1]: 25–33
- [194] Radoman P. 1978. Neue Vertreter der Gruppe Hydrobioidea von der Balkanhalbinsel. *Archiv für Molluskenkunde* 109 [1/3]: 27–44, Taf. 4–5.
- [195] Radoman P. 1983. Hydrobioidea a superfamily of Prosobranchia [Gastropoda] I. Systematics. – Srpska Akademija Nauka i Umetnosti, Posebna Izdanja [Serbian Academy of Sciences and Arts, Monographs] [Odeljenje Prirodno-Matematitskhich Nauka [Department of Sciences] 57] 547: 256.
- [196] Rebel H. & Zerny H. 1931. Die Lepidopterenfauna Albaniens. *Denkschriften der Akademie der Wissenschaften in Wien, Mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse*.
- [197] Rebel H. 1917. Neue Lepidopterenfunde in Nordalbanien, Mazedonien und Serbien. *Jahresber. Naturè. Orientverein* 21: 17–24.
- [198] REC [ed.] 1997. Libri i Kuq [Bimë shoqërimi bimore dhe kafshë të rrezikuara]. Qendra Rajonale e Mjedisit [REC], Tiranë. pp. 312.
- [199] Reischütz A. 2017a. *Herilla illyrica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171490A1327059. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171490A1327059.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [200] Reischütz A. 2017b. *Protoherilla baleiformis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171599A1328707. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171599A1328707.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [201] Reischütz A. 2017c. *Protoherilla pseudofallax*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171579A1328400. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171579A1328400.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [202] Reischütz A. 2017d. *Strigilodelima pentheri*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171781A1331484. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171781A1331484.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [203] Roberts M. 1996. Collins field guide. In: Spiders of Britain and Northern Europe [pp. 12–18]. London: Harper Collins Publishers.
- [204] Rota E. 2013. Fauna Europaea: Lumbricidae. Fauna Europaea version 2017.06, <https://fauna-eu.org> [accessed 16/11/2018]
- [205] Šapkarev J. 1972. Beiträge zur Kenntnis der Lumbricidenfauna Jugoslawiens. *Arhiv bioloških nauka, Beograd* 24 [1–2]: 73 – 86.
- [206] Šapkarev J. 1975. Contribution to the knowledge the earthworms [Lumbricidae] and leeches [Hirudinea] of Kosovo, Yugoslavia. *Annuaire de la Faculté des Sciences de l'Universit de Skopje* 27: 39–54.
- [207] Šapkarev J. 1980. Prilog poznavanju kišnih glista [Lumbricidae] SR Srbije. *Zbornik radova faune Srbije* 1: 165–179.
- [208] Savchenko S. M. 1964. Do poshyrennya ta biolohiyi palearktychnykh komariv – dovhonohiv Tipula [Savtshenkia] benesignata mnnhs. *Ref. Z. Biol.* #11e261.
- [209] Schmalzfuss H. 2003. World catalog of terrestrial isopods [Isopoda: Oniscidea]. *Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde. Serie A*, 654: 1–341., available online at http://www-alt.naturkundemuseum-bw.de/stuttgart/pdf/a_pdf/A654.pdf [details].
- [210] Schütt H. 1960. Neue Höhlenschnecken aus Montenegro. *Archiv für Molluskenkunde* 89[4/6]: 145–152.
- [211] Schütt H. 1975. Die Formen der Gattung Iglica A.J. Wagner. *Archiv für Molluskenkunde* 106[1/3]: 1–14.
- [212] Seddon M. B. & Holyoak D. T. 1993. Land Gastropoda of NW Africa: new distributional and nomenclatural data. *Journal of Conchology* 34[5]: 321–332.
- [213] Seddon M. B. 2011a. *Belgrandiella bumasta*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T155582A4803516. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-2.RLTS.T155582A4803516.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [214] Seddon M. B. 2011b. *Saxurinator schlickumi*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T155673A4819119. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-2.RLTS.T155673A4819119.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [215] Seddon M. B. 2011c. *Terranigra kosovica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T155681A4823068. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-2.RLTS.T155681A4823068.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [216] Seddon M. B. 2011d. *Iglica illyrica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2011: e.T156154A4912228. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-2.RLTS.T156154A4912228.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [217] Simon M., Hüttenbügel S. & Smit Viergutz J. 2004. Ecology and conservation of bats in villages and towns. *Schriftenr. Naturschutz und Landschaftspflege* 77: 1–264.
- [218] Simonovic P. 2001. Ribe Srbije. NNK International, Zavod za zastitut prirode Srbije, Bioloski fakultet. pp. 247.
- [219] Sivec I. 1980. Notes on stoneflies [Plecoptera] from south west Yugoslavia, with description of a new *Nemoura*. *Aquatic Insects* 2:2: 91–95, DOI: 10.1080/01650428009361012
- [220] Škrijelj R., Lelo S., Drešković N., Sofradžija A., Trožić Borovac S., Korjenić E., Lukić Bilela L., Brulić Mitrašinović M., Kotrošan D., Šljuka S., Gajević M. & Karačić J. 2013. Crvena Lista Federacije Bosne i Hercegovine. Sarajevo. pp. 314.
- [221] Slapnik R. 2017. *Paraegopsis mauritii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T171253A1323474. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T171253A1323474.en>. Downloaded on 09 December 2018.
- [222] Stojanović M., Milutinović T. & Karaman S. 2008. Earthworm [Lumbricidae] diversity in the Central Balkans: An evaluation of their conservation status. *European journal of soil biology* 44: 57 – 64.
- [223] Stojanović M., Sekulić J. & Trakić T. 2018. Checklist of earthworms [Oligochaeta: Lumbricidae] from Serbia: a review. *Zootaxa* 4496 [1]: 124–155
- [224] Strasser K. 1971. *Catalogus Faunae Jugoslaviae*. III/5. Diplopoda. Ljubljana: Academia Scientiarum et Artium Slovenica, Ljubljana. Vol. 3: 3–50.
- [225] Strasser K. 1971a. Über Diplopoden Jugoslawiens – *Senckenbergiana biologica* 52[3–5], pp. 313–345.
- [226] Sturany R. & Wagner A. J. 1915. ÜberschalenträgendelLandmolluskenausAlbanien und Nachbargebieten. – *Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse* 91: 19–138, Taf. 1–18, 1 Karte. Wien.
- [227] Szederjesi T. 2013. New earthworm records from the former Yugoslav countries [Oligochaeta: Lumbricidae]. *Opuscula Zoologica Budapest* 44 [1]: 61–76.
- [228] Taylor P. 2016. *Rhinolophus hipposideros*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T19518A21972794. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-2.RLTS.T19518A21972794.en>. Downloaded on 30 October 2018.

- [229] Taylor P. 2016a. *Rhinolophus blasii*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T19515A21972073. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-2.RLTS.T19515A21972073.en>. Downloaded on 31 October 2018.
- [230] Tomović L., Kalezić M. & Džukić G. 2015. Red Book of Fauna of Serbia: II Reptiles, Beograd, pp.266.
- [231] Trakić T., Valchovski H. & Stojanović M. 2016. Endemic earthworms [Oligochaeta: Lumbricidae] of the Balkan Peninsula: a review. *Zootaxa* 4189 [2]: 251–274.
- [232] Urbański J. 1977. Bemerkenswerte Clausiliiden [Moll., Pulm.] der nördlichen Balkan-Halbinsel. [Systematische, zoogeographische und ökologische Studien über die Mollusken der Balkan-Halbinsel. XV.] - *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznan [Série D]* 17: 235–251, Taf 1–3.
- [233] Vagalinski B., Stoev P. & Enghoff H. 2015. A review of the millipede genus *Typhloiulus* Latzel, 1884 [Diplopoda: Julida: Julidae], with a description of three new species from Bulgaria and Greece. *Zootaxa* 3999 [3]: 334–362.
- [234] Valakos E. D. 1990. The ecology of the lizard *Podarcis erhardii* [Bedriaga, 1882] [Sauria : Lacertidae] in a typical insular ecosystem in Naxos Island. PhD. thesis, University of Athens.
- [235] Vuković T. & Ivanović B. 1997. *Slatkovodne ribe Jugoslavije*, Sarajevo 1997.
- [236] Wagner A. 1921. Die Mollusken sammlung des Polnischen Naturhistorischen Staatsmuseums in Warschau. I. Neue Gruppen und Formen der Subfamilie Aloiinae. *Prace Zoologiczne Polskiego Panstwowego Muzeum Przyrodniczego [Annales Zoologici Musei Polonici Historiae Naturalis]* 1 [1]: 41–56.
- [237] Wagner A. J. 1919a. Beschreibungen neueroderbisher weniggekannter Clausiliiden [I. Teil]. Vorläufige Mitteilungüber die von Dr. A. Penther in den Jahren 1914, 1916 und 1918 in Nordalbanien gesammelten Mollusken. *Anzeiger, Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse* 56: 57–64.
- [238] Wagner A. J. 1919b. Beschreibungen neueroderbisher weniggekannter Clausiliiden [II. Teil]. Vorläufige Mitteilungüber die von Dr. A. Penther in den Jahren 1914, 1916 und 1918 in Nordalbanien gesammelten Mollusken. *Anzeiger, Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse* 56: 70–73.
- [239] Wanke M. 2018. On the Distribution of Fish Species in Erenik River and its Tributaries [Western Kosovo]. Bachelor's thesis, University of Konstanz, Germany.
- [240] Weigle R. 2005. Longevity of Mammals in Captivity; from the living Collections of the World.
- [241] Weiss J. C. 1975. Neufjours de chasses en Macedoine yougoslave et au Montenegro [9–17 juillet 1971] [Rhopalocera]. *Alexandria* 9: 125–131.
- [242] Welter Schultes F. W. 2012. European non-marine molluscs, a guide for species identification - pp. 679, Planet Poster Editions, Göttingen. Riedel, A. 2000. Die Sammlung der paläarktischen Zonitidae sensu lato [Gastropoda, Stylommatophora] in dem Museum und Institut für Zoologie der PAdW in Warszawa. *Folia Malacologica* 8 [1]: 37–85.
- [243] Welter Schultes F. W. 2012. European non-marine molluscs, a guide for species identification. - pp. 679, Planet Poster Editions, Göttingen. Riedel, A. 2000. Die Sammlung der paläarktischen Zonitidae sensu lato [Gastropoda, Stylommatophora] in dem Museum und Institut für Zoologie der PAdW in Warszawa. *Folia Malacologica* 8 [1]: 37–85.
- [244] Wilson D. E. & Reeder D. M. 2005. *Mammal species of the World. A Taxonomic and Geographic Reference* [3rd ed]. Jons Hopkins University Press, 2:142.
- [245] World Wildlife Fund 2018. Living Planet Report - 2018: Aiming Higher. Grooten, M. and Almond, R.E.A.[Eds]. WWF, Gland, Switzerland.
- [246] Zahn A., Holzhaider J., Kriner E., Maier A. & Kayicgioklu A. 2008. Foraging activity of *Rhinolophus hipposideros* on the Island of Herrenchiemsee, Upper Bavaria. *Mammalian Biology* 73: 222–229.g
- [247] Zhushi Etemi F. 2005. Valorizimi biologjik i ujërave të lumit Sitnice në bazë të përberjës së faunes bentale. Teza e Doktoratures, Universiteti i Prishtines, Prishtinë. [Ferdije Zhushi-Etemi: "Biological evaluation of river Sitnica based on composition of bentic fauna" PhD thesisi, FMNS, University of Prishtina, November 2005].
- [248] Zhushi Etemi F., Bytyqi P., Musliu M. & Ceka R. 2017. Composition of butterfly fauna [Lepidoptera: Hesperioidea and Papilionoidea] in the protected area "Mirusha Waterfalls" in Kosovo [abstract] European 20th Congress of Lepidopterology Podgora, Croatia 24–30 April 2017.
- [249] Zhushi Etemi F., Bytyqi P., Ismaili M., Visoka V. & Musliu, M. 2017a. Contribution to the knowledge of the Lycaenidae fauna of central part of Kosovo *Macedonian Journal of Ecology and Environment* 18: [2]: 29–36.
- [250] Zhushi Etemi F., Bytyqi P., Musliu M. & Ceka R. 2017b. Composition of the butterfly fauna [Papilionoidea] in the protected area "Mirusha Waterfalls" in Kosovo. Book of abstracts of the 20th European Congress of Lepidopterology. April 24th – April 30th 2017, Podgora, Croatia. Croatian Natural History Museum, Zagreb. pp. 122.
- [251] Zhushi F., Bytyqi P., Ismaili M., & Musliu M. 2017. Contribution to the knowledge of Nymphalidae fauna [Lepidoptera: Rhopalocera] in Kosovo. *Trakia Journal of Sciences* 2:101–105. DOI: 10.15547/tjs.2017.02.001.
- [252] Zicsi A. 1968. Neuere Angaben zur Kenntnis der Lumbriciden- fauna Jugoslawiens. *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae* 9 – 10: 401 – 405.

INDEKSI I EMRAVE SHKENCORË TË LLOJEVE

- Ablepharus kitaibelii 207
Accipiter brevipes 132
Acrocephalus palustris 216
Adicella altandroconia 27
Agapetus delicatulus 166
Agapetus laniger 167
Agapetus ochripes 168
Agrypnia varia 348
Alcedo atthis 133
Alectoris graeca 134
Algyroides nigropunctatus 260
Allolobophora chlorotica 234
Allolobophora leoni 290
Alpioniscus metohicus 100
Ampedus [Ampedus] aethiops 328
Ampedus [Ampedus] nigroflavus 329
Ampedus [Ampedus] sanguineus 330
Ampedus [Ampedus] sanguinolentus 331
Anas crecca 217
Anguilla anguilla 44
Anguis fragilis 261
Annitella triloba 169
Apatura iris 64
Apodemus flavicollis 269
Apodemus sylvaticus 270
Aporrectodea caliginosa 235
Aporrectodea georgii 291
Aporrectodea jassyensis 292
Aporrectodea smaragdina 153
Aquila chrysaetos 46
Aquila fasciata 373
Ardea cinerea 47
Aricia anteros 186
Asagena meridionalis 301
Aythya ferina 75
Aythya nyroca 76
Baetis alpinus 239
Baetis buceratus 156
Baetis melanonyx 157
Baetis nexus 319
Barbus balcanicus 253
Barbus rebeli 202
Belgrandiella bumasta 88
Beraea pullata 349
Bombina variegata 256
Boreus westwoodi 345
Botaurus stellaris 77
Brachydesmus jalzici 102
Brachydesmus ljubetensis 103
Brachyptera graeca 62
Brachyptera macedonica 22
Brenthis ino 350
Bufo bufo 361
Bufotes viridis 362
Buteo rufinus 374
Bythinella istoka 89
Calliaeschna microstigma 321
Callilepis cretica 302
Calopteryx splendens 241
Campylaea ljubetenensis 142
Canis aureus 271
Canis lupus 272
Capreolus capreolus 82
Carabus [Chaetocarabus] intricatus 242
Carassius carassius 203
Carcharodus alceae 247
Carcharodus floccifera 116
Carcharodus lavatherae 187
Carterocephalus palaemon 117
Cerambyx [Cerambyx] miles 332
Ceruchus chrysomelinus 164
Chaetopteroidea kosovarorum 28
Chaetopteryx bosniaca 170
Chaetopteryx stankovici 171
Chazara briseis 188
Ciconia nigra 375
Coenagrion ornatum 322
Cordulegaster bidentata 160
Cordulegaster heros 161
Coronella austriaca 208
Cupido decolorata 189
Cyprinus carpio 126
Darevskia praticola 209
Deltomerus [Deltomerus] nopcsai 106
Dendrobaena alpina 154
Dendrobaena serbica 293
Dendrobaena zicsi 294
Dina prokletijaca 298
Dolichophis caspius 369
Drusus dardanicus 29
Drusus krusniki 172
Drusus schmidi 30
Drusus sharrensis 31
Drusus siveci 32
Drusus tenellus 33
Dyocerasoma drimicum 312
Ecclisopteryx keroveci 34
Ecdyonurus graecus 58
Ecdyonurus vitoshensis 158
Eisenia lucens 295
Emys orbicularis 210
Eophila kosowensis 56
Epeorus yougoslavicus 59
Ephemera parnassiana 159
Erebia euryale 248
Erebia rhodopensis 118
Erinaceus roumanicus 273
Ernodes skipetarum 35
Erythromma viridulum 323
Eudontomyzon stankokaramani 200
Euphydryas aurinia 65
Euphydryas maturna 66
Falco biarmicus 135
Falco cherrug 376
Felis silvestris 221
Glis glis 274
Glossiphonia balcanica 299
Glossosoma discophorum 109
Gobio bulgaricus 355
Gomphus vulgatissimus 162
Gyps fulvus 48
Habroleptoides confusa 240
Habrophlebia eldae 320
Helix dormitoris 143
Herilla illyrica 144
Hesperia comma 249
Hieraaetus pennatus 377
Himantopus himantopus 78
Hipparchia fagi 190
Hipparchia statilinus 191
Hipparchia volgensis 192
Hydropsyche modesta 173
Hyla arborea 363
Igljica illyrica 90

Isorhipis melasoides 333
 Lacerta agilis 370
 Lacerta viridis 262
 Leptoiulus macedonicus 313
 Lepus europaeus 275
 Leucaspis delineatus 356
 Lichenophanes varius 334
 Limenitis populi 351
 Limnephilus petri 36
 Lucanus cervus 243
 Lutra lutra 222
 Lycaena dispar 119
 Lycosa tarantula 303
 Lynx lynx balcanicus 50
 Macedonica frauenfeldi 145
 Martes foina 276
 Martes martes 277
 Megaphyllum crassum 314
 Meles meles 278
 Melitaea aurelia 352
 Metreletus balcanicus 60
 Microcharon profundalis 310
 Micropterna fissa 174
 Miniopterus schreibersii 223
 Molorchus [Molorchus] kiesenwetteri 335
 Monachoides kosovoensis 91
 Montenegrina sporadica 92
 Monticola saxatilis 378
 Morimus funereus 244
 Mustela erminea 279
 Mustela nivalis 280
 Mustela putorius 281
 Mycetophagus [Ulolendus] atomarius 336
 Myotis blythii 224
 Myotis capaccinii 381
 Myotis daubentonii 382
 Myotis myotis 225
 Myotis mystacinus 383
 Myotis nattereri 384
 Natrix natrix 211
 Natrix tessellata 263
 Nemesia pannonica 304
 Nemoura anas 23
 Nemoura asceta 24
 Nemoura vinconi 25
 Nemoura zwicky 26
 Neptis sappho 353
 Notidobia melanoptera 37
 Nymphalis antiopa 120
 Ochloides sylvanus 250
 Odontocerum hellenicum 38
 Onychoglomeris herzogowinensis 315
 Onychogomphus forcipatus 163
 Orcula wagneri 146
 Orthetrum brunneum 324
 Osmoderma barnabita 337
 Oxyopes lineatus 237
 Pachychilon pictum 204
 Panurus biarmicus 379
 Papilio machaon 193
 Paraegopis mauritii 147
 Parnassius apollo 121
 Pavicevicia comottiorum 107
 Pavicevicia pretneri 108
 Pelophylax ridibundus 257
 Peltis grossa 338
 Penichroa fasciata 339
 Phengaris alcon 122
 Phengaris arion 67
 Philopotamus variegatus 175
 Picoides tridactylus 218
 Pipistrellus pipistrellus 385
 Pipistrellus pygmaeus 386
 Plagigeyeria gladilini 93
 Plebejus pylaon 194
 Plecotus auritus 387
 Plecotus austriacus 388
 Plectrocnemia mojkovacensis 110
 Podarcis erhardii 371
 Podarcis muralis 264
 Podarcis tauricus 212
 Polycentropus ierapetra 39
 Polydesmus undeviginti 104
 Proctodrilus tuberculatus 296
 Prostomis mandibularis 165
 Protaetia [Potosia] fieberi 245
 Protamaurops serbicus 340
 Protoherilla baleiformis 148
 Protoherilla pseudofallax 149
 Pseudophilotes bavicus 195
 Psychomyia klapaleki 111
 Pyrgus sidae 123
 Pyrrhosoma nymphula 325
 Rana dalmatina 364
 Rana graeca 365
 Rana temporaria 366
 Rhadicleptus macedonicus 176
 Rhinolophus blasii 138
 Rhinolophus euryale 226
 Rhinolophus ferrumequinum 227
 Rhinolophus hipposideros 228
 Rhodeus amarus 205
 Rhodeus meridionalis 357
 Rhyacophila armeniaca 177
 Rhyacophila balcanica 178
 Rhyacophila bosnica 112
 Rhyacophila fischeri 179
 Rhyacophila laevis 180
 Rhyacophila mocsaryi 181
 Rhyacophila obliterated 182
 Rhyacophila obtusa 113
 Rhyacophila palmeni 63
 Rhyacophila trescavicensis 40
 Rhyacophila tristis 246
 Rhypholophus bifurcatus 346
 Rosalia [Rosalia] alpina 341
 Rupicapra rupicapra 83
 Sabanejewia balcanica 358
 Salamandra atra 72
 Salamandra salamandra 367
 Salmo macedonicus 359
 Salmo marmoratus 70
 Saxurinator schlickumi 150
 Scardinius erythrophthalmus 254
 Sciurus vulgaris 282
 Serratella spinosa 61
 Somatochlora meridionalis 326
 Spialia orbifer 251
 Steatoda paykulliana 305
 Strigilodelima pentheri 94
 Sus scrofa 283
 Sympetrum depressiusculum 327
 Synagapetus moselyi 41
 Synagapetus slavorum 114

Talpa caeca 284
Terranigra kosovica 95
Testudo hermanni 213
Tetrao urogallus 219
Thecla betulae 124
Thymelicus acteon 196
Tichodroma muraria 79
Tinodes braueri 183
Tinodes janssensi 115
Tipula [Savtshenkia] benesignata 347
Triloba sandrii 96
Triplax aenea 342
Triplax scutellaris 343
Triturus alpestris 73
Triturus cristatus 128
Triturus vulgaris 258
Typhloglomeris Ijubetensis 316
Typhloiulus albanicus 317
Unio crassus 54
Uroctea durandi 306
Ursus arctos 229
Vanellus vanellus 80
Vertigo moulinsiana 97
Vespertilio murinus 389
Vipera ammodytes 265
Vipera berus 266
Vipera ursinii 130
Vitrea kiliasi 151
Vulpes vulpes 285
Wormaldia pulla 184
Wormaldia subnigra 185
Xylotrechus [Xylotrechus] arvicola 344
Zamenis longissimus 267
Zercon kosovina 308
Zerynthia cerisy 197
Zerynthia polyxena 68
Zootoca vivipara 214
Zygiella keyserlingi 307

